lust, om än flere tuserde en vinning; att nya grunder för bevillningens utgående icke eller böra någonsin uppgöras eller antagas, och att sjelfva näringsfriheten svårligen skall, utan ingrepp i eganderätten, kunna utsträckas till ett obestämdt antal personer. Men beklagligen skola, så vidt jag det förstår, Riksens Höglofl. Ständer redan vid detta Riksmöte hafva, efter dessa begrepp, kränkt samma heliga eganderätt, då de, med bifall till Allmänna Besvärs- och EkonomiUtskottets aflåtne Betänkande, frånkännt Pappersbruksegare den likaledes på urgammal häfd och Författning grundade rättighet, att från hvarje hemman utkräfva ett visst qvantum lumpor.

Skulle dessa mina anmärkningar hafva förmått väcka någon tvekan, om eganderättens helgd, må, såsom ett gällande skäl till afstyrkande af motionen, åberopas, så synas de dock törhända mer rigtade mot det nyttjade uttrycket, än vederlägga sjelfva saken. Jag skall derföre vidare utveckla i ämnet mina åsigter, hvilka kortligen att säga, gå derpå ut, att beståndet af vundna fri- och rättigheter helt och hållet beror af det sätt och de vilkor, hvaruppå de blifvit öfverlåtne.

Friheter och förmåner, de må för öfrigt röra ting eller personer, kunna nemligen upplåtas, dels på evärdelig tid och således aldrig rubbas, dels på en viss bestämd tid efter hvars förlopp de rätteligen upphöra, dels ock på en obestämd tid, i hvilket fall högsta magten synes hafva förbehållit sig den rätt, att efter behag

och för godtfinnande indraga dem, ehuru denna magt kan derjemte hafva särskildt försåkrat den priviligierade, att icke utan sitt eget begifvande, blifva desse friheter förlustig. Men en sådan försäkran finnes icke vara gifven på Bruks och Qvarnars ifrågavarande frihet, den jag anser helt och hållet förtjena namn af behaglig tids förläning.

Friheter och förmåner beviljas vidare af olika anledningar, dels i grund af någon en gång för alla gjord præstation, i förhållande af hvilken, då vanligen bestämmes icke blott frihetens beskaffenhet, utan ock huru länge den må tillgodonjutas, dels ock emot vissa årligt utgående præstationer, och åtnjutas, så länge dessa præstationer utgå; dels ändtligen af blotta gunst och nåd, i hvilket fall de utan tvifvel upphöra, enär gunsten och nåden tryter. Bruks och Qvarnars ifrågavarande frihet anser jag vara i alla hänseenden under sistnämnde prædicament.

Om någon rätt till denna frihet kan derföre icke, enligt mitt begrepp, vara fråga. Ty icke lärer råttvisans och billighetens Lag förmå, att en ynnest, som i fordna dagar blifvit lemnad, måhända efter dåvarande behof, måhända ock uppå mindre välbetänkta grunder, bör bestandigt fortfara derföre, att de en gång blifvit förunnade.

Deremot är det visserligen sant, att en förlust skulle genom denna föreslagna förändring drabba Bruks- och Qvarnegare.

Och detta är i sig sjelf det enda och sanna försvar, som för berörde frihets fortfarande kan förebringas. Men då det redan blifvit af många, vid nu påstående Riksdag, erkändt, att de flere förmåner, som äro Posthemman tillerkände, kunna dem fråntagas, enär Lagstiftande magten för godt finner att på annat sätt besluta om Postföringen, utan afseende derpå, om ett eller annat Posthemman möjligen kunde genom denna förändring blifva i mer eller mindre mån lidande, och, efter förlusten af sine hittills åtnjutne friheter, falla i värde; så skulle jag, i öfverensstämmelse härmed, tro att förlusten af en enda frihet för Bruk och Qvarnar icke borde tagas i för hög beräkning, häldst densamma väl icke så sårdeles inverkat på Bergverkens, af andra omständigheter, vida mer beroende saluvärde. Strängt att tala, torde ock hvarken köpare eller säljare hafva bort i sine beräkningar upptaga förmåner, på hvilka de aldrig erhållit fasta och försåkran. För öfrigt är å en annan sida icke att förbise det verkliga lidande, som drabbat och drabbar Landtbruket genom en förökad vägbyggnadsskyldighet, i följe af Bruks och Qvarnars anläggning eller vidgade rörelse. Men framför allt annat måste härvid betragtas hvad en sund rättvisa kräfver, och i denna hänsigt kan jag ej undgå att anmärka en dubbel oråttvisa i denna frihets beviljande, deraf 1:o Bergshandteringen tillgodonjuter en förmån, framför så väl Stadsman-

narörelsen som Landtbruket; 2:o Sveriges förnämsta näringsgren betungas genom en annan nårings förvållande. Det är på dessa sammanlagde skål, som jag i förevarande strid emellan det allmänna och enskilda intresset trott det förra böra såsom segrande behålla platsen.

I anseende till den befrielse från allmänna vägbyggnadsskyldigheten, som jag hemstållt måtte tillerkännas en del öboer, är blifvit erinradt, att flere större öar hafva inom sine egna områden betydligare vägar att underhålla, och derföre icke tyngas af vidare vägbyggnadsskyldighet. Men i hvad sammanhang denna erinran står med mitt Memorial är svårt att inse, då de öar, derå Lands- eller Håradsvågar finnas, hafva alla, så vidt jag vet, Gottland allena undantaget, genom Färja eller Bro communication med fasta Landet, men Memorialet uttryckligen icke nåmner andra öboer än de, som åro i saknad af utfartsväg. Den pröfning, som vidare omnämnes vara åt Konungens Befallningshafvande i detta ärende uppdragen, har jag trott icke stråcka sig längre än till granskning af förrättade vägdelningar, men icke innebåra den stora magt, att kunna frikalla någon från deltagande i allmänna vägbyggnadsskyldigheten. Skulle åter ett sådant stadgande förefinnas, som på ett eller annat sätt kunde verka till ofvanberörde öboers befrielse från oftanåmnde tunga, så skulle jag tro, att den under-

sökning,

sökning, som i thy fall måste föregå, lämpeligare hölles af Domhafvanden vid allmänt Håradsting än af Landshöfdingen, som ofta är aflägset boende, derest det icke kunde vara tillräckligt, att sanna förhållandet utröntes vid allmän Sockenstämma, der Socknemännen, såsom sjelfve väglottsegare, visst icke, utan gällande skäl, skulle medgifva en sådan befrielse.

Yrkandet att vägrödjningsskyldigheten må bestämmas efter hemmansvärde och icke efter hemmantal, stödjer sig på den grundsats, att alla böra, hvar och en efter förmåga, draga de allmänna bördorne. Hemmanen hafva, genom begagnandet af olika odlingstillfällen, särdeles i sednare tider, allt mer divergerat i productions-förmåga, och deraf beroende värde. Skillnaden härutinnan var ohekligen för ett halft sekel tillbaka vida mindre: och ursprungligen innebar ett lika hemmantal en lika förmåga af skatt. Denna princip följes ännu vid skeende skattläggningar; och Lagstiftarens mening kan derföre så mycket mindre misskännas i dess stadgande om vägdelning efter hemmantal. Han har tydligen dermed åstyftat, att vägbyggnads-skyldighetens gemensamma tunga skulle af hemmanen dragas efter deras relativa förmåga. Men gäller nu detta, har Lagstiftaren verkeligen haft för afsigt, att jemt på jordbruket fördela denna börda; så hemställer jag, om icke i tidens fortgång Lagstiftaren

är och måste känna sig förbunden att skydda och bevara, icke den döda bokstafven utan den inre rättsgrunden, den lefvande anden, hvilken allena förmår i Statskroppen sprida hälsa och kraft. Jag är åtminstone af sådan tanke, och då denna rättsgrund svårligen skulle kunna i den gamla formen upplefva, har jag icke funnit något för närvarande mer tjenligt och enkelt sätt, än det jag föreslagit, för att återkalla den flydda anden. Att eganderätten icke kan sägas blifva häraf förnärmad, tror jag mig hafva ofvanföre antydt, och den år 1790 utkomne Kongl. Förordning, om vägrödjning efter förmedladt hemmantal, torde härförutan kunna tjena till ett bevis, huru man tillforene betragtadt saken. För användningen af föreslagne vägdelningsgrund möta icke eller några svårigheter, då det ovedersägligen är ganska lätt, att, efter föregången taxering af både hemman och vägar, finna huru många alnar väg belöpa sig på hvarje ett hundrade Riksdaler o. s. v. Allt mehn af den årliga, men visst mindre betydliga förändring i hemmans-uppskattning förekommes om vägdelningen sker periodiskt hvart 5:te, 10:de eller 20:de år, hvaremot vinsten af denna periodiska förändring icke blir ringa i de gifna och nu verkeligen saknade fördelarne af ett tidtals återkommande correctiv på det felaktiga och en oafbruten fortgång till det rätta. I allmänhet skulle jag tro det vara mindre med en sund rättvisa förenligt, att för evärdeli-

ga tider fixera andelen i de medborgerliga gemensamma bördorne. Likasom allt annat, undergår Statskroppen år från år betydliga förändringar, och deraf bestämmes så väl de olika allmänna behofven, som ock de särskilda delarnes kraft och förmåga.

Den frihet jag vidare trott kunna åt Församlingarne lemnas, att hvar för sig bestämma, hvilka vägar skola såsom allmänna anses, och i denna egenskap på samfäld bekostnad underhållas, finner Höglofl. Utskottens Beredning vara så mycket mindre att tillstyrka, som i thy fall kunde, genom bristande enhet i Socknarnes särskildta Beslut, lätt hända, att en väg blefve i den ena Socknen underhållen, men i den andra lemnad olagad, att förfalla. Jag bekänner det jag ingenstädes inom vårt land förmodar den tredska, ogenhet och bristande upplysning, att pluraliteten af en Sockens fastighetsegare skulle undandraga sig att underhålla de för samfundslifvet nödige befundne och med Gästgifvaregårdar försedde vägar; och hvad mindre communicationsvägar beträffar, lärer icke eller nu den ena Sockens beslut inverka på den andras. Mig synes för öfrigt, som hade den angifne olägenheten, derest densamma verkligen vore att befara vid gränsen af hvarje Socken, likaledes bordt, i grund af Häradernes särskildta beslut, redan inträffa på gränsen af hvarje Härad, der en i det ena antaget och underhållen Häradsväg inlöper i ett annat Härad. Men då jag fö-

reslagit, att hela våghållningens œconomi borde till Socknarnes särskildta bestyrande öfverlåtas, har jag dermed åsyftat, dels att den olägenhet måtte afhjelpas, som nu icke uteblifver, den nemligen, att ett hemman, genom sitt deltagande både i den allmänna väghållningsskyldigheten inom Håradet, och den enskilda inom Socknen, bekommer på tvänne särskilda håll våglotter, dels ock att ett billigt biträde vid Byevägarnes underhållande måtte småningom mera beredas. Med denna anledning instämmer jag äfven i Herr Lagman Danckwardts yttrande, att afseende borde med rätta göras på den enskilda vägbyggnadsskyldighet, som tillkommer hvarje hemman; men jag inser icke huru denna reglering skall kunna tillvägabringas, utan i sammanhang med en ny vägdelning inom Socknen eller Districtet.

Slutligen får jag vördsamt anmärka, att Höglofl. Utskottens sammansatta Beredning icke till besvarande upptagit en punct i Memorialet, som väl nära sammantränger med den jag nyss vidrört, men dock är derifrån afskild. Jag har nemligen yrkat, att fördelningen af allmänna vägarne ej borde ske Hårads- utan Socknevis; på det ingen våglottsegare skulle, i och genom väglottens betydligare aflägsenhet, få en ökad och aldrig uppskattad tunga. Sanningen att säga känner jag, för den särskilda tillämpningen af Lagens allmänna bud om vägbyggnads skyldighet efter hemmantalet, intet bestämdt stadgande, och har hört,

att somligstådes skola allmänna vågarne Sockenvis underhållas, ehuru praxis i andra trakter icke är sådan. Det torde likvisst förtjena afseende, att åboen af en mindre hemmansdel nödgas, för att köra några lass sand på sitt vägstycke färdas 3 à 4 mil fram och tillbaka, och att Innehafvare af större Gårdsbruk kunna, för att å deras aflägse vågiott laga en utskärning eller annan mindre bristfällighet, som ett störtregn ej sällan förorsakar i backiga trakter, få uppoffra en hel, ofta en rätt dyrbar dag under skördetiden. I sanning fruktar jag att allmänna vågarnes flor blir genom en sådan vägdelning nog dyrköpt för landets eget. Mig förekommer det härvid, som vore de för lagens fulla gällande kraft utstakade särkildta områden nog villkorligt bestämde efter gränsorne af hvarje Härad. Lagen bjuder att alle å landet, som hemman ega eller bruka, skola väg rödja efter hemmantalet. I grund häraf borde alla hemman af enahanda Mantal, ehvar som helst inom Sveriges landamären belägne, hafva lika stora vägiotter att underhålla. Men införandet af en sådan likhet har man funnit skola leda till en högst kånbar orättvisa, och derför velat, att ingen skulle, utom lånets område, deltaga i allmänna vägbyggnads-skyldigheten. Man har redan vidare fortgått och stadgat, att icke eller utom Häradets gräns någon må af denna tunga besväras. Hvarföre stadnar man här och icke gör, då samma anledningar äro för handen,

än ytterligare ett tredje steg, hvarigenom ingen skulle drifvas utom Socknens gräns att underhålla fremmande, sållan af väglottsegaren sjelf befarna vägar, och de fördelar tillskyndas alla i gemen, som nu åtnjutas förnämligast af dem, som bo nära Håradets gränsor. Lagen synes dock äska, att afseende göres på det naturliga läget, då det i ByggningaBalkens 25 Cap. 8 §. heter: Hvar skall sitt skifte få, som det för allom lägligast faller.

Dessa äro mina tankar i ämnet, och att de icke afvika från billighet och rättvisa, är ännu i denna stund min öfvertygelse. Om Staten till sitt väsende är ett råttstillstånd, så utbildas Staten till friskt lif endast i den mån, som de i densamma inbegripna mångfaldiga förhållanden utbildas till rättsenlighet, och Medborgaren kan icke eller på andra villkor ernå tillfredsställelse af sitt kall att deltaga i den allmänna Lagstiftningen, än om han förmår medverka dertill, att i Statslifvets former bättre uttryckes det hvarje enskildhet lika omfattande rätta, hvilket är och förblifver ytterst beståndande.

RiksdagsFullmägtigen Strindlund: Om den fråga, som i anledning af väckt och till Utskottet remitterad motion, angående skyldigheten för egare af Bruk, Qvarnar och andra dylika inrättningar, att deltaga i väghållnings-skyldighet, anhåller jag att få särskildt yttra mina tankar.

Det lärer vara ostridigt, att vägarne

mest begagnas för körslor till och ifrån Bergverken, hvilka således af deras underhållande i farbart stånd hafva största fördelen. Icke dessmindre äro de från all skyldighet i detta afseende befriade, och Allmogen måste ensamt derföre ansvara. Då Bruksegaren dessutom eger rätt af Krono-Betjeningen fordra och erhålla handräckning till vägens iståndsättande, inträffar ofta, att han, som sjelf ej har någon olägenhet af detta onus, af kitslighet eller för sin stora beqvämlighet utöfver behofvet, betungar de väghållningsskyldige. Å de mera tätt bebodde orter, är våghållningsbesväret icke på långt när så tryckande, och Bruksegarnes befrielse derifrån icke af så stor betydenhet, som i Rikets norra Provinser, der landet är glest bebygdt, huru vidt från hvarandra skilde, samt hvarje Åbos vägstycke följaktligen så mycket långre och vidsträcktare. Dem är allt biträde, som i detta afseende kunde vinnas, af högt värde.

Man invänder väl, att ifrågavarande Lägenheter, genom åtskilliga Författningar, äro befriade från väghållning; att de hafva privilegium till Jordbrukarnes betungande, samt att ingen utväg finnes till deras skadeslöshållande för förluster af denna fördel; men med allt skäl frågar jag, huru länge skola orättvisa Skråförfattningar och privilegier gälla. Är då denne Medborgarens rätt mera helig än den andras, på hvars bekostnad den tillgodonjutes? Åtminstone har icke samma ömtålighet egt rum i fråga om

ökadt besvär och onera, hvilka tid efter efter annan blifvit Jordbruket pålagde. Derföre har icke ens någon ersättning kommit i fråga.

Hvad beträffar Qvarnar och andra sådane mindre Lägenheter och Inrättningar, hvilka sällan utgöra särskilda Lägenheter, utan äro underlydande hemman, samt äro i dess skattläggning eller dess vården inbegripne, så finner jag billigt, att desse hädanefter, såsom hittills, få njuta befrielse från väghållnings-skyldigheten; men jag tror åter, att Bruken, på de af mig redan anförde skäl, böra åläggas deri deltaga i förhållande till deras godhet och beskaffenhet. Ej många åldrar tillförene, då allmogen nedsatte sig i de mest aflägsna trakter, för att der anlägga Jordbruk, och i följe deraf, i många år tillbragt sin tid i hungersnöd och nakenhet, då afundas ej någon Jernverksegare, att göra honom sällskap eller underhjelpa deras uselhet; men då, genom mödosamma företag, man tänkte sig hafva beredt en tarflig utkomst, då har alltid nya utvägar uppkommit, som hafva försatt Jordbrukaren på samma punct, som de förut hafva stått. Jag frågar och medger, att det är Jordbrukarns afskiljda del, att ej uppnå hvad man kallar välmåga, men är det ej deras del att njuta rättvisa och rättelse när några onera lända till förtryck. Så förhåller det sig med väghållningsskyldighet, der Jernverk äro anlagde och fort-

far så länge ej de sistnämde i denna tunga deltaga.

Skulle, mot förmodan, Höglofl. Utskotten afslå den väckta motionen, får jag mot ett sådant beslut anmåla min reservation, samt anhålla att detta anförande då må åtföljа det Betänkande som till Ständerne afgår.

H. Strindlund.

Herr Ehrenborg, Casper: den grundsats synes naturlig, att den, som begagnar en väg, bör äfven deltaga i dess underhållande. Denna grund är, i afseende på de mindre vågarne, också följd, ej mindre i allmänna Lagen och sedermera utkomne Författningar, än äfven i LagCommitteens förslag till stadgande i detta ämne. Hvad de större vägarne beträffa, kan ett sådant deltagande i våghållningsskyldigheten icke åstadkommas, på annat sätt, än att vågarne ställas på entreprenad, då både Jordegaren och den Resande måste betala till deras underhåll, såsom i flere andra länder sker; men ehuru den lyckliga framgången af Ångbåtar och Forvagnar ger anledning att hoppas, det, äfven i Sverige, väghållningsbesväret skall mera allmänt och billigt kunna fördelas genom entreprenader, så tror jag dock att detta ändamål för närvarande icke kan tillvägabringas, och intilldess anser jag de grunder böra följas, hvaruppå våra nugällande föreskrifter i denna del äro byggde;

och får jag af dessa skäl tillstyrka bifall till ifrågavarande Betänkande.

Herr Danckwardt: Jag förenar mig med Höglofliga Utskottens Beredning om Betänkandet så väl rörande de Häradsvis indeldte vägarne, som grunderne för deltagandet i vägrödjningsskyldighet i allmänhet; men jag har en annan tanka i fråga om hvarje Sockens enskilda vägar till hemmanens utfarter till hvarandra och allmänna vägarne, och derom äro stadgander så mycket nödigare, som de nu gällande lemna anledningar till beständiga tvister och godtyckliga beslut. Kongl. Resolutionen den 8 Januarii 1735 föreskrifver, att de så kallade Byevägar endast skola underhållas af dem, som sig deraf betjena, så att Landet dermed icke vidare för en eller annan beqvämlighet skull bör besväras. Nu förekomma beständigt frågor huruvidt detta nyttjande bör räknas. En By ligger från allmänna Lands- Härads- eller Socknevägen, och har en enskildt utfartsväg — en annan By bortom denna, och åter en tredje längre bort. Begge de sistnämde hafva antingen redan öppnat vägar till den förstnämnde, eller kunna öppna dem, och begagna sig derefter af förliggande Byens från början enskilda väg. Skall nu andra Byn i ordningen, jemte sin väg till första Byn, taga del i den sistnämndes, hvilken icke mera kan anses såsom den Byens enskilda väg, samt till hvad belopp, och bör den bortom begge liggande Byn, utom sin väg till de andra, hjelpa först angrän-

sande Byn på sitt stycke, och sedan den yttersta, som genom tillfälliga händelser, mindre Åboar och olikhet i rörelse ofta begagnar dess ursprungligt enskilda väg, vida mindre än de begge öfrige, och huru skall detta de bortomliggande Byarnes deltagande mätas? Ett annat hemman, långt aflägset från allmänna vägen, bryter sin utfartsväg utan minsta deltagande, och utmed samma väg uppstår en rörelse, ett malmstreck upptäckes, eller ett verk inrättas, och både hela Socnens samt angränsande Utsockne hemmansegare betjena sig, i anledning deraf, utaf vägen, som derför fordrar kostsammare underhåll. Huru skall nu, vid fråga om deltagande, Författningen tillämpas? dessa få exempel äro anförde; men händelser af mångfaldigare tvätydighet inträffa, och skola aldrig kunna med billighet och rättvisa afgöras, så länge man ej utgår från den princip, att från hvarje ursprunglig tomt till skattlagdt hemman utfartsväg må kunna fordras, med rättighet till samfäldt deltagande i brytning och underhåll af ett visst district, inom hvilket samhället har sina vanligaste förrättningar, derest localen derför icke lägger så stora hinder af berg, sjöar och mossar, att första anläggaren må anses hafva uppgifvit allt anspråk på utfartsväg äfven för framtiden. Vid vårt Lands första bebyggande saknade hemmansegaren, liksom de fleste nybyggare i sednare tider, fördelen att bo vid en uppbruten och allmänt underhållen väg. Vägar af denna be-

skaffenhet hafva från början till stor del varit enskilde vägar, som derefter blifvit grannars och sedan allmänhetens. Hvarje hemman har således ursprungligen egt skyldighet att bryta och underhålla sin enskilda väg, och den lindring i framtida underhållet, som sådane hemman vunnit, hvilkas enskilda vågar ingått i allmän vägdelning, måste rättvisligen utbytas mot skyldigheten, att biträda andra hemman, som, till följe af den allmänna väghållningsskyldigheten, deltaga i väghållning för de förstnämnde. Denna grundsats är också uttryckt i 8 §. 25 Capitlet ByggningaBalken, som ålägger alla hemman på landet, att rödja vägar, som vill säga att rödja vägar för hvarandra; och det är efter min tanka, endast misstydning af den Resolution, som Ridderskapet och Adeln, efter Lagens antagande, den 8 Januarii 1735, sig utverkat, som föranledt de ofta inträffande Domslut, hvarigenom hemmansegare förnekas biträde af Socknemän till utfartsvägs brytande och underhållande; ty samma Resolution undantager väl Byvägar, hvarmed bör förstås sådane, som för en Byes enskilda beqvämlighet till qvarnställen, aflägsna ängar, torp, skogar, eller torfmossar m. m. kunna vara upptagne, och af hvilka endast Byemännen sig betjena; men den nämner ej Byes utfartsväg till allmän väg. Det finnes också många Socknar, som godvilligt erkänt rigtigheten af en sådan vägdelning inom Socknen, att hvarje hemmans utfarts-

väg dervid borde beräknas, och tillämpningen häraf utfaller lättare och billigare än man vid första öfvervägandet skulle förmoda. Det är icke gifvit, att hvarje enstaka hemman eller Byes utfartsväg, bör liksom den allmänna Socknevägen, beräknas hvarken till bredd eller grusning. Ett aflägset hemman har anspråk på en upprojd, stenfri väg, så att åkdonet icke förderfvas; men endast de vågar, hvilka mera befaras, behöfva starkare grusning och större bredd. Vägarne jemföras efter detta förhållande med hvarannan, och taxeringen, huru svär den må anses, är i allt fall ojemnförligt lättare, än att taxera, vid jordskifte, den magraste marken emot den bördigaste. Denna Socknevägdelning gör ingen förändring i den allmänna Lands- och Härads-vågdelningen, utan endast i sådant underhållande, deri Socknemännen gemensamt deltagit. Härifrån skiljes aflägse hemman — mera närboende till vägen taga deras andelar och de förra börja att räkna deras belopp från sina tomter, hvarefter närmaste grannen stöter till dem. Beqvämligheten vinnes för hela samhället, och det aflägse hemmanet, lagligen indeladt på allmänna Lands- och Härradsvägen, på grund af åboens behof att dem nyttja, tillbyter sig det arbetsbiträde, som det oråttvisligen utan motsvarighet, lemnar grannar och allmänheten. Uppstå nya behof af vägar, antingen för hemmanens utfart, eller någon ny gemensam rörelse för Socknen, så jemkas delningen och

alla tvister inskränkas till fråga om läget för nya vägar. Då syner af Församlingens utsedde gode män årligen anställas, och hvarje Socknebo är berättigad att kära, när han finner ogild väg eller bro, på sätt Lagen i 25 Cap. 15 §. ByggningaBalken, medgifver, förfaller den anmärkning, som kan framställas, om svårigheten att jemna ansvarigheten emellan de vägskyldige. Grunden, hvarefter den ena vägens bättre tillstånd, än den andras, bör mätas, är upptagen i vägdelningsprotocollet. och Socknemännen lära så mycket mindre eftergifva hvarandra något i hvad den allmänna ordningen föreskrifvit, som det ej finnes så aflägse hemman, att deras vägar icke ömsesidigt nyttjas af en menighet i det nära förhållande sins emellan, som Sockneboer, och hvilka icke Presten, KronoBetjeningen eller Domaren för sine förrättningar begagnar.

På grund af hvad jag ofvan anfört, tillstyrker jag på det sätt bifall å Herr Prosten Hallströms förslag, rörande de vägar, hvilka icke ingått i den allmänna Lands- och Håradsvägsdelningen att 1:o alla de vägar inom en Socken, hvilka icke, antingen på detta sätt, eller af Utsockne hemmansegare, enligt åtagande eller Dom, underhållas och utgöras eller yrkas såsom utfarts från skattlagde och verkliga hemmans ursprungliga tomter, böra, enär sådant af någon hemmansegare yrkas, emellan samtlige hemmanen inom Socknen fördelas, hvarvid hvarje väg bestämmes till den bredd från

tre till sex alnar, som anses böra underhållas, och grusningen beräknas i mån af hvarje vägs mer eller mindre begagnande, så att taxeringen derefter må behörigen rättas och hvarje hemmans uppskattade vågbelopp med billighet kunna uttagas å hvilken väg som heldst, der läget sådant beqvämligast anvisar.

2:o Härifrån undantages alla sådane vägar, hvilka för enskildt behof finnas nödige inom By, till följe af der inträffade skiften och utflyttningar, hvilka efter samma grunder fördelas på hela Byn; vågar, hvartill behofvet uppkommer genom hemmansklyfningar, hvilkas underhållande tillhör det hemman, eller den hemmanslott, hvaraf klyfningen verkställes, äfvensom alla de vägar, de der afvika från utfartsvägarne, och deras communicationer, samt endast leda till Qvarnar eller andra verk; desse vägar underhållas af verkets egare.

3:o Ifrån Socknevägdelningen uteslutes sådane hemman, hvilka för oöfvervinnerliga eller högst betydliga hinder af berg, sjöar eller mossar, må anses oberättigade att för sig yrka utfartsväg; dock att desse hemman bibehållas vid vägs underhållande emellan Pastoratets Kyrkor, i händelse en sådan skyldighet, hemmanen ålegat, före den nya delningen.

4:o Derest, vare sig för eller efter skedd indelning, utfartsväg yrkas för hemman, som förut icke egt bruten väg, åligger det hela Socknen, efter förmedlade hem-

mantalet, att dervid gemensamt med hemmansegaren biträda, hvarefter, i redan gjord Socknevägdelning, jemkningen emellan de underhållsskyldige verkställes, och den nya vägen i delningen upptages.

5:o I den händelse hemmansegare, för ömsesidig beqvämlighet, önska att utbyta underhålls-skyldigheten å Socknevägarne emot andre hemmans vägstycken å allmänna Lands- eller Häradsvägen, må sådant byte icke å KronoBetjeningens sida kunna bestridas, utan skriftliga aftalet härom, på längre eller kortare tid uppgjordt, gälla till efterlefnad för ansvarighet, sedan det till FogdeContoiret blifvit ingifvit.

6:o Sårskild öfverenskommelse om vägunderhållningen, vintertiden, å Socknevägarne, må tillåtas och dervid bestämmas hvilka utfartsvägar böra, till minskning i den allmänna väghållningen, uteslutas antingen på grund af deras mindre begagnande, genleder öfver kärr och sjöar eller ständigt öppne hållne allmänna skogsvägar de der af visse hemman kunna begagnas.

7:o Det bör vara församlingen fritt, att antingen genom egne ordningsmän tillse och vaka öfver vägarnes årliga underhållande, eller ock att derom anlita KronoBetjeningen. Hvarje Socknebo eger derjemte, att, likmätigt stadgandet i 25 Cap. 15 §. ByggningaBalken, kåra mot den som har ogild väg.

8:o

8:o Alla tvister om Socknevägar upptagas vid HäradsRätten, dit delningsförrättningen ingifves och i Rättens Protocoll införes. Frågor rörande läge af ny väg öfver eller intill oafvittrad skog eller Kronans mark, samt dess bekostande, böra likväl, efter hållen undersökning, till Kongl. Maj:ts Bafallningshafvande hänskjutas, i anseende till det inflytande läget för sådane vägar kunde ega på framtida nybyggen, det Statsbidrag, som derföre må beviljas, och det undantag från de ofvan tillstyrkte grunder, som i mera obebodde delar af de Norra Provincerna synes böra ega rum, och för hvilka bestämda stadganden icke kunna meddelas."

I afseende på Bruks och Qvarnars skyldighet, att deltaga i väghållningsbesvären, voro meningarne inom Utskottet delade, hvarför votering anställdes, som så utföll att pluraliteten af Ridderskapet och Adeln samt BorgareStåndets Ledamöter voterade emot, men Preste- och BondeStåndets Ledamöter för skyldigheten för Bruk och Qvarnar att deltaga i väghållningen.

I händelse sednare alternativet skulle gillas, ansågo Utskotten Bruks och Qvarnars väghållningsskyldighet böra bestämmas efter dylika Lägenheters rösträttighet vid Prestval; hvaremot dock reserverade sig Herrar *Danckwardt*, *Björkenstam* och *Lenning* samt Herr Professor *Bexell*.

Efter de beslut Utskotten sålunda fattat, skulle Betänkandet ånyo redigeras och, jemte ProtocollsUtdrag, innefattande ofvan intagne särskildte yttranden, till RiksStånden afgå. Ut Supra.

Ex Protocollo,

Joh. Jac. Kleman

N:o 72.

Ankom d. 4 Junii 1823.

Riksens Höglofl. Ständers Lag- samt Allmänna Besvärs- och EkonomiUtskotts Betänkande öfver RiksdagsFullmägtigen Anders Anderssons från Calmare Län Memorial, angående Byevägars anläggning och underhållande.

Genom Remiss, den 3 innevarande månad, har Hederv. BondeStåndet till Lag- samt Allmänna Besvärs- och EkonomiUtskotten öfverlemnat ett af RiksdagsFullmägtigen Anders Andersson ingifvet Memorial, deruti yrkas, att mera bestämde Stadganden, än som innefattas uti 4 och 25 Cap. ByggningaBalken och Kongl. Resolutionerne uppå Ridderskapets och Adelns samt allmogens Besvär, måtte meddelas i afseende på Byevägars anläggning och underhållande, heldst af dessa Fötfattningar vanligen skall

göras den tillämpning, att en åbo, öfver hvilkens egor en By- eller utfartsväg löper, måste, om han deraf begagnar sig, ansvara för dess underhållande i hela sträckningen genom hans egor; hvaraf den obilligheet uppstode, att af flere åboer, som draga lika nytta af en väg, den ene finge underhålla mångdubbelt större sträcka, än de andre, och det derföre, att vägen till större delen blifvit anlagd å hans egor. Med afseende härå har Anders Andersson, såsom en billigare grund för väghållningsskyldigheten, föreslagit, att alla åboer, som af en Byeväg sig begagna, borde, efter deras egande Hemmantal, uti dess underhållande deltaga, utan afseende derå, att vägen kunde till större eller mindre del framlöpa öfver någon åbos egor, dock med sådan, å vederbörlig Domares omprröfning öfverlemnad jemnkning, att, derest någon af Byemännen hade betydligt mindre gagn af vägen än de öfrige, han i mån deraf måtte få vidkännas lindring i väghållningsbesväret.

Hvad sålunda blifvit anfördt, hafva Utskotten i öfvervägande tagit; men enär af den i Kongl. Resolutionen uppå Ridderskapets och Adelns Besvär, den 8 Januarii 1735, meddeldta bestämda föreskrift, att Byevägar skola underhållas endast af dem, som sig deraf betjena, icke rimligen bör kunna göras den tillämpning, som, enligt Anders Anderssons uppgift, skall hafva egt rum, och deruti i sådant fall rättelse, genom klagan å vederbörlig ort, kunnat vinnas, samt

efter Utskottets omdöme, icke hemmantalet, utan den större eller mindre del af vägen, som Byemännen begagna, bör ligga till grund för beräkningen af deras deltagande i våghållningsskyldigheten; så anser Utskottet sig icke kunna med förord beledsaga Anders Anderssons ifrågavarande motion, eller tillstyrka någon ändring uti hvad, rörande detta ämne, redan är vordet stadgadt; hvilket dock, tillika med en Ledamots särskildta yttrande, Riksens Höglofl. Ständers egen upplysta pröfning vördsamt underställes. Stockholm den 10 Maji 1823.

Utdrag af Protocollet, hållet hos Riksens Höglofl. Ständers Lag- samt Allmänna Besvärs- och Ekonomi-Utskotts Plenum den 10 *Maji* 1823.

§. 3.

S. D. Upplästes följande på bordet hvilande förslag till Betänkanden, nemligen: 1:o Angående Byevägars anläggning och underhållande; hvaremot Herr Lagman Danckwardt sig reserverade, under åberopande af hvad Herr Lagmannen, angående Byevägars underhållande, yttrat, i anledning af Herr Prosten Hallströms Memorial om yrkad förändring i skyldigheten, att underhålla allmänna vägarne; hvaröfver Utskotten afgifvit särskildt Betänkande under N:o 71;

dervid berörde särskildta yttrande finnes bifogadt. Ut Supra.

In fidem.

Joh. Jac. Kleman.

N:o 73.

Ankom den 4 Junii 1823.

Riksens Höglofl. Ständers Lag- samt Allmänna Besvärs och EkonomiUtskotts Utlåtande, angående rättigheteu till Grustägt å andras egor, för underhållandet af allmänna vägarne samt sättet och ordningen till samma rättighets bestämmande och begagnande?

Genom ProtocollsUtdrag af den 6 sistl. Februarii har Hederv. BondeStåndet till Lag- samt Allmänna Besvårs och Ekonomi-Utskotten remitterat ett Memorial af RiksdagsFullmägtigen Gustaf Larsson, från Stockholms Län, hvaruti öfverklagas, att sedan, till fördel för Jordegare, väglottsegares rätt, att, å de förres inegor, hemta väglagnings-ämnen af sand och grus, blifvit genom Kongl. Brefvet af den 25 November 1822 inskränkt de sistnämnde eller väghållarne, blifvit genom Jordegarnes bestridande, samt af dem utverkade förbud emot grushemtning, så frånstängde all tillgång dertill, att väghållarne, så vida ansvar för försummad väg-

lagning skola undvikas, måst genom köp förskaffa sig de dertill nödige materialier; hvadan yrkas, att berörde Kongl. Bref måtte varda upphåfvet, och Lagens stadgande i 25 Cap. 12 §. ByggningaBalken till sin fulla kraft åter upplifvadt, utan annan tilläggning och förklaring, än att odalåker ej måtte få i och för vägfyllnadsämnens anskaffande uppgräfvas, vid påföljd som för annan åverkan; hvarförutan föreslås, att enahanda rätt till grustägt, som i afseende på landsvägarne tillkommer väglottsegarne, måtte tillåggas dem, som hafva andra vågar, till och med större byvägar att underhålla.

I likhet härmed, har RiksdagsFullmägtigen Anders Nilsson från Östergöthland, uti ett Memorial, som Hederv. BondeStåndet under den 1 dennes till LagUtskottet remitterat, yrkat upphäfvande af de viten och förbud mot grustägt till väghållning, hvilka uppå anmälanden af Jordegare blifvit af HäradsRätterne utfärdade; hvarförutan bemåldte RiksStånd till EkonomiUtskottet sårskildt öfverlemnat ett Memorial af RiksdagsFullmägtigen Anders Nilsson, som öfverklagar, att på åtskilliga ställen i Skåne, särdeles på slättbygden, der tjenligt grus till vägfyllning endast skall finnas vid sjöstranden, de Jordegare, hvilkas egor gränsa derintill, skola förmena väglottsegarne att grus derstädes afhemta, på den grund att någon väg icke finnes till stranden; hvadan Riksdagsmannen hemställer, att väg-

hållningsskyldige må förklaras berättigade, att, utan något hinder, afhemta vägfyllnadsämnen vid sjöstranden.

Utskotten hafva öfvervägat detta ärende, vigtigt och granlaga, i den mån det å ena sidan rörer eganderätten, och å den andra möjligheten att fullgöra ett i Lag och särskilde Författningar stadgadt samt af Policemagten vanligtvis med sorgfällighet och noggranhet handhaft åliggande. Utskotten hafva dervid trott sig finna, att om, genom Kongl. Brefvet den 25 November 1802, Jordegare å ena sidan blifvit skyddade mot allt lidande i detta afseende, dymedelst att icke någon grustägt å inegor, åkergärden, ångar och hagar tillåtits med mindre egarnes hörande och Domarens pröfning föregått, hafva deremot de väghållningsskyldige, då de för hvarje sådant särskildt fall måst föra och stundom genom flere instantier fullfölja rättegång, i hvilken det icke sällan inträffat, att hinder för pröfningen af deras påståenden varit i förväg lagde, genom af Domstolarne, utan väghållarnes hörande, utfärdade Vites-förbud, blifvit underkastade mera omgång, kostnad och besvär, än någon skäligen bör vidkännas i de fall, då icke någon enskild fördel eller œconomisk förkofran, utan endast utväg för fullgörande af ett allmänt onus sökes och åsyftas. I sådane fall, och då möjligheten dertill icke kan på förhand antagas såsom gifven, synes samma Lagstiftande magt, som bestämmer åliggandet,

äfven böra vara omtänkt att bereda möjligheten för dess fullgörande, på ett sätt som undanrödjer behofvet för medborgare, att, i och för en allmän sak, med hvarannan enskildt tvista. På denna grund, och då den ordning ock enhet i denna angelägenhet, som genom particiella upplåtelser, aftal, förbud och förordnanden angående grustägten förfelas, skulle vinnas, om afseende hårpå, såsom i Skjutsnings- Vägdelnings- Snöskottnings- och andra dylika Oeconomie- och Politie-ärender, allmänna regleringar upprättades, få Utskotten hemställa till Riksens Höglofl. Ständer, om det icke vore lämpeligt, att hos Kongl Maj:t i underdånighet föreslå: att KronoBetjeningen borde genast, efter hårom utfärdande Författning, och sedermera hvart femte år, upprätta särskildt för hvarje Hårad- eller Tingslag, ett allmänt förslag, upptagande å ena sidan alla de Lands- Hårads- och öfrige allmänna eller årlig syn underkastade vägarne i Häradet eller Tingslaget, med utsåttande af hvarje Hemmans särskilda lott deraf, och, å den andra, de grushemtningsställen, hvarifrån tjenlig vägfyllnad till hvarje sådan lott skulle tagas: att dessa förslag borde, sedan de om hösten blifvit upprättade, före årets slut kungöras i alla Kyrkor inom Häradet eller Tingslaget, med kallelse till så väl Jordegare som våglottsegare, hvilkas rätt derunder berodde, att vid näst påföljande VinterTing deröfver höras: att Häradsrätten vid berörde Ting, egde besörja om ett sådant hörande

samt efter det i ett sammanhang, förhållandet sålunda blifvit undersökt, samt både jord- och väglotts-egare fått tillfälle att sig utlåta, bestämma så väl rättigheten till grustägt för en hvar väglottsegare, som till hvad belopp ersättning derföre, i de fall, då antingen sjelfva grustägten eller vägsbegagnande till dess afhemtning kunde förorsaka Jordegaren någon a'saknad eller olägenhet, borde honom tillkomma: att missnöje med HåradsRätts Beslut i sådane mål finge i vanlig Domstolsväg fullföljas, men likväl tvänne Domstolars sammanstämmande Beslut derom gå i verkställighet; att då något Härad eller någon Stad af ålder egt eller behöfver begagna grustägt inom annat Härads område samma grustägt bör upptagas och beräknas i Regleringen för sistnämnde Härad: att befattningen med desse Regleringar borde af KronoBetjeningen, utan betalning, bestridas, och rättegångsförmånerne vid Domstolarne i sådane mål likaledes kostnadsfritt åtnjutas; att stadgandet härom borde sträckas till grustägten, så väl å inegor som utmark vid bestämmandet af rättigheten dertill och vilkoren för samma rättighets utöfning, icke markens benämning och primitiva egenskap, utan nu varande beskaffenhet samt nytta eller umbärlighet för egaren, synes böra afses; och ändteligen, att det måtte få bero, dels på Konungens Befallningshafvande i de Län, hvarest, i anseende till allmännare tillgång på vågfyllnadsämnen, svårigheter och stridigheter af

ofvannämnde beskaffenhet sig icke yppat, att tills vidare innehålla med slika regleringar för sine i nåder anförtrodda Län, dels på Magistraterne i Städerne, att vid enahanda förhållande och derest allmänna och gemensamma grushemtningsställen för Staden finnas, låta dervid förblifva, men i annat fall borde, efter samma grunder, som för Landet blifvit föreslagne, jordegarnes och väglottsegarnes inom Staden ömsesidiga rätigheter och åligganden af RådstufvuRätten i ett sammanhang utredas och bestämmas, samt frågor derom, der så befogenhet finnes, derifrån hos HofRätten fullföljas; hvilket dock, jemte ProtocollsUtdrag, innefattande ett särskildt yttrande i ämnet, Riksens Höglofl. Ständers upplysta pröfning vördsamt underställes. Stockholm den 10 Maji 1823.

Utdrag af Protocollet, hållet hos Riksens Höglofl. Ständers Lag- samt Allmänna Besvärs- och EkonomiUtskott den 10 *Maji* 1823.

S. D. Upplästes följande på bordet hvilande Betänkanden, nemligen: — —

4:o Angående rättigheten till Grustägt ä andras egor för underhållande af allmänna vågarne, samt sättet och ordningen till samma rättighets bestämmande och begagnande.

Emot detta förslag till Betänkande, som af Utskotten antogs, inlemnade Herr Danckwardt följande skriftliga Reservation:

"Jag skiljer mig från pluralitetens mening, så vidt de föreslagne regleringar om grustägt ovillkorligen skola ske hvart femte år.

Der tvister sig allmänt yppa emellan Jordegare och väghållningsskyldige må utvägar kunna vidtagas, och jag medgifver, att Härader och hela Lån finnas, der sådane tvister af naturliga orsaker uppkomma. Men jag känner åter hela Landsträckor, der tjenligt fyllnadsämne öfverallt erbjuder sig, och de få vitesförbud, hvilka der blifvit sökte och meddelade, lära icke skäligen kunna öfverklagas. Det vore olämpligt att ådraga desse orter besvär och tidspillan både vid Undersökningar och Domstolen, och förslaget torde derföre icke böra tillämpas inom andre Härader eller Orter, än der antingen Menigheten eller enskilde, i anseende till de i Motionen anförde skäl och vid uppkommande tvist, en sådan åtgärd hos vederbörande påkalla."

Häruti instämde Herr Professor Bexell samt Herrar Hjertström, Cederborg och Norström; och skulle Protocoll-Utdrag häröfver medfölja Betänkandet till Respektive RiksStånden. Ut Supra.

Ex Protocollo,

Joh. Jac. Kleman.

N:o 74.

Ankom d. 4 Junii 1823.

Riksens Höglofl. Ständers Lag- samt Allmänna Besvärs- och EkonomiUtskotts Betänkande, i anledning af väckt fråga om jemkning i SeglationsOrdningen, till förmån för Rikets mindre Sjöstäder.

Vällofl. BorgareStåndet har till Lagsamt Allmänna Besvärs- och EkonomiUtskotten remitterat ett Memorial af RiksdagsFullmägtigen, för Christianstad, Herr J. Cronius, deruti anföres: att, genom 2 Art. 1 §. i SeglationsOrdningen samt Kongl. Maj:ts nådiga Kungörelse den 22 December 1818, är i allmänhet stadgadt, att handel på Utrikes Orter samt varors införande derifrån åter till Sverige icke är tillåtet uti öppna båtar eller mindre däckade Fartyg, under femton Lästers drägtighet; uti hvilket stadgande Kongl. Maj:t, genom nådig Kungörelse den 14 Junii 1822, funnit skäligt göra den förändring, att alla till förtullning tillåtne varor må med fartyg, under femton Läster, under föreskrifven controll, tills vidare från Danske hamnar till Sverige införas; men hvilken förmån hufvudsakligen kan begagnas af Städerne Malmö, Landskrona och Helsingborg, hvilka uppå Dannemark underhålla handel med båtar och smärre däckade Fartyg; hvaremot

Christianstad, som saknar sådan hamn, som är gagnbar för större Fartyg, varit nödsakad att för detta localhinder inskränka sig till begagnande endast af smärre Fartyg, under femton Läster, hvilkas utrikes resor vanligen varit ställde på Preussiska och Ryska hamnar vid Östersjön, men högst sällan till Danska Öarne, och således af SeglationsOrdningens ofvan åberopade stadgande fått vidkännas en högst känbar inskränkning i sin handel, till förlust icke blott för de Handlande inom Staden, men äfven för hela Orten deromkring, enär de fleste nödvändighets-artiklar, hvilka från Utrikes ort till consumtion i Riket införas, nu måste från de Städer, hvilka med privilegierade Fartyg af större Lästetal äro försedde, afhemtas och dervid passera andra och tredje handen innan desamma, till betydligt ökadt pris, kunna consumenterne tillhandahållas. Till förekommande af denna känbara olägenhet och då hvarje Svensk Medborgare, emot utgörande af lika förbindelser, bör vara i åtnjutande af enahanda skydd till sine i naturlig och borgerlig Lag grundade rättigheter, samt då det icke kan vara billigt, att en Stad, som genom naturhändelser förlorat en fordom god hamn och derigenom möjligheten att af större Fartyg sig begagna, skall erfara nya missöden genom inskränkning i de handelsförmåner densamma, såsom Stapelstad tillkommer, har Herr Cronius anhållit, att Riksens Ständer, efter pröfning af ofvananförde omständigheter,

ville till Kongl. Maj:ts nådiga bifall föreslå en sådan jemkning och modification af SeglationsOrdningen, att Staden Christianstad må tillåtas, att med sine egande däckade Fartyg, under femton Låster, från hamnar vid Östersjön, i retour-laddning införa alla till införsel och förtullning i Riket, efter gällande Författningar, tillåtne varor, dock utan rättighet, att sådane varor på Nederlag upplägga; och har Cronius, uti ett särskildt Memorial, ansett den för Christianstad sålunda begärde förmån böra blifva gemensam för Rikets alla HandelsStäder, hvilka med Christianstad befinnas uti lika belägenhet, att ega Fartyg under 15 Läster, samt dess gjorde förslag böra såsom princip-fråga betragtas, med hänsigt till Städernes allmänna behof af en mera utsträckt handelsfrihet.

Enligt Vällofl. BorgareStåndets, med förenämnde Memorialer följagtige ProtocollsUtdrag, för den 24 och 28 sistlidne Februarii, hafva RiksdagsFullmägtigarne, Herrar Hemberg och Fornander med Motionen sig förenat, till vinnande af enahanda fördel för Ystad och Calmar, med tillägg af den sednare, att flere små Städer hafva många fartyg om femton lästers drägtighet och derunder, samt skulle till största delen utestängas från möjligheten att införa visse varor från Utrikes Ort, om ej desse mindre Fartyg finge dertill begagnas; att den öfverklagade Författningen redan fört mången i olycka; och att i Calmar ny-

ligen händt, det en person, af okunnighet, uti ett sådant mindre Fartyg infört ett obetydligt qvantum vin från Utrikes Ort, och att anmärkning deremot blifvit gjord, med påstående om Fartygets förlust och Femhundrade Riksdalers böter.

Vid öfvervågande häraf, och då motionen åsyftar ändring uti SeglationsOrdningen, som är en Reglementarisk Författning, beroende af de allmänna grunder, hvilka, i afseende på en utvidgad handelsfrihet, af Kongl. Maj:t och Riksens Ständer kunna vidtagas, hafva Utskotten ansett sig icke böra ingå i den partiela pröfning, som nu blifvit yrkad, utan trott det böra till Kongl. Maj:t öfverlemnas, att vidtaga de ändringar och rättelser i reglementarisk väg, hvilka af förändrade handelsförhållanden kunna följa; hvarföre Utskotten för motionen icke kunna tillstyrka bifall.

Dock öfverlemnas detta, vördsammeligen till Riksens Höglofl. Ständers vidare pröfning. Stockholm den 14 Maji 1823.

N:o 75.

Ankom den 11 Junii 1823.

Betänkande, i anledning af Riksdags-Fullmägtigen Eric Brobergs Memorial, angående förändring i straffet för Hållkarl, som fordrar dricks-

penningar eller med otidighet bemöter Resande.

Uti Memorial, som af Hederv. BondeStåndet blifvit till LagUtskottet remitteradt, har RiksdagsFullmäktigen Eric Broberg, från Södermanlands Län, yrkat, att, med upphåfvande dels af Kongl. Förklaringen den 11 December 1766, i hvad den angår stadgadt spöstraff för Hållkarl, som antingen fordrar drickspenningar af Resande, eller dem med ovett ofredar, dels af Kongl. Brefvet den 31 Maji 1763 och den 12 Januarii 1776, hvarigenom Domsrätt i dessa Mål blifvit åt Kongl. Maj:ts Befallningshafvande öfverlemnad, Hållkarl måtte varda belagd med lämpelige böter, när han fordrar drickspenningar af Resande, och att hans förbrytelse att dem med otidighet bemöta borde ligga i tvåböter emot hvad Lagen för dylik förseelse eljest stadgar; hvarjemte Broberg öfverlemnat åt LagUtskottet att föreslå de straff, som för andra och tredje resan förnyad enahanda brottslighet borde ega rum; men i alla händelser har han ansett dessa mål böra upptagas och pröfvas af vederbörlig Domstol och icke af Kongl. Maj:ts Befallningshafvande. — Såsom skäl för hvad sålunda blifvit yrkadt, har Motionairen vidare anfört, att nämnde Författningar stå i uppenbar stridighet med våra tiders grundsatser i afseende på Medborgares rättigheter,

ter, som icke medgifva att Lagen bereder en del medlemmar af Samhället trygghet och beqvämlighet genom att underkasta andra ett despotiskt Lagbuds onaturliga stränghet; att ehuru det väl icke varit Lagstiftarens mening, att belägga en i häftiga ordaglag framställd begäran om drickspenningar eller en eljest visserligen tadelvärd sturskhet med lika ansvar, som ett svårt urbota brott, medgåfvo likväl uttrycken i 1766 års förklaring intet afseende å omständigheter; att denna Författning om den, såsom Motionairen trodde, ej tillämpades efter hela dess stränghet, vore ett medel för godtycklig och våldsam behandling; att hållkarlen, som för en i moraliskt afseende föga svår förbrytelse, dömes till ett hårdt och vanärande straff, vore betagen den vigtiga medborgerliga rättigheten att inför Domstol få försvara sig och klaga öfver det emot honom fällde Beslut, enär, efter Motionairens förmenande, Kongl. Maj:ts Befallningshafvandes, utan föregången formlig ransakning, meddeldte Utslag, deremot appell ej vore tillåten, genast skulle gå i verkställighet.

Då LagUtskottet till granskning företagit detta Memorial, har väl, vid betragtande af ordalydelsen uti 14 §. af Kongl. Förklaringen den 11 December 1766: "Till kroppstraff med sex par spö vare hållkarl förfallen, som af Resande *fordrat* drickspenningar," Utskottet trott sig finna, att

detta stadgande ej afser den händelse, när hållkarl på höfligt sätt framställer och, efter erhållet afslag, icke vidare yttrar begäran om drickspenningar; men ehuru, med afseende derpå, att hållkarl är en för den Resandes biträde tillsatt person, och å svårigheten för den sednare, då han under resan oftast befinner sig på en för honom fremmande Ort, att kunna finna sådan rättelse uti hållkarlens otillbörliga förhållande, att hans fortkomst derigenom icke hindras, de förgripelser, hvartill hållkarl emot den Resande gör sig skyldig, i allmänhet måste med strängare ansvar beläggas, än det de, derest nämnde omständigheter ej egt rum, bordt ådraga, anser Utskottet likväl ofvanomförmälte straff för hållkarl, om han såsom en råttighet påyrkar eller annorledes olämpeligen begär drickspenningar, vara allt för strängt, då denna förseelse, för sig sjelf betragtad, ej är af egenteligen brottslig beskaffenhet, och icke kan för den resande vara menlig, enär särskildt ansvar finnes uti 1734 års Kongl. Gästgifveri-Ordning och åberopade Kongl. Förklaring, stadgadt, om hållkarl efter behag långsamt uppehåller eller med ovett honom ofredar, och desse händelsers förekommande således icke behöfver med berörde straffbestämmelse åsyftas. I anledning häraf och då, efter Utskottets tanka, den omständighet att en obillig strafflag, i anseende till denna dess beskaffenhet, af Domaren icke tillämpas, destomindre kan min-

ska nödvändigheten af dess upphäfvande, som hvarje Lag måste vara byggd på rättsenliga grunder, och endast, då högsta nödvändigheten sådant påkallar, får från dem afvika, har Utskottet ansett sig böra tillstyrka, att det för nu ifrågavarande förseelse utsatte straff af Sex par spö varder afskaffadt och att i stället böter med penningar må derföre stadgas, hvilka böter torde böra bestämmas till Sex R:dr, såsom, efter laglig förvandlingsgrund, svarande emot nyssberörde spöstraff, samt att, vid bristande tillgång hos den sakfällde, böterne finge till fängelse vid vatten och bröd förvandlas.

Deremot anser Utskottet Hållkarls förhållande, då han med ovett en Resande ofredar, icke kunna med lika mildhet bedömas. Denna förbrytelse är både till sin grund och möjliga följder af mera straffvärd beskaffenhet, enär den utmärker öfverdåd eller ondska, och kan, om den ej genom ett stadgadt strängt ansvar förekommes, leda till sådane utbrott å Hållkarlens sida, hvilka göra ingrepp i det skydd den Resande måste för sin person kunna af Lagen påräkna. Utskottet har derföre icke funnit skäl vara för handen till ändring af det i sednare Momentet af 14 §. i Kongl. Förklaringen den 11 December 1766 å berörde förbrytelse stadgade straff af Tio par spö, då den första gången föröfvas, sexton par för andra gången,

samt arbete vid smedja å fästning om Hållkarl tredje gången gör sig dertill skyldig.

Hvad sluteligen angår frågan om forum, der åtal uti desse Mål bör anhängigt göras; så emedan Hållkarls ifrågavarande förgripelser hafva ett nära inflytande på ordningens bibehållande vid Gästgifverierne, hvaröfver Kongl. Maj:ts Befallningshafvande ega inseende, samt, af berörde skäl, äfven fordra skyndsam beifran och rättelse; ty och då dessutom lärer kunna antagas, att de ganska sällan äro af det invecklade förhållande, att, till sanningens utletande, vidlyftig undersökning erfordras, men, i sådan händelse, hinder icke är för Kongl. Maj:ts Befallningshafvande, att vid vederbörlig Domstol låta ransakning anställa; har Utskottet ej ansett sig böra tillstyrka ändring uti hvad Kongl. Brefven den 31 Maji 1763 och den 12 Januarii 1776 innehålla, angående Kongl. Maj:ts Befallningshafvandes pröfningsrätt uti omförmäldte Mål; hvarjemte, i anledning af de misstag Motionairen gjort vid sine uppgifter i denne del af motionen, Utskottet trott sig böra erinra, att Lagens allmänna föreskrift om bevisning, i fall den brottsliges eget erkännande saknas, äfven gälla för de mål, uti hvilka Kongl. Maj:ts Befallningshafvande eger dömma, samt att 8 §. af förstnämnde Kongl. Bref innehåller, det Besvär öfver Kongl. Maj:ts Befallningshafvandes Utslag få i HofRätten anföras, i hvilken

händelse Utslag, som stadgar kroppsplikt, förut ej går i verkställighet.

Detta, tillika med några Ledamöters särskilda mening, varder till Riksens Höglofl. Ständers vidare pröfning vördsammeligen öfverlemnadt. Stockholm den 9:de Maji 1823.

Utdrag af Protocollet, hållet hos Riksens Höglofl. Ständers LagUtskott den 24 April 1823.

S. D. Föredrogs RiksdagsFullmägtigen Eric Brobergs, från Södermanlands Län, af Hederv. BondeStåndet remitterade Memorial, angående förändring i straffet för Hållkarl, som fordrar drickspenningar eller med otidighet bemöter Resande; i anledning hvaraf Utskottet beslöt det utlåtande, som innefattas i Betänkandet N:o 75.

Härvid yttrade Herr Grefven och Ordföranden följande skiljagtiga mening:

Jag är ense med Utskottets öfrige Ledamöter i fråga om Konungens Befallningshafvandes Domsrätt öfver Hållkarlars förbrytelser emot Resande, spöstraffets upphörande för Hållkarl, som af Resande fordrar drickspenninger, samt de för denna förbrytelse af Utskottet föreslagne böter och förvandlingen deraf; men då vigten för det allmänna, att åt den Resande bereda en obehindrad framfart, i förening med det beroende, hvari den Resande i och för

fortkomsten från Gästgifvaregården, står hos Hållkarlen, efter min tanka, äro orsakerne, hvarföre Hållkarls förbrytelse emot Resande bör hårdare straffas än vanligt, och hvarföre ett från det vanliga afvikande, skyndsammare Rättegångssätt i dylika frågor med rätta är föreskrifvet, inser jag icke hvarföre spöstraffet skulle qvarstå för Hållkarl, som ofredar Resande med ovett, sedan Utskottet föreslagit, att det måtte försvinna för Hållkarl, som fordrar drickspenningar, det vill säga, som med pockande begär dem. Denna sednare förbrytelse anser jag vara åtminstone lika angelägen att förekomma, som den förra, och att således, då spöstraff för drickspenningars fordrande anses böra upphöra, det äfven bör försvinna för den andra förbrytelsen. Derföre och då likväl den Resandes förhållande till Hållkarlen, samt vården om ordning på Gästgifvaregårdarne fordrar, att Hållkarl, som ofredar den Resande med ovett, bör alfvarligen nåpsas, tillstyrker jag för min del, att, med afskaffande af spöstraffet i detta fall, enahanda ansvar må stadgas för denna förbrytelse, som det Utskottet föreslagit för Hållkarl, som af Resande fordrar drickspenningar.

Uti detta yttrande instämde Herr Borgmästaren Cederborg; hvaremot Herr Häradshöfdingen Ribbing reserverade sig emot Utskottets Betänkande, och ansåg, på de af LagUtskottet vid förra Riksdagen anförde skäl, att vid nu gällande stadgan,

den borde förblifva, heldre än att antaga den föreslagne ändringen. Ut Supra.

Ex Protocollo,
Joh. Jac. Kleman.

N:o 76.

Ankom den 11 Junii 1823.

Betänkande, i anledning af Riksdags-Fullmägtigen Lars Lidmans, från Östergöthland, Memorial, angående föreslagne stadganden i afseende på Testamentens bevittnande och bevakning.

Hederv. BondeStåndet har, genom ProtocollsUtdrag af den 11 sistlidne Martii, till LagUtskottet öfverlemnat ett Memorial af RiksdagsFullmägtigen, från Östergöthland, Lars Lidman, deruti föreslås, att, då hittills, Testamentens bestånd i hänseende till deras bevittnande och bevakning berott på Domarens pröfning, hådanefter må stadgas:

1:o Att Testamenten, hvilka Motionairen anser böra ega trovärdighet utan Rättegångs anställande, icke få bevittnas af andre än Gode män, emedan 16 Cap 1 §. ÅrfdaBalken, i likhet med hvad Lagen stadgar vid alle andre Juridiske solenniteter,

sådant bestämdt föreskrifver, samt att följaktligen Qvinnor, omyndige Mansperso-ner, och andre, som enligt 17 Cap. Rätteg.-Balk. anses vittnesgilde i vanlige Rättegångs-mål, likväl ej må såsom Gode Män, till Testamentsvittnen antagas.

2:o Att då Domsluten funnits olika i frågor om Testamentens bestånd, hvilka varit bevittnade af personer, de der före Testator aflidit, utan att förut vid Domstol hafva edeligen bekräftadt deras intygande, samt tvistens utgång sålunda berott, likasom på ett Lotteri, fastän af Lagens Bud: "vittne 2:ne Gode Män at thet Testamente tå var gjordt etc," skall följa, att lagen fordrat vittnens edeliga intygande vid Domstol, hvilket skall vara detsamma som att vittna, heldst underskrift å en attest, efter Lag icke gäller, utan att vara med Ed bekräftad; det måtte alltså ett Testamente icke få gälla, som före bevakningen ej är inför Domstol af 2:ne Gode Män, edeligen bestyrkt.

3:o Att då lagen uti 18 Cap. Giftermål-Balk. stadgar; det hvar som något Testamente fått hafver, skall uppvisa det inför Domaren och ingifva en rigtig afskrift, som arfvingarne tillställas skall; så bör Testamentstagare, antingen sjelf eller genom befullmägtigadt ombud sig infinna, och således tydeligen tillkännagifva sin vilja att begagna Testamentet; att Protocoll öfver Testamentsbevakning bör tydeligen upptaga, hvilken Testamentstagare, som bevakningen iagttagit, och försummelse att dervid in-

lemna afskrift af Testamentet, medföra påföljd att Testamentet ogillas, som hade det icke varit uppvisat, heldst arfvingarne icke kunna vara belåtne med en af okände personer bevittnad afskrift, som ej passerat Domarens ögon, ej af honom kunnat till rigtigheten controlleras, eller till Communication påtecknas.

4:o Att den som, inom Natt och år, sedan han genom Domaren fått kunskap om Testamente, underlåter detsamma klandra, bör icke allenast förlora all vidare rätt dertill, utan ock, jemlikt 15 Cap. ÄrfdaBalken all rätt till arf, i fall Testamentet genom en annan Arfvinges anställde klander blifver ogildt förklaradt, samt att, när lagen utan undantag förklarat ett Testamente för ogildt, detsamma icke till någon del må gälla, utan att tillfalla den som klandrat, och sålunda ensamt bevakat sin arfsrätt, emedan eljest Lagen skulle motsåga sig sjelf, alldeles obestyrkt och obevakade Testamenten ändå till någon del blifva gällande, och Lagens stadgande om arfvejord, mången gång kunna eluderas, samt sådan jord gå från slägten, utan all utväg för slägtinge att ens i Börd få lösa arfsandelar, hvartill klandringsrätten blifvit antingen eftergifven eller försuten.

Hvad sålunda är vordet anfördt, har Lagutskottet tagit i öfvervägande; och hvad först angår frågan huruvida, med anledning af 16 Cap. 1 §. ÄrfdaBalk., som innehåller att 2:ne Gode Män skola bevittna Testamen-

te, Qvinna och Omyndig böra anses obehörige, att om Testamente vittna; så emedan med det på åtskillige ställen i Lagen nyttjade ordet *man*, förstås både man och qvinna, och 17 Cap. Rätteg.Balk. angående laga Bevis, utan inskränkning berättigar qvinna, ej mindre än man, och, omyndig efter uppnådd 15 års ålder, att vittna i frågor af vida större vigt än Testamenten; ty och då till Testamentens bevittnande icke erfordras andra egenskaper än vanlig minnes- och omdömesförmåga, har LagUtskottet icke funnit skäl, att tillstyrka den föreslagne lagförklaring, hvarigenom Qvinna eller Omyndig skulle förklaras obehörige att om Testamenten vittna.

Att, efter hvad vidare blifvit föreslaget, Testamenten, för att blifva gällande, skulle i Testators lifstid inför Domstol af vittnen edeligen styrkas, har Utskottet ansett strida emot den en och hvar lemnade frihet att, före sin död, utan andras vetskap, förordna om sin egendom, hvilket förordnande dessutom, intill Testators död, är underkastadt ändring och återkallelse; hvaremot och i den händelse ettdera eller begge Testamentsvittnen, dödt före Testamentsgifvaren, och således innan de öfver bevittnandet kunna höras, den i 10 Cap. 7 §. ÄrfdaBalk. af nya Förslaget meddeldte föreskrift om Testators skyldighet, att andre Testamentsvittnen anskaffa, väl synts Utskottet lämpelig; men torde, efter Utskottets tanka icke förr än i ett sammanhang med

hvad berörde Lagförslag, angående Testamenten ytterligare stadgar, böra antagas.

Att den afskrift af Testamente, som arfvingarne skall tillställas, förut bör vara för Domaren uppvist, äfvensom påföljden, derest vid Testamentsbevakning, bestyrkt afskrift icke tillika till Domstolen ingifves, är redan i 18 Cap. 1 §. ÅrfdaBalk. föreskrifvit; hvarföre något ytterligare stadgande derom icke synes nödigt; och hvad sluteligen angår den händelse, då ej alla arfvingar klandra Testamente, den af dem, som anställt klandret, ther thet gillas, derigenom skulle tillfalla jemväl sine medarfvas rätt, och Testamentet i hela sin vidd upphäfvas; så anser LagUtskottet, att arfvinge icke bör kunna genom klander bereda sig större rätt i den testamenterade Egendomen, än han efter Testator bordt ärfva, heldst Lagen uti 18 Cap. 4 §. Ärfda.Balk. tillåter medarfva, att samtycka Testamente, hvilket i sådant fall ej får af fjermare arfvinge klandras, hvadan och då arfvinges laga lösningsrätt till borrtgifven Ärfd eller Bördköpt Jord, härigenom honom icke betages, Utskottet ansett sig icke kunna de föreslagne Lagförändringarne med något förord beledsaga; hvilket dock Riksens Höglofl. Ständers vidare pröfning vördsammeligen hemställes. Stockholm den 9 Maji 1823.

N:o 77.

Ankom den 11 Junii 1823.

Betänkande, i anledning af Kongl. Maj:ts Nådiga proposition angående förändring i 1 Cap. 1 och 10 §. §. RättegångsBalken.

Samtelige Respective RiksStånden hafva till LagUtskottet remitterat en så lydande Kongl. Maj:ts nådiga Proposition:

(Se 1:sta Samlingen.)

Hvarjemte LagUtskottet fått emottaga de uti Kongl. Maj:ts StatsRåd, samt Högste Domstolen i ämnet hållne Protocoller.

I sammanhang med denna Kongl. Maj:ts nådiga proposition, har Utskottet äfven ansett lämpligt upptaga till pröfning RiksdagsFullmägtigen Eric Johanssons, från VesterNorrland, af Hederv. BondeStåndet hit remitterade förslag; att Ledamöterna i HäradsNämnden, hädanefter må väljas för hvarje Socken uti allmän Sockenstämma, på lika sätt som vid val af Electorer till Riksdagsmanna-val förfares.

Kongl. Maj:ts nådiga proposition i frågan om val af Nämndemän, anser LagUtskottet vara stödd på den rättvisa grundsatts, att, då Nämnden utgör folkets del i Lagskipningen, äfven på dess fria val bör ankomma, att Nämndemän tillsåtta, utan att HäradsRåtten sig dermed må befatta, i andra, än de uti Kongl. Maj:ts nådiga pro-

position anmärkte fall, då antingen fråga uppstår om den persons behörighet, som blifvit vald, eller ock klagan föres, att vid valet oordenteligen tillgått; i öfrigt och då detta val beror på personligt förtroende, anser Utskottet, i enlighet med hvad Kongl. Maj:ts nådiga proposition innehåller, personligheten äfven böra blifva rätta grunden för röstberäkningen emellan de valbara, hvadan Utskottet ej kan tillstyrka att hemmantalet, på sätt Eric Johansson föreslagit, dervid kommer i fråga.

Andra delen af Kongl. Maj:ts nådiga proposition, rörande Extra Nämndemåns tillkallande, då behof deraf inträffar, anser Utskottet jemväl uppfylla ändamålet, att vid sådane tillfällen undanrödja hinder och omgångar.

Utskottet tillstyrker alltså vördsammeligen Riksens Höglofl. Ständer att antaga det af Kongl. Maj:t i nåder gjorde förslag, till en förändrad lydelse af 1 och 10 §. §. uti 1 Cap. Rätteg.Balk.; dock ankommer detta på Riksens Höglofl. Ständers vidare pröfning. En Ledamots särskildta yttrande bifogas. Stockholm den 24 Maji 1823.

Utdrag af Protocollet, hållet hos Riksens Höglofl. Ständers LagUtskott den 24 Maji 1823.

S. D. Justerades LagUtskottets Betänkande N:o 77, i anledning af Kongl. Maj:ts

nådiga Proposition, om en förändrad redaction af 1 och 10 §§. 1 Cap. Rättegångs-Balken, hvarvid Herr Häradshöfdingen Ribbing upplåste följande skiljaktiga yttrande.

"Häradshöfding har förr ensam tillsatt Nämnd och folket hafva ej haft del deruti. Då Nämnden likväl ej ensamt utgör Domarens biträde vid ransakningar, värderingar och dylika tillfällen, utan jemväl, i egenskap af Domare, är folkets del i Lagskipningen, tyckes billigheten fordra, att äfven folket får deltaga i Nämndemansval; men likasom det möjligen tillförne någon gång kunnat hända, att Häradshöfdinge, med obegränsad rätt att kalla Nämndeman, dervid mera afsett att denne varit ödmjuk och eftergifven, än sjelftänkande och samvetsgrann, likasåvål skulle allt framgent kunna hända, att en församling, med rätt att bestämdt nämna den man, som skulle sitta i Rätten, dervid mera afsåg Lagklokhet och skicklighet i konsten att processa, än fredsam redlighet. Till att förekomma missbruk, ej allenast de som händt, utan äfven de som kunna hända, torde icke finnas något bättre än inskränkning af så vål Domarens som folkets enrådan i detta fall; det sker efter min tanka bäst då af 3:ne i Socknen föreslagne, Rätten utser en till Nämndeman. Ut Supra.

Ex Protocollo,

Joh. Jac. Kleman.

N:o 78.

Ankom d. 11 Junii 1823.

Betänkande, i anledning af Riksdags-Fullmägtigen Olof Månssons, från Blekinge, Memorial, om utmätte Fastigheters försäljande endast i Uppslag.

RiksdagsFullmägtigen Olof Månsson, från Blekinge Län, har, uti ett af Hederv. BondeStåndet till LagUtskottet remitteradt Memorial, yrkat den ändring uti hvad Kongl. Förordningen den 17 Februarii 1748 och den 4 Martii 1752 stadga rörande Fast Egendoms utmätning och försäljning, att dylike UtmätningsAuctioner endast måtte förrättas uti Uppslag. Stadgandet uti berörde Författningar, att utmätt fastighet skall försäljas uti Upp- och Afslag, har Motionairen förment sakna all grund af nytta och rimlighet, enär det skall utesluta Auctionens egentliga ändamål, tåflan och försäljning till högsta pris, och detta försäljningssätt, svårligen begripligt för den enfaldige, ofta skall bedraga den mest erfarne, utan att ännu hafva medfört ringaste nytta, om icke vid de tillfällen, då köparen genom auctionssättet blifvit narrad att betala vida öfver hvad han, vid anbudets görande, trott sig erbjuda.

LagUtskottet, som tagit detta Memorial uti öfvervägande, kan icke dela de åsigter RiksdagsFullmägtigen Olof Månsson deruti framställt. Utskottet anser ändamå-

let att, vid försäljning af utmätt fastighet, få densamma till högsta möjliga pris försåld, till ej mindre Gäldenårens än Borgenärens fördel säkrast ernås, genom det stadgade försäljningssättet genom upp- och afslag, enär, vid detta försäljningssätt, den ena speculanten icke kan utröna hvad summa den andre föresatt sig att bjuda, och således heldre betalar Egendomens rätta värde, än under afbidan på afslagssummans ytterligare nedsättning, äfventyrar, att en annan bjudare kommer honom i förväg; och då skälig anledning så mycket mindre förekommer till de olägenheter, hvilka, af svårigheten att begripa detta försäljningssätt velat hårledas, som vid hvarje sådant auctionstillfälle, det, enligt Författningarne, åligger AuctionsFörrättaren, att före utropet meddela noga och tydelig upplysning om sättet och rätta förloppet vid Fastighetsförsäljning genom upp- och afslag; ty finner LagUtskottet icke skäl att tillstyrka det med motionen afsedde upphäfvande af detta försäljningssätt; men på detsamma må göras för allmänheten än mera fattligt, har Utskottet trott sig böra föreslå ett sådant stadgande: att, enär vid UtmätningsAuction å Fastighet, UppslagsSumman, i brist af flere öfverbud, blifvit fastställd, bör afslagssumman tillåggas och sammantagne summan derefter afslagsvis utropas tills någon bjuder *mitt*, eller densamma nedgått till det förut i uppslag fastställde beloppet;

äfventom

åfvensom Utskottet ansett, att i det fall, då så väl Gäldenär som samtlige Borgenärer, och alla de, hvilkas rätt kan vara i fråga, enhälligt öfverenskomma, att utmätt Fastighet endast i Uppslag må försäljas, sådant då, utan hinder af hvad i allmänhet är stadgadt, må vara tillåtet.

Detta, tillika med några Ledamöters särskildta mening, hemställes dock vördsamligen Riksens Höglofl. Ständers vidare pröfning. Stockholm den 28 Maji 1823.

Utdrag af Protocollet, hållet hos Riksens Höglofl. Ständers LagUtskott den 28 Maji 1823.

S. D. Vid justering af LagUtskottets Betänkande N:o 78, i anledning af Riksdags-Fullmägtigen Olof Månssons, från Blekingen, Memorial, om utmätt Fastighetsförsäljning endast i uppslag, uppläste Herr Borgmästaren Arvidsson följande särskildta yttrande:

"Det är verkligen anmärkningsvärdt och tyckes mig böra behjertas, att försäljningssättet genom Upp- och Afslag, ehuru redan år 1748 stadgadt, och således gammalt nog, ringa hunnit blifva kändt och begripligt af menige man. Jag har verkligen flerårig erfarenhet deraf, att så väl i Staden som å Landet, då Fastighet skolat utmätningsvis bortauctioneras, Auctionisten ej utan

synnerlig möda, kunnat göra betydelsen af Upp- och Afslag begripligt för de fleste Speculanter; och merändels har han likväl, vid hvarje fällning i afslagssumman, måst årskildt nämna huru mycket den, sammanlagd med uppslagsbeloppet, utgjordt. Jag har också erfarenhet deraf, att många genom detta auctionssätt blifvit, utan att förstå det, förledde att betala mera än både de åmnat och egendomen varit vård, samt att tvister om sådane inrop uppkommit och ofta länge drifvits, till ej mindre Köpares och Säljares och äfven Fordringsegares, för hvars skull Fastigheten blifvit såld, känbara förlust. Jag finner icke eller någon rimlig grund för ifrågavarande auctionssätt. Ändamålet med Auction måste vara, att för Egendomen få så hög betalning, som möjligt är i förhållande till dess värde. Detta ändamål synes mig fullkomligen vinnas genom uppslaget eller högsta anbudet. Bjudaren kan då, lika fort som anbuden göras, uppfatta huru mycket han bjudit och följden af hans täflan med en annan Speculant; men deremot, då afslaget pågår, kan han icke göra sig minsta begrepp om huruvida någon annan med honom söker vidare täfla; äfvensom Uppslagssumman merendels vida mindre förut uppdrifves, emedan Speculanterne nogsamt föreställa sig, att sådant icke tjenar dem till något. Då fördenskull Fastigheters försäljning kan ske med lika om icke med större fördel för egaren, utan bibehållande af det inkränglade bjudningssät-

tet af Upp- och Afslag, drager jag ej i betänkande att bifalla motionen, och det så mycket mindre, som LagCommitteen icke eller i sitt förslag bibehållit det."

Härmed förenade sig RiksdagsFullmägtigarne Pehr Andersson, Anders Larsson och Börje Börjesson. Ut Supra.

Ex Protocollo,

Joh. Jac. Kleman.

N:o 79.

Ankom den 11 Junii 1823.

Betänkande, i anledning af Riksdags-Fullmägtigen Nils Pehrssons, från Malmöhus Län, Memorial om rättighet för Fordringsegare att sjelfve välja Utmåtningsmän.

RiksdagsFullmägtigen för Malmöhus Län, Nils Pehrsson, har, uti ett till Hederv. BondeStåndet ingifvet, till LagUtskottet remitteradt Memorial, andragit: att ehuru KronoBefallningsmännen äro ålagde, att senast inom trenne Månader, räknade från den dag de till verkställighet emottagit Utslag, till fordringsegaren redovisa utsökte fordringen, så vida tillgång icke saknats, eller laga hinder för verkställigheten mött, skall KronoBetjeningen likväl icke sakna

utvägar, att, i flere år, under hvarjehanda förevändningar, innehålla betydliga penningesummor, i synnerhet för den enfaldigare delen af fordringsegare, till dessas stora skada och förlust; af hvilken anledning Nils Pehrsson anhållit, att den eller de fordringsegare, som hädanefter finna sig föranlåtne hos Konungens Befallningshafvande eller Domstolen i Orten anhålla om handräckning till utbekommande af fordringar, må ega, att uti Ansökningen föreslå någon för skicklighet känd person, som i Utslaget borde blifva uppdragen, i brist af godvillig betalning, hos Gäldenären uttaga den utsökte fordringen, om han sig sådant åtaga ville; men, i annor händelse, skulle, efter vanligheten, KronoBefallningsmannen åläggas verkställigheten.

Detta Memorial, hvarmed RiksdagsFullmägtigen Pehr Jönsson, från Christianstads Län, sig förenat, har LagUtskottet öfvervägat tillika med de af RiksdagsFullmägtigarne Nils Håkansson, från Christianstads, och Nils Håkansson, från Kronobergs Län, till Hederv. BondeStåndets Protocoll gjorde anmärkningar, och dervid funnit, att, enligt gällande ExecutionsStadgar, åligger det Kronofogdarne å Landet, hvar i sitt Fögderi, att ej allenast besörja utmätningars verkställande och redovisande med all erforderlig skyndsamhet, utan äfven dervid förfara så, att Gäldenärs rätt ej för nära trädes, och detta allt vid äfventyr, dels af skade-ersättning, dels särskild ansvarighet

för tjenstefel, om något i desse deras åligganden åsidosättes, hvarjemte det likaledes vid ansvar tillhör dem, att öfver Utmåtningsärendernes behandling föra Diarier och dem qvartaliter insända till Konungens Befallningshafvande, som, vid granskning deraf, hafva att tillse, huruvida Kronofogdarne deras skyldigheter fullgjort; och är det hvarje Utmätningssökande tillåtet, att, när som heldst, undfå del af desse Diarier, i hvad de angå hans ärende, hvarefter han har sig öppet, att, om han finner sig vara i sin rätt förnärmad, genom Utmåtningsmannens förhållande, å vederbörlig Ort söka rättelse.

Härigenom anser Utskottet alla de säkerhets- och försigtighetsmått vara vidtagne, som skäligen kunna fordras i anseende till utmätningars behöriga säkerhet och behandling; och som all den noggranhet, hvartill Kronofogdarne i ofvanberörde måtto äro förpligtade, ingalunda står i allmänhet att påräkna hos en enskild person, heldst följderna af ett lagstridigt förfarande å hans sida icke kunna blifva för honom så äfventyrlige, som, i thy fall, för Tjenstemannen; äfvensom mycken oreda skulle uppkomma, der flere Utmätningsmän, af hvarandra oberoende, finge särskildte uppdrag mot en och samma person, hvilken händelse ofta kunde inträffa, om Utmätningssökande finge sjelfve välja Utmätningsmän; alltså har Utskottet icke ansett sig kunna motionen till bifall understödja; hvilket dock till Riksens Höglofl. Ständers vida-

re pröfning vördsammeligen öfverlemnas. Stockholm den 24 Maji 1823.

N:o 80.

Ankom den 11 Junii 1823.

Betänkande, i anledning af Riksdags-Fullmägtigen Herr C. F. Lundmans Memorial, om skyldighet för Konungens Befallningshafvande, att genom Promotorialer befordra enskildes Lagsökningsärenden, då Gäldenärerne vistas i andra Län.

Vällofl. BorgareStåndet har till Lag-Utskottet remitterat ett Memorial af RiksdagsFullmägtigen från Linköping, Herr C. F. Lundman, deruti anföres, hurusom från äldre tider det varit brukligt, att Ansökningar om handräckning till utbekommande af fordringar hos personer, boende i andra Län, inlemnats till Landshöfdingen i det Län, hvaruti den fordrande haft sitt hemvist, hvarpå de med Promotorial afskickats till den Landshöfding, inom hvars Län den som sökes varit bosatt, och der sådane mål ordentligen behandlats, och penningarne slutligen öfversändts till den Landshöfdinge, hvarifrån Promotorialet afgått; men att numera inträffat, det vederbörande ansett sig

icke pligtige mottaga och handlägga dylike ärenden, då de icke af den sökande sjelf eller Laga ombud utförts, samt att den, i 1 Cap. 9 §. och 3 Cap. 7 §. UtsökningsBalken Landshöfdingarne ålagde skyldighet att räcka hvarandra handen, icke skulle kunna till dylike händelser lämpas; och emedan det olika tillämpningssättet och förfarandet härutinnan vid särskildte Executionsställen skall ådagalägga behofvet af en förklaring, eller ett bestämdt stadgande, som tryggar mot det åfventyr, för hvilket man, genom de olika åsigterne, för det närvarande är blottställd, samt för dem, som hafva vidsträckta affairer, det skulle vara högst betungande, att vid hvarje Landshöfdingesäte hafva särskildt Ombud för bevakande af Utsökningsärenden, och något nyttigt ändamål dermed icke kan vinnas; enär Gäldenärens rätt ej kan vara annan, i detta fall, än vissheten att han blifvit sökt af rätt Man eller hans Ombud, hvilket vinnes derförutan, då Promotorialet icke kan expedieras, utan att det begäres af Sakegaren och hans behörige Ombud; så, enär i öfrigt 7 §. 3 Cap. UtsökningsBalken, i fråga om utmätning å Domar, som lyda å flere, stadgar att Konungens Befallningshafvande bör gifva bref sitt, att den, som i annat Höfdingedöme bor eller gods hafver, må der gälda, hvaraf anses följa, att den ene Landshöfdingen ej eller i andre fall skulle kunna vägra handräckning på den andres Promotorial, har Herr Lundman yrkat, att,

genom bestämd Lag, Konungens samtlige Befallningshafvande må åläggas att upptaga och handlägga sådane Ansökningar, som med Promotorial till dem från andra Landshöfdingar ankomma, så att penningarne må af den fordrande få lyftas hos den Landshöfdinge, som Promotorialet utfärdat.

Detta har Lag Utskottet öfvervägat, och får nu afgifva följande Utlåtande:

Opartiskhet, eller ett af person och sak oberoende handlingssätt, är ostridigt ett af de hufvudsakligaste vilkoren för Ämbetsmannens anseende och bestämmelse. Det är i öfrigt af så granlaga art, att det, så vida ändamålet fullkomligen skall vinnas, måste icke allenast hos Ämbetsmannen verkligen vara till, utan äfven i möjligaste måtto vara fridlyst från all slags misstanka hos dem, med hvilka Ämbetsmannen, i och för sitt kall, får något att göra; och Lagen synes derföre, i 13 Cap. 1 §. Rätteg. Balken, hafva förklarat Domare jäfvig att handlägga Sak, hvari han förut varit Fullmägtig. Samma jäf, som gälla för Domare, gälla äfven i afseende på Konungens Befallningshafvande. Den sednare är fullkomligen jäfvig att handlägga ett Mål, deri han förut varit fullmägtig, och han skulle blifva det i dubbelt afseende, om han på en gång uppträder att verka både såsom Ombud och Ämbetsman, ett förhållande, som påtagligen inträffar, då han, i anledning af ett Promotorial, skall besörja Målets handläggning, Ansök-

ningens communicerande och penningarnes indrifning.

LagUtskottet har, med desse åsigter, funnit det vara lika oförenligt med Konungens Befallningshafvandes värdighet och bestämmelse, som stridande mot den ovåld, hvilken i all Lagskipning högst noga bör iagttagas, att tillstyrka antagandet af en sådan Författning, som Motionairen föreslagit; hvilket dock Riksens Höglofl. Ständers vidare pröfning vördsammeligen hemställes. Stockholm den 24 Maji 1823.

N:o 81.

Ankom d. 11 Junii 1823.

Betänkande, i anledning af Riksdags-Fullmägtigarne Nils Håkanssons, från Kronobergs- och Nils Håkanssons, från Christianstads Län, Memorialer, angående minskadt antal Nämnd vid så väl Lagtima som Urtima Ting.

Från Hederv. BondeStåndet hafva till LagUtskottet blifvit remitterade 2:ne Memorialer, det ena af RikdagsFullmägtigen Nils Håkansson, från Kronobergs Län, deruti yrkas, att, enär uti Rådstufvu- och Hof-Rätt, fem Ledamöter utgöra domfört antal, ett lika förhållande måtte ega rum vid Hårads- och LagmansRätter, så att i desse

Domstolar må dömas, då fyra i Nämnden sitta, heldst Nämndemännen under Ransakningar och Domslut, ej äro att anse annorlunda än såsom vittnen, samt de i och för detta biträde, icke kunna påräkna några inkomster, hvarföre ock hvar och en Bonde söker undslippa detta besvär; och det andra af RiksdagsFullmågtigen Nils Håkansson, från Christianstads Län, som, med åberopande af det för Nämndemännen betungande Besvär, att inställa sig vid de emellan Lagtima Tingen inträffande mångfaldiga Urtima Ting, utan all vedergällning för resekostnad och tidsspillan, ansett någon lindring deruti böra medgifvas på det sätt, att ett mindre antal Nämndemän förklarades tillräckligt, att vid Urtima Ting utgöra domfört antal, derest icke medel kunna utfinnas, att, på allmän kostnad, ersätta Nämndemännens resor och Tractamenten vid desse Ting.

Vid öfvervägande af hvad sålunde blifvit föreslagit, hafva LagUtskottets Ledamöter varit ense, att Rätten ej kunde anses domför med blott Fyra Bisittare i Nämnden; men huruvida antalet borde förblifva vid det i Lagen till minst Sju bestämda, eller ytterligare till fem nedsåttas, hafva meningarne varit delade.

Ledamöterne af Höglofl. Ridderskapet och Adeln samt Högv. PresteStåndet hafva ansett: att enär Nämndens bestämmelse vore, utom Domare-kallet, att vara tillförlitlige vittnen om hvad vid Rätten förelöper,

och att, genom deras kännedom om Orten, folket och sederne, meddela de upplysningar, hvilka för många frågors behöriga utredande äro alldeles oumgångliga, såsom t. ex. angående Slägtskapsförhållanden, SterbhusUtredningar, Förmyndares tillsättande, personers vederhäftighet m. m., så borde, om icke hvarje, åtminstone de fleste Socknar, hafva sin Nämndeman, som vid Rätten när vore, hvadan någon minskning uti det antal af Sju Nämndemän, som enligt 23 Cap. 1 §. Rätteg.Balk. minst fordras för att utgöra domfört antal, och hvilket äfven i det nya lagförslaget är bibehållet, icke kunde tillstyrkas.

Deremot hafva Vällofl. BorgareStåndets och Hederv. BondeStåndets Ledamöter på det sätt bifallit hvad Motionairerne hemställdt, att de, med afseende på den lindring, som skulle beredas HåradsNämnden, om ett färre antal vid ej mindre Lagtima än Urtima Ting, finge anses domfört, och tillfälle dem sålunda bereddes, att tjenstgöringen sig emellan fördela, trott sig böra tillstyrka den ändring uti 23 Cap. 1 §. Rätteg.-Balk. att i Härads- och LagmansRätt hädanefter må dömas, ther fem i Nämnden äro.

Desse Alternativer får LagUtskottet alltså till Riksens Höglofl. Ständers vidare pröfning och afgörande vördsamligen öfverlemna. Stockholm den 24 Maji 1823.

N:o 82.

Ankom d. 11 Junii 1823.

Betänkande, i anledning af Riksdags-Fullmägtigen Pehr Pehrssons från Blekingen Memorial om Lagförklaring, rörande Löftesmans rättighet att uppsäga Borgen.

Som olika omdömen skola egt rum, huruvida Löftesman må ega rättighet uppsåga Borgen, och genom uppsägelsen vinna befrielse från det ansvar han sig iklådt, då han i Borgen trädde, samt denna fråga skall vara af stor vigt för allmänna crediten; så har RiksdagsFullmägtigen Pehr Pehrsson, från Blekinge Län, uti Memorial, som Hederv. BondeStåndet till LagUtskottet remitterat, yrkat, att Lagförklaring i denna omståndighet måtte meddelas.

Vid Memorialets uppläsande i Hederv. BondeStåndet, har, enligt derom meddeldt ProtocollsUtdrag, RiksdagsFullmägtigen Anders Danielsson anmärkt, att uppsägelsen af Borgen icke kan, såsom emot ändamålet med all Borgen, ega rum, med mindre Löftesmannen genast utbetalar den summa eller uppfyller den förbindelse, hvarföre han garanterat, heldst iklädande af betalningsansvarighet för annans skuld eljest helt och hållet skulle upphöra, hvilket icke kunde annat än medföra elak verkan på Handel och rörelse; hvarjemte RiksdagsFullmägtigen

Johan Longberg tillagt, att allmänna crediten derigenom skulle än vidare störas.

Vid öfvervägande häraf och då, utom i det fall 10 Cap. 10 §. HandelsBalk. omförmäler, ingen Lag gifves, som berättigar Löftesman, att, genom egen uppsågelse af ingången Borgen, blifva densamma qvitt; har LagUtskottet ansett anledning icke föreffinnas att den af Pehr Pehrsson sökte Lagförklaring tillstyrka; hvilket dock Riksens Höglofl. Ständers vidare pröfning vördsammeligen hemställes. Stockholm den 28:de Maji 1823.

N:o 83.

Ankom den 16 Junii 1823.

Riksens Höglofl. Ständers Lag- samt Allmänna Besvärs- och EkonomiUtskotts Betänkande, öfver yrkade utvägar att förekomma lösa men arbetsföre personers kringstrykande och bettlande i skydd af de Pass, som i ett eller annat lagligt hänseende, samt i stöd af gällande Författningar, kunnat blifva för dem utfärdade.

I detta ärende hafva till Lag- samt Allmänna Besvärs- och EkonomiUtskotten gemensamt blifvit remitteradt:

Ifrån Vålloft. BorgareStåndet.

1:o Memorial af Herr Leffler, E. M., som angifver ett oskick, hvilket särdeles i

Götheborg, efter afstannande af der fordom starka Handelsrörelser, eger rum, att då de nu ledige arbetare för en långre tid erhålla Pass, att å annor ort söka sin bärgning, hvilket ock merendels dem lyckas, de på helt eller halft år ej låta höra af sig, utan emedlertid lemna sina hustrur med flere små barn, att sitta hemma och falla Fattigvården till last, utan att erhålla någon eller åtminstone tillräcklig del af Mannens förtjenst, som må hända uti liderlighet och utsväfningar förtäres. Under förmodan att detta, äfven å andra orter inträffar, föreslås, att hädanefter intet Pass må för en längre tids bortovaro lemnas till Arbetskarlar eller deras vederlikar, som hafva hustru och små barn, med mindre de antingen taga dem med sig till den ort der de gå att arbeta, eller ock förevisa ett ordentligt Contract, hvaruti jemte tiden och vilkoren utsättes huru stor del af den betingade arbetslönen, på vecka eller månad, bör till Hustruns och Barnens underhåll lemnas, på det sätt och med de förvaringsmått, som i Motionen ytterligare bestämmes.

Ifrån Hederv. BondeStåndet.

2:o Af RiksdagsFullmägtigen från Elfsborgs Län, Olof Jonasson, som yrkar någon åtgärds vidtagande emot försvarslöse personers kringstrykande, hvilka till större delen för brott eller liderligt uppförande

afskedade utur Kongl. Maj:ts och Kronans tjenst, erhålla tillstånd och förpassning, att å obestämd ort inom Lånen söka sig bärgning, hvarföre det förslag uppgifves, att sådane personer antingen böra qvarstanna på den ort, hvarest de sednast vistats, eller ock vara pligtige med behörige intyg styrka, att de i tjenst hos någon viss person eller något beståmdt Handtverk blifvit annorstädes antagne innan de dit erhålla förpassning.

Särskildt hafva till EkonomiUtskottet blifvit remitterade:

Ifrån Höglofl. Ridderskapet och Adeln.

5:o Memorial af Gr. Gyllenborg, Joh. Henning, som åberopar de deref uppkommande svårigheter, att hvarken destinationsstället, vägen eller tiden utsättas uti de pass, som utfärdas för sådane arbetsföre personer, hvilka på aflägsnare orter söka sig arbetsförtjenst, eller uppgifva annan orsak för sin ditresa. Herr Grefven föreslår derföre, att i alla Pass, som utfärdas för gående personer, bör bestämdt utsättas orten, dit den förpassade vill färdas, vägen, som han utan afvikelse bör följa, och tiden, som han på resan får använda, beräknad efter minst två mil om dagen, hvarjemte anses nyttigt, om förteckningar upprättades af de Auctoriteter, som förpassningar meddela, upptagande deras innehåll, kunnandes se-

dermera lätteligen genom den siste påskriften utrönas, huruvida föreskrifterne blifvit vederbörligen iagttagne.

Ifrån Högv. PresteStåndet.

4:o Memorial af ContractsProsten Herr Doctor Svedelius, som, efter att hafva visat den landsplåga och den våda för sederne, hvilken uppkommer af en mångd arbetsföre, men sysslolöse personers kringvandring, framställer, att dessa vandringsmän egentligen utgöras af 3:ne Classer: Gesäller, Sjömän och utstrukne samt ifrån de värfvade Regementerne permitterade Soldater. Vidare härleder Förf. dessa missbruk hufvudsakligen ifrån de vandrandes okynne, samt en öfverhöfvan utvidgad förpassningsfrihet. Det förra bevises af den otidighet, hvarmed de merendels emottaga allt slags anbud af arbete, det sednare af deras pockande på Passets innehåll, som utgör deras hvardagsspråk. Såsom medel emot dessa oredor föreslås: 1:o Hvad Gesäller angår, att de sättas under TjenstehjonsStadgan, med ålagd förbindelse till bestämdt ArbetsContract, minst på halft år. 2:o Att SkeppsRedare förpligtas lemna sine Sjomän, under den tid de äro i land, arbetsförtjenst och underhåll, samt för det 3:o att Soldater, under sin permissionstid, ålades försörja sig med arbete, inom den

station

Station, dit de egentligen höra, heldst de större Ståderna erbjuda både förmånligare och ymnigare tillfällen till arbetsförtjenst, än någorstådes på Landet. Slutligen yrkas en nogrannare pröfning och strängare försigtighets iagttagande vid meddelande af Pass, under de anvisningar, som Memorialet utförligare upptager.

Med Doctor Svedelius hafva flere af Högv. PresteStåndets Herrar Ledamöter sig förenat, under tillägg af:

DomProsten Doct. Wijkman: att Gesällers arbetstid väl minst borde vara 6 Månader, men på det ej en Mästare må kunna blifva af alla på en gång öfvergifven, börjas på hvad tid som heldst och slutas efter en månads uppsägning.

Af ContractsProsten Anjou: att i dess Hemort, en mängd af Finnar, förpassade till Stockholm, öka oredan.

Af Prosten Linderot: att Tatare och Ziguenare betydligen förstora det öfverklagade onda.

Af Comminister Flodin: att till den nu anförda hop af sådane med Pass kringstrykande personer, kommer ett annat slag, hvars attesterande, under Herr Comministerns tjenstetid, förorsakat honom mycket bryderi, nemligen: Handtverkarlärlingar och Tjenstehjon, hvilka, såsom utur tjensten vräkte, blifva hvad man kallar Stadsförviste eller dömde att tåga till sin hemort, utan att kunna förete Husbondens

betyg om godkändt uppförande; hvarjemte väckes Högv. Ståndets uppmärksamhet derå, att, då LegoStadgan förbjuder flyttning till annat Län för ett icke godkändt Tjenstehjon, det icke destomindre händer, att ett sådant vinner tjenst utom Länet, samt derpå kan uppte stådja och beting; i hvilket fall beståmdare föreskrifter, än de nuvarande, synas vara af nöden.

Håruti hafva ÖfverHofPredikanterne, Doctorerne Hedrén och Lilljenwalldh samt PastorPrimarius Wallin instämt.

Af Herr Prosten Östberg: att, till förekommande af Gesållers kringvandring, Måstare, då de från annan ort sådane förskrifva, böra ålåggas förse dem med respenningar och nödigt underhåll, samt att uti Passet destineringsorten bör bestämdt uppgifvas, under ansvar för Gesållen, att som lösdrifvare anses, om han ifrån den utstakade vågen afviker.

Af Herr Prosten Grevillius: att en annan class af kringstrykare, hittills lemnad oanmärkt, är ej mindre märkvärdig; nemligen Qvinnor och Barn, hvilka särdeles ifrån gemenskapen vid de värfvade Regementerne, af vederbörande Auctoriteter förpassas till landsbyggdens härjning och plåga, heldst de, i skydd af sin förpassning, som ofta är ställd, icke på kort tid, utan på år, icke till beståmd ort utan till flere Län, sammanskocka sig och utöfva sina illbragder, hvadan ett förbud till sådane

personers förpassande, af nödvändigheten högst påkallas, samt slutligen

Af Prosten Herr Doctor Palm, att alla åtgärder, som kunna vidtagas till förekommande af detta tilltagande onda, blifva fruktlösa så länge allmänna Arbets- och Correctionshus saknas, der alla dessa förstörare af samhällslugnet kunna hållas under strängt arbete och bevakning; hvarföre föreslås, att genom en allmän Contribution öfver hela riket bidraga till uppråttande af en större sådan anstalt i hvarje Lån, skolandes några skillingars afgift af hvarje mantalsskrifven Person, i det närmaste och med någon uppoffring af Statens allmänna medel, kunna grundlägga dessa ifrågavarande inråttningar.

Ifrån Hedervärda BondeStåndet.

5:o Af Riksdagsmännen från Carlstads Lån, Olof Nilsson, Jonas Gråberg och Olof Olsson, som anmärka bristen uti de af ÖfverStåthållare- och Landshöfdinge-Ämbetena utfärdade Pass, att nemligen förpassningsstället väl utsättes, men icke vägen som dit bör tagas, hvarigenom det blifver svårt och nästan omöjligt att controllera vandringen. Till förekommande häraf, yrkas, i likhet med hvad Grefve Gyllenborg förut andragit, den föreskrift, att uti Passet alltid bestämdt utsättes, hvil-

ken väg innehafvaren bör taga och hvilka Städer han bör passera, åfvensom hvad ansvar honom åligger om han annan väg färdas; sist

6:o Af RiksdagsFullmägtigen från Christianstads Län, Nils Håkansson, som framställer de mångfaldiga olägenheter, hvilka härflyta af bruket, att permittera gemenskapen vid vårfvade Regementen; och då all slags sådan permission icke anses kunna lämpligen förbjudas, uppgifver såsom botemedel Verkstäders och Fabrikers anläggande i Garnizons-orterne, der Soldaten eller Båtsmannen då kunde, under Befålets tillsyn, sysselsättas till gagn för sig sjelf och stor förmån för Landsorten, som derigenom undginge hans vådliga besök. Skulle åter oförmodade hinder möta vid verkställigheten af detta förslag, så borde det åläggas allt Befål, som permitterar, att, innan Pass någon permitterad meddelas, densamma först bör kunna framvisa ett betyg, styrkt af Presterskapet eller Kronofogden i den ort, dit han ville begifva sig, att han der eger taga näringsfång, eller någon anhörig, som ansvarar hans bärgning.

Om Utskotten behöft några nya grunder för sin öfvertygelse, att nu gällande Författningar, om meddelande af Pass åt arbetsföre, men för närvarande sysslolöse personer, hvilka af en eller annan orsak måste färdas till aflägsna orter, tarfva ett närmare öfverseende och nogare tillämpning

till nu varande folkmängd och näringars förändrade skick; så skulle dessa grunder blifvit vundna genom ofvan anförde talrika motioner: allt hvad uti dem uppgifves är af erfarenheten så besannadt, att något tvifvelsmål om de för sedligheten och allmänna säkerheten vådliga följder, som af dessa Författningars missbruk uppkomma, icke bör ega rum. Det lärer ock blifva förgäfves att uppgöra och erhålla en mot ändamålet svarande och väl beräknad Fattigvård, innan alla Författningar, rörande vandrande personers förpassning, sättas i fullkomlig öfverensstämmelse med de för Fattigvården yrkade grundsattser. Församlingarnes innevånare finna sig ofta mera besvärade af en eller annan sådan, liksom privilegierad tiggare, än af deras egna nödlidandes vård, hvarföre det bör synas mindre underligt, om de kallna för alla sine i detta afseende åtagne förbindelser, då äfven med det noggrannaste iagttagande af dessa, de icke kunna befrias ifrån det vådligaste och mest besvärande af allt tiggeri.

Men om en hvar troligen instämmer uti öfvertygelsen om nödvändigheten, att förekomma detta allt mer och mer öfverhandtagande onda, så lära likväl botemedlen deremot icke vara så lätta att uppfinna. När på ena sidan missbruken böra motarbetas, och tillfällen dertill i möjligaste måtto förhindras, måste man å den andra noga tillse, att icke den naturliga näringsfriheten, som består i en orubbad rättighet, att genom ar-

bete och industri söka sin bärgning, enär och hvar som heldst den erbjudes, må lida; hvarigenom sjelfva grunderna för medborgelig trefnad och sjelfbestånd ryckas utur sitt sammanhang.

Då en sådan nödvändig medelväg icke tillåter några allmänna och ovilkorligt gällande föreskrifter, hvilka merendels bero på locala förhållanden, som uti hvarje särskildt fall böra urskiljas, så föreställa sig Utskotten, att de öfverklagade olägenheter förnämligast kunna hjelpas, genom uppdragande af mera bestämda både råttigheter och pligter åt de Ämbetsmän och Auctoriteter, hvilka det tillhör att utfärda Passen. Riksens Höglofl. Ständer tillstyrkas derföre, hos Kongl. Maj:t framställa den underdåniga önskan, att följande åligganden måtte i nåder föreskrifvas alla, hvilka hafva sig uppdraget att gällande Pass meddela.

1:o Noga efterfråga det ändamål, hvarföre Passet sökes, och dels genom sökanden sjelf, dels genom andre, som kunna känna Personen och dess omständigheter, använda allt bemödande att, efter görligheten, utforska huruvida det uppgifna skålet till Passets ernående är grundadt.

2:o Befinnes den sökande ega Hustru eller Barn, som äro i behof af hans vård, då icke förr meddela Passet, än uppgift blifvit lemnad och någon slags säkerhet ställd, huru dessa under frånvaron skola vårdas, utan att falla Fattigvården till last.

3:o Enär Qvinnor och Barn, särdeles åt värfvade Soldater och Båtsmän, antingen tillika med Mannen eller särskildt förpassas, hvarvid all möjlig urskiljning bör användas, då tillse, om de komma ifrån någon ort, som är misstänkt för venerisk smitta, eller andra omständigheter kunna förevara, som gifva grundad anledning till någon sådans befarande, och i dessa fall icke lemna Pass förr än Sundhetsbevis blifvit af vederbörlig Läkare meddeladt, i enlighet med hvad Kongl. Brefvet af den 10 Julii 1812, till förekommande af Veneriska smittans utbredande, i allmänhet föreskrifver.

4:o Om icke alla nu uppgifna omständigheter, hvilkas pröfning vare den Ambetsmans ensak, hos hvilken Passet begärts, finnas uti vederbörlig ordning; bör det vara hans ovilkorliga både pligt och råttighet, att det sökta Passet förneka eller dess meddelande uppskjuta, intilldess nödig säkerhet blifvit vunnen om fordringarnes uppfyllande.

5:o När Pass meddelas till längre bort belägne orter, böra de allmänna ställen och större Städer, hvilka skola genomfaras, uti Passet utsåttas, samt alltid genaste och raka vågen bestämmas; blifvandes Passets innehafvare, som lösdrifvare att anse, om han, utan mellankommande laglig orsak, sig utom denna väg befinner.

Genom dessa framställningar, om hvilka Utskotten å nyo, enligt hvad Betän-

kandets tittel angifver, få erindra, att de endast angå Pass för sådane Personer, hos hvilka Passens missbruk rimligen kan sättas i fråga, anse Utskotten sig hafva hufvudsakligen upptagit och besvarat de i detta ämne inkomne motioner; men tror sig dessutom böra tillstyrka Riksens Höglofl. Ständers underdåniga hemställan, om den önskade förändringen uti LegoStadgan: att, enär ett icke godkändt eller med fullständig OrlofsSedel försedt Tjenstehjon, funnit medel till erhållande af tjenst, eller för dess bärgning tillräcklige utvägar uti ett annat Län, och derpå kan uppte giltiga bevis, Pass för en sådan, då icke må kunna förvägras. Andra föreskrifter skulle förvärra saken, förhindra alla tillfällen att ådagalägga ett förbättradt uppförande, och öppet strida emot sednare tiders fria Författningar, att bereda sig loflig bärgning hvar som heldst. Ett annat förhållande inträder, då man icke kan uppgifva någon sådan utsigt, i hvilket fall Pass icke må meddelas, för att uti ett annat Län, utan skydd och lagligt försvar, under kringvandring, söka sig tjenst eller uppehälle.

Vidkommande de gjorde motioner om Gesällers behandling och deras ställande under TjenstehjonsStadgan, så komma Utskotten, att deröfver tillika med de, angående Näringsfriheten och SkråFörfattningarnes öfverseende, under händer varande öfverläggningar, sitt utlåtande uti ett samman-

hang afgifva, åfvensom Utskotten, uti hvad som blifvit anfördt och yrkadt, rörande uppehållsmedel för permitterade Soldater jemte flere här icke upptagne omständigheter, få åberopa sitt Betänkande öfver förslaget till en allmän stadga för Fattigvården uti Riket.

Beträffande slutligen Herr Doctor Palms framställning, att genom viss afgift af hvarje Mantalsskrifven person bereda utvägar till uppbyggande af ett större Arbets- och Correctionshus i hvarje Län, såsom högst nödvändigt till förekommande af lösdrifveri och Passens missbruk; så finnes väl detta vara godt och kunna blifva mycket bidragande till det sökta ändamålet. Utskotten hafva sig äfven bekant, att särskildte Motioner i detta hånseende blifvit gjorde och lära på annan väg komma till Riksens Höglofl. Stånders pröfning; äfvensom det är kändt, att på flere ställen treskillingsafgiften till veneriska smittans förekommande, blifvit, der den befinnes öfverskjuta behofvet, föreslagen att användas till andra för Länets allmänna behof gagneliga inrättningar, dit visserligen Corrections- och Arbetshus kunna hänföras. Men då detta är ett ärende, som tillhörer Höglofl. Bevillnings-Utskottets upptagande, så anse sig Utskotten icke kunna eller böra deröfver något särskildt utlåtande afgifva, hvilket dock, jemte allt hvad i öfrigt blifvit anfördt, Riksens Höglofl. Stånders ytterligare pröfning vörd-

samt underställes. Stockholm den 26 Maji 1823.

N:o 84.

Ankom d. 18 Junii 1823.

Betänkande, i anledning af Riksdags-Fullmägtigen Anders Danielssons, från Elfsborgs Län, Memorial, angående LagmansRätternes upphörande.

Hederv. BondeStåndet har till Lag-Utskottet remitterat ett Memorial af RiksdagsFullmägtigen, från Elfsborgs Lån, Anders Danielsson, dermed de fleste af nämnde Stånds Ledamöter sig förenat, deruti anföres: att ibland nödiga förbättringer uti nu varande RättegångsOrdning ingen skall finnas, hvars verkan är vigtigare och mera vidsträckt, än om LagmansRätterne afskaffades, och att icke något med mera låtthet skall kunna genomdrifvas, i fall man icke tillskapar flere svårigheter, än dem, som uppkomma från föregifne rubbningar i det hela, hvilka här icke skola komma i fråga. Desto påtagligare och känbarare anse Motionairen de olägenheter vara, som desse Domstolars tillvarelse förorsaka. Uti Sverige skall knappast någon Bonde finnas, som icke anmärkt, och ofta med eget lidande erfarit, huru illa belåten man är med den oformliga tidsutdrägt, som förmenas vara

enda frukten af LagmansRättens befattning med en Råttegång. Större Lagkunskap skall icke vara att förvänta hos en Lagman, än hos en Häradshöfding, destomindre då Lagmännen endast en kort tid på året sysslosättes med sine Ämbetsgöromål, och sakna tillfälle att förvärfva nödig erfarenhet vid deras behandling; och om tillika skulle hända, att till Lagman förordnas sådane Personer, som icke, under långvarig utöfning af DomareÄmbetet, förut inhemtat nödig erfarenhet, så skall det blifva mera tydligt, hvad man må hafva att förvänta under namn af högre Rätts pröfning, vid en Domstol, der Ordföranden är den enda Lagfarne Ledamoten, och den ende, som är i tillfälle att taga verklig kännedom om ärenderne, emedan desse handteras skriftligen, och endast uti Handlingarne kunna granskas, hvarvid Nämndemännen aldrig äro tillstädes. För att få sin sak pröfvad af en sådan Rätt, anser Motionairen den lycklig, som slipper med uppehåll af blott ett år eller något mindre; men att deremot ej sällan skall hända, att saken uppskjutes en eller flere gånger, eller utställes till Lagmans-besigtning, då man ofta, utan fog till klagan, måste nöja sig med Två eller Tre års utdrågt, utan annan ersättning, än den som ligger i fördelen att hafva erhållit LagmansRättens Dom, rigtig eller origtig, men högst sällan så respecterad, att saken dervid stannar; och som all den Lagförändring, hvilken, för att afhjelpa denna oreda, skall finnas behöflig,

endast vore att ur LagBoken borttaga alla de ställen, som om LagmansRätt handla, samt att i stället införa enahanda föreskrifter om sakers vädjande från HåradsRätt, som nu om dylikt vädjande från LagmansRätt finnes, så har en sådan Lagförändring blifvit föreslagen, hvarvid, till vederläggande af de betänkligheter, som mot detta Förslags antagande kunde möta, dels deraf att HofRätterne kunde blifva med för mycket arbete betungade, dels i anseende till svårigheten att ersätta de Syner, som LagmansRätterne nu hålla i JordeTvister och HuseSynsMål, Motionaren vidare anmärkt i förra fallet, att då VadePenningarne blefvo lika höga vid HåradsRätt, som de nu äro vid LagmansRätt, och HäradsRättens Dom borde fullgöras på enahanda sätt, som nu om LagmansRätts Dom är stadgadt, så skulle HofRätterne, genom LagmansRätternes afskaffande, icke komma att betydligen mera besväras än som nu sker; samt, i senare fallet, att Syner i Jordatvister icke behöfva ersättas, då HäradsRätt dervid förut lagt hand, och att HuseSyner å Landshöfdinge Residenser kunna lika väl af Hårads- som af LagmansRätt verkställas; hvaremot då HofRätten funne, att annan undersökning uti Jordatvister borde ske på stället, än den HäradsRätten hållit, med en sådan undersökning, i händelse icke HäradsRätten, i följd af återförvisning, sjelf kan fullgöra hvad som brister, kunde på det sätt tillgå, att HofRätten förordnar en af sine Leda-

möter, att, med UthäradsNåmnd, på sätt om LagmansRätter nu är föreskrifvet, anställa den nödiga undersökningen på stället, samt derefter till HofRåtten inlemna det öfver Förrättningen förde Protocoll; hvarefter HofRätten borde, på grund af denna undersökning, döma.

Då i anledning häraf, LagUtskottet till afgörande företagit frågan om LagmansRåtternes indragning, har dervid först de skäl bort öfvervågas, som Motionairen anfört, hufvudsakligen innefattande, att obehörigt dröjsmål och uppehåll för Parter i deras rätt, skall vara enda frukten af LagmansRätternas tillvarelse, då ej sällan händer, att Mål en eller flere gånger uppskjutas, och LagmansRätternes Domslut, högst sällan skola vara så respecterade, att saken dervid stannar. Utskottet har sig deremot bekant, att UppskofsDomar vid LagmansRätterne äro mindre allmänna, och att största delen af dit vädjade Mål äfven der stanna; och anser Utskottet orsaken till det uppehåll, som icke utan skäl öfverklagas, igenfinnas i det stadgande, att LagmansTing blott en gång om året hållas, om ändring hvari, fråga likväl nu icke blifvit väckt.

De rättegångar, som, vådjade till LagmansRätterne, der afslutas, skulle, efter desse Rätters indragning till betydlig del fullföljas i HofRätterne, och der så öka göromålen, att inrättning af flere divisioner blefve nödvändig. I samma mån, som målen i HofRätterne ökades, komme äfven an-

talet af de derifrån fullföljde att stiga, och följagtligen Högsta Domstolen, såsom redan fullt sysselsatt, att, med tillökning i personalen, fördelas i tvänne divisioner, för att medhinna afgöra öfverskottet af dit inkommande mål, hvarmed enhet i högsta Lagskipande magtens tolkning af Landets Lagar, skulle till mer eller mindre del gå förlorad. Nya Statsanslag till desse Ämbeten och Tjenster skulle erfordras, och Lagmännernes ordinarie Löner dertill utgöra ett högst obetydligt bidrag.

Fördelen att få Rättegångsmål i andra Instancen pröfvade af HofRätt i stället för LagmansRätt, om än i andra afseenden stor, vore, i och för tidens vinnande mindre, emedan arbetssättet derstädes är i allo vidlyftigare, än vid LagmansRätt; och rättegångskostnaden blefve i HofRätten större, så i anseende till ExpeditionsLösen, som målens utförande genom Fullmägtig, då deremot vid LagmansRätten Parten kan bevaka sin rätt, antingen i egen person eller genom den från orten utsedde Nämndemannen.

Flere skäl och omständigheter hade här kunnat upptagas; men som detta ämne vid föregångne Riksmöten med den utförlighet blifvit utredt, att det framför andra torde vara kåndt, får Utskottet slutligen anföra, att då LagmansRätternes indragning står i nära sammanhang med Förslaget till den nya Lagen, och derföre bör bero på denna Lags godkännande; så anser Utskottet nå-

gon rubbning, genom LagmansRätternes afskaffande icke för det närvarande böra ske; dock varder detta, tillika med flere Ledamöters särskilda mening, Riksens Höglofl. Ständers vidare pröfning vördsammeligen underställdt. Stockholm den 13 Maji 1823.

Utdrag af Protocollet, hållet hos Riksens Höglofl. Ständers LagUtskott den 13 Maji 1823.

S. D. Föredrogs: RiksdagsFullmägtigen Anders Danielssons, från Elfsborgs Län, af Hederv. BondeStåndet remitterade Memorial, angående indragning af LagmansRätterne; hvaröfver beslöts det Utlåtande, som innefattas i Betänkandet N:o 84.

Herr Borgmästaren Arfvidsson afgaf följande, från pluralitetens mening skiljagtiga yttrande:

Få Inrättningar lära hafva funnits i vårt kåra Fådernesland, hvilkas onytta varit så allmänt insedd, och hvilkas afskaffande blifvit föremål för så allmän önskan, som LagmansRåtterne; men då jag nu, min pligt och öfvertygelse likmätigt, sålunda yttrat mig, må ingen föreställa sig, att jag hvarken åsyftar eller har anledning träda för nära det anseende och den agtning de värdige Ämbetsmän, hvilka innehafva Lagmansbeställningarne, lika allmänt, som väl förtjent, ega; utan är det allenast sjelfva saken,

skiljd från alla personliga förhållanden, som föranledt mitt yttrade omdöme härutinnan, och hvilket jag äfven skall söka redovisa.

Lagen fordrar af alla Domare, från och med Häradshöfdingen till och med Justitiæ-Rådet, lika kunskaper och skicklighet; ty intet fel kan, efter Lagen, ursägtas hos den ene men icke hos den andre; och den större fullkomlighet i Lagskipningen, som Lagen åsyftat med ÖfverRätterne, är icke eller beräknad på något kunskaps-företräde hos en ÖfverRättsLedamot framför en Underdomare, utan på sjelfva sammanläggningen af flere lika lagkunnige Mäns insigter och omdömen till ett enda resultat. Någon högre grad af insigter och skicklighet hos Lagmannen, än hos Häradshöfdingen kan således ej fordras; hvarföre och då Bisittarne, eller Nämnden, i HäradsRätt och i LagmansRätt äro lika både till antal och kunskapsqvalitet, man icke bör eller kan vänta sig ett lagmässigare beslut ifrån en LagmansRätt, än från en HäradsRätt. Denna blott efter Lagens anda och mening dragna slutledning blir också, då man låter erfarenheten tala, alldeles oemotsägelig; ty hvem, med minsta anspråk på någon kännedom om allmänna förhållanderne i Landet, lärer kunna påstå, att Häradshöfdingarne äro mindre Lagkunnige än Lagmännen; eller att de förre äro mindre ofelbare i sine Ämbetsåtgärder, än de sednare. Att nu en LagmansRätt skall pröfva en Härads-

Rätts

Rätts åtgärder, är följagteligen lika ändamålslöst, som stridande mot sjelfva begreppet om qvaliteten hos en Domstol, hvilken bör pröfva en annans Domslut.

Vänder man åter uppmärksamheten på följderne af LagmansRätternes tillvarelse, så finner man genast skefheter i Lagstiftningen, af sådan vidunderlighet, att en hvar, som icke är för mycket fjettrad af fördomar eller enskilda intressen i frågan, måste stanna i verklig förundran, att de icke redan för längre tid sedan blifvit afskaffade.

Uti alla brottmål å Landet, och deribland de vigtigaste i menskligheten, de nemligen, som angå Medborgares lif, ära och timeliga välfärd, dömer HäradsRätt, och dess beslut får directe gå till HofRätten; men uti alla tvistemål, några få blott undantagne, måste HäradsRätts Dom, huru obetydlig frågan är, dragas under LagmansRätten, så vida man vill söka ändring deri, och förr än LagmansRätten dömt i frågan, får densamma ej underkastas HofRättens granskning. Vid betragtande häraf, och då brottmålen naturligtvis fordra lika noggrann, om icke noggrannare undersökning och behandling, som tvistemålen, synes mig intet, hvarken på förnuft eller rättsbegrepp grundadt skäl ligga uti denna skiljagtighet i vår RättegångsOrdning; och besinnar man tillika härvid den långa tidsutdrägt, som genom LagmansRätternes enda Ordinarie Sammanträde, om året, förorsakas uti Rätte-

gångars afgörande; hurusom en med HäradsRätts Domslut missnöjd Part måste vänta ofta ett helt år, och till och med något längre innan Saken hos LagmansRätten förekommer, hurusom en tappande Part ofta drifver uppenbaraste gäckeri med Lagen, dymedelst att han, oansedt den vinnandes rätt är på det fullkomligaste sätt bevisad, till och med genom den tappandes egna medgifvande, erlägger Vad mot HäradsRättens Utslag, och följagtligen för uppoffringen af 12 sk., uppehåller den vinnandes rätt hela året igenom; och ändteligen hurusom den vinnande, genom slikt uppehåll, blottställes för förluster, i thy att den tappandes tillgångar emedlertid kunna förskingras eller af andra hans Creditorer medtagas, så vågar jag påstå, att uti allt detta förete sig påtagliga skefheter i Lagstiftningen, hvilka icke allenast afvika från Lagens ändamål, utan äfven motverka detsamma, så att de med allt skäl kunna kallas vidunder, heldst de både bordt och kunnat af Lagstiftaren inses.

Frågan huruvida någon eftertänklig svårighet möter för LagmansRätternas afskaffande, torde nu böra vidröras och besvaras; hvadan jag får förklara, att jag icke finner någon betänklighet härvid förete sig, hvarken i afseende på verkställigheten eller i anseende till följderne. Alla föreskrifter, som, i följd af denna förändring, erfordras, kunna gifvas genom uppdragning af fem eller sex rader; ty dessa föreskrifter behöf-

va endast innefatta: 1:o att från HäradsRätt vädjes med Tolf skillingar i alla tvistemål till HofRätt, och för öfrigt iagttages dervid hvad nu är stadgadt angående Måls fullföljande från LagmansRätt, endast med uteslutande af Lagens föreskrift om LagmansRätts Doms fullgörande. 2:o Att HofRätten må, då, i dit vädjade Mål, någon ytterligare Syn eller Besigtning, än den HäradsRätt verkstäldt, erfordras, låta, genom en dess Ledamot, heldst Referenten i Saken, göra en sådan Syn eller Besigtning, med biträde af vederbörande Nämnd i Orten; och 3:o att Af- och TillträdesSyner å Landshöfdingeboställen, som nu tillhöra Lagmännen att verkställa, skola hädanefter förrättas af Häradshöfdingarne. — Icke eller kan någon förökning i HofRätternes göromål, som förtjenar afseende, blifva en följd af LagmansRätternes upphörande; ty ingen Part, vid närvarande förhållanden, som har en Sak af någon betydenhet och tror sig deri vara till sin rätt förnärmad, åtnöjer sig med en LagmansRätts Dom, utan försöker vidare sin lycka i HofRätten; och är Saken af mindre vigt, så ligger uti de kostnader, som Målets fullföljande i HofRätten förorsakar, ett tillräckligt motmedel för en sådan Saks dragande dit utan behörig anledning; men om man än antoge, att göromålen i HofRätterne skulle, genom ifrågavarande förändrings verkställighet, så tilltaga, att någon förstärkning i dess Ledamöters antal blefve af nöden, så måste den ut-

gift, som Staten för några nya HofRätts-Ledamöters aflönande, finge vidkännas, ingalunda kunna i vårde uppgå mot den betydliga besparing, som Statens Innevånare komma tillgodo, genom undvikandet af de kostnader, besvär och olägenheter, hvilka Målens handläggning vid LagmansRätterne förorsaka dem. Och dessutom skulle indragningen af Lagmännens nu af Statsverket utgående löner, i den mån Lagmännen antingen befordrades till andra Ämbeten, eller afledo, gifva Staten ersättning för de nya HofRättsLedamöternes aflönande.

Jag bifaller alltså motionen och tillstyrker, att LagmansRätterne genast må afskaffas.

Jag föreställer mig, att en och annan väl erkänner rigtigheten af hvad så väl jag, som Motionenten raisonerat mot LagmansRätternes bibehållande, men dock tror, att med den föreslagna förändringen bör innehållas, tills den kan ske i sammanhang med nya LagVerkets antagande; men som många år säkerligen ännu återstå innan detta Verk kan blifva gällande, torde det ej anses otjenligt, att för dens räkning, som tänker på nyss anförde sätt, här upprepa den gamla förträffliga regeln: Det goda, som som kan göras i dag bör ej uppskjutas till morgondagen.

Arvidsson.

Häruti instämde Herr Borgmästaren Cederborg samt Ledamöterne af Hederv. BondeStåndet. Ut Supra.

Ex Protocollo,

Joh. Jac. Kleman.

N:o 85.

Ankom den 18 Junii 1823.

Betänkande, i anledning af Riksdags-Fullmägtigen Anders Danielssons, från Elfsborgs Lån, Memorial, om förändrad organisation af Hårads-Rätterne.

RiksdagsFullmägtigen Anders Danielsson, från Elfsborgs Lån, har, uti Memorial, som Hederv. BondeStåndet till LagUtskottet remitterat, yrkat, att Kongl. LagCommittéens förslag till förändrad organisation af HåradsRätterne, innefattadt uti 2 Cap. af första Delen till nya RättegångsBalken, måtte, utan uppskof, till verkställighet antagas, heldst derigenom de anledningar skola försvinna, hvilka man nu eger eller föregifver till inskränkande af HåradsRätternes Domsrätt och åtskilliga måls hänvisande till Landshöfdingarnes PoliceFörfattning, hvari likvål Domarens åtgärd anses vara för rättvisan alldeles oumbärlig.

LagUtskottet har, vid öfvervägande häraf, ansett LagCommittéens ifrågavarande för-

slag så sammanhänga med hvad LagCommitteen i öfrigt, angående Domstolarnes förändrade organisation och en förnyad RättegångsOrdning föreslagit, att någon partiel pröfning, hvad HäradsTingens ständigtblifvande angår, efter Utskottets tanka icke bör ega rum förr än nya LagFörslaget i hela sin vidd kan komma under Rikets Ständers granskning; och, på sådan grund, har LagUtskottet icke kunnat RiksdagsFullmägtigen Anders Danielssons Förslag med något förord beledsaga; hvilket dock Riksens Höglofl. Ständers vidare pröfning vördsammeligen hemställes. Stockholm den 24 Maji 1823.

N:o 86.

Ankom den 18 Junii 1823.

Betänkande, i anledning af Riksdags-Fullmägtigen Pehr Pehrssons, från Blekinge, Memorial, om befrielse för sökande Parter uti Skuldfordrings-Mål hos Konungens Befallningshafvande, att med Förklaranden communicera de i desse Mål meddelande Utslag.

Uti Memorial, som Hederv. Bonde-Ståndet till LagUtskottet remitterat, har RiksdagsFullmägtigen Pehr Pehrsson, från

Blekinge Län, andragit hurusom vanliga tillämpningen af 2 Cap. 2 §. Utsökningsbalken, att en sökande hos Konungens Befallningshafvande i SkuldfordringsMål, enär Gäldenär underläter afgifva förklaring öfver Fordringsegarens honom en gång communicerade Ansökning, och således ohörd betalnings-skyldigheten ådömes, likväl skall å nyo kungöra Förklaranden Konungens Befallningshafvandes Utslag, innan han derå får söka och erhålla utmätning, medför mångfaldige olägenheter, sårdeles derigenom, att då en Person vet sig vara lagsökt för en betydlig Skuldsumma, förstår han, efter första communication, hålla sig undan från sin hemort, så att Fordringsegaren under lång tid ej kommer i tillfälle, att lemna honom del af beslutet och således måste invänta loppet af flere Månader, innan han kan erhålla utmätning. Pehr Pehrsson har vidare anmärkt den olikhet, som befinnes emellan detta Stadgande samt föreskriften i 12 Cap. 4 och 5 §. §. Rättegångsbalken, i enlighet hvarmed en Fordringsegare, som vid HäradsRätten fått Gäldenären Tredskovis ådömd betalning, så framt Utslaget icke motvädjes, eger att genast derefter njuta utmätning och fordringen emot full borgen lyfta, utan behof af någon föregående communication; och som ett lika förhållande anses böra ega rum uti Skuldfordringsmål, hvilka hos Konungens Befallningshafvande göras anhängige; så har Pehr Pehrs-

son föreslagit: att sedan Gäldenär en gång erhållit del af första Ansökningen, bör han, äfven om han uteblifver med svaromål, vara skyldig, att sjelf göra sig underrättad om beslutet, samt Sökanden, utan vidare communication, ega rätt till utmätning af fordringen; förklaranden emedlertid obetagit, att i behörig ordning söka återvinning, antingen uti HofRätten, inom den redan bestämde Besvärstiden, räknad från utmätningsdagen, eller ock vid det i Häradet närmast derefter infallande Ting.

Detta har LagUtskottet öfvervågat; och enär, med undantag af Stockholm, Konungens öfrige Befallninghafvandes Utslag icke utfärdas efter föregånget anslag, eller å någon viss Parterne förut kungjord dag, på sätt eljest, vid Domstolarne i allmänhet tillgår, samt Parter hos Konungens Befallningshafvande således ej äro i tillfälle, att vid Utslagens meddelande vara tillstädes, så vida de icke antingen sjelfve eller genom ombud, skulle, under det Målet vore anhängigt, uppehålla sig der, hvilket skulle blifva lika onödigt som kostsamt; ty finner LagUtskottet Lagens Stadganden i 2 Cap. 2 §. och 9 Cap. 1 §. UtsökningsBalken, att sökanden, som vunnit, skall, då Gäldenären ej varit tillstädes vid Utslagets meddelande, derom kungöra Gäldenären, lika rättsenlige, som billige, heldst sökanden äfven efter sistnämnde Lagrum, får räkna sin besvärstid från Utslagets annammande hos Konungens Befallningshafvande, i händelse

det fallit honom emot, samt Sökanden, i händelse Gäldenär håller sig undan, eger att, på sätt 3 § 2 Cap. UtsökningsBalken innehåller, genom anslag å hans dörr, honom Utslaget kungöra; och emedan för öfrigt inga skäl sig förete, som föranleda till någon utsträckning i den verkställighet, som efter Lag och Författningar bör följa å Konungens Befallningshafvandes Utslag uti ifrågavarande Mål; anser Utskottet sig icke kunna den föreslagne Lagförändringen tillstyrka.

Detta hemställes dock vördsamligen Riksens Höglofl. Ständers vidare pröfning. Stockholm den 28 Maji 1823.

N:o 87.

Ankom den 18 Junii 1823.

Utlåtande i anledning af Åter-remiss af Utskottets Betänkande N:o 4, angående Hembud, då Frålse Skatte-Hemman utom bord försäljas.

Hederv. BondeStåndet har till Lag-Utskottet åter-remitterat det Betänkande, Utskotte under den 25 sistlidne Februarii afgifvit, deruti Utskottet ansett sig icke kunna tillstyrka det af RiksdagsFullmägtigen Eric Larsson, från Södermanland, yrkade upp-

häfvande af stadgandet uti 4 Cap. 5 §. JordaBalken och Kongl. Förordningen den 13 Junii 1800, angående Hembud, då Frälse-SkatteHemman utom Börd försäljas; hvarvid Eric Larsson anmärkt, att, sedan besittningsrätten en gång blifvit afhänd, det vore med billighet närmast öfverensstämmande, att innehafvaren deraf deröfver borde ega en fri desposition, och ränte-egaren således icke vara berättigad att framför någon annan lösa till sig Hemmanet; att denne sednare för räntan alltid eger sin fullkomliga säkerhet i Jorden, deruti han alltid har förmonsrätt till betalning; och att, då det icke är fråga att beröfva honom någon egentelig fördel eller förminska någon af de FrälseRätts-egaren förbehållne inkomster, något synnerligt värde icke borde fästas vid bibehållandet af nästan endast en formalitet, som är af obetydlig nytta för räntetagaren, men deremot högst betungande för köparen af ett Frälse SkatteHemman; och jemte det BondeStåndets allmänna röst häruti instämdt, har RiksdagsFullmägtigen Anders Danielsson tillagt, att den tid nu vore förhanden, då Jordegare, utan hinder af ett tvång, hvars menliga följder länge varit öfverklagade, borde ega rättighet att, till vinnande af den möjligen största fördel, fritt få försälja sin Frälse Skatte-jord till hvem som heldst, enär sådant synes instämma med den princip Lagstiftaren följt, då förbudet att, utom Börd, försälja Krono-

SkatteJord, utan föregånget Hembud till Kongl. Maj:t och Kronan, upphåfdes.

Utskottet, som icke kunnat finna, att hvad i berörde måtto blifvit andraget, leder till förändring af de grunder, hvarå dess i ämnet afgifne Betänkande sig stödjer, får, jemte anmälan deraf, tillika vördsamt tillkännagifva, att, enligt till Utskottet ankomne ProtocollsUtdrag, Höglofl. Ridderskapet och Adeln, Högv. PresteStåndet och Vällofl. BorgareStåndet bifallit Utskottets ifrågavarande Betänkande, och att Utskottet således anser sig icke tillhöra, att någon vidare åtgärd i afseende derå vidtaga.

Utskottets Ledamöter af Hederv. BondeStåndet åberopa deras i denna fråga förut yttrade särkilda mening. Stockholm den 4 Junii 1823.

N:o 88.

Ankom d. 18 Junii 1823.

Utlåtande, i anledning af Åter-remiss af Utskottets Betänkande N:o 6, angående ändring uti 25 Cap. 5 §. RåttegångsBalken.

Sedan i anledning af väckt motion af Herr J. H. von Strokirch, LagUtskottet genom Betänkande, den 4 nästlidne Martii, till Riksens Höglofl. Ständers bifall hemställdt den ändring uti 25 Cap. 5 §. RåttegångsBalken, att mål, rörande Fångspillning,

och hustjufnad hädanefter icke böra underställas ÖfverDomarens vidare pröfning innan UnderRätternas Utslag få gå i verkställighet; så har vid föredragning hos Höglofl. Ridderskapet och Adeln, den anmärkning deremot, af Herr Casper Ehrenborg, blifvit gjord, att ehuru, emot de grunder LagUtskottet till stöd för dess förslag antagit, egentligen icke vore annat att erinra, än att det ofta är grannlaga nog att bestämma hvad som är hustjufnad eller icke, syntes likväl, enär alla partiele Lag-förändringar borde undvikas, då en allmän Lagförändring eller helt ny Lag förestår, den ifrågavarande jemkningen af Lagens föreskrift i 25 Cap. 5 §. RättegångsBalken icke för närvarande böra vidtagas, åtminstone ej förr än en granskning af och jemförelse emellan alla underställningsmål föregått; i anledning af hvilken anmärkning Betänkandet blifvit till Utskottet åter-remmitteradt.

Vid pröfningen af Herr von Strokirchs ifrågavarande motion, har väl icke undfallit Utskottets uppmärksamhet, att af de uti 25 Cap. 5 §. Rätteg.Balken uppräknade mål, uti hvilka UnderDomaren skall underställa sine Utslag, ÖfverDomarens vidare pröfning, äfven flere än de nu ifrågavarande torde finnas af den beskaffenhet, att underställningsegenskapen borde upphöra; men Utskottet har ansett sin åtgärd icke böra öfverskrida den gräns, som genom motionen varit bestämd.

Utskottet har i öfrigt, vid tillstyrkande

af i ifrågavarande partiella Lag-förändring afsett, dels att förekomma häcktade personers lidande genom ett längre qvarhållande i håckte, under afvaktan af ÖfverDomarens pröfning, enär de med UnderDomarens Utslag åtnöjas, samt den derigenom för Kronan ökade kostnad till deras underhåll; dels ock, att i någon mån minska HofRätternes dessutom nog öfverhopande göromål; och då Utskottet sålunda besvarat, hvad emot Betänkandet blifvit anmärkt, får Utskottet tillika vördsamt tillkännagifva, att, enligt ankomne ProtocollsUtdrag, Betänkandet af de öfrige 3:ne RiksStånden blifvit bifallet. Stockholm den 4 Junii 1823.

N:o 89.

Ankom d. 18 Junii 1823.

Utlåtande i anledning af Åter-remiss af Utskottets Betänkande N:o 20, rörande tjenliga Författningar mot allmänna förbrytare.

Sedan, i anledning af Herr Prosten Doctor Stenhammars, till LagUtskottet, remitterade Memorial, angående bland annat tjenliga författningars vidtagande emot allmänna förbrytare, Utskottet uti afgifvet Betänkande under den 18 sistl. Martii förklarat: att enär Herr Doctorn hvarken bestämdt

uppgifvit i hvad delar allmänna Lagen eller de Författningar, hvilka hafva afseende å de af Herr Doctorn uppgifne händelser, då Ämbetsmän förskingra allmänna medel, tarfva förbättring, eller något förslag dertill framståldt, Utskottet ansåg sig icke vara i tillfälle att öfver motionen i denna del något vidare utlåtande meddela; så har, vid föredragning af detta Betänkande hos Högv. PresteStåndet, Herr Doctor Stenhammar deremot anmärkt, att på enahanda grunder, som Utskottet deri antagit, skulle hvarje Utskott efter behag kunna försätta sig i den fullkomligaste overksamhet; men att, så snart den enskilde Riksdagsmannen uppgifvit bristen och behofvet, skall det tillhöra Utskottet att pröfva, bestrida hans uppgift, eller medgifva den och föreslå hjelp; och har Herr Doctorn vidare framstålt den fråga, om icke, när en MagazinsFörvaltare kan förskingra öfver 1000 tunnor Spannmål, utan att balancen röjes förr än något för sent; när på ett ställe LandsSecreteraren bryter Ämbetsbrefven och stoppar penningarne till sig, när på ett annat han tillegnar sig Discontlåner, och låter Panten gå under klubban för Medel, som Jordegaren aldrig fått; när publik Ämbetsman skackrar med utrikes Saltpetter, missbrukar namn för sin vinningslystnad; när Kronans utgifter dessutom för rättegångar och undersökningar i så beskaffade Mål uppgå på ett ställe till 10,000, på andra till 6 à 8000 R:dr, sådane händelser och allmän-

na förluster böra förebyggas, och om det icke förtjenar eftersinnas huru en enklare Controll, eller en ökad ansvarighet skulle kunna leda dertill; och har af dessa anledningar Betänkandet blifvit till Utskottet åter-remitteradt.

Ehuru Herr Doctor Stenhammars berörde anmärkningar något närmare än Utskottet af motionen kunnat inhemta, förtydliga beskaffenheten af de förbrytelser, hvarå Herr Doctorn med motionen haft afseende, kan LagUtskottet likväl icke undgå anmärka, att äfven uti hvad Herr Doctorn nu andragit, Utskottet saknar den bestämda ledning för dess åtgärd, som Utskottet enligt 33 §. i RiksdagsOrdningen egt anledning vänta; och som Utskottets Betänkande i öfrigt, enligt ankomne Protocolls-Utdrag, blifvit af de öfrige 3:ne Respective RiksStånden bifallet, torde någon vidare åtgärd för Utskottet icke återstå, än att detta till förnyad pröfning vördsamt anmäla. Stockholm den 4 Junii 1823.

N:o 90.

Ankom den 18 Junii 1823.

Betänkande, i anledning af väckte frågor om FörlikningsDomstolars inrättande.

Uti detta ämne hafva följande motioner blifvit gjorde och till LagUtskottet re-

mitterade, nemligen hos Höglofl. Ridderskapet och Adeln af Herr Carl Wickman Tigersköld, hos Vållofl. BorgareStåndet af Herr S. M. T. Cederborg och Herr A. J. Hiessleiter samt hos Hederv. BondeStåndet, af RiksdagsFullmägtigen Lars Ericsson från Gefleborgs Län; Herr Tigersköld har yrkat inråttning af FörlikningsDomstolar, såsom enda verksamma medlet emot alla de öfverklagade olägenheter, som uppkomma dels genom en tilltagande myckenhet af råttegångar och dels genom lagskipningens långsamhet så väl i civila tvister som brottmål. Dessa olägenheter kunna, enligt Motionairens åsigt, icke afhjelpas genom ett ökadt antal Domstolar; men enär det onda till en stor del lär vara föranledt deraf, att den lägre Folkclassen saknar rigtiga begrepp om hvad som är förnärmande, och derföre af Sakdrifvare lätt öfvertalas att tillställa råttegångar och reconventionspåståenden uti frågor af föga betydenhet; och FörlikningsDomstolar, jemte det de bereda tillfälle för de vanliga Domstolarne, att med skyndsamhet afgöra vigtigare mål, skola uppväcka en ådlare årelystnad än den att vinna rättegångar, nemligen den, att förekomma sådane, återföra fördragsamhet och försonlighet Medborgare emellan och uppmuntra de välsinnade att, genom sann Medborglig dygd bereda sig det anseende och det inflytande, som FredsDomarkallet fordrar; så anser Herr Tigersköld vidtagandet

gandet af den föreslagne åtgärden lämpligast kunna åstadkomma skyndsamhet i Lagskipningen och minskning af rättegångarnes antal, samt följagtligen äfven af Civila ÅmbetsmannaCorpsen och dess nu öfverhopade göromål, heldst nationen genom goda LocalStyrelser, deruti den sjelf deltager, kan i allt, som rör local förhållanden styra sig sjelf. Såsom ytterligare skäl för motionen har Herr Tigersköld anfört den, af förteckningen på de af FörlikningsDomstolarne i Norrige, under loppet af år 1821, handlagde Mål hemtade, uppgift, att af 35,594 sådane Mål, hafva 21,979 eller mera än $\frac{4}{7}$ blifvit bilagde, och af de öfrige $\frac{3}{7}$ äro endast 2,256 till Domstol instämde. Af Herr Cederborg är yttradt, att då förhållandet vid den af Kongl. Maj:t inrättade nya HofRätt öfver Skåne och Blekinge lärer vara lika med det vid flere af de äldre ÖfverRättarne, nemligen, att, oagtadt vederbörandes nit och drift, mängden af rättegångar icke medgifver det snara afgörande, som är förenligt med de klagandes rättmätiga anspråk; så och enär Motionairen icke kan instämma med dem, hvilka anse den öfverklagade olägenheten bäst kunna afhjelpas genom ännu flere Domstolars inrättande, hvilket ock skulle motverka den af Nationen länge yrkade reform af ÅmbetsVerken och rättegångsformernes förenklande, har Motionairen föreställt sig såsom särdeles vigtigt, att begagna en ut-

väg, som, då den afhjelpte olägenheten i förra hånseendet, låttade de åsyftade förbåttringarne i det senare; i anledning hvaraf Herr Cederborg, med fästad uppmärksamhet på Lagstiftningens alltför mycket försummade moraliska syftemål, att förekomma rättegångar, hemställer om icke de stora förmåner, som tillskyndats våra GrannRiken, Danmark och Norrige, genom der inrättade FörlikningsRätter, tillräckligen tala för nyttan af denna välgörande Inråttnings införande i Sverige. För att ådagalägga den förvånande minskning af råttegångar, som genom FörlikningsVerket blifvit befrämjad, har Herr Cederborg bifogat afskrift af de i Danmark och Norrige i detta åmne officielt kungjorde uppgifter, om förhållandet ifrån år 1815 till och med 1821. Varandes antalet af handlagde, förlikte och till Domstol instämde mål i Norrige under sistnämnde år lika med hvad Herr Tigerskåld uppgifvit; åfvensom enahanda proportion i det närmaste förefinnes under de föregående åren; och då det icke kan undfalla någon menniskovåns uppmärksamhet och lifliga deltagande, hvilka högst vigtiga följder i moraliskt och medborgerligt hånseende härflyta af stiftad fred och och enighet mellan Medborgare, samt derigenom att Lagarne för den fattige göras verksamme, utan behof af de ofta invecklade och alltid kostsamma rättegångsformerna, har Herr Cederborg ansett sig icke behöfva göra någon närmare utveckling af

ämnet, utan trott, att saken skall tala för sig sjelf, samt att de svårigheter, som möta vid verkställigheten, skola besegras af det upplysta nitet och den kraftfulla viljan. Herr Hiesleiters Memorial innehåller hufvudsakligen den tillstyrkan, att FörlikningsDomstolar må inrättas, såsom ett botemedel emot den tilltagande mängden af rättegångar och långsamheten i Lagskipningen, samt att LagUtskottet må uppdragas, att utarbeta ett fullständigt förslag till desse Domstolars organisation. Af RiksdagsFullmägtigen Lars Ericsson är anfördt, att då han, emot förmodan, uti LagCommitteens förslag till Rättegångs-Balk, saknat tillstyrkan af FörlikthingsRätters antagande, och det, efter Motionairens omdöme, icke vore tjenligt, att thy förutan indraga LagmansRätterne och inrätta permanente HaradsRätter; så och emedan en moralisk förbättring i Allmogens tänkesätt samt i och med detsamma mindre håg för rättegångar skulle beredas, om redlige Bönder kunde blifva förordnade till Ordförander eller Bisittare uti CompromissRätter, föreslår Lars Ericsson, att Förlikning-Domstolar må varda inrättade; hvarjemte han uppgjort förslag till deras organisation.

LagUtskottet har tagit i öfvervägande så väl innehållet af desse motioner, som de yttranden Riksens Höglofl. Ständer vid föregående Riksdagar meddelat, i anledning af då väckte frågor i samma ämne; och med godkännande af de grunder, som

dervid blifvit anförde emot införande af FörlikningsDomstolar, har LagUtskottet ansett sig böra fästa Riksens Höglofl. Ständers uppmärksamhet derå, att 1734 års Lag och sedermera utkomne Författningar icke allenast anmanat Parter, att i godo afsluta tvister, utan äfven anbefallt Domare att dertill bidraga, med undantag likväl af gröfre Brottmål, deruti förlikning ej får ega rum, om annat än Målsegandens andel i Böter och det skadestånd honom tillkommer; att erfarenheten och Domstolarnes handlingar visa att det åsyftade ändamålet: rättegångars bilåggande härigenom i betydlig mån vinnes, enär ett stort antal af instämde tvistemål, dels före inställelsen vid Domstolen och dels genom dess bemedling i godo uppgöras och förfalla; att rättegångarnes tilltagande i sednare tider är en oundviklig följd af ökad folkmängd, hemmansklyfningar, mera liflighet i begagnandet af särskilde näringsgrenar, samt deraf alstrad större varuproduction och ett mångdubbladt förhållande Medborgare emellan; vid betraktande hvaraf rättegångarne icke lära tillvuxit i samma proportion, som de ökade anledningarne dertill.

FörlikningsDomstolar, inrättade i likhet med dem, som finnas uti Dannemark och Norrige skola i stället att minska snarare öka kostnaderne för rättsökande, hvilka, utom betalning till så kallade stämningsvittnen, måste erlägga arfvode till Domstolens Protocollsförande. Om åter dessa

Rätter organiseras, på sätt Motionairerne äfven synas åsyfta, så att hvarken Ledamöter eller Protocollsförande eger att göra anspråk på ersättning för deras möda antingen af Staten eller Parterne, möter för Inrättningen i mångdubbladt mått det hinder, att tillgång på skicklige Ledamöter, hvilka ega vilja och tillfälle att åtaga sig detta visserligen hedrande dock mödosamma vårf, i flere Socknar skulle komma att saknas, heldst LagUtskottet icke kan instämma i den mening, att redlighet och vanlig omdömesförmåga äro tillräckliga egenskaper för att beklåda FredsDomarekallet. För att uppgöra förslag till en billig förlikning, fordras kännedom om de Lagar och författningar, som borde ligga till grund för ett rättvist Domslut i saken; och Parternes öfverenskommelse bör dessutom utförligt, bestämdt och tydligt antecknas, så att icke missförstånd om meningen må gifva anledning till ny rättegång. Det förefaller derjemte troligt, att Parter, som eftergifva påståenden eller godkänna kraf i följd af en välsinnad men mindre upplyst FörlikningsRåtts anmaning, sjelfve ej äro hugade att ihårdigt fullfölja rättegång med hvarandra, och att de således, om FörlikningsRått ej finnes, skola låta bero vid det Domslut, som vid första vanliga DomareInstantien meddelas. Är fråga åter om mera invecklade tvister, eller drifvas de af trätgirige Parter, så lär en FörlikningsRått af ofvannämnde beskaffen-

het fruktlöst bjuda till att tillvägabringa förening; och i sådant fall inträffar mosatsen af hvad man åsyftat: Rättegångsformer, tidsutdrägt och Instantier ökas.

LagUtskottet tror äfven, att de i Dannemark och Norrige mera ändamålsenligt inrättade, men också med omkostnader för Parterne förknippade FörlikningsDomstolar icke medföra den väsendtliga nytta, som ofvanberörde förteckningar synas utmärka. Det torde kunna antagas att af de 35,594 mål, som är 1821 skola blifvit behandlade af FörlikningsRåtterne i Norrige, och deraf sedermera allenast 2256 äro vordne till Domstolar inståmde, ett betydligt antal icke kommit i fråga, om ej FörlikningsRätterne funnits, och Parter deraf hemtat anledning, att söka genom föreningar vinna något, som icke, medelst Laglig rättegång, kunnat erhållas, heldst det såsom vilkor för förlikningar i de fleste fall fordras, att Parterne å ömse sidor eftergifva något af deras anspråk. Minskningen af verkliga rättegångars antal och särdeles af den delen, som genom fullföljd till de högre Instantierne medföra största olägenheten, blir då mindre betydlig.

Af dessa skäl, tror Utskottet, i likhet med hvad LagUtskottet vid 1809 och 1810, samt 1817 och 1818 årens Riksdagar yttrat, den föreslagne Inrättningen, emot hvars verkställighet flere svårigheter och olägenheter skulle uppstå, hvarken vara af behofvet påkallad, eller medföra nå-

gon allmän verklig nytta; hvarföre Utskottet ej eller anser sig böra å ifrågavarande motioner tillstyrka bifall.

Detta, tillika med en Ledamots särskilda mening, hemställes dock vördsammeligen Riksens Höglofl. Ständers vidare pröfning. Stockholm den 4 Junii 1823.

Utdrag af Protocollet, hållet hos Riksens Höglofl. Ständers LagUtskott den 4 Junii 1823.

S. D. Till Justering upplästes Betänkandet N:o 90, i anledning af Herr Cederborgs m. fl. Memorialer, angående inrättandet af FörlikningsDomstolar.

Herr Cederborg yttrade härvid:

Som de förmente skäl, hvilka blifvit anförde till ogillande af den väckte frågan, om FörlikningsDomstolars inrättande, icke äro af den beskaffenhet, att de kunna förändra min öfvertygelse, om nyttan af denna inrättning; så och då ingen af Höglofl. LagUtskottets Ledamöter funnit saken förtjena det ringaste afseende, anser jag det vara utan ändamål, att meddela närmare utveckling deraf, och inskränker mig derföre till att, såsom grund för denna min reservation, åberopa hvad jag i min motion derom korteligen anfört. Ut Supra.

Ex Protocollo,

Joh. Jac. Kleman.

N:o 91.

Ankom den 25 Junii 1823

Riksens Höglofl. Ständers Lag- samt Allmänna Besvärs- och EkonomiUtskotts Betänkande, i anledning af Herr P. Lagerhjelms Memorial, om tillämpning af 25:te Cap. 1 §. ByggningaBalken på alla för varutransport nödiga vågar.

Höglofl. Ridderskapet och Adeln har till LagUtskottet remitterat ett Memorial af Herr P. Lagerhjelm, hvaruti yrkas ett laga stadgande af det innehåll: Att Lagens föreskrift om *Landsvägars läggande der de tarfvas — — samt att de egor dertill tagas, som föreligga, utan att någon det vägra må;* och att den, *som mister i Mark, njute derföre fyllnad:* alltsammans innefattadt uti 25:te Cap. 1 §. ByggningaBalken, måtte förklaras gällande, äfven om de vägar, som utan att vara Landsvägar, äro eller kunna blifva nödige för varutransporter eller forningar och fraktningar, samt att, i de stadganden som röra detta riksgagneliga ämne, varda vidtagne, afseende måtte göras derå, att platser för Varu-upplag och Transporter, Magaziner, Hamnar, Lastage-platser m. m. fritt åtkommas medelst nödige och gagnande vägar; att Segelleder, Båtleder och Flottleder sammanbindas medelst vågar öfver de dem afbrytande eller angränsande Land; och

sluteligen, att de i desse ändamål nödige och gagneliga vägar anlåggas, på sätt som närmast uppfyller ändamålet, som är mångfalld af trafique, säkerhet, närhet och beqvämlighet. Vidare har Herr Lagerhjelm ansett de förekommande särskilde händelsernes allmänna eller mera enskilda beskaffenhet, begge ofta af stor vigt, böra bestämma hvilken skall lemna ersättning, samt ersättningsgrunderne böra stadgas i hänseende till den genom väganläggning upptagne markens jordvärde; enår den ej är bebyggd, och i händelse af åbyggnad, äfven denna jemte flyttningskostnaden böra komma i betragtande.

Då enskild Egendoms (Bys) behof och beqvämlighet gifver rätt till väg för att åtkomma Vatten, Kyrka, Qvarn, Landsvåg m. m., då millioner Arbetsdagar och Riksdalrar användas och uppoffras på nya Canaler och nya vägar, och då den sanning är onekelig: att möjlighet af, och lätthet i Communicationer mest af allt befordra Näringarnes lif och rörelse i Landet; har Motionairen ansett tvekan icke böra uppstå om rättigheten och gagnet af den åtgärd, som bevarar eller gör begagnbare de communications-utvägar naturen så ymnigt gifvit Landet, men som ännu äro för få, och för mycket beroende af enskildt välbehag för att vara gagneliga i den mån de kunna och böra det i ett samhälle, der det enskildta välbehaget bör vika för vigten af rätt och gagn, begge bevarade, då full ersättning

betager all annan möjlighet till enskildt lidande än den, som beror af enskildta godtycket, hvars af lynne m. m. beroende speciela yttringar, ej må ega kraft att motverka Statens ändamål.

På dessa skäl har följande tillägg blifvit föreslagit till 25 Cap. 1 §. Byggninga-Balk.: "Samma Lag gälle åfven för väg till Hamn, Lastplats, Varu-nederlags plats, samt emellan Segelleder, Båtleder, flottleder; äfvensom forväg till alla sådane ställen, der varors förning kan vara af angelägenhet;" och har Herr Johan af Wingård uti ett, i anledning af denna motion, till Höglofl. Ridderskapet och Adeln ingifvet skriftligt yttrande, som Remissen till Utskottet åtföljdt, icke allenast i allo förenat sig med Motionairens åsigter, utan äfven ytterligare föreslagit följande stadganden: 1:o Att på de ställen af en båtled, der strömdrag kräfver trälning, trälvägar må få obehindradt efter Laga Syn utstakas, och kostnadsfritt af trafiquerande begagnas, äfvensom koppståndare få upprättas der de fordras till lättnad i arbetet; 2:o att lucka ovilkorligen bör göras på alla Broar öfver Båtleder vid hädanefter skeende ombyggnader och reparationer; och jemte det Herr af Wingård föreslagit den förändring uti det projecterade tillägget till Lag-paragrafen, att till slutet, i stället för: kan vara af *angelägenhet* sättes af *nöden*, har Herr af Wingård ansett böra bestämmas, dels huru med sådane vägars anläggande och indelning skall tillgå, då de

icke af ålder funnits, men nu finnas för trafiquerande nödvändige, dels, att alla de afgifter, som Strandegare kunna fordra för begagnandet af sådane Inrättningar, hvilka antingen bidraga till trafiquens lättnad, större säkerhet eller beqämlighet vid varors vård m. m., må, efter vederbörandes hörande vid Tingen, till följe af utfärdade allmänna Kungörelser stadgas för viss tid, såsom till exempel 5 år eller något dylikt.

LagUtskottet, som ansett de sålunda gjorde förslag innefatta ämnen af œconomisk beskaffenhet, har hänskjutit dem till afgörande i förening med Allmänna Besvärs- och EkonomiUtskottet, på hvilken grund ifrågavarande motioner af Utskotten gemensamt blifvit till pröfning företagne.

Utskotten hafva dervid, med antagande af den grundsats, att underlättade communicationer äro kraftige befordringsmedel för lif och rörelse uti alla näringar, och att desse vigtige ändamål alltså böra af LagStiftaren omfattas, och genom tjenlige stadganden befrämjas, samt med fästadt afseende på de af Motionairerne i öfrigt anförde skäl, väl funnit lämpligt, att vid uppkommande frågor om anläggande af vägar för varu-upplag och transporter till och ifrån Magaziner, Hamnar och Lastage-platser, eller för Segel- Båt- och Flott-leders sammanbindande, enskilde Jordegares bestridande, att afstå den jord, som för sådane väganläggningar kan blifva behöflig, icke mera i sådane fall, än eljest då allmänna

vägar pröfvas nödvändige, ensamt bör kunna i vägen ligga; hvilket Utskotten jemväl anse böra gälla i fråga om anläggning af nya Lastage-platser, samt trälvägars utstakande och Koppståndares uppråttande i Båtleder, der Strömdrag kräfva sådane åtgärder; men Utskotten hafva deremot ansedt de vilkor härvid vara oumgänglige, dels att dylike väganläggningar icke vidtagas eller förordnas, förr än deras behof och allmänna nytta blifvit behörigen pröfvad och fastställd, dels ock, att den enskilde Jord-egaren i sådant fall försäkras om ersättning för de förluster, hvilka genom minskning uti jordrymd, eller annorledes kunna uppkomma.

Utskotten hafva derföre trott sig böra tillstyrka, ej mindre att 1 §. uti 25:te Cap. ByggningaBalken, må erhålla följande tilläg: "*Samma Lag gälle äfven för väg till Hamn, Lastageplats, Varu-Nederlagsplats, samt emellan Segelleder, Båtleder och Flottleder; äfvensom för väg till alla sådane ställen ther vägar pröfvas vara för Varutransporter af allmänn nytta och nödvändighet;*" än äfven att särskildt må stadgas, att uti frågor om dylike väganläggningar, HåradsRättan i orten bör i behörig ordning i alla vederbörandes närvaro undersöka och sig utlåta så väl om nyttan och behofvet af väganläggningen, som ock huru i sådant fall den må ega rum, samt huru och på hvad sätt enskilde personers förlust af egor, hus eller andre andre anläggningar, som till vägen åtgå, eller genom densamma ska-

das, ersättas bör; hvarefter HäradsRättens UndersökningsProtocoll och utlåtande till Konungens Befallningshafvandes vidare pröfning insändes, och den med Konungens Befallningshafvandes Utslag missnöjde, eger att hos Kongl. Maj:t i underdånighet sig besvära; och torde, i sammanhang härmed, samt på det farten uti Båt- och Segel-leder i öfrigt må blifva obehindrad, det stadgande jemväl, i enlighet med hvad Herr af Wingård föreslagit, varda meddelt, att vid framdeles skeende ombyggnad eller reparation af Broar öfver sådane farleder, åfvensom då ny Bro anlägges, der Bro förut ej varit, Lucka ovilkorligen skall å Bron inråttas.

Detta öfverlemnas dock vördsamligen, till Riksens Höglofl. Ständers vidare pröfning. Stockholm den 10:de Maji 1823.

N:o 92.

Ankom d. 25 Junii 1823.

Riksens Höglofl. Ständers Lag- samt Allmänna Besvärs- och EkonomiUtskotts Betänkande, i anledning af väckt fråga, om öfverseende och förbättring af Rikets Oeconomiska- och PoliceFörfattningar, samt om

Landshöfdingarnes rätt att utfärda Vites Förbud m. m.

Rörande dessa ämnen hafva följande Memorialer blifvit dels till Utskottens gemensamma, dels till deras särskilda handläggning öfverlemnade, nemligen:

Ifrån Höglofl. Ridderskapet och Adeln.

1:o Ett Memorial af Herr Cederschjöld, P. G., som fäster uppmärksamheten på de brister, hvilka röjas uti nu gällande Lagar och Författningar, och hvilka brister Herr Cederschjöld hänförer till; brist på upphäfvande då de blifvit föråldrade och olämplige för tidens upplysning, lynne och öfrige fordringar; brist på måtta i antal; brist på plan i syftning och billighet i medel; brist på öfverensstämmelse sins emellan, samt sluteligen brist på laglighet i tillkomst; såsom exempel på *föråldrade Lagar* anförer Herr Cederschjöld Kyrkolagen, förbud emot öfverflodsvaror m. m., hvilka Herr Cederschjöld anser längesedan hafva bort upphöra, äfvensom alla de, hvilka, tillkomne under ett annat Regeringssätt, finnas till sin natur stridande emot Grundlagens anda, såsom Kungörelsen af den 7 December 1788, som stadgar Lifsstraff för dem, hvilka fälla vränga eller obehöriga omdömen öfver de af Kongl. Maj:t vidtagne Författningar; att våra Författningar äro alltför

talrika, förmenar Memorialets Författare visa sig vid första ögonkastet på de Förordningar, Bref, Stadgar, Kungörelser, Circulairer, m. m. som årligen utkomma; och då desse till en stor del lägga band på den enskilda näringsfliten, störa den personliga säkerheten, samt påkalla ofantliga skaror af Ämbetsmän, yrkas, att större delen af de så kallade Oeconomiske- och PoliceFörfattningar tillintetgöres eller åtminstone förenklas; och erinrar Herr Cederschjöld härvid äfven om den mängd ProvinceLagar, som Landshöfdingarne tillskapat, och hvilkas skiljagtighet i olika Län, medföra mångfaldiga olägenheter. Såsom bevis på *bristfälligheten i Lagarnes plan och syftning*, åberopas större delen af Oeconomiska Lagarne, och ibland andra förbudet af den 30 November 1820, emot bildandet af Talöfnings-Sällskaper, hvars upphäfvande Herr Cederschjöld föreslår, såsom innehållande en alltför stor inskränkning i den ädlaste af alla menskliga rättigheter, nemligen den att genom samtal upplysa sig sjelf och andra. Lagarnes *brister i anseende till medel för ändamålets vinnande* röja sig, enligt Herr Cederschjölds tanka, nogsamt t. ex af LurendräjeriFörordningen, samt åtskillige Police-Författningar, såsom, att den på svag is drunknade förmenes en Christelig begrafning, att den, som utkastar sopor eller annan orenlighet, eller gräfver sand på vissa fridlysta ställen, måste derföre, i brist af tillgång till böter, stå flere timmar i hals-

jern; hvilka Författningar förmenas åfven ådagalägga, *att Lagarne ej alltid öfverensstämma i afseende på straffens gradationer. Att ändteligen Lagarne ej alltid i Laglig väg tillkommit* anser Herr Cederschjöld bevisas deraf, att PoliceLagstiftningens område blifvit så ofantligen utsträckt, ehuru den för Grundlagen är obekant annorlunda än såsom allmän Civil och CriminalLag, i hvilken egenskap den ej kunde stiftas hvarken af Landshöfdingarne i Länet eller af Öfver-Ståthållaren eller ens af Kongl. Maj:t, utan gemensamt med Riksens Ständer; hvadan Herr Cederschjöld håller före att de allmänna PoliceFörfattningar, som Kongl. Maj:t kan emellan Riksdagarne blifva nödsakad att låta vidtaga, och hvilka derföre närmast kunna jemföras med Lagförklaringar, icke borde gälla långre än till nästa Riksdag, då det skulle ankomma på Riksens Ständer att Författningen fastställa eller ogilla. Och har Herr Cederschjöld uti ett ytterligare anförande till Höglofl. Ridderskapet och Adelns Protocoll, den 3 nästlidne Martii, hemställt om upphäfvande äfven af de Författningar, hvilka inskränka friheten för de lägre FolkClasserne, att genom dans och lekstugor söka en oskyldig förströelse.

I anledning af detta anförande hafva Friherre L. Boye och Herr Carl Trafvenfelt sig yttrat, med bestridande af Herr Cederschjölds Förslag, såsom ledande till oordningar, till öfverdrifvet bruk af brännvin, samt till smak för fylleri. 2:o

2:o Memorial af Herr Aug. von Hartmansdorff, som deruti anmärker såsom en af de största brister i vår RegeringsForm, att icke Svenska Folket, såsom det Norrska, deltager med Konungen i den Oeconomiska Lagstiftningen; men då detta icke utan en förändring i Grudlagen kan afhjelpas, hemställer Herr Hartmansdorff nu, att de mest i ögonen fallande brister, uti den Oeconomiska Lagstiftningen, i önskningsväg måtte anmälas till nödig rättelse; Herr Hartmansdorff anmärker ibland sådane förmente felagtiga eller origtigt tillkomne Författningar: KrigsArtiklarne och Värfnings-Stadgan, såsom vådlige för personliga säkerheten; de godtyckliga ofta förändrade NäringsFörfattningar, såsom i hög grad menliga för industriens och Näringarnes förkofran; öfverdriften i straffbestämmelser, som uti Förordningen emot Lurendräjeri och Tullförsnillning samt SeglationsOrdningen den 12 Februarii 1820, finnas stadgade; till Rätternas olämpliga organisation, hvilkas fleste Ledamöter, bestående utaf TullBetjente, som ega vissa andelar af confiscerade varor, icke kunna ega den oväld och det oberoende, som bör utmärka DomareÄmbetet, och som dessutom, utan studier eller undergångne Examina, ofta blifvit från hvarjehanda heterogena yrken instuckne ibland TullBetjeningen, och med detsamma ibland Rikets Domare: Police-

Stadganden, som för ringa förseelser innefatta vanhedrande och öfverdrifna straff; Stadgan om afvittringar och Skattläggningen i Jemtland den 8 December 1820, den förhöjde ExpeditionsTaxan af den 15 Maji 1821, Kongl. Brefvet af den 18 Augusti 1819, om Skjutslegans ökande: Författningarne angående Vågare- Mätare- och Bro-penningar; 2 §. af Stadgandet uti Kongl. KammarRättens Instruction den 21 Junii 1814, att i händelse en anmärkningsfråga skulle angå något Kongl. Maj:ts och Rikets Collegium, eller något annat Publikt Verk, med lika värdighet, eller någon deras Ledamot, eller ock någon sådan högre Tjensteman, som för sin Tjenstebefattning är endast Kongl. Maj:t redoskyldig, KammarRättens åtgärd icke må sträcka sig längre, än att, sedan vederbörande fått del af Anmärkningen och deröfver sig yttrat, samt för öfrigt nödige upplysningar inhemtade, till Kongl. Maj:t i underdånighet insända handlingarne jemte eget utlåtande i ämnet. "Herr Hartmansdorff inskränker sig likväl för det närvarande till följande hufvudsakliga yrkanden:

a) Att TullRätterne måtte upphåfvas och de dit hörande mål sedermera vid allmänna Domstolarne upptagas;

b) Att de öfverdrifvet stränga StraffLagarne för PoliceFörseelser och TullFörbrytelser måtte göras rimligare och mildare; samt

c) Att KammarRätten måtte, genom uteslutande af det anförde Stadgandet i 2

§. af dess Instruction, hädanefter blifva lika obehindrad, att till laga kraft och verkan fullfölja anmärkningar emot högre som hittills emot lägre Redogörare, för allmänna medel.

Och har Herr Grefve J. H. Gyllenborg, i anledning af detta Memorial, särskildt till Ridderskapet och Adels Protocoll sig yttrat:

Till LagUtskottets särskildta handlägning.

3:o Memorial af Herr C. Anton Gyllenram. Herr Gyllenram anmärker deruti olämpligheten af vissa stadganden uti Kongl. Förordningen mot fylleri och dryckenskap, af den 24 Augusti 1813, samt ÖfverStåthållareÄmbetets Kungörelse den 4 Julii 1817, med förbud emot gästning å Nåringsställen, utom vissa timmar på dagen; och yttrar i afseende på sistnämnde Författnings otjenlighet: att consumtionen af Brännvin de sednare åren derigenom icke förminskats; att då det förr förtärdes på flere tider om dagen, men nu deremot på en gång, inom den kortare tid, som Författningen stadgar, arbetarne oftast skall taga en fördubblad förtäring, och derigenom blottställas för böter, fängelse och kroppstraff; samt att, utom desse och flere uppräknade olägenheter, NäringsIdkarne äfven blottställas för mångfalldiga förluster, genom Lagbrott som de svårligen kunna förekomma; hvadan Herr

Gyllenram hemställer, att ej mindre ofvannämnde Kungörelse, jemte alla deraf härrörande Författningar i detta ämne, än ock det för fylleri stadgade ansvar af stockstraff m. m. måtte upphäfvas.

4:o Memorial af Herr Grefve Joh. Hen. Gyyllenborg; deruti, med afseende på den större trygghet, som Hemmansbrukare skulle ega, om en högre Ämbetsmyndighet vore i tillfälle att pröfva de Kungörelser och Stadganden, som Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i Länen utfärda, hemställer att alle sådane Kungörelser och åfven allmänna föreskrifter, som till Läns-innevånares åtlydnad utgå, borde hvarje månad till JustitiæCancelleren och JustitiæOmbudsmannens granskning öfverlemnas; i sammanhang hvarmed Herr Grefven föreslagit, att alla föreskrifter, som, till åtlydnad ifrån KronoBetjeningen utgå, böra vara af Kongl. Maj:ts Befallningshafvande gillade, och åfven under dess ansvar emanera; samt alla Kungörelser och föreskrifter till åtlydnad för Länens innevånare, ordentligen förvaras i Kyrkorne, till Controll af LänStyrelsens påbud.

Ifrån Vålloft. BorgareStåndet.

Till EkonomiUtskottets särskildta åtgärd.

5:o Memorial af Herr B. Santesson, deruti, med fästadt afseende å nödvändigheten deraf, att de särskilde ordningar och

PoliceFörfattningar, som af Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i olika Län utfärdas, särdeles sådane som angå flere än Lånets innevånare, och skola efterlefvas der, äfven af öfrige dit kommande Svenska undersåtare och fremmande, blifva i möjligaste måtto sins emellan öfverensstämmande, hvilket ej hittills iagttagits, enär icke allenast olikheter utan ock understundom fullkomliga stridigheter skola funnits uti Oeconomiska Författningar i ena Lånet, emot dem som i andra Län blifvit påbudne, hemstålles, att EkonomiUtskottet måtte inkomma med Förslag, huru öfverensstämmelse uti sådane Författningar skulle, utan hinder uti sakernas administrativa gång, beredas och bibehållas; och föreslår Herr Santesson i detta ändamål, att närmaste Läns Styrelser med hvarandra communicerade deras hvar för sitt Lån utgifne Författningar, samt 2, 3 à 4 Läns Styrelser sedan förenade sig om, att en gång hvarje eller hvartannat år, vid öfverenskommande sammanträden, öfverse och så nära som möjligt förena, hvad som vore skiljagtigt, hvilket ännu närmare skulle kunna jemkas då Landshöfdingarne nästan allmänt vid Riksdagarne sammanträffade.

Till LagUtskottets särskildta handläggning.

6:o Memorial af Herr W. J. Bagge, som deruti anförer, att, enär SjöTullsRätterne, med undantag af Stockholm och Gö-

theborg, utgöras af TullFörvaltaren, Controlleuren samt tvänne Rådmän, hvilka i de fleste Stapelstäder äro illiterate, det torde vara förlåtligt, om en Part misstror en dylik Domstols förmåga, att kunna bedömma de mål, som af densamma handläggas; heldst då han dessutom kan ega anledning förmoda, att någon af Domstolens Ledamöter kunna vara indirecte intresserade af hans fällande; hvadan Herr Bagge hemställer, om icke alla de Mål, som tillhöra SjöTullsRätt att upptaga, hådanefter böra behandlas af RådstufvuRått samt att GränseTullRätts å Landet befattning uppdrogs åt HäradsRätt.

Ifrån Hederv. BondeStåndet.

Till LagUtskottets enskildta åtgärd.

7:o Memorial af RiksdagsFullmägtigen AndersDanielsson. Efter framställning af omöjligheten att känna alla i Sverige gällande Lagar och Författningar, sårdeles dem, som i Länen af Kongl. Majts Befallningshafvande utfärdas, upplyser Riksdagsmannen, med flere exempel, olikheten af de Stadgar och påbud, som i sårskildta Län ega rum; och då en oberäknelig oreda skall uppkomma genom stadgandet i Kongl. Brefvet den 14 December 1781, att de uti Oeconomie- och Politie-mål af Konungens Befallningshafvande, i stöd af Lag och Kongl.

Förordningar, utsatte och behörigen kungjorde viten, icke få af Domare eftergifvas, har Anders Danielsson ansett det nödigt, att Lagstiftningen behjertar en sådan oreda och afhjelper hela denna godtyckliga magt, hvarigenom Domstolarne blifva subordinerande under Kongl. Maj:ts Befallningshafvande, och personer dömas i första Instancen efter en Lag, som i andra Instancen med retroactiv verkan upphäfves; på grund hvaraf Riksdagsmannen yrkar, att Kongl. Maj:ts Befallningshafvandes och alla underordnade Myndigheters Lagstiftningsmagt, vare sig påbjudande af viten, eller ålägganade af skylldigheter, eller utfärdande af förbud, i hvad ämne som heldst, måtte helt och hållet afskaffas.

Vid granskning och jemförelse af ofvanupptagne Memorialer och anföranden, hafva Utskotten funnit desamma hufvudsakligen innefatta följande Förslag och yrkanden:

1:o Att PoliceFörfattningarne icke må af Kongl. Maj:t utan gemensamt med Riksen Ständer stadgas, samt att de, hvilka Kongl. Maj:t kunde anse nödigt vidtaga, icke borde gålla längre än till nästa Riksdag, då det skulle ankomma på Riksens Ständer, att en sådan Författning fastställa eller ogilla.

2:o Att föråldrade Stadgar borde undanrödjas, Oeconomiske- och PolitieFörfattningar öfverses, förbättras och till en del upphäfvas, samt Lagarnes bristfällighet i plan, syftning och inbördes öfverensstäm-

melse, i anseende till straffens gradationer, i möjligaste måtto afhjelpas.

3:o Att särskildt afseende härvid borde fästas på Kongl. Kungörelsen af den 7 December 1787, som stadgar lifsstraff för den som faller vränga eller obehöriga omdömen öfver de af Kongl. Maj:t vidtagne Författningar, de strafflagar, som emot Lurendäjeri och Tullförsnillning äro stadgade; Förbudet af den 30 November 1820, emot bildande af TalareSällskaper; Kongl. Förordningen emot fylleri och dryckenskap af den 14 Augusti 1813, särdeles ansvaret af Stockstraff; ÖfverStåthållareÄmbetets Kungörelse af den 4 Julii 1817, med förbud emot gästning å Näringsställen, utom vissa timmar om dagen; Författningen emot en på svag is drunknads Christeliga begrafning; Stadgandet af halsjern för sopors utkastande och sandhemtning på förbudna ställen; samt att dessa Stadganden måtte till en del alldeles upphäfvas, till en del lämpligen mildras.

4:o Att TullRätterne måtte afskaffas, samt sådane Mål, hvilka af dem blifvit handlagde, till de Ordinarie Domstolarne förvisas.

5:o Att KammarRätten må förklaras lika obehindrad att, till laga kraft och verkan fullfölja anmärkningar emot högre, som hittills emot lägre Redogörare för allmänna medel.

6:o Att Kongl. Maj:ts Befallningshafvandes hittills begagnade rättighet, att genom Påbud och stadgade Viten ingripa i Lagstiftningen, måtte upphäfvas eller in-

skränkas, samt, i sednare fallet, de Stadgar och Vites-förbud, som i särskildta Län hittills blifvit utfärdade och hädanefter kunde komma att utfärdas, öfverses för att bringas till likstämmighet sins emellan; att alla sådane af Kongl. Maj:ts Befallningshafvande utfärdade Stadganden må till JustitiæCancellerens och JustitiæOmbudsmannens granskning insändas: alla Kungörelser och föreskrifter till åtlydnad af Länets Innevånare i Kyrkorne förvaras, samt KronoBetjeningen icke ega meddela andra föreskrifter, än dem, som af Landshöfdingarne blifvit gillade, och för hvilka desse borde ansvara, samt slutligen, att de af Kongl. Maj:ts Befallningshafvande stadgade Förbud emot Lekstugor måtte upphäfvas.

Hvad sålunda här ofvan blifvit anfördt hafva Utskotten ansett nödigt att till gemensam pröfning upptaga och besvara; och hvad först angår den väckta frågan om rättigheten för Kongl. Maj:t att utfärda Police-Författningar, samt att dessa icke utan Riksens Ständers fastställelse skulle förblifva gällande, så finna Utskotten detta yrkande, som åsyftar ett närmare bestämmande af den Kongl. Maj:t uti 87 och 89 §. §. RegeringsFormen tillagde Lagstiftningsmagt, och således en förklaring af Grundlagens mening och ordalydelse, innefatta ett ämne, hvaröfver det icke tillkommer Utskotten att sig yttra; men hvilket, jemlikt 53 81 och 83 §. §. RegeringsFormen, tydligen tillhörer ConstitutionsUtskottets hand-

läggning, då fråga derom i behörig ordning blifvit väckt och fullföljd; hvadan Utskotten anse sig icke kunna något ytterligare utlåtande deröfver meddela.

Beträffande åter Förslaget om Lagarnes, särdeles de Oeconomiska och PoliceFörfattningarnes öfverseende och förbättring, få Utskotten hårvid förklara, att då, genom Kongl. LagCommitteens försorg, förslag till en ny allmän Lag redan blifvit i flere väsendtlige delar utarbetadt och genom trycket allmäntgjordt, samt de af Kongl. Maj:t i nåder förordnad Committerade till samlande och öfverseende af Rikets Oeconomiska Författningar till större delen slutat sine arbeten, hvilka äfven, till följd af Kongl. Maj:ts nådiga Beslut, äro under Trycket, derigenom en Systematisk framställning blifvit beredd af alla sådane Författningar och Stadgar, hvilka hittills endast uti flerfalldige Samlingar och Archiver funnits spridde, hvarförutan särskildte Committerade blifvit i nåder utsedde, för att, sedan en allmän öfversigt af den Oeconomiska Lagstiftningen sålunda blifvit vunnen, deruti föreslå nödige rättelser och förbättringar; anse Utskotten, med afseende på dessa, i anledning af förre Riksens Ständers underdåniga önskningar, redan vidtagne åtgärder, något ytterligare, hvad den allmänna Lagen samt de Oeconomiska Författningarne angår, icke vara att tillgöra, innan sig visar, om några och hvilka förändringar må kunna komma att deruti vidtagas, så väl i följd af sistnämn-

de nådiga Förordnande, som med afseende å Committéens till regleringen af Rikets StyrelseVerk afgifne Förslag, rörande de Administrativa Verkens Organisation, hvilket för närvarande är under granskning hos Riksens Höglofl. Ständer, uti deras Särskildte Utskott; men då PolitieFörfattningarne, så vidt Utskottet ega sig bekant, icke undergått någon sådan granskning, som i afseende på förutnämnde Stadgar blifvit verkställd, förmena Utskotten att densamma skulle vara af väsendtlig nytta, och få derföre vördsamligen tillstyrka Riksens Höglofl. Ständer, att hos Kongl. Maj:t framföra en underdånig anhållan, så väl derom, som att Kongl. Maj:t täcktes dervid i nåder afse, att PolitieFörfattningarne bragtes i närmaste möjliga öfverensstämmelse med Grundlagens jemt gällande CriminalLagars anda; att vanårande och Urbota straff för förseelser emot förstnämnde Författningar måtte, så vidt möjligt, undvikas, såsom i ordningsmål icke lämplige, och ofta leda till en skadlig förblandning af Police-väsendet med CriminalLagens bestämmelser och tillämpning; samt att vid förvandling af alla i PoliceFörfattningar stadgade böter, desamma kommo att anses lika med Vites-böter.

Vidkommande dernäst de särskildta Författningar, hvilkas upphäfvande blifvit yrkadt, så finnes desse, dels till större delen röra PoliceFörbrytelser, dels vara af sådan beskaffenhet, att de påkalla en snar förändring; och då Utskotten, med antagande af

de grundsatser, att hvarje Strafflag, likasom all annan Lag, icke bör på något sätt stå i strid med opinionen, eller tidens och en högre upplysnings fordringar, samt att straffet bór lämpas efter brottets storlek och vigten af det SamhällsFördrag, som blifvit öfverträdt, funnit Kongl. Förordningen den den 7:de December 1787, innefattande lifsstraff för obehörigt omdömen öfver de af Kongl. Maj:t vidtagne Författningar, Kungörelserne med ansvar af halsjern för sopors utkastande och sandhemtning å otillåtne ställen, samt vägrad begrafning för den å svag is drunknade, ibland hvilka Påbud Utskotten likväl anse Förordningen af den 7 December 1787, genom TryckfrihetsLagen åtminstone till sin princip häfven, vara i ett eller annat hånseende stridande emot ofvannämnde grunder, hafva Utskotten af sådan orsak trott sig böra tillstyrka Riksens Höglofl. Ständer, att hos Kongl. Maj:t i underdånighet anhålla, det, med upphåfvande af ovannämnde Författningar, andre med rättsgrunder närmare öfverensstämmande blefve för de fall i hvilke de skulle pröfvas nödige och lagligen kunde ega rum, i deras ställe påbudne. Om den invändning härvid skulle kunna göras, att dessa Stadgar sällan eller aldrig tillämpas, innefattar detta, enligt Utskottens tanka, så mycket mindre skäl för underlåtandet af deras upphäfvande, som just denna uteblefne tillämpning både ådagalägger ett tyst medgifvande hos Lagskipande magtan af deras olämplig-

het, och på samma gång undergräfver Lagarnes helgd och anseende, hvilket beror lika mycket på deras rätts enlighet, som på deras säkra och oafbrutna verkställighet. I afseende på frågan om upphäfvande af Stockstraff för fylleribrott, får Utskotten åberopa det Utlåtande, som LagUtskottet, den 31 i denna månad, rörande denna omständighet afgifvit, i anledning af flere dit remitterade Memorialer, angående yrkad förändring uti Kongl. Förordningen den 24 Augusti 1813 emot fylleri och dryckenskap m. m., i hvilket utlåtande EkonomiUtskottet i denna del instämdt; och beträffande Förbudet emot gästning å Näringsställen, utom å vissa tider på dagen, så kommer EkonomiUtskottet, till hvars särskilda handläggning denna fråga egentligen synes höra, att, i anledning af ett rörande detta ämne till sistnämnde Utskott öfverlemnadt Memorial, deröfver uti afgifvande Betänkande sig utlåta; hvarförutan och då, i afseende på gällande straffbestämmelser emot Lurendräjeri och Tullförsnillning, LagUtskottet åligger, att häröfver meddela utlåtande, i sammanhang med den nådiga Proposition, som Kongl. Maj:t i detta ämne till Riksens Höglofl. Ståndens pröfning öfverlemnat, torde något hufvudsakligt yttrande derom nu icke erfordras. Af de i 3:dje puncten uppräknade Författningar återstår således endast för Utskotten att yttra sig öfver Förbudet af den 30 November 1820 emot blidandet af TalareSällskaper; och då enligt ordaly-

delsen uti 86 §. RegeringsFormen: *hvarje Svensk man eger rättighet, att, utan några af den offentliga magten i förväg lagde hinder skriftligen meddela sina tankar, att sedermera endast inför Laglig Domstol kunna tilltalas för deras innehåll, och att icke i annat fall derföre kunna straffas, än om detta innehåll strider emot tydlig Lag, gifven att bevara allmänt lugn, utan att återhålla allmän upplysning*, tro Utskotten det rätigheten att *muntligen*, under enahanda vilkor yttra sine tankar, så nära öfverensstämmer med Grundlagens anda uti nämnde §., att något förbud deremot icke bör ega rum. Det har icke eller undfallit Utskottens uppmärksamhet, att ett TalareSällskap kan medföra väsentliga fördelar, genom meddelande af ömsesidiga upplysningar, genom bildandet af denna Samfundsanda, som då den utgår ifrån ett varmt nit för Fäderneslandets sanna bästa utgör grundvalen för dess bestånd, samt slutligen genom en utvecklad färdighet att sannt och bestämdt uttrycka sina tankar. Den offentlighet, som dessutom är förenad med begreppet om ett Sällskap, synes äfven derifrån böra utesluta olofliga afsigter och hemliga stämplingar, enär de som förehafva sådant heldst sky all offentlighet och deremot söka mörkret, såsom ett hufvudsakligt vilkor för befrämjandet af deras syftemål. På dessa grunder får Utskotten hemställa, att Riksens Höglofl Ständer ville hos Kongl. Maj:t i underdånighet anhålla om upphäfvande af ofvannämnde Förbud af

den 20 November 1820, så vida detsamma skulle kunna anses innefattu hinder emot bildandet af ifrågavarande TalareSällskaper.

Det i 4:de punkten upptagne Förslag angående TullRätternes upphäfvande anse Utskotten så mycket mera förtjena uppmärksamhet, som deras närvarande organisation af personer, hvilka understundom ega föga eller ingen Lagkunskap, och hvarken förmåga att bedöma ofta ganska invecklade mål, eller urskiljning, att dervid råttvist tillämpa de flerfaldiga Författningar, som röra Tullväsendet, utan att nämna de många tillfällen, då, vid närvarande föhållanden, Ledamöternes redlighet, genom egen fördel, sättas på prof, icke synes svara emot de fordringar, som man skäligen bör kunna göra sig af en Domstol, der Medborgares egendom och välfård i så betydlig mån är ifrågasatt; hvadan Utskotten få vördsamligen hemställa, att Riksens Ständer hos Kongl. Maj:t i underdånighet anhålla, det, med upphäfvande af ifrågavarande TullRätter, de mål, som hittills blifvit af dem handlagde, må hädanefter, så vida GränseTullarne komma att fortfara, till pröfning och afgörande upptagas, antingen af RådstufvuRått i Städerne, eller af närmaste HåradsRätt på Landet; allt eftersom Kongl. Maj:t kunde finna för godt, att härom, efter sig företeende locala omständigheter, förordna.

Hvad beträffar den väckta motion, om KammarRättens Revisorers rättighet att full-

följa anmärkningar, så väl emot högre som lägre Redogörare af Allmänna medel, förmena Utskotten, att både allmän och enskild säkerhet bäst skulle iagttagas i detta hänseende, om sådane anmärkningar, som angå något Kongl. Maj:ts och Rikets Collegium, eller annat Publikt Verk med lika värdighet, eller någon deras Ledamot, eller ock sådan högre Ämbetsman, som för sin befattning är endast Kongl. Maj:t redo skyldig, i stället för att, såsom nu är stadgadt, KammarRåttens åtgärd är inskränkt dertill, att, sedan vederbörande fått del af anmärkningen och deröfver sig yttrat, samt för öfrigt nödige upplysningar blifvit inhemtade, till Kongl. Maj:t i underdånighet insända handlingarne jemte eget utlåtande i målet; samma handlingar och utlåtande öfverlemnades till Högsta Domstolens pröfning; hvadan Utskottet anse sig böra tillstyrka Riksens Höglofl. Ständer, att härom göra en underdånig hemställan.

I afseende på Kongl. Maj:ts Befallningshafvandes ifrågasatte rätt att utfärda VitesFörbud i sådane mål, som röra ordningens bibehållanden inom Länen, hafva Utskottet funnit, att råttigheten till utfärdande af sådane Påbud blifvit, med mer och mindre bestämd anledning af Lag och Författningar, nog vidsträckt och utan sammanstämmelse emellan särskildte Läns Styrelser begagnad, och derföre ansett en närmare bestämnig derom desto nödigare, som,

då

då endast en inskränkt del af Lagstiftande magten år åt Regeringen uppdragen, en obeständ och godtycklig än mindre bör tillkomma underlydande Auctoriteter; hvadan Utskotten få vördsamt hemställa, att Riksens Höglofl. Ständer hos Kongl. Maj:t framföra den underdåniga önskan, det Kongl. Maj:t täcktes i nåder anbefalla Dess samtlige Befallningshafvande, att till Kongl. Maj:t i underdånighet insända alla hittills utfärdade VitesFörbud, som icke varit föranledde af någon särskild persons eller menighets tredska, eller tillkommit enligt Städers och Socknars inför Magistrater eller vid Sockenstämmor fattade beslut, utan äro allmänna för hela Lån, samt att Kongl. Maj:t derefter täcktes låta granska dem, tillse om och till hvad del de böra fortfara eller upphäfvas, samt i förstnämnde fall deri befordra möjligaste likstämmighet, och heldst, derest local-omständigheter ej annorlunda föranleda, låta dem i allmänna Författningar sammanföras; hvarförutan Konungens Befallningshafvande, i de fall då de framdeles funne allmänna VitesFörbud nödige till ordnings och sedlighets bibehållande, borde derom göra underdånig anmälan hos Kongl. Maj:t och afvagta dess nådiga yttrande, derest ej i någon händelse, angelägenheten skulle fordra en hastig åtgärd, i hvilket fall Kongl. Maj:ts Befallningshafvande borde ega genast utfärda

Vites-förbudet, och detsamma blifva gällande, intilldess Kongl. Maj:t sig derom yttrat, i anledning af den anmälan Kongl. Maj:t Befallningshafvande, vid vitets bestämmande, egde derom i underdånighet göra; förmenande Utskotten att då såmedelst den nu ifrågavarande Lagstiftande magten hufvudsakligen stannar i Konungens hand, icke allenast den åsyftade enheten uti Påbuden skulle vinnas, utan ock missbruk i möjligaste måtto förekommas; och hvad särskildt beträffar det öfverklagade Förbudet emot Lekstugor, så ehuru Utskotten anse Allmogen icke böra betagas de tillfällen till oskyldiga nöjen, som för densamma kunna yppas, tro Utskotten likväl, att, jemlikt de i Kongl. Maj:ts nådiga Förordning angående Sockenstämmor och KyrkoRåd af den 26 Februarii 1817, stadgade grunder för ordningen inom Församlingarne, det närmast bör tillkomma Fäder och Husbönder inom hvarje Socken, hvilka uppsigten öfver deras barn och tjenare närmast tillhörer, att om Lekstugors inrättande meddela de föreskrifter, hvilka de kunna finna lämpligast, heldst det beror af Kongl. Maj:ts Befallningshafvande att fastställa eller icke det i sådant fall stadgade Vites-förbud; men om likväl några förbud emot Lekstugor för närvarande skulle förefinnas, hvilka icke genom Sockenstämmobeslut tillkommit, anse Utskotten desamma böra upphöra, hvarom Riksens Höglofl.

Ständer torde hos Kongl. Maj:t vilja göra underdånig framställning.

I anledning af det gjorda yrkandet, att KronoBetjente icke må ega att, utom Landshöfdinges föreskrift, meddela några Påbud, få Utskotten erinra, att KronoBetjente endast ega att verkställa Kongl. Maj:ts Befallningshafvandes förordnanden, samt att någon rättighet, att sjelfve meddela föreskrifter till efterlefnad, annorlunda än på grund af gällande Författningar, icke är dem tillagd; hvadan, om sådant inträffat, det är ett missbruk, som, i behörig ordning öfverklagadt, icke lärer sakna nödig rättelse; förmenande Utskotten således denna omständighet icke påkalla någon Riksens Höglofl. Ständers åtgärd; hvilket äfven torde vara förhållandet med den väckta frågan, om förvarandet i Kyrkorne af alla Kungörelser och föreskrifter, till åtlydnad för hvarje Läns innevånare, enär ofvannämnde Kongl. Förordning om Sockenstämmor och KyrkoRåd äfvensom äldre Författningar redan derom meddelat nödige föreskrifter. Hvilket allt, jemte några Ledamöters särskilda meningar till Riksens Höglofl. Ständers egen pröfning vördsamt öfverlemnas. Stockholm den 29:de Maji 1823.

Utdrag af Protocollet, hållet hos Riksens Höglofl. Ständers Lag- samt

Allmänna Besvärs- och Ekonomi-Utskotts Plenum den 10 *Maji* 1823.

S. D. Upplästes Lag- samt Allmänna Besvärs- och EkonomiUtskottens sammansatta Beredningsförslag till Betänkande, i anledning af väckte frågor, om öfverseende och förbättring af Rikets Oeconomiska och PolitieFörfattningar, samt om Landshöfdingarnes rätt att utfärda Vitesförbud m. m.

Under öfverläggningen hårom yttrade:

Herr *Danckwardt:* att han reserverade sig mot det af Utskottens pluralitet i första momentet afgifne yttrande, och ansåg sig oförhindrad att utlåta sig rörande den af Herr Cederschjöld väckta frågan om inskränkning i Konungens utöfvade rättighet, att, under form af PoliceFörfattningar, stadga hårda ansvar för öfverträdelser, enär 34 §. RiksdagsOrdningen uttryckeligen inom allmänna hushållsmål inskränkte de ämnen, hvilka utgjorde föremål för Kongl. Maj:ts Lagstiftningsmagt, och det, efter Herr Danckwardts tanka, icke tillkomme Utskotten, att från sig till ConstitutionsUtskottets bedömande hänvisa frågor, för hvilkas pröfning tillräcklig ledning icke saknades i den §. af RiksdagsOrdningen, som bestämde Ekonomi-Utskottets befattning; och när det, i Herr Danckwardts tanka, vore klart, och under allmänna Hushållnings- eller OeconomieMål, så vidt de hade afseende på en-

skilde Medborgare, på sin höjd kunde innefattas hushållning med dess Oeconomiska välfård, deraf anledning till stadgande af mindre bötesansvar kunde hemtas, men kroppsliga och nesliga straff ensamt vore föremål för den allmänna CriminalLagstiftningen, så funne han icke betänkligt att tillstyrka Rikets Stånder till den underdåniga anhållan hos Kongl. Maj:t, att Författningar hädanefter icke må, utan deras hörande, utfärdas, de der åsyfta urbota ansvar eller höga Penningeböter med förvandling efter andra grunder, än för Vitesbot i Lag och Författningar är stadgadt; hvarjemte Herr Danckwardt, i afseende på redactionen af den punct i Betänkandet, som angår Kongl. Förordningen den 7 December 1787, anmälde den särskilda tanka, att Utskotten bordt förklara samma Förordning vara genom Regementsförändringen till all kraft och verkan förfallen, i stället för den i Betänkandet nyttjade terme: "genom TryckfrihetsLagen åtminstone till sin princip håfven."

Herr *Ribbing:* att då han, såsom Ledamot af LagUtskottet, för sin del tillstyrkt upphåfvandet af 1787 års Kongl. Förordning, i anledning af en Kongl. Maj:ts nådiga proposition, om ändring af 5 Cap. 1 §. Missg.Balken, reserverade han sig emot hvad Betänkandet i den puncten innehölle.

Friherre *Cederström:* Att han hade intet emot det föreslagna upphåfvandet af

1787 års Förordning, men ansåg Utskotten böra i dess ställe tillstyrka något surrogat; äfvensom Herr Friherrn, i anseende till de af Utskotten nyttjade motiver för deras tillstyrkan om upphäfvande af 1820 års Förbud emot TalareSällskaper, reserverade den särskilda tanka, dels att Utskotten olämpligen åberopat 86 §. i RegeringsFormen, dels ock att Utskotten, emot föreskriften i 83 §. derstådes, icke bordt tillåta sig ingå i någon förklaring af Grundlagen, än mindre deråt gifva någon slags tydning, som icke af Grundlagens bokstafliga lydelse kan hemtas.

Uti denna reservation instämde Herr Grefve Rosen.

Sedan discussionen var slutad, blef förslaget till Betänkande, efter derom framställd proposition, bifallet, utom hvad angick redactionen af de puncter, som rörde *Stockstraff*, *Näringsställen* och *Konungens Befallningshafvandes rätt att utfärda Vites-förbud*; och skulle i afseende på *stockstraffen* åberopas hvad LagUtskottet derom, i ett särskildt Betänkande, deri EkonomiUtskottet instämde, redan yttrat, samt, i stället för Utlåtandet rörande förbud emot gästning å Näringsställen allenast nämnas, att EkonomiUtskottet ville i den delen och i sammanhang med andre i samma ämne till EkonomiUtskottet remitterade Memorial, afgifva särskildt yttrande.

Hvad beträffa de af Konungens Befallningshafvande utfärdade Vites-förbud, så

framställdes följande proposition: "anse Utskotten Rikets Ständer böra tillstyrkas, att hos Kongl. Maj:t i underdånighet anhålla, det från Kongl. Maj:ts Befallningshafvande måtte infordras alla hittills utfärdade vites-förbud, som icke varit föranledde af någon särskild persons eller menighets tredska, eller tillkommit enligt Städers och Socknars inför Magistrater eller vid Socknestämmor fattade beslut, utan äro allmänna för hela Län, samt att Kongl. Maj:t derefter täcktes låta granska dem, tillse om och till hvad del de böra fortfara eller upphäfvas, samt, i förstnämnde fall, deri befordra möjligaste likstämmighet, och heldst, derest local-omständigheter ej annorlunda föranleda, låta dem i allmänna Författningar sammanföras."

Denna proposition blef enhälligt bifallen; men då fråga uppstod, huruvida de af Konungens Befallningshafvande framdeles utfärdande vites-förbud borde, för att vara gällande, utom i vissa fall, underställas Kongl. Maj:ts nådiga fastställelse, begärdes och anställdes votering, i enlighet med en så lydande proposition: "Den som anser Konungens Befallningshafvande i de fall, då de, till ordnings och sedlighets bibehållande, framdeles finna allmänna vites-förbud nödige, böra derom göra underdånig anmälan hos Kongl. Maj:t och afvagta dess nådiga yttrande, derest ej i någon händelse angelägenheten skulle fordra en hastig åtgärd, i hvilket fall Konungens Be-

fallningshafvande egde genast utfärde vitesförbudet och detsamma blefve gällande intill dess Kongl. Maj:t sig derom yttrat, i anledning af den anmälan Konungens Befallningshafvande, vid vitets bestämmande, egde derom i underdånighet göra; skrifver Ja; den det ej vill, skrifver Nej; vinner Nej, anses Kongl. Maj:ts föregående fastställelse icke erfordras för vitets gällande."

Och utföll voteringen så, att BondeStåndet förblef inactift och pluraliteten, af de öfrige Ståndens Ledamöter röstade Ja.

Härvid reserverade sig Friherre Cederström, som förmente, att intet sådant fall kunde uppstå, der angelägenheten fordrade, att ett af Konungens Befallningshafvande utfärdadt vite borde gälla, innan det af Kongl. Maj:t blifvit fastställdt, heldst alla sådane viten Konungens Befallningshafvande stadga, kunna hänföras till dem, som föranledas antingen af någon enskild persons eller menighets tredska, eller af Städers och Socknars beslut, hvilka viten, efter hvad Utskotten ofvan antagit, icke höra till det slag af allmänna viten, hvilket bör Kongl. Maj:ts nådiga sanction underställas.

I enlighet med hvad Utskotten sålunda beslutit, skulle Betänkandet i förevarande ämne å nyo redigeras och, jemte de af några Ledamöter yttrade särskilda tankar, till RiksStånden afgå. Ut Supra.

Ex Protocollo,

Joh. Jac. Kleman.

N:o 93.

Ankom d. 25 Junii 1823.

Riksens Höglofl. Ständers Lag- samt Allmänna Besvärs och EkonomiUtskotts Betänkande, angående yrkad ändring uti Kongl. Förordningen den 22 Julii 1803 om Tionde- och Räntegifvares samt egares ömsesidige rättigheter och skyldigheter.

Högv. PresteStåndet har till Lag- samt Allmänna Besvärs- och EkonomiUtskottets handläggning remitterat ett Memorial af Herr Prosten Doctor Svedelius, deruti yrkas: att Kongl. Förordningen den 22 Julii 1803, som i åtskillige fall, icke så noga som sig borde, skall beståmma Tionde och Räntegifvares samt Tagares ömsesidiga rättigheter och skyldigheter, måtte erhålla följande ändringar, och tillägg:

1:o Att tiden för den i 2 §. omnämnde tillsägelse om Tiondes levererinig in natura, bör utsåttas till *före* Thomædag, i stället för *vid* Thomædag.

2:o Att då samma §. föreskrifver, det en sådan tillsägelse, när Räntetagaren bor utom Häradet, kan ske hos Kronofogden eller Regementsskrifvaren, hvilka vid ansvar böra derom kungöra Råntetagaren; men hvarken detta ansvar finnes bestämdt, eller tiden derföre utsatt, alltså måtte stadgas: *Att tillsägelsen hos desse Tjenstemän*

bör ske så tidigt, att de måtte kunna, innan Thomæ-dag, sådant Tionde-tagaren kungöra, vid ansvar att i annat fall ersätta den kostnad och skada, som genom försummelser häraf möjligen kan uppkomma.

3:o Att, när Författningen icke bestämmer huru förhållas bör, då Tiondegifvare eller Tagare, ehuru om levereringen in natura behörigen tillsagde, underlåta, de förre, att å utsatt tid leverera sin Tiondepart, och de sednare, att utfärda forsedlar, den försumlige borde förpligtas, att, efter skäligt och i orten gångbart pris, gifva eller taga lösen; hvilket af Konungens Befallningshafvande borde bestämmas.

4:o Att Författningen, som åfven är obestämd i afseende på tiden, då lösen af Spannemål skall erläggas, måtte erhålla följande tillägg: *Att då hvarken å Tiondetagarens eller Gifvarens sida någon tillsägelse om levering in natura skett före Thomæ dag, och således lösen efter Markegång, med förhöjning af den stadgade forlönen, skall af den företagas, och af densednare gifvas, bör sådan lösen erläggas genast efter årets början, så snart derom af Tionde- eller Ränte-tagaren tillsäges.*

Utskotten hafva tagit detta uti öfvervägande, och då, hvad första puncten angår, uttrycket i Författningen *vid Thomæ-dag*, icke bestämdt tillkännagifver antingen tillsägelse bör ovilkorligen ske före eller efter nämnde dag; så hafva Utskotten, lika med Motionairen, trott sig böra tillstyrka,

att, genom utfärdande förklaring, detta uttryck förändras till: *före Thomæ dag.*

Beträffande dernäst hvad som blifvit yrkat om bestämmandet af viss tid, hvarinom tillsägelse bör ske hos Kronofogden eller RegementsSkrifvaren i de fall, då Råntetagaren bor utom Häradet; så hafva Utskotten jemväl funnit en bestämdare föreskrift härutinnan vara nödig, och ansett den samma lämpligen kunna ske genom följande förändring uti 2 §. af ifrågavarande nåliga Förordning: *Tillsägelsen hos desse Tjenstemän bör ske* 14 *dagar före Thomædag, på det de må kunna förenämnde dag Tionde-tagaren sådant kungöra, vid påföljd att, i annat fall, någon uppsägning icke anses vara gjord;* hvilken förändring Utskotten alltså få tillstyrka.

Hvad tredje puncten angår, eller huru förhållas bör, då Tionde-gifvare och Tionde-tagare, ehuru om levereringen in natura vederbörligen tillsagde, underlåta å någondera sidan, att å utsatt tid fullgöra deras ömsesidiga åligganden, hafva Utskotten ansett särskildt föreskrift härom öfverflödig, enär den förfördelade eger att vända sig å ort som vederbör, för att förmå den försumlige att fullgöra hvad honom ålegat.

I afseende på hvad Herr Doctor Svedelius slutligen föreslagit, att, då lösen efter Markegång eger rum, sådan lösen borde erläggas genast efter årets början, så snart derom af Tionde- och Ränte-tagaren

tillsäges, få Utskotten endast åberopa hvad EkonomiUtskottet särskildt, i anledning af flerfaldige till dess handläggning remitterade Motioner om förändring i skyldigheten att utgöra Afrads- och Krono-tiondeSpannemålen, samt andra på hemmanen indelte Räntor anfört, uti det Betänkande, som igenfinnes under N:o 58 i åttonde Samlingen af Bihangen till RiksStåndens Protocoller för denna Riksdag.

Dock hemstålles detta vördsamligen Riksens Höglofl. Ståndets vidare pröfning. Stockholm den 28 Maji 1823.

N:o 94.

Ankom den 25 Junii 1823.

Riksens Höglofl. Ständers Lag- samt Allmänna Besvärs- och EkonomiUtskotts Betänkande, i anledning af de utaf RiksdagsFullmägtigen Bengt Nilsson, från Örebro Län, med flere gjorde förslag i afseende på byggnadsskyldigheten vid KyrkoherdeBoställen.

Till Lag- samt Allmänna Besvärs- och EkonomiUtskottens gemensamma behandling, har Hederv. BondeStåndet remitterat 2:ne dit ingifne Memorialer, nemligen, dels

dels af RiksdagsFullmägtigen från Glanshammar och Fellingsbro Härader af Örebro Län, Bengt Nilsson, deruti han yttrat att han hoppas, det Högv. PresteStåndet i allmänhet lärer gå sine Sockneboers önskningar till mötes, att med beredvillighet åtaga sig både nybyggnads och underhållsskyldigheten vid KyrkoherdeBoställen; och dels af Olof Jansson, RiksdagsFullmägtig från Elfsborgs Län, som yrkat:

1:o Att sedan Kyrkoherden fått Boställshusen sig lagligen tillsynte, han bör, utan Socknemännens deltagande, dem underhålla.

2:o Att, till controll, måtte förordnas, det besigtning å desse Boställen skulle hvart tredje år, utaf Länsmännen, med biträde af 2:ne Nämndemän, förrättas; och borde ett exemplar af Instrumentet öfver denna Besigtning tillstållas Kyrkovärden, för att tjena till rättelse, huruvida Pastor sin underhållsskyldighet fullgjort.

3:o Att då, bland de hus, som Socknemännen åligger bygga, äfven förekomme en så kallad Tionde-lada med 2:ne golf och en loge midtuti; men denna byggnad vore alldeles öfverflödig i alla Församlingar, der Socknemännen, till följe af upprättade Contracter om tiondens utgörande, nu mera icke lemna sin tionde i skaft, utan i skäppa, så borde sådane Församlingar frikännas från tiondeladas uppbyggande och underhållande, samt dem medgifvas rättig-

het att densamma, efter eget åsämjande, disponera.

Hvarförutan från Hederv. BondeStåndet blifvit till Allmänna Besvärs- och EkonomiUtskottet ensamt remitterade särskilde Memorialer af RiksdagsFullmägtigarne Frost Lars Andersson från Stora Kopparbergs Lån, Eric Pehrsson och Johan Svensson från Elfsborgs Lån; samt Olof Wickström från Norrbottens Län, hvilka Memorialer, såsom innefattande alldeles enahanda motioner med dem här ofvan blifvit anförde, Utskotten ansett böra, i sammanhang med den till gemensam handläggning remitterade frågan, till besvarande upptagas.

Och hafva, vid pröfning af hvad sålunda är vordet andraget, Utskotten funnit, att då den, enligt 26 Cap. 2 §. Byggninga-Balken, Socknemännen tillhörande skyldighet att bygga nödige hus å Prestegård, grundar sig på de löneförmåner, som blifvit det Högv. PresteStåndet förunnade och äro i dess privilegier medgifne, någon ändring härutinnan, hvarom Bengt Nilsson väckt fråga, icke kunde tillstyrkas; äfvensom Utskotten ansett Lagens nyss åberopade rum så tydligt bestämma Kyrkoherdens åliggande, att "med egen kostnad hålla husen vid magt," det någon ytterligare föreskrift i detta afseende, enligt Utskottens tanka, vore öfverflödig.

Beträffande dernäst yrkandet angående förordnande om Boställshusens besigtning; så är det väl redan, uti 24 Cap. 19 §. Kyr-

kolagen föreskrifvet, det Oeconomiske Besigtningar å KyrkoherdeBohl skola af vederbörande Prostar förrättas, i närvaro af Socknemän och någon KronoBetjent, som Landshöfdingen dertill förordnar, så att de till hus, åker och äng varda vederbörligen skötte; men som det icke finnes bestämdt stadgadt, huru ofta sådane besigtningar böra ske, och af de nu gjorde Motioner synes, som nämnde föreskrift icke på alla ställen blifvit lika noggrant till efterlefnad iagttagen, hafva Utskotten trott sig böra, såsom ledande till ett godt ändamål, vördsamt tillstyrka Riksens Höglofl. Ständer, att hos Kongl. Maj:t i underdånighet anhålla, det Kongl. Maj:t behagade föreskrifva, att Oeconomiska Besigtningar å Kyrkoherde-Bohl måtte, i likhet med hvad stadgadt är, i afseende på tider för sådane Besigtningar å andre Boställen, hvart tredje år vederbörligen förrättas.

Hvad slutligen angår den yrkade befrielsen från skyldigheten att bygga och underhålla Tionde-lada; så har det väl icke kunnat undfalla Utskotten, att behofvet af en sådan byggnad upphört på de ställen, der den så kallade skafttionden blifvit förvandlad att utgöras i Spannemål, samt att således Församlingarnes skyldighet, att uppföra en sådan lada, på desse ställen äfven borde upphöra; men enär det förändrade sättet för Pastoraliernes utgörande icke grundar sig på allmän Lag, utan på särskilde ingångne öfverenskommelser och

Contracter, hvilka endast på viss tid kunna afslutas, efter hvilken tids förlopp det kan vara vederbörande obetaget, att, i stöd af Lag och Privilegier, yrka tiondens erläggande i skaft, då ladan återigen blir behöflig; så hafva Utskotten ansett sig icke böra tillstyrka ett allmänt upphåfvande af skyldigheten, i afseende på denna byggnad, utan att det fast heldre måtte bero dervid, att Socknemännen, vid träffande Contracter om Pastoraliernas utgörande, må med vederbörande Pastor öfverenskomma om frihet från byggandet och underhållandet af en sådan lada, under den tid densamma, i följd af slutade Contracter, icke erfordras till Skaft-tiondens förvarande.

Detta varder dock till Riksens Höglofl. Ständers vidare pröfning vördsamligen öfverlemnadt. Stockholm den 2 Junii 1823.

N:o 95.

Ankom den 25 Junii 1823.

Riksens Höglofl. Ständers Lag- samt Allmänna Besvärs- och EkonomiUtskotts Betänkande i anledning af gjorde förslag, dels i afseende på grunderna för hemmans skyldighet att deltaga i Kyrko- och Prestegårdsbyggnad, samt dels att sådane Kronobeten

nobeten eller andre Kronans odisponerade lägenheter, som uti Extra Roteringen ingått, borde få vidkännas berörde skyldighet och utgörandet af Kyrkotionde.

Från Hederv. BondeStåndet har till Lagsamt Allmänna Besvärs- och EkonomiUtskottens gemensamma behandling blifvit remitterat ett Memorial af RiksdagsFullmägtigen Anders P. Pehrsson från Östergöthland, deruti han andragit: att sedan, medelst Kongl. Brefvet den 4:de Maji 1759, blifvit stadgadt, det skyldigheten för hemman till deltagande i Kyrko- och Prestegårdsbyggnad skall räknas och beståmmas efter deras oförmedlade hemmantal, hvaremot allmänna Lagen endast föreskrifvit, att den borde utgöras efter Hemmans- och Gårdatal; så har, genom antagande af förstberörde grund, byggnadsskyldigheten blifvit ganska obilligt fördelad, enär hemman, som för sin svaghet fått tillgodonjuta förmedling från ett högre mantal till ett lägre, dock i förhållande af det högre Mantalet måst bygga Kyrko- och Prestegård; i anseende hvartill Anders Pehrsson hemställt, det omförmälde byggnads-skyldighet hädanefter måtte utgöras endast efter förmedladt hemmantal; hvarförutan Hederv. BondeStåndet särskildt till Allmänna Besvärs- och EkonomiUtskottet remitterat ett Memorial

af RiksdagsFullmägtigen från Malmöhus Län Anders Nilsson, som yrkat, att, der Kronobeten eller andre sådane Kronans odisponerade lägenheter, hvilka blifvit bebyggde, äro af den storlek, att de ansetts böra i Extra Roteringen taga del, desamma måtte, efter det hemmantal, som, vid Roteringsbesvärets fördelande på dem, de funnits motsvara, ålåggas deltagande i Kyrko- och Prestegårds byggande och underhållande, samt, efter enahanda grund, få vidkännas utgörande af Kyrkotionden, såsom för berörde ändamål anslagen och påräknad.

Desse motioner hafva Utskotten ansett med hvarannan ega den gemenskap, att de borde i ett sammanhang bedömmas, hvarföre Utskotten dem begge till pröfning företagit; — och hvad först beträffar frågan om bestämmande af oförmedladt mantal, såsom grund för hemmans deltagande i Kyrko- och Prestegårdsbyggnad, så hafva Utskotten funnit, å ena sidan, att Kongl. Maj:t den 28 September 1668 sålunda resolverat: "*Kongl. Maj:t håller för otjenligt att åboerne, som bo på sine Hemman och af Kronan och Adeln njuta förmedling, vilja af sig sjelfve förmedla sine vanliga penningeräntor, och måste sådant af Landshöfdingen remedieras, så att Bönderne, oagtadt hvad förmedling ske kan, icke dess mindre till Presten sin vanliga rättighet, samt till Kyrkan och Prestegården sin laga byggnad ovägerligen och oafkortadt præstera och utgöra;* hvilket stadgande vid mångfaldige

tillfällen, och senast genom Kongl. Brefvet den 4:de Maji 1759, blifvit bekräftadt; hvaremot, å andra sidan, medelst Kongl. Maj:ts Bref till Kongl. KammarCollegium den 21 October 1736, blifvit stadgadt: att, då förmedlade hemman äro underkastade lika tunga och besvär af Prestegårds- och Kyrkobyggnaden, som tillförene, innan de till mindre Mantal blefvo förmedlade, så borde de ock vid Prestvalen njuta lika vota och röster efter Mantalen, sådane som desse förr varit. — Vid detta förhållande och emedan förmedlade hemmans ifrågakomne skyldighet således utgöres efter enahanda grund, som gäller för deras deremot svarande rättighet att deltaga i Prestval och andra Kyrkan rörande angelägenheter, hvilken grund Utskotten anse billig, hvartill äfven kommer, att, vid alla egodelningar, utmark tilldelas sådane hemman efter deras oförmedlade Mantal, samt de derigenom erhålla egor motsvarande deras större byggnadsskyldighet; ty finna Utskotten skäl ej vara att tillstyrka den af RiksdagsFullmägtigen Anders Pehrsson föreslagne förändring.

Vidkommande sedermera yrkandet att deltaga i Kyrko- och Prestegårdsbyggnad måtte ålåggas Kronobeten och andre sådane Kronans odisponerade lägenheter; så ehuru, enligt allmänna Lagen, alla som i Socken bo skola Kyrka bygga och uppehålla, hvarvid byggnadsvirke, körsslor och annan kostnad utgöres efter hemmantal, och

dagsverken efter matlagen; likväl och då nämnde lägenheter, som med dagsverken bidraga till Kyrkobyggnad, icke äro skattlagde och dessutom äro betagne rättigheten att rösta vid Prestval eller deltaga i frågor om andra Kyrkan rörande angelägenheter; så hafva Utskotten ansett det ej vara skäligt att tillförbinda dem någon drygare byggnadsskyldighet, än den de, på sätt nyssberördt är, redan få vidkännas.

Detta öfverlemnas vördsammeligen till Riksens Höglofl. Ständers vidare beprövande. Stockholm den 2 Junii 1823.

N:o 96.

Ankom den 25 Junii 1823.

Betänkande, i anledning af flere till Utskottets handläggning remitterade Memorialer, angående yrkad ändring uti Kongl. Förordningarne den 24 Augusti 1813 emot fylleri och dryckenskap, samt den 20:de December 1815, i hvad denne sednare angår laga Domstol för åtal emot oloflig brännvinsförsäljning.

I fråga om förändringar uti Kongl. Förordningarne den 24 Augusti 1813 och den 20 December 1815, dels i anseende till

rättegångssättet uti dryckenskaps och brännvinsförsäljningsmål, dels i afseende på straffbestämmelserne för förstnämnde förbrytelser, hafva följande Memorialer från Hederv. BondeStåndet samt Vällofl. BorgareStåndet blifvit till LagUtskottet remitterade nemligen:

Angående Rättegångssättet.

1:o Af RiksdagsFullmägtigen Anders Danielsson från Elfsborgs Län, hvarmed flere BondeStåndets Ledam öter sig förenat, deruti yrkas: att domsrätten uti Mål, rörande dryckenskap och oloflig brännvinsminutering, bör öfverflyttas från Konungens Befallningshafvande till HäradsRåtterne; till stöd för hvilket yrkande Anders Danielsson anfört, att, genom LandshöfdingeResidencens afstånd från flere orter i Länen, de tilltalade medelst tjugo, trettio till och med fyratio mils resor för inställelse vid Lands-Cancellie-förhör, få, om de anses skyldige, vidkännas kostnader, hvilka mångdubbla deras ansvar, och, om de åter frikännas, likväl ofta blifva blottställde för ett lidande, derföre föga ersättning är att påräkna: att en tilltalad häraf ofta förledes erbjuda Åklagaren i förlikning en högre summa än böternas belopp, och denne sednare, att antingen af medlidande åsidosätta sin Ämbetspligt, eller, om han är mindre samvetsgrann, lockas att göra ogrundade be-

skyllningar, hvarifrån en fredlig Bonde heldre löser sig, med kånbar uppoffring, än reser lång väg till LandsCancellie-förhör, derifrån han, äfven befriad från åtalet, återvånder med fläck på sin Charakter, emedan Utslag der ej afkunnas offentligen, såsom vid HäradsRätterne, hvarest grannar och bekanta kunna vara vittnen till hans frikännelse och Åklagarens ofog, utan måste i förra fallet uppvisa Utslaget för hvar och en, i hvars ögon han ville vara rättfärdigad, samt att ändteligen en hvar bör, i brottmål likasom i tvistemål, dömas af den Domstol, hvarunder han lyder, om ej högsta nödfall fordrar större skyndsamhet, hvilket icke derigenom skall inträffa, att någon supit sig full eller olofligen utminuterat brånnvin.

2:o Af RiksdagsFullmägtigarne Nils Nilsson och Jonas Håkansson, från Calmare Län, hvilka, med andragande att tilltalade, för att undvika långa resor, ofta gånger skriftligen erkänna sig brottslige och böta, fastän de äro oskyldige, samt att Vittnen merändels blifva lidande då de få resa en lång våg, och den om dryckenskapsförbrytelsen ofvertygade icke mägtar lemna någon ersättning, gjort enahanda yrkanden med Anders Danielsson, dermed Ståndets fleste Ledamöter sig förenat.

3:o Af RiksdagsFullmägtigarne Johannes Andersson och Petter Johnsson, från Skaraborgs Län, hvilka likvål endast i afseende på dryckenskapsmål, under åbero-

pande af råttigheten att varda dömd af behörig Domstol, och det betungande i de långvåga resorne till LandsCancelliet, instämdt uti enahanda yrkande.

4:o Af RiksdagsFullmägtigarne Anders Berndtsson, Eric Svensson och Anders Mattisson från Bohus Län, hvilka påstått att endast den, emot hvilken det kan göras bevisligt, att han förtärt så mycket rusgifvande drycker, att han derigenom felar på tal, ragglar eller gör oljud, eller är fullkomligt urståndsatt att sig sjelf sköta, bör anses öfverlastad och derföre sakfällas, samt att en Åklagare alltid bör nämna angifvaren, heldst sorg, uppbragt sinnesförfattning, och andre tillfälligheter ofta förorsaka sådan sinnesstämning, som nåra liknar öfverlastadt tillstånd, och angifvaren, såsom okänd, ofta kan begagnas till Vittne, då han likvål, vid bristande bevisning, bör gifva reconvention.

5:o Af RiksdagsFullmägtigen, för Lidköping, Herr C. G. Arvidsson, som yrkat det tillägg uti Kongl. Förordningen den 24 Augusti 1813: att ingen med halft skäl, eller bindande omständigheter och liknelser till fylleri besvärad person må åläggas att med ed sig vårja, utan bör den, som i sådant fall ej erkånner, förklaras icke kunna åt Saken fällas; såsom skäl hvartill blifvit anfördt: att den som går ed bör hafva egt fullt bruk af sina sinnen, så att han rigtigt vet och fattat det förhållande, hvars beskaffenhet han genom edgången skall be-

kräfta, hvilket ej inträffar med en person, som skall bedömma sitt eget tillstånd under det han varit rusig.

Angående ansvaret för dryckenskapsförbrytelser.

1:o Af RiksdagsFullmägtigarne Johannes Andersson och Petter Johnsson, som yrkat att böter för dryckenskap icke i något fall böra öfverstiga Tre R:dr 16 sk., samt att stockstraff och påföljd af tvångsarbete måtte alldeles försvinna.

2:o Af RiksdagsFullmägtigen Olof Månsson, från Blekinge, som ansett nu varande bestraffningssätt för dryckenskap icke stå i rigtigt förhållande till förbrytelsen: att det icke skall vara brott att dricka mera än man tål: att Stockstraffet och förlusten af Medborgerligt förtroende närmar sig till likhet med det, som drabbar utprånglare af falska sedlar, samt att tvångsarbetet för fjerde resans dryckenskap är en påföljd, som icke ens träffar den som stjäl andra gången, så vida denne har så kalladt försvar; i anledning hvaraf Olof Månsson yrkat afskaffande af Stockstraff och tvångsarbete för fylleriförbrytelser, samt föreslagit följande bötesberäkning: första resan Tre R:dr 16 sk., andra Sex R:dr 32 sk., tredje Tretton R:dr 16 sk., fjerde Tretton R:dr 16 sk. böter och förlust af Medborgerligt förtroen-

de, samt femte, sjette och påföljande resor hvarje gång Tjugosex R:dr 32 sk.; böterne alltid, vid bristande tillgång, förvandlade till fängelse vid vatten och bröd.

3:o Af RiksdagsFullmägtigen, för Strömstad, Herr J Hegardt, som på det skäl, att fylleri, ehuru bland inrotade oseder af svår art, väl förtjenar alfvarsam näpst, men ej vanärande bestraffning, heldst allmänt föragt, utan Legens åtgärd, drabbar den, som dagligen är öfverlastad, yrkat, att det för fjerde resan fylleri bestämda Stockstraff, jemte förlust af Medborgerligt förtroende, samt arbete å Corrections- eller Spinnhus för femte och sjette resorne och hvarje gång derutöfver, måtte upphöra och endast penningeböter för iteration af sådane brott stadgas, såsom Sexton R:dr 32 sk. för fjerde, Tjugo R:dr för femte och Tjugofem R:dr för sjette och öfrige gånger, hvilka böter, i brist af tillgång, borde förvandlas till fängelse vid vatten och bröd.

4:o Af RiksdagsFullmägtigen Eric Pålsson, från Elfsborgs Län, som yrkat, att om någon, i muntert lag eller bland vänner, skulle förtåra starka drycker till öfverflöd, utan att under sitt rusiga tillstånd ofreda någon eller göra oljud, sådant ej må vara åtal underkastadt, heldst Förordningens syftemål, efter Eric Pålssons tanke, varit, att hämma en tilltagande last, men ej att tillskynda straff å en fredlig Medborgare, som dricker för mycket på ett bröllopp eller vid andra sådane tillfällen.

LagUtskottet, som till noga granskning förehaft hvad sålunda blifvit yrkadt, anser att anledningen till det stadgande uti Kongl. Förordningarne den 24 Augusti 1813 och den 20 December 1815, hvarigenom domsrätten uti Mål angående dryckenskap och oloflig brännvinsminutering å Landet, som, enligt förut gällande Lag, tillhört Domaren, blifvit på Kongl. Maj:ts Befallningshafvande öfverflyttad, har varit en den tiden tilltagande böjelse för kroglefnad och deraf alstrad osedlighet, som ansetts lämpligast kunna hämmas genom antagande af ett för ofvanberörde Mål förändradt Rättegångssätt, hvarmedelst förbrytelserne kunde mera skyndsamt åtalas och straffas.

Om, å ena sidan, kan anses för gifvet, att kroglefnadens tilltagande varit till en del föranledt af de stränga Författningarne emot brännvinsbränning, som försatte jordbrukaren flere månader af året i saknad af brännvin af eget förlag för sig och sitt tjenstefolk, då mången, som ej hade tillfälle att köpa tvänne kannor på en gång, valde den för ögonblicket mindre dyra utväg, att på krogställen förskaffa sig hvad han önskade, och der han förtärde mera, än om han i sitt hus haft egen tillgång derpå; så lärer deremot, å andra sidan, kunna medgifvas, att kroglefnad och fylleribrott i allmänhet aftagit, och att en af orsakerna dertill torde snarare igenfinnas uti sednare tids förändrade Författningar, i afseende på brännvinstillverkning, än uti det förändrade Rät-

tegångssättet för de ifrågavarande Målen; och allmänna säkerheten torde i alla fall icke äfventyra genom ett några månader fördröjt åtal af dryckenskaps- eller brännvinsförsäljnings-förbrytelser, så att desse Mål, af sådane anledningar kunna fordra skyndsammare behandling, än andre brottmål, som af allmänna åklagare böra till Lagtima HäradsTingen instämmas.

Emot bibehållandet af Konungens Befallningshafvandes domsrätt i dessa, om icke till sin natur, dock i anseende till straffbestämmelserne, af brottmålsegenskap varande frågor, förekommer vidare olägenheten af de långväga resor den tilltalade ofta måste göra för inställelsen till Cancelli-förhören, och hvilka resor, uti de vidsträcktare Länen än mera betungande, öka i betydlig mån hans straff; på grund hvaraf och då en hvar uti brottmål bör dömmas af den Domstol, inom hvars Domvärjo förbrytelsen är begången, Utskottet ansett sig böra tillstyrka, att, med upphäfvande af 11 och 12 §. §. uti Kongl. Förordningen den 24 Augusti 1813, samt 12 §. uti 3 Art. af Kongl. Förordningen den 20 December 1813, må stadgas: att mål, rörande dryckenskap samt oloflig brännvinsminutering, lika med andre brottmål å Landet, skola vid HäradsRätterne upptagas och pröfvas, samt, i händelse af missnöje, i vanlig besvärsväg fullföljas i ÖfverRätt; i likhet hvarmed äfven 13 §. uti förstnämnde Förordning komme att ändras, hvarjemte och på det ett

längre uppskof med fylleri- och brännvinsminuteringsmål må förekommas, Utskottet anser att slika mål äfven må, vid tillfälle af inträffande Urtima Ting, åtalas och afdömmas; dock att allmänna Åklagaren, innan stämning ågår, derom bör hos Domaren göra anmälan.

Hvad vidare angår den föreslagna närmare bestämning på de kännetecken, som utmärka ett öfverlastadt tillstånd, anser Utskottet att den, som i 1 §. af 1813 års Förordning igenfinnes, motsvarar andamålet och svårligen lärer kunna till sin förbättring ändras; likasom Utskottet anser mindre lämpligt det förslag, att ålägga Åklagare nämna angifvare, enär han sjelf kommer att ansvara för ett ohemult eller ogrundadt åtal.

Beträffande åter den af Herr Borgmästaren Arvidsson väckte fråga, om olämpligheten att ålägga värjemålsed uti dryckenskapsmål; så enär straff endast bör ega rum för den, hvars åtbörder och orediga sinnesförfattning synbarligen utmärkt att han varit drucken, och den person, som med ed skulle fria sig från tillmälet om ett så beskaffadt tillstånd, redan innan värjemålseden kan komma i fråga, är med halfva skäl förvunnen, att vid det åtalade tillfället icke hafva egt den rediga föreställning om sin belägenhet, att han derom med tillförlitlig visshet bör kunna göra redo; så har, med bifall till motionen, Utskottet ansett sig böra tillstyrka det stadgande: att enär,

uti dryckenskapsmål, den tilltalade icke med fulla skäl blifvit öfvertygad, han ej må till värjemålsed dömmas, utan förklaras icke kunna åt Saken fällas.

I anledning af de flere i Motionerne om ändring i straffbestämmelserne för itererade dryckenskapsförbrytelser, har Utskottet väl ansett ett omåttligt bruk af starka drycker vara brottsligt, då det strider emot den ordning, som inom samhällen bör råda, och emot sedlighet, samt åstadkommer förargelse; men att denna förbrytelse skiljer sig från andra brott deruti, att något uppsåt att skada aller förnärma andre, ej derföre ligger till grund; hvarföre och då vanhedrande straff endast böra följa å brott, alstrade af låga afsigter, Utskottet funnit stockstraffet, åfvensom påföljden att dömmas förlustig Medborgerligt förtroende, icke vara lämplige bestraffningar för fylleribrott; men deremot har Utskottet icke funnit skäl att tillstyrka upphäfvande af det för femte och sjette resorne fylleri stadgade allmänna arbete, såsom det enda återstående lämpliga correctiv emot ett ihärdigt fortfarande i dryckenskapslasten.

Utskottet tillstyrker derföre: att, genom utfärdande Författning, 2 §. uti Kongl. Förordningen den 24 Augusti 1813 i så måtto ändras, att Stockstraffet och förlusten af Medborgerligt förtroende för fjerde resan dryckenskap helt och hållet försvinna; men att någon annan ändring uti de

nu gällande straffbestämmelserne icke, på grund af motionerne, för öfrigt måtte ske.

Slutligen och angående Eric Pålssons yrkande, att den som i så kalladt muntert lag eller bland vänner, af starka drycker sig öfverlastar, borde vara fri från tilltal; så enär dryckenskap, enligt LagUtskottets tanka, lika litet vid ofvannämnde tillfälle, som i allmänhet annars kan från ansvar undantagas, har Utskottet icke ansett lämpligt att någon skillnad i ansvaret, i de af Eric Pålsson uppgifne fall, bör komma i fråga.

Detta allt, tillika med några Ledamöters särskilda meningar, hemställes dock vördsammeligen Rikets Höglofl. Ständers vidare pröfning. Stockholm den 31 Maji 1823.

Utdrag af Protocollet, hållet hos Riksens Höglofl. Ständers LagUtskott den 19 April 1823.

S. D. Föredrogos de flere till LagUtskottet remitterade Memorialer, angående yrkade ändringar uti Förordningarne den 24 Augusti 1813 och den 20 December 1815, så väl i afseende på Rättegångssättet uti fyllerimål och frågor om oloflig brännvinsförsäljning å Landet, som ock beträffande ansvaret för förstnämnde förbrytelse.

Utskottets fleste Ledamöter yttrade, af skäl, som i Betänkandet skulle upptagas,

den mening: att åtal emot förbrytelser af ofvannämnde art borde af HäradsRätterne upptagas och pröfvas: att någen ändring i 1 §. af 1813 års Förordning icke vore af nöden: att värjemålsed i fyllerimål ej borde åläggas; att något särskildt stadgande, hvarigenom Åklagare ålägges namngifva angifvaren af fylleribrott, ej erfordrades, samt att stockstraff, jemte förlust af medborgerligt förtroende, såsom en vanärande bestraffning, borde afskaffas; hvaremot skiljagtighet förmärktes i så måtto, att Herr Borgmästaren Cederborg samt Ledamöterne af Hederv. BondeStåndet ansågo påföljden af tvångsarbete å ArbetsInrättning och Spinnhus jemväl böra försvinna, och i det stället böter till Tjugo Riksdalers belopp stadgas för den, som femte resan och flere gånger varder om fylleri öfvertygad; då åter andre Ledamöter ansågo 2 §. af 1813 års Förordning ej böra undergå vidare förändring än att stockstraffet derifrån uteslöts; och Herr Prosten Doctor Leffler yttrade:

För min enskilda del önskade jag gerna, att alla penningeböter för fylleri måtte upphöra. Den som på denna last är begifven skadar icke blott sig sjelf. En oskyldig hustru och uppväxande barn blifva genom mannens liderlighet, slösagtighet och låttja utarmade och lida brist på det, som till lifvets uppehälle är det nödvändigaste. Kommer ock det dertill att mannen, en eller flere gånger, med penningeböter skall umgälla sitt brott, så gå dessa ur gemen-

samt bo, och hustrun må genom sin omtanka och arbetsamhet sträfva så mycket hon kan emot armodet, hon skall deraf nedtryckas. Hon lemnar barnen utan all eftersyn att genom betlande uppehålla sitt lif, hvilka dervid inöfvas i lättja och allahanda odygder, och blifva skadliga medlemmar i samfundet. På sådan grund anser jag penningeböter för fylleri icke allenast olämplige, utan helt och hållet förderflige. Brott och straff böra svara mot hvarandra, och det sednare bör aldrig falla på den oskyldige. Skam och lidande böra träffa den felagtige, och i sådant afseende håller jag före, att den, som efter en eller annan gång i KyrkoRåd för fylleri blifvit tilltalad och varnad och icke låter deraf rätta sig, bör beläggas med stockstraff, och om han sedan likafullt med samma last beträdes, dömmas till fångelse vid vatten och bröd efter sig företeende omständigheter, eller ock på långre eller kortare tid hållas till arbete vid någon fästning.

Olof Ch. Leffler.

Herr Prosten Doctor Fornander biträdde samma mening, med undantag deraf, att Herr Prosten ansåg stockstraff och arbete å fästning icke böra ega rum för fylleribrott.

Sedan

Sedan Herrar Lagmannen Björkenstam, Borgmåstaren Hagander och Prosten Leffler bortgått, samt Herr Borgmästaren Arvidsson begärt votering med slutna sedlar, framstållde Herr Grefven och Ordföranden följande proposition:

Den som anser 2 §. af Förordningen den 24 Augusti 1813 böra bibehållas utan annan förändring, än att det deruti stadgade stockstraff samt förlusten af medborgerligt förtroende försvinner skrifver Ja. Den åter, som förmenar, att påföljd af allmänt arbete å ArbetsInrättning och Spinnhus jemväl bör afskaffas, och vill att i det ställe Tjugo Rdrs böter må bestämmas för den, som femte resan och oftare med fylleri varder betrådd, skrifver Nej.

Det anmärkes, att Herr Häradshöfdingen Ribbing, under åberopande af dess här nedanföre antecknade särskilda mening, undandrog sig att uti omröstningen deltaga.

Vid voteringssedlarnes upptagande funnos af Hederv. BondeStåndet 4 Nej, af Vällofl. BorgareStåndet 2 Ja och 1 Nej, af Högv. PresteStåndet 2 Ja, samt af Höglofl. Ridderskapet och Adeln 2 Ja; och skulle således Utskottets tillstyrkande uppsättas i likhet med de Ledamöters mening, hvilka skrifvit Ja.

Herr Häradshöfdingen Ribbing afgaf följande skriftligen författade yttrande i ämnet:

De skål, hvarföre man ansett brännvinsminuterings och fyllerimål böra skiljas från Domstolarnes befattning och tillhöra Konungens Befallningshafvande, bestå egentligen deruti, att desse ärenden, såsom af Ordnings- och Polismåls natur, måtte, utan tidsutdrågt, behandlas och straff genast följa på brott, för att med eftertryck kunna verka förbättring.

För min del anser jag äfven vara af vigt, att misstag icke ske i frågan om den tilltalade första gången eller för förnyadt brott dömmes och straffas, emedan skillnaden i straffet går från lindrige penningeböter till urbota ansvar eller förlust af Medborgerligt förtroende och fästning. Sådane misstag kunna icke undvikas, derest icke samma Auctoritet får oafbrutet handhafva ordningen och DomsRåtten i dessa Mål. En UnderDomares tjenstebefattning afbrytes ofta af tillförordnade Domares; deremot utgöres LandshöfdingeÅmbetet af flere Åmbetsmän, hvilka icke så ofta ombytas. Om personer, som för flere resor fylleri blifvit sakfällde, flytta i annan Domsaga, äro icke deras brott der bekanta; hvaremot KonungensBefallningshafvandesDomsrätt i hela Länet lemnar mindre tillfälle att dölja förbrytelserne. Och i de orter, der blott ett ting om året hålles, skulle ju omöjligen en drinkare för alla rus under hela året, ej mer än en gång kunna pligtfällas. Förstod han derjemte att, genom uteblifvande eller invändningar, vinna upp-

skof, kunde flere år förbigå utan ansvar åfven för första resan fylleri; och desse orter skulle då blifva laglöshetens och lastens fristäder. Konungens Befallningshafvande är deremot permanent; och då få år förflutit sedan man från UnderDomstolarne till Konungens Befallningshafvande flyttade desse ärenden, — skulle en ny rubbning åt motsatt håll vara lika inconseqvent, som, efter hvad jag nu sökt ådagalägga, skadlig. Den åtgärd tror jag likväl bör vidtagas, att KronoBetjeningen, af UnderDomaren derom underrättad, ålägges till Konungens Befallningshafvande insända förteckningar på de personer, som blifvit dömde för fylleri af UnderRätterne i de fall, der åtal vid desse Domstolar eger rum.

Jag afstyrker för min del mildring i ansvaret för fylleri, i synnerhet då fråga är om afskaffande af straff, som hvarken beröfva en tilltalad hans ofta nog ringa tillgångar, eller betaga honom möjligheten att förtjena sig och de sina födan. Ett beständigt vacklande i frågan om straffbestämningen för fylleri, hårleder sig troligen från den öfvertygelsen, att fylleri icke är något brott, emedan man dermed ingen förorättar. Detta var åtminstone icke Solons, då han, lika med Israeliternes Lagstiftare, för fylleri utsatte dödsstraff.

Jag anser all afvikelse från det rätta brottslig och i sin mån straffbar. Den som genom sitt eget öfverlastande af starka drycker försätter sig i ett tillstånd af van-

vett, hvarigenom han äfventyrar sin egen och de sinas välfärd, eller varder vådlig för andras säkerhet, bör visserligen, genom Lagens mellankomst, derifrån afhållas och straffas, om han till en sådan kreaturlighet sänker sig.

Jag förkastar dessa rättsläror, som icke göra tillbörligt afseende på menniskans moraliska värde, utan blott hålla sig till hennes kroppsliga angelägenheter. Desse principer, conseqvent utförde, skola icke förfela att småningom upplösa samhället.

Vid sista Riksdag afslogo LagUtskottet och Riksens Höglofl. Ständer all föreslagen ändring i Brännvins- och Fylleri-Författningarne, så i afseende på Rättegångssätt, som straffbestämning; och för min del tillstyrker jag att desse Författningar äfven nu må förblifva oförändrade. Ut Supra.

Ex Protocollo,
Joh. Jac. Kleman.

N:o 97.

Ankom den 25 Junii 1823.

Utlåtande, i anledning af Åter-remiss af Utskottets Betänkande N:o 8, i fråga om upphäfvande af Öfre- och Nedre BorgRätterne, samt Riks-

MarskalksÅmbetets befattning med Skuldfordringsmål.

Vid LagUtskottets under den 4 sistl. Martii afgifne Betänkande, hvarigenom Utskottet ansett sig icke för närvarande kunna tillstyrka bifall af Herr P. Winbladhs Memorial om upphäfvande af Öfre- och Nedre BorgRåtterne, samt upphörande af RiksMarskalksÄmbetets befattning med Skuldfordringsmål, hafva följande anmärkningar blifvit gjorde, hvilka föranledt återremiss af samma Betänkande, nemligen hos Vällofl. BorgareStåndet af Herr Winbladh, som ansett den af Utskottet åberopade omständighet, att LagCommittéen, som har sig uppdraget att utarbeta förslag till en ny Civil- och CriminalLag, ej ännu hunnit detsamma fullborda, så att det vid denna Riksdag kunnat till Riksens Höglofl. Ståndets granskning framställas, så mycket mindre bordt utgöra ett gällande skäl för Utskottet, att icke ingå uti hufvudsaklig pröfning af motionen, som denna omständighet skulle i siikt fall äfven hindra Utskottets befattning med andre, dels i RiksStånden väckte, dels genom Kongl. Majts nådiga propositioner, till Riksens Ständer framställde förslag till lagförändringar: att genom öfverflyttande på de vanliga Domstolar och Executionsställen af de rättegångs och executiva Mål, hvilka nu behandlas af BorgRåtterne och RiksMarskalksÅmbetet, icke den minsta ändring

uti nu gällande Lag, erfordras; hvaremot förmånen af ett förenkladt rättegångssätt, och obehöflige Domstolars indragning skall vara erkånd, och behofvet att så skyndsamt som ske kan för detta ändamål vidtaga nödige åtgårder, icke kunna bestridas; hvarvid Herr Ullberg tillagt, att det hade varit för LagUtskottet lika lätt, att nu föreslå upphåfvandet af BorgRätterne och af RiksMarskalksÅmbetets befattning med Skuldfordringsmål, som Utskottet vid en föregående Riksdag, äfven under LagCommittéens tillvarelse, föreslagit och Ständerne bifallit AccisRätternes indragning; att de stora olägenheter Fora privilegiata medföra, skola vara allmänt kånde, samt att det icke är att förvänta, att det nya Lagverket snart kan förekomma till slutlig handläggning; och hos Hederv. BondeStåndet af RiksdagsFullmägtigen Johan Longberg, som emot Utskottets åtgård anfört enahanda anmärkningar, som hos Vällofl. BorgareStåndet förekommit, dermed flere BondeStåndets Ledamöter sig förenat.

Hårvid får LagUtskottet förklara, att, ehvad tydning än må kunna gifvas åt Utskottets ifrågavarande Betånkande, har Utskottet dervid ingalunda trott sig yttra den mening, att ej någon fråga om förändring i nu varande råttegångssått borde upptagas, annorlunda ån i sammanhang med den förändring i rättegångssättet i allmänhet, som väsendtligen måste ingå i det nu för handen varande utarbetandet af en

ny Civil- och CriminalLag. Utskottet har endast velat gifva Herr Winbladh det svar å sin motion, att, enligt Utskottets tanka, vore den af honom föreslagne indragning af Öfre och Nedre BorgRåtterne samt Riks-MarskalksÅmbetets befattning med Skuldfordringsmål, icke af något så oumgängeligt behof påkallad, att densamma borde, annorlunda än i sammanhang med den allmänna förändringen i Rättegångssättet, vidtagas.

Med detta förklarande förblifver Utskottet vid sitt afstyrkande å Herr Winbladhs motion; och får dervid lemna vid handen, att Utskottets Betänkande redan af Höglofl. Ridderskapet och Adeln, samt Högv. PresteStåndet blifvit bifallet. Stockholm den 4 Junii 1823.

N:o 98.

Ankom d. 25 Junii 1823.

Utlåtande, i anledning af återremiss af Utskottets Betänkande, N:o 2, om tiden, inom hvilken hinder för lysning och Ägtenskap böra anmälas och styrkas.

Genom ProtocollsUtdrag af den 21 och 25 sistl. Martii hafva Höglofl. Ridderskapet och Adeln samt Högv. PresteStåndet till LagUtskottet, i anledning af gjorde

anmärkningar, återremitterat det af Utskottet under den 13 föregående Februarii afgifne Betänkande, i anledning af Herr Prosten Jacob Hagbergs Memorial om närmare bestämmande af den tid, inom hvilken hinder för lysning och ägtenskap böra anmälas och styrkas; hvarigenom Utskottet tillstyrkt den rättelse uti Kongl. Brefvet den 26 October 1791: att man eller qvinna, som ägtenskap bygga vill, och icke utom Riket vistats, men ej, i enlighet med 15 Cap. 19 §. KyrkoLagen, förmår sin hinderslöshet styrka, må anses hafva ett sådant åliggande fullgjort, då Sökanden uti Inrikes Tidningarne 3:ne gånger kungjort sitt förehafvande med alla dertill hörande omständigheter, och anvisning hos hvilken Prest, med uppgift af adressen till honom, den sig anmäla bör, som det tilltänkta ägtenskapet hindra vill, samt 3:ne månader, hvilken tid uti kungörelsen alltid borde bestämdt uppgifvas, derefter förflutit från den dag kungörandet första gången blifvit i Tidningen infördt, utan att jäf emot det tilltänkta ägtenskapet blifvit behörigen anmäldt.

Emot detta tillstyrkande har blifvit anmärkt, inom Höglofl. Ridderskapet och Adeln, af Herr Grefve F. B. von Schwerin, att systemålet med Kongl. Brefvet den 26:te October 1791, ofelbart och egentligen varit en præscriptionstid af 6 Månader, med rättighet för Presterskapet att förkorta denna tid till 3 Månader, om ena Contrahentens vistelseort skulle vara så nära belägen

den Församling der han tänker ingå ågtenskap, att en præscriptionstid af 3 Månader kan synas Pastor tillräcklig, eller om anledningar skulle finnas, som göra sannolikt för Pastor, att klander å lysning icke är att befara, och kungörelsen i Tidningarne således blott är en formalitet, som tryggar Pastor emot tilltal: att 3 månaders præscriptionstid är för kort, om till exempel uti Skåne eller Halland, någon skulle begåra lysning, som är född eller länge vistats i de Norra Orterne: att det merendels år från desse och fordom ifrån Finland, som personer vid dylika tillfällen hafva svårt att documentera sig; att Pastor är säker för tilltal, antingen han föreskrifvit 3 eller 6 månaders præsciptionstid, men att mången gång den förre torde synas honom för kort; samt inom Högv. PresteStåndet, af Herr Professoren Doctor Thyselins samt Prostarne Forssander och Grape: att den föreslagne tiden af 3 månader vore i flera, på olika omständigheter och örternes aflägsenhet beroende, fall allt för knapp och inskränkt, och således borde till Sex månader förlängas; af Herr Prosten Sundius, samt Professoren Doctor Forssell: att Kongl. Brefvet den 26 October 1791 måtte bibehållas oförändradt, med deruti lemnad latitud för bestämmandet af tiden från Tre till Sex månader, dock så att i kungörelsen i allmänna Tidningarne vid hvarje fall tydeligen bör utsättas och bestämmas, inom hvilken tid den klandrande har att sig anmäla.

Till svar härå, får Utskottet yttra, att Utskottet med den tillstyrkta förändringen i Kongl. Brefvet den 26 October 1791, afsett hvad Motionairen äfven hufvudsakligen åsyftat, att genom ett mera bestämdt stadgande, Presterskapet måtte befrias från att pröfva i hvad mån kortare eller långre tid för hinders anmålande och styrkande emot lysning och ågtenskap, vid hvarje särskildt fall erfordras, hvilken pröfning måste vara så mycket mera obehaglig, som endast Prestens omdöme och nit för saken, utan ledning af bestämda föreskrifter, ofta emot de ågtenskapssökandes ifrigaste önskningar, fördröje vigseln, då Presten med mindre samvetsgrannhet kunnat, utan att fela emot Lag, påskynda den. Utskottet har för öfrigt af de framstälde anmärkningarne destomindre funnit anledning att afvika från sin förut fattade öfvertygelse, att längre præscriptionstid än Tre månader från sista kungörandet i Tidningarne, icke kan vara nödig, som, enär hårmed endast afses utrönande af hinderslöshet för person, som icke utom Riket vistats, nödigt utrymme till klanders anmålande emot tilltänkta ägtenskapet, icke bör saknas för någon, som inom Riket är i belägenhet att läsa allmänna Tidningarne, samt hvad Finland angår, såsom nu mera skiljdt från Sverige, den längre tid af ett år, som Kongl. Brefvet den 26 October 1791 stadgar, för hinderslöshets bestyrkande af den, som utrikes vistats, måste tillämpas.

Detta öfverlemnas dock vördsamligen till Riksens Höglofl. Ständers vidare pröfning, med tillännagifvande, att Utskottets Betänkande, enligt ankomne ProtocollsUtdrag, blifvit af Vällofl. Borgare- och Hederv. BondeStånden bifallet. Och får Utskottet härjemte bifoga 2:ne Ledamöters särskilda mening. Stockholm den 4 Junii 1823.

Utdrag af Protocollet, hållet hos Riksens Höglofl. Ständers LagUtskott den 4:de Junii 1823.

S. D. Sedan Utskottets afgifne Betänkande, N:o 2, i anledning af Herr Prosten Jacob Hagbergs Memorial, om bestämmande af den tid, inom hvilken hinder för lysning och ägtenskap böra anmälas och styrkas, blifvit återremitterat, så föredrogos nu, till besvarande, de deremot gjorde anmärkningar, hvaröfver Utskottets fleste Ledamöter beslöto Utlåtandet N:o 98. Herr Häradshöfdingen Ribbing åberopade härvid sin redan yttrade mening, och Herr Borgmästaren Cederborg förklarade, det han ansåge den af Utskottet i ofvanomförmälte afseende föreslagne tid böra förlängas till fyra månader. Ut Supra,

Ex Protocollo,

Joh. Jac. Kleman.

N:o 99.

Ankom den 25 Junii 1823.

Utlåtande, i anledning af anmärkningar vid Utskottets Betänkande, N:o 26, angående yrkad ändring uti 21 Cap. 3 och 4 §. §. Rättegångs-Balken.

Höglofl. Ridderskapet och Adeln, samt Högv. PresteStåndet hafva till LagUtskottet återremitterat Utskottets, under den 5:te sistlidne April, afgifne Betänkande, i anledning af RiksdagsFullmägtigen Johan Olsson Longbergs Memorial, angående yrkad ändring uti 3 och 4 §. §. af 21 Cap. RättegångsBalken.

De anmärkningar, hvilka till återremisserne föranledt, hafva blifvit gjorde

Hos Höglofl. Ridderskapet och Adeln, af Herr Grefve C. G. Hårdh, som ansett det uti 1 §. af den nya Redaction af 21 Cap. Rätteg.Balken, som LagUtskottet föreslagit, innefattade allmänna stadgande för vidsträckt, och de i följande 2 och 3 §. §. medgifne undantag, dels icke nog bestämde, dels icke på fullkomlig rättvisa grundade. Herr Grefven, som medgifvit rigtigheten af den grundsats, att der Edgång, i följd af half bevisning, kommer i fråga, der bör icke kostnads-ersättning ega rum, har likväl ansett denna grundsatts åfven böra tillämpas i det fall, der, enligt nu gällan-

de Lag, qvittning af Rättegångskostnaden är tillåten, då en sak finnes hafva varit så mörk och tvifvelagtig, att man till Rättegång skälig orsak haft. Stadgandet uti förslagets 3 §. anses vara mindre väl grundadt, och tillämpningen deraf i många fall ganska arbitrair, då icke alltid värdet af det omtvistade kan uppskattas i penningar, och sins emellan jemföras, såsom om, uti tvist om egande rätt till en Jordrymd, käranden vinner egande-rätten, men svaranden, som i genstämning yrkat betesrättighet, vinner bifall till sitt påstående; hvarföre det anses rigtigare, att den som vinner i hufvudsaken, får ersättning för sine kostnader, om än han förlorar i en kanske till värdet betydligare bisak, heldst, der flere käromål efter en stämning utföras, de måste med hvarandra ega något sammanhang och således något kunna anses för hufvudsak, och det öfriga såsom deraf härflytande.

Vid 4 §. anmärkes, att dess innehåll icke skall vara nog bestämdt. Dess tillämpning skulle komma i fråga, när en kärande part vid första Instantien vunnit hvad svaranden medgifvit, men mindre än han sjelf yrkat, vid högre Domstol vinner allt hvad han påstått; men svaranden i tredje Instantien får förste Domstolens beslut fastställdt; och då skulle, efter Lagförslaget, käranden godtgöra svaranden de kostnader, som denne senare vid de 2:ne sista Domstolarne tillskyndats, hvilket icke vore öfverensstämmande med rättvisa, utan borde käranden få sin

kostnad vid första instantien ersatt, och den öfrige qvittas. — Hvad som i 21 Cap. Rätteg.Balken af nu gällande Lag kunnat anses felagtigt och gifvit anledning till rättvisans eluderande, har Herr Grefven vidare ansett vara 4 §. deraf; men att hvad som oftast förts Lagen till last, varit ett hos Domstolar nog allmänt vedertaget bruk, att efter behag jämka Rättegångskostnaderne. Herr Grefven tror derföre Lagen i detta hånseende bäst uppfylla rättvisans fordringar, om den i allmänhet stadgade, att den, som *slutligen* vinner i *hufvudsaken* skall njuta ersättning för de kostnader han *oumgängeligen* derföre måste använda; samt medgåfve undantag, der saken varit mörk eller tvifvelagtig; och har Herr Grefven slutliden, väl ansett skadestånd för den särskildt lidande böra ega rum efter samma grund, som för kostnads-ersättning blifver gällande; men att skadeståndet bör bestämmas af Domaren, antingen i sammanhang med sjelfva saken, eller efter särskildt utförande, och bestämmandet grundas på särskildt bevisning; hvarvid gode Mäns omdöme må tjena till rättelse, men icke i sig sjelf utgöra ett bindande beslut.

Högv. PresteStåndet åter har beslutat återremiss af Betänkandet, på den grund, att då upphörande af all vårjemålsed vore föremål för Riksens Ständers pröfning, ansåg Ståndet, med afseende å hvad i 2 §. af nu varande Lagförslag blifvit angående sådan ed föreslagit, sig icke kunna ingå i

pröfning af Betänkandet, förr än i sammanhang med LagUtskottets Betänkande i fråga om alla så väl i allmänna Lagen, som särskildte författningar föreskrifne Eders öfverseende och granskning, hvilket förut, i anledning af anmärkningar, blifvit till Utskottet åter-remitterat.

Vid besvarandet af de anmärkningar Grefve Hårdhs anförande innefattar, får LagUtskottet tillkännagifva, att enär undantag från skyldigheten att gälda Rättegångskostnad, icke bör ega rum derföre, att den tappande kan anses hafva saknat säker kunskap, huru hans sak efter lag bordt bedömmas, eller att hos särskildte Instantier och Domare olika begrepp derom uppstått, samt lika litet som den anklagade i Brottmål njuter eftergift i det ansvar eller skadestånd, hvartill han i högre Rätt förklaras skyldig, för det att han vid lägre Rätt kan vara befriad, lika litet bör ock i ett tvistemål den tappande parten förskonas från de rättmätiga följderne af sluteliga Domen, ehvad han förut vunnit eller icke; så har Utskottet icke kunnat antaga någon undskyllan för den tappande deraf, att saken varit mörk och tvifvelagtig i förhållande till Lagen, i annat fall än då bevisningen finnes så tvifvelagtig, att sakens utgång på värjemåls- eller fyllnadsed bör ankomma, och resultatet deraf sålunda ytterst öfverlemnas åt partens eget samvete, i hvilken händelse 2 §. i förslaget jemväl befriar den tappande från Rättegångskostnads gäldande.

Vid det uti 3 §. föreslagne stadgande, att Rättegångskostnad äfven bör ega rum, när parterne ömsom vinna och tappa, i det förhållande som vinsten öfverstiger förlusten, har blifvit anmärkt, att ett sådant stadgande vore mindre väl grundadt, och att tillämpningen i många fall blefve arbitrair.

När fördelarne af Rättegången å ömse sidor kunna pröfvas lika, bör väl icke kostnadsersättning å någondera sidan komma i fråga; men Utskottet har ansett det icke förenligt med billighet eller rättvisa, att om den ene parten vinner betydligt mera än den andre, han icke i samma mån skulle få sina kostnader ersatte. Beräkningen och jemförelsen af fördelarne å ömse sidor tror Utskottet icke blifva svår för Domaren att verkställa; och någon mera bestämd föreskrift till Domarens efterrättelse i sådana fall, än den förslaget innefattar, har Utskottet funnit icke lämpligen kunna meddelas.

Hvad i afseende på förslagets 4:de §. blifvit anmärkt, har icke förändrat Utskottets öfvertygelse att, om käranden vid Rättegångsslut ej vunnit mera än svaranden vid Rättegångens början, eller sedan medgifvit käranden, då ej bör njuta ersättning för den kostnad, som efteråt använd blifvit; äfvensom och enär Domaren, på sätt 7 §. innehåller, förklarat vinnande Parten berättigad, att, jemte kostnadsersättning, erhålla särskildt skadestånd af sin vederpart, men att detta ej kan af Rätten till beloppet stadgas,

Utskottet

Utskottet anser så mycket mindre betänkligt, att bestämmandet deraf till Gode Män öfverlemnas, som omständigheterna ej sällan äro sådane, att skadan ej kan, genom formlig bevisning, uppdagas, utan helt och hållet måste mätas efter dens eller deras personliga omdömen, åt hvilken eller hvilka pröfningen deraf är öfverlemnad, i hvilka fall hvarje annan oväldig och förståndig man är lika tillförlitlig Domare, som Ledamoten i en Rätt.

På desse grunder kan Utskottet icke, i någon af de anmärkte delar, förändra dess redan afgifne Betänkande; hvilket alltså till Riksens Höglofl. Ständers ytterligare pröfning vördsamligen öfverlemnas, med det yttrande, i anledning af Högv. PresteStåndets åter-remiss, att om, emot Utskottets förmodan, genom Lag skulle blifva stadgadt, att all värjemåls-ed hädanefter komme att upphöra, förfaller äfven af sig sjelf och utan behof af Lagförändring eller förklaring, den qvittning af Råttegångskostnader, som Utskottet föreslagit i de fall då en sak genom värjemåls ed blifver afgjord. Stockholm den 16 Junii 1823.

N:o 100.

Ankom d. 25 Junii 1823.

Utlåtande, i anledning af anmärkningar vid Utskottets Betänkande N:o 40, öfver Herr Lectoren Doctor Håggblads Memorial, angående bestämmande af viss grund för Fastighetsvärde vid Bouppteckningar, hvarefter $\frac{1}{8}$-dels Fattig proCent må beräknas.

Vid föredragning af Utskottets berörde, under den 14 sistlidne April, afgifne Betänkande hos Höglofl. Ridderskapet och Adeln har deremot blifvit anmärkt:

Af Herr Wollrath Tham: att det uppskattningsvärde en del af Utskottet antagit, skall vara ganska olämpligt, så länge det beror på MinimiTabellen, hvilken är tillkommen för att hålla Egendomsvärdet vid gen höjd, som fordras för Bevillningens utförande, utan afseende på rätta värdet; att denna grund, skulle icke allenast i förevarande fall medföra origtiga afgifter, utan äfven verka på de öfriga afgifter, som erlåggas af Sterbhus: att det är så mycket origtigare att uppdrifva Inventarii-summan, som Fattig-parocenten ej erlägges af den behållna summan, utan af den förra, samt till och med, då närmaste anhörige gjordt sig Urarfva, och tillgången ej räcker att betala Borgenärerne, desse i alla fall skola betala

full Fattig-procent; hvarföre och så vida någon annan värderings-method begagnas, än den vid Bouppteckningar nu bruklige, genom vårderingsmän, Herr Tham ansett en sådan först böra vara gifven, som är väl grundad, och icke öfverstiger rätta värdet.

Af Herr Abraham af Malmborg: att Fastighets-värde vid Bouppteckningar bör, enligt nu gållande Författning, upptagas sådant det vid sista BevillningsTaxering blifvit den till Bouppteckning uppgifne Fastigheten åsatt, samt att det är Domaren ålagt att vid Bouppteckningars uppvisande tillse, det berörde föreskrift blifvit iagttagen.

Af Herr August von Hartmansdorff: att, då nu varande BevillningsUtskott troligen uppgifver billiga Taxerings-grunder för fast Egendom, något skål ej finnes, hvarföre ej itrågavarande afgifter skulle erläggas efter Hemmansvärdet: att, om det å ena sidan är origtigt att ålägga någon betala mera än som vederbör efter hans Egendoms rätta värde; så bör man åter å andra sidan tillse, att Fattigförsörjningen icke går i mistning af de inkomster, som för dess behof blifvit påräknade och anslagne; hvarföre någon jemkning ansetts nödig.

Af Herr Lars Herman Gyllenhaal: att då Chartæ Sigillatæ Förordningen föreskrifver, att uti BouppteckningsInstrumenter förrättningsmännen skola vid ansvar utföra SterbhusFastigheten till det värde, som vid näst förutgångne BevillningsTaxering blifvit samma Fastigheter åsatt, och hvilket värde

sedermera tages till grund för bestämmandet af den ChartaSigillata, som till Bouppteckningen erfordras; så blifver ock deraf en följd, att den i Lag föreskrifne Fattigprocenten måste beräknas efter samma, uti Bouppteckningen utförde, värde; derutiHerr Gyllenhaal ansett LagUtskottet desto mindre kunna göra någon förändring, som detta stadgande finnes infördt i en förordning, som leder sin upprinnelse från BevillningsUtskottet.

Då Utskottets Betänkande till Riksens Höglofl. Ständers pröfning framstäldt tvänne Alternativer, det ena: att, i afseende på så väl lös som fast Egendomsvärdering vid Bouppteckningar, Lag och Författningar och de grunder i öfrigt, som i hvarje ort hittills varit följde, borde tjena till efterrättelse; och det andre: att, i anledning af 1818 års ChartæSigillatæFörordning, Fastigheter vid Bouppteckningar böra upptagas till det vid sista BevillningsTaxering påförde värde, samt de gjorde anmärkningarne hvar för sig synas öfverensstämma med ettdera af desse Alternativer, hvaraf *det första*, enligt ankomne ProtocollsUtdrag af den 5:te sistlidne Maji redan blifvit af Högv. Preste- Väloſl. Borgare- och Hederv. BondeStånden bifallit; så anser Utskottet sig endast böra, med tillkännagifvande häraf, till Höglofl. Ridderskapet och Adeln öfverlemna, att, i anledning af Utskottets Betänkande, dess Beslut i denna fråga vidtaga. Stokholm den 16 Junii 1823.

N:o 101.

Ankom den 25 Junii 1823.

Utlåtande, i anledning af Åter-remiss af Utskottets Betänkande N:o 47, angående yrkad skyldighet för HåradsHöfdingarne, att, vid hvarje Tings slut, meddela Presterskapet HåradsRåttens beslut angående dem, som för begångne förbrytelser blifvit tilltalade och saktfällde, eller under framtiden ställde, jemte Saköres-Långds-Extracter öfver de Kyrkan och de Fattige tilldömde Böter.

Hederv. BondeStåndet har åter-remitterat Utskottets ifrågavarande Betänkande, sedan deremot blifvit anmärkt, af Vice Talmannen John Johnsson, att Häradshöfdingarnes göromål i allmänhet, och särdeles i de vidsträcktare Domsagorne, tid efter annan så ansenligen ökats, att de icke utan den största ansträngning kunna medhinnas: att det innefattar en obillighet, att med nya föreskrifter öka tyngden af desse Ämbetsmäns redan nog mödosamma och ansvariga kall; att ehuru nyttan och nödvändigheten deraf, att vederbörande Presterskap erhålla uppgift på de inom hvarje Pastorat boende personer, som för brott blifvit dömde, icke kan motsågas, skall likväl detta ändamål vinnas genom iagttagande af Kongl. Kungörelsen den 28 Martii 1811, och Domarens

pligt bör anses uppfylld, då han vid hvarje Tings slut till Kronofogden i Orten aflemnar SaköresLängd, som på vanligt sätt upptager beskaffenheten af den dömde personens brott och straff; hvarefter Fogdens skyldighet bör vidtaga, att ofördröjeligen deraf lemna vederbörande Presterskap behörig del; äfvensom RiksdagsFullmägtigen Anders Danielsson ansett Utskottets förslag olämpligt, särdeles som, om det antoges, DomareÄmbetet på visst sätt skulle besvåras med en Executiv åtgård.

Hvad sålunda emot Utskottets Betänkande är vordet anmärkt, anser Utskottet icke vederlägga de uti Betänkandet upptagne skål, för den af Utskottet tillstyrkte förändring uti Kongl. Kungörelsen den 28 Martii 1811, utan får Utskottet endast åberopa Betänkandet, och derjemte tillkännagifva, att detsamma, enligt ankomne ProtocollsUtdrag, blifvit af Höglofl. Ridderskapet och Adeln, Högv. Preste- och Vällofl. BorgareStånden bifallit. Stockholm den 16 Junii 1823.

N:o 102.

Ankom den 4 Julii 1823.

Riksens Höglofl. Ständers Lag- samt Allmänna Besvärs- och EkonomiUtskotts Betänkande i anledning af

Kongl. Maj:ts nådiga Proposition till Riksens Ständer, om antagande af en Författning, angående förändring eller utdömmande af Vattenverk, som genom uppdämning skada jord eller hindra aess odling.

Samtlige Respective RiksStånden hafva till Lag- samt Allmänna Besvärs- och EkonomiUtskottens gemensamma Utlåtande remitterat Kongl. Maj:ts ofvanberörde nådiga Proposition, af den 18 sistledne Januarii, så lydande.

(Se 1:sta Samligen sid. 219—224).

Jemte Remissen af denna Kongl. Maj:ts nådiga Proposition, med det dervid bilagde LagFörslag, hafva förenade Utskotten fått emottaga de anföranden till Protocollet, som, vid föredragningen deraf, blifvit afgifne:

Inom Vällofl. BorgareStåndet, af:

Herr *C. Beckman*, hvilken, under medgifvande af den obestridliga sats, att Jordbrukets förkofran hufvudsakligast bereder en Stats bestånd, likväl ansett Fabriquer, Bruk och andra inrättningar till rudimateriers förädlande, genom verkningarne deraf till fyllande af inhemskt behof anskaffade af export-articlar, samt öppnande af tillfälle för Landtmannen till af-

sättning af sin öfverflödiga spannemål och andra producter, vara dertill i betydlig mån bidragande, och derföre, enär jordbruket under de sednare åren vunnit en utan all jemnförelse större tillväxt, än Fabriquer och dylika Inrättningar, trott den största varsamhet i behandlingen af ämnet böra iagttagas, på det den i nåder föreslagne Författningen, ehuru i många afseenden nyttig, icke måtte blifva ett medel att för nära träda deras rätt, som anlagt dyrbara Verk för vattendrift, och hvilka, utan att den förlust, som, genom en af förändringar sig härledande förminskad rörelse, kunde i framtiden inträffa, tillika blefve till ersättning beräknad, svårligen skulle kunna anses till fullo godtgjorde genom betalning af ändrings eller flyttningskostnaden; och har Herr Beckman i öfrigt dels förmodat, att den föreslagne Författningen icke kunde hafva för systemål att öppna vägen för rubbning af sådane lagligen ingångne och fastställde Contracter, hvarigenom jordegare, emot betingad ersättning, förbundit sig att af Vattenverk tåla uppdämning å sin jord, dels föreslagit, att då fråga om förändring eller borttagande af Vattenverk för Bruk och Fabriquer varder väckt, och syn eller besigtning, i anledning af Författningens stadgande, kommer att ega rum, trenne sakkunnige, redlige och opartiske män, å så väl Vattenverksegarens, som Jordegarens sida böra öfvervara Förrättningen, samt att de Ämbetsmän, hvilka det tillkommer att

verkställa de vid sådane tillfällen nödige mätningar, afvägningar m. m. skola vid strängaste ansvar vara förbundne, att handla utan mannamån, och medhafva sådant folk till sin betjening, som i yrket ega kännedom; hafvande Herr M. L. Ekelund med Herr Beckman sig förenat; och

Herr *O. Hambræus*, som synes egentligen halva velat fästa uppmärksamhet dels dervid, att då, genom aftappning af sjö, ett förut varande Vattenverk göres onyttigt och ersättning derföre således måste lemnas, ej allenast Verkets byggnader med tillhörigheter, utan ock dess årliga afkastning böra komma i beräkning till godtgörande, dels dervid att förlusten af vissa Vattenverk och i synnerhet af Skattemjölqvarnar, icke blott träffar egaren, utan ock dem, som af sådane inrättningar på annat sätt dragit fördel, men hvilka, efter desses förstöring, mähända endast på längre håll kunna bereda sig ett lika tillfälle för afhjelpande af sina behof, särdeles hvad förmalning af spannmål angår; samt

Inom Hedervärda BondeStåndet af:

Nils Insulin från Stockholms Län, som yttrat sig finna en del af de i Lagprojectet stadgade vilkor för utöfningen af den derigenom medgifne tvångsrätten, vara af den beskaffenhet, att ändringen eller utrifningen

af ett skadligt Vattenverk blifvit utöfver all billighet försvårade, om icke helt och hållit i verkställigheten tillintetgjorde; hvarföre, och som de olägenheter, hvilka Jordegare hittills fått vidkånnas af Vattenverk genom uppdämning å sin jord, efter all sannolikhet äfven hådanefter måste komma att fortfara, Insulin föreslagit ett sådant tillägg i Författningen: att då jordegaren icke förmår genom ersättning till Vattenverksegare befria sig från den last han genom uppdämning lider, eller öfverenskommelse om vilkoren härvid emellan Jordegaren och Vattenverksegaren icke i godo kan uppgöras, det skadliga Vattenverket väl må förblifva orubbadt, men emot förbindelse å Vattenverksegarens sida, att lemna den af uppdämningen förfördelade Jordegaren rättighet till mäld eller brädsågning vid Verket utan betalning, efter förhållandet af den större eller mindre skada Jordegaren af Verket tillskyndas, och enligt den uppskattning deröfver, som af Parternes valde Gode Män bestämmes; hvarjemte Insulin, i sammanhang hårmed, tillstyrkt den ändring uti allmänna Lagens stadgande, i 20 Cap. 6 §. ByggningaBalken, samt Kongl. Förordningen den 3 September 1755, att damlucka, i stället för att uppdragas den 1:ta eller 10:de Maji, borde öppnas antingen i medlet af April eller ock icke förr än emellan den 1:te och 5:te Junii hvarje år, derigenom Insulin ansett den skadliga verkan af nattfrosten på vattendränkta egor,

som vanligen i Maji Månad inträffar, skola upphöra, emedan ängar, som antingen en längre tid förut varit befriade från vatten, eller ock ännu då deraf äro öfversvämmade, låttare uthårda inflytelsen af kölden, än de som först korrt före nattfrosterne hunnit att entledigas från vatten.

Nils Håkansson från Kronobergs Län, som ansett betänkligt att antaga en Författning, hvarigenom rubbning i eganderätten skulle uppkomma och derföre trott frågan om ändring eller utrifning af ett Vattenverk böra få ankomma på Jordegares och Vattenverksinnehafvares fria och otvungna öfverenskommelse, samt i öfrigt hemställdt, att i det fall den föreslagne tvångslagen likväl skulle varda godkånd, undantag deruti åtminstone måtte göras för sådane Vattenverk, som kunde anses oundgänglige för någon viss ort, antingen till spannmåls förmalning, sågning eller annat behof.

Nils Håkansson från Christianstads Län, som dels ansett största uppmärksamhet böra anvåndas derå, att vid de händelser, då uppdämning sker å sanka kärr eller ångar, som till odling icke äro tjenlige, Författningen ej måtte gynna eller befordra egennyttiga försök hos andre Vattenverksegare, hvilka skulle kunna tillskyndas en fördel genom förstöringen af det Vattenverk, som uppdämningen förorsakar, att, under åberopande af sistnåmnde omständighet, fordra ett sådant Verks utrifning, dels förment ej mindre att, i stället för det egendomen,

hvarå uppdämning sker, blifvit i den föreslagne Författningen tagen till grund för den värdering, som ansetts böra föregå godkännandet af jordegares påstående, om ändring eller rifning af Vattenverk, den förbättring egendomen genom odling af den fördränkta jorden kunde vinna, borde ensam tjena till rättelse dervid, än ock att nödvändigheten torde fordra, att Vattenverksegaren måtte njuta lika rätt med Jordegaren, att tillkalla tvänne Gode Män till deltagande i de genom Författningen påbjudne värderingar och undersökningar, så att antalet af Gode Män tillhopa komme att utgöra fyra.

Eric Nilsson Cederborg från Örebro Län, som, jemte hemställan om icke vid tillämpningen af den föreslagne Författningen, skäligt afseende borde hafvas å sådane Vattenverk, särdeles Mjölqvarnar, som för en hel LandsOrt kunna vara oumbärlige och i detta afseende äro af vida mera vigt, än att deras förstöring kan godtgöras genom betalning af värdet åt egaren, yttrat den tanka, att Författningen borde bestämdt upptaga: att om flere Jordegare äro af ett Vattenverk lidande, de väl ega att gemensamt derom derom föra talan, men att dock icke någon må, emot sin vilja, förpligtas, att uti en slik Rättegång deltaga; äfvensom att i sådane händelser endast den skada må i beräkning ingå, som blifvit Sökanderne sjelfve tillskyndad; hvarförutan Cederborg så väl fordrat, att i Författningen måtte in-

nefattas tydelig föreskrift, om, sedan en af Jordegare väckt Rättegång om ändring eller rifning af Vattenverk blifvit afgjord, en sednare egare af jorden må kunna å nyo göra samma fråga anhängig, då genom förändrade omständigheter uppkomne olika vården kunna dertill gifva anledning, som ock yrkat, att antalet af Gode Män, hvilka, jemte den dertill förordnade Landtmätaren, skola förrätta de i Författningen påbjudne undersökningar och värderingar, måtte beståmmas till dubbelt emot hvad den föreslagne Författningen utsätter, samt Jordegaren och Vattenverksegaren således hvardera få välja fyra, deraf likväl hälften borde uteslutas af Contraparten, samt af de återstående en af Domstolen utlottas; och har Cederborg sluteligen ansett det icke vara likgiltigt, att noggrannhet iagttages vid valet af Landtmätare till biträde vid förrättningen, så att afseende hafves på så väl skicklighet och redlighet, som ömsesidigt förtroende; och

Anders Nilsson från Carlstads Län, som erinrat: att om ett Vattenverk förorsakade mångdubbelt större skada genom uppdämning, än hela den fördel egaren af Verket kunde hemta af detsamma, syntes billigheten fordra, att den mindre förmånen af Verkets tillvarelse borde vika för den större, som skulle inträffa genom uppdämningens hafvande.

Då förenade Utskotten nu gå att i ämnet afgifva Utlåtande, anse Utskotten sig

ega hvarken behof eller anledning, att framlägga några bevis om den stora och allmänna nyttan, Landet ofelbart måste tillskyndas genom en Författning af så väsendtligt inflytande på Jordbrukets förkofran och utvidgning, som den ifrågavarande, enär öfvertygelsen härom lätt fattad af hvar och en med förmåga att inse Landets behof och fördelar, redan af Riksens Höglofl. Ständer blifvit högtidligen tillkännagifven genom den underdåniga önskan Riksens Ständer till Kongl. Maj:t framburit om Författningens utarbetande, och ingendera af de vid Lagförslaget gjorde erinringar funnits åsyfta någon vederlåggning deraf. Men för att i en ännu klarare dag visa Författningens vigt, tro Utskotten sig likväl icke bora underlåta att omnämna, att, enligt den kännedom Utskotten erhållit af de från Kongl. Maj:t Utskotten i nåder meddelade Berättelser från dess samtlige Befallningshafvande, jemte andre authentiqve handlingar, dem Utskotten enskildt förskaffat sig, flere hundrade tusende tunnland jord inom Riket finnes, hvars cultivering till en stor del hindras genom anlagde, ofta nog obetydlige Vattenverk, som derå förordsaka uppdämning.

Att oagtadt den således obestridligt stora nyttan af Författningen, betänkligheter vid dess antagande måste uppstå, är en omedelbar följd af sjelfva sakens natur. Hvarje häftig brytning åstadkommer frugtan för skakning af sjelfva grundvalar-

ne, väcker misstanka om aflägsna följder och inger oro för beståndet af Inrättningar, hvarpå den kan inverka. Men, likasom man härvid i allmänhet upptäcker en alltför stor ömtålighet eller en öfverspänd farhåga, skall, vid granskningen af de betänkligheter, som emot den föreslagne tvångsrätten blifvit framställde, befinnas, att desamma blifvit härledde antingen från ett allt för vida sträckt begrepp om egande rättens helgd, eller från en mindre väl grundad förutsättning om omöjligheten att, genom bestämda föreskrifter, förekomma missbruk af tvångsrätten och enskildes lidande, eller ock derifrån att afseendet på mindre betydliga intressen fått gälla mera, än det högst vigtiga, som genom Författningen blifvit åsyftadt.

Det är likväl långt från Utskottens åsigt att söka förringa agtningen för egande rätten, hvilken, i synnerhet i en constitutionel Stat, eger att fordra beskydd, eller att påstå det vara utan vigt, att genom tvångsrättens utöfning någongång mehn torde tillskyndas en viss ort, antingen derigenom att ett gynnande tillfälle till spannmåls förmalning kommer att försvinna, eller dymedelst att en Inrättning, som åt Orten gifvit lif och rörelse, varder nedlagd; men då med samhällets ändamål är förenligt, att, vid strid emellan den enskildes egande rätt och Statens allmänna bästa, den förre måste vika för den sednare, och i öfrigt enahanda följder, som

af tvångsrätten befaras, måste uppkomma, derest antingen Jordegaren genom frivilligt köp inträder i besittningen af ett för någon viss Ort vigtigt Vattenverk, och derefter utrifver detsamma, eller sjelfva egaren af Verket finner för godt, att det nedlägga; så, och under öfvertygelse att missbruk i detta, äfvenså väl som i andra fall kunna, genom noggranna stadganden, hämmas till den grad, som menskliga klokheten och förutseendet förmår beräkna, anse Utskotten ofvannämnde betänkligheter icke kunna utgöra några verkliga hinder emot den föreslagne tvångsrättens antagande, hvilket ock den af Kongl. Maj:t tillförordnande LagCommittée uti Motiverne till 7 Cap. af dess från trycket utgifne förslag till ByggningaBalk, både fullständigt och grundligt ådagalagt.

I öfrigt och då man röjdt så mycken räddhåga för den anledning till rubbning i eganderätten, som af Författningen kommer att gifvas, har man synts glömma att vår Lagstiftning icke förut saknar exempel härpå, — exempel, dem vi, såsom i anseende till Författningarne om enskilten och storskiften, lärt att vörda, för den utmärkt stora nytta Landet deraf tillskyndats, och hvilka, oagtadt allt det motstånd äfven desse i sin uppkomst funno, nu mera säkerligen ingen skulle önska se försvunne. Det är likväl onekligt, att hvarje kränkning af egande-rätten innefattar ett obehag för

den,

den, som nödgas underkasta sig densamma, sårdeles om han eger någon sårskild affection för hvad man tvingar honom att afträda eller bringa i ett förändradt skick; och då denna affection icke alltid är en följd af nyck, utan stundom försvaras af skäl, hvilkas giltighet man icke kan bestrida, tro Utskotten derföre, att ett sådant afseende på detta obehag bör göras, som Utskotten här nedanföre vilja närmare förklara.

Under den uppmärksamma granskning Utskotten egnat åt sjelfva Lagförslaget, och hvarmed Utskotten förenat pröfningen af de påståenden och hemställanden, som af åtskillige Ledamöter inom Vällofl. Borgare-Ståndet och Hederv. BondeStåndet blifvit gjorde, hafva Utskotten väl funnit detsamma i allmänhet vara bygdt på rigtiga grunder, i sina föreskrifter beståmdt, i de stadgade säkerhetsmåtten emot missbruk ändamålsenligt, samt i öfrigt syftande att försåkra Vattuverksegare emot alla förluster af tvångsråttens begagnande; men, med afseende på den ytterliga noggrannhet, som i ett så grannlaga åmne måste iagttagas, och då Utskotten ansett sårskilde, i den föreslagne Författningen ej bemärkte omständigheter böra vid tillåmpningen af tvångsrätten och behandlingen af hårom uppkommande Rättegångar iagttagas, så vida, å ena sidan, denna tvångsrått med någon

billighet skall kunna göras gällande, och; å den andra, Författningens nyttiga syftemål icke obehörigen motverkas, hafva Utskotten funnit sig pligtige, att föreslå åtskillige ändringar och tillägg i Författningen, dem Utskotten nu gå att närmare uppgifva.

Utskotten åberopa härvid först hvad Utskotten ofvantill yttrat, angående det särkildta afseende Utskotten trott böra fästa vid det obehag, en Vattenverksegare får vidkännas genom den kränkning af eganderätten, som uppkommer då en jordegare tvingar honom att antingen, för dess skeende utrifning, afstå sitt Vattenverk, eller låta, till dess skada i framtiden, förändra detsamma; och då Författningen nu endast innehåller att, i sådane fall, Jordegaren bör fullt ersätta Vattenverksegaren värdet af Verket eller dess försämring, tillstyrka Utskotten fördenskull, att, vid desse händelser, äfvensom då Vattenverksegaren, heldre än att emottaga det skadestånd, hvartill den verkställde förändringen med hans Verk gör honom berättigad, vill hela Verket afstå, samt enär, för öppnandet af ny vattenledning, jord måste afträdas, det må vara dens skyldighet, som häraf söker draga förmån, att, med förhöjning af hälften utöfver värdet, utgifva den stadgade ersättningen, hvarunder, då fråga är om lösen af ett Vattenverk, äfven dess inventarier och tillhörigheter böra i beräkning ingå, utan att likväl Jordegaren må vara förbunden, att dem annorlunda, än

efter deras fulla värde, till sig lösa; och synes äfven från åtnjutandet af berörde förhöjning till Bostållen anslagne Vattenverk, eller Boställen, hvarifrån jord söndras, böra vara uteslutne.

Vidare hafva Utskotten ansett sig ega anledning till erinran vid Författningens stadgande, "att värdet af Vattenverk, som utrifvas eller lösas skall, eller af den del, som genom försämring bortgår, likasom af den jord, hvilken tillika med Verket bör inlösas, skall i penningar mätas efter hvad Egendomar af samma slag inom de sistförflutne tjugu åren i Orten gäldt, då de i högsta pris varit." — Denna vårderingsgrund, ehuru med syftemål att stänga vägen för godtycket, eger likväl det dubbla fel, att hvarken vara alltid användbar, eller alltid rättvis; och för att öfvertyga sig om rigtigheten af denna anmärkning, lärer man endast behöfva besinna: att det sällan torde vara möjeligt, att inom en och samma Ort finna tvänne eller flere Vattenverk af fullkomlig likhet i godhet och förmåner: att, äfven derest detta inträffar, tillåfventyrs icke något sådant Verk varit under en tidrymd af tjugu år i köp bortslutadt: att, i följd af de förändringar myntvärdet under en så lång tid kan vara underkastadt, jemnförelsen emellan fastighetsvården under en förfluten och närvarande tid kan utfalla med större eller mindre skiljagtighet, allt efter som den sednare mer eller mindre aflägsnar sig från den förra:

samt att, särdeles vid handel emellan anförvandter, köpeskillingens belopp icke alltid är rättadt och bestämdt efter den försålda egendomens verkliga värde. Om åter värdets bestämmande, utan stadgandet af en sådan föreskrift, öfverlemnas till de personer, eller Landtmåtaren och Gode Män, hvilka, efter hvad i Författningen påbjudes, det i alla fall tillkommer att deröfver sig utlåta, och desse ega frihet, att, efter noggrann undersökning och pröfning af Vattenverkets beskaffenhet, enligt allmänt gällande grunder för fastigheters värderande, samma värde uppgöra, förmoda Utskotten större visshet och säkerhet, än genom iagttagande af berörde föreskrift i de fall, der den möjligen låter tillämpa sig, skola vinnas; hvarföre ock Utskotten föreslå, att samma föreskrift må ur Författningen utgå.

Med anledning af ofvanberörde anmärkningar och förslag, hemställa Utskotten fördenskull, att nedannämnde §. § i Författningen måtte förändras och erhålla följande redaction, nemligen:

3 §.

Jordegare, som, i de fall 2 §. utsätter, sin rätt begagna vill, vare skyldig att till egaren af Vattenverk fullt gälda den förlust denne lider, under det Verket ej drifvas kan, om det skall ändras, eller flyttas eller vattenledning göras, så ock värdet af den del i Vattenverket, som för framtiden bortgår, med förhöj-

ning af hälften derutöfver, om Verket försämras. Åstundar Vattenverksegaren att om Verkets ändring eller flyttning eller om Vattenledningen sjelf bestyra, bör Jordegaren vidkännas kostnaden, efter som den mäten varder; men vill Vattenverksegaren icke deruti ingå, vare Jordegaren pligtig att ändringen, flyttningen eller vattenledningen verkställa. Kommer Vattenverk att alldeles utrifvas, skall Jordegare betala fulla värdet jemte hälften dertill, samt sjelf om rifningen besörja. Vare dock i alla fall, der Vattenverk tillhör något Boställe, ersättningen bestämd endast till motsvarighet af värdet.

4 §.

Då Vattenverk ändras eller flyttas, eller vattenledning göres, såsom i 2 §. sägs, och egaren heldre vill hela Vattenverket afstå, än taga den ersättning, hvartill han berättigad är, vare Jordegaren skyldig, att Verket, efter den i 3 §. stadgade beräkningsgrund, samt dess Inventarier och hvad dertill i öfrigt hörer, efter fulla värdet, lösa. Finnes med sådant Vattenverk jord förenad, derå särskild åbo ej är besuten, då skall jemnväl samma jord, efter förstnämnde grund, inlösas. Lag samma vare der jord finnes till Vattenverk, som alldeles utrifves, derest egaren ej vill den jord behålla.

5 §.

Värdet af Vattenverk, som utrifvas eller lösas skall, med dess Inventarier och

tillhörigheter, eller af den del, som genom försämring bortgår, likasom af den jord, hvilken, enligt föregående §., bör inlösas, skall, efter noggrann undersökning om Verkets beskaffenhet, enligt allmänt gällande grunder för värdering af fastigheter, i penningar mätas och utsättas. Men är Vattenverk af FideiCommiss-natur, eller anslaget till Boställe, då skall jemngodt vederlag, i förra fallet med den tillökning 3 §. bestämmer, i annat Verk af samma slag eller i jord ställas, så framt ej Kongl. Maj:st finner skäl, att om sättet till vederlagets utgörande annorlunda vid hvarje tillfälle särskilt i nåder förordna; samt följande moment i

15 §.

Och vare jemväl en hvar skyldig, att den jord, som föreligger och nödig är, å det ställe der den medför minsta olägenhet för egaren, afträda, mot ersättning enligt 3 §, antingen i jord eller penningar, efter som Domaren, i brist af godvillig öfverenskommelse, skäligt pröfvar; godtgöra äfven på enahanda sätt den skada, som i öfrigt kan finnas deraf uppstå. Sedan etc.

Vid granskning af 6 §. hafva Utskotten, inseende vigten af de undersökningar, som vid tillfälle af frågor om tvungen rifning, ändring eller flyttning af Vattenverk, eller ny vattenlednings öppnande, böra föregå pröfningen af Jordegarens anspråk, fästat uppmärksamheten derpå, att

då ej alla Landtmåtare torde ega tillräcklig insigt i sättet till Vattendrags afvägning, och hvad i öfrigt till sådane undersökningar hörer, samt icke eller hvarje årstid kan vara lämplig för desse undersökningars förrättande, det torde vara nödigt att, till förekommande deraf, att dylika förrättningar ej måge anförtros ovane eller oskicklige Landtmåtare, eller deras verkställande utsättas å sådan tid, som utsluter möjligheten af noggrannhet, i desse afseenden till efterrättelse föreslå bestämda föreskrifter.

Af dessa skäl tillstyrker Utskotten således, att nedannämnde Momenter af 6 §. må erhålla en sådan lydelse, nemligen:

1 *Mom.: Då Jordegare åstundar att begagna den rätt, som i 3 §. stadgad är, eger han hos Kongl. Maj:ts Befallningshafvande göra ansökning, att Landtmätare till undersöknings förrättande förordnas må. Kongl. Maj:ts Befallningshafvande åligger derefter, att, utan afseende på hvem Jordegare dertill må hafva föreslagit, till förrättningens företagande ofördröjeligen utfärda remiss till den af Länets Landtmätare, som för skicklighet och erfarenhet i ett så grannlaga ämne gjort sig känd, hvilken remiss, genom Kongl. Maj:ts Befallningshafvandes försorg, skall Landtmätaren tillställas. — Rörer* etc.

3 *Mom.: Landtmätaren tillhör det att skyndsamligen utsätta dag till förrättningens verkställande, med iagttagande att sådant endast må ske, då marken är bar och under-*

sökning tillförlitligen låter göra sig; samt att derom etc.

Under pröfningen af stadgandet i 7 §., att Jordegare och Vattenverksegare hvardera ega välja tvänne Gode Män, att med Landtmätare deltaga i undersökningen och afgifvandet af Utlåtande, rörande sättet och vilkoren för bifall af en Jordegares väckte påståeude om rifning eller ändring af ett Vattenverk, hafva Utskotten icke förbisett den stora fördel vid afgörandet af enskildes tvister, som vinnes derigenom att den medlande magten är lemnad i personers händer, hvilka af Parternes eget förtroende dertill blifvit kallade; men, med särskildt afseende på ämnets vigt, och då Utskotten icke kunnat tillbakahålla den farhåga, att, i följd af bristande kännedom om de egenskaper, som hos Gode Män, valde för ifrågavarande tillfällen, böra finnas, detta förtroende ofta nog torde falla på personer, med saknad förmåga att uppfylla sitt kall, i hvilken händelse antingen Landtmätaren skulle komma att utöfva ett större inflytande, än som vederborde, eller anledning gifvas till fortsatta stridigheter, hafva Utskotten trott ett medel böra uppsökas, som, jemte bibehållande af Jordegares och Vattenverksegares rätt att tillkalla Gode Män, till biträde vid undersökningen och de derpå följande åtgärder, kunde bereda nödig säkerhet och noggrannhet vid behandlingen af slike frågor. Detta ändamål hafva Ut-

skotten ansett kunna vinnas, om Konungens Befallningshafvande vore berättigad och pligtig att adjungera Parternes utsedde Gode Män tvänne för skicklighet och pålitlighet kände personer, som företrädesvis borde tagas af Ledamöterne i Lånens hushålls-sällskap; och Utskotten hafva derföre icke eller tvekat tillstyrka, att förordnande härom måtte i Författningen inflyta,

Vid öfvervägande af följande, i 7 §. jemväl intagne stadgande: "uteblifver lagligen kallade Vattenverksegare från denna förrättning och icke eller för sig ställer ombud, må sådant icke vålla uppskof i förrättningen" — hafva Utskotten icke kunnat undgå att finna, det härigenom blifvit mindre än billigheten synes fordra, sörjdt för Vattenverksegarens rätt. Väl hafva Utskotten erinrat sig, att enahanda påföljd förut är bestämd för delegare, som, oagtadt erhållen kallelse, uteblifver från annan Landtmätare förrättning; men då Utskotten icke utan skäl ansett det slags förrättning, hvarom här är fråga, vara af helt skiljagtig beskaffenhet, hafva Utskotten ock förment samma föreskrifter, som i förra fallet äro gällande, icke till alla delar kunna vara lämplige vid detta sednare; med föranledande af hvilken öfvertygelse och i stöd af hvad ofvanföre än nämndt, Utskotten föreslå, att Vattenverksegarens frånvaro vid utsatt förrättning ovilkorligen bör verka uppskof deruti, med skyldighet likväl för honom, såsom dertill vållande, att vidkännas

förrättningskostnaden, samt att först, derest han vid andra sammanträdet uteblifver, förrättningen må, utan hinder deraf, i laglig ordning fortgå.

Om dessa nu tillstyrkte förändringar bifallas, böra, i Utskottens tanka, första och sista Momenterne af 7 §. i följande ordalag affattas, nemligen:

1 *Mom.: Till den utsatta dagen skola Jordegare och Vattenverksegare hvardera kalla tvänne Gode Män, samt Kongl. Maj:ts Befallningshafvande likaledes utse tvenne, valde bland Ledamöter af Länets hushållssällskap, eller andre för skicklighet och pålitlighet kände personer, med hvilka Landtmätaren i delegarnes ömsesidiga närvaro, skall sammanträda, och först affatta samt afväga vattendraget. Derefter* etc.

Sista Mom.: Uteblifver lagligen kallad Vattenverksegare från denna förrättning och icke eller för sig ställer Ombud, varde han känd skyldig att ersätta all härtill erforderlig kostnad, men förrättningen emedlertid uppskjuten till annan dag, hvartill ny kallelse å Vattenverksegaren bör utfärdas och honom inom den tid, som i 6 §. sägs, tillställas. Finnes han äfven då frånvarande, må förrättningen, utan hinder deraf, i laglig ordning fortgå. Komma ej eller några af honom utsedde Gode Män, då kalle Landtmätaren tvänne ojäfvige Män af Nämnden, att, såsom Gode Män, å hans vägnar förrättningen öfvervara.

Äfven vid 8 §., hafva Utskotten ansett

sig ega skäl till tvänne erinringar: först i afseende derpå, att någon tid icke finnes föreskrifven, inom hvilken en af Landtmätaren och Gode Män beredd fråga bör till Domstolen fullföljas, i händelse antingen Jordegaren eller Vattenverksegaren förklarat sig med Landtmätarens och Gode Männens utlåtande missnöjd, och sedermera rörande det Rättegångssätt vid sådane frågors dragande under högre Rätts pröfning, hvartill berörde §. i dess närvarande skick kan gifva anledning.

Att lemna Jordegaren en till tiden obegränsad rättighet, att emot Vattenverksegaren vid Domstolen väcka och utföra talan, skulle, såsom Utskotten måst finna, försätta den sistnämnde i en beständig osäkerhet och hindra honom att gifva sitt Verk de förbättringar, som omtankan om egen fördel och inträffande händelser kunde påkalla. Från denna, med obehag och någon gång med verklig förlust förbundna ställning, synes Lagen böra befria Vattenverksegaren; och detta skulle äfven åstadkommas, om, såsom Utskotten nu föreslå, Jordegaren vore pligtig, att inom fyra månader från den dag, Landtmätaren och Gode Män afgifvit sitt utlåtande, till Domstolen instämma saken; hvarmed, i händelse af försummelse, borde förenas den påföljd, att frågan för den gången eljest vore förfallen.

Då i förenämnde §. blifvit stadgadt, att frågor af förevarande beskaffenhet böra,

enär de till Domstolen instämmas, ovilkorligen utsättas till företagande vid syn på stället, skulle, oagtadt detta endast afser behandlingen af sådane frågor i första Instantien, LagmansRätten möjligen deraf kunna hemta skäl, att vid de tillfällen, då pröfningsrätt deruti, efter erlagdt vad, tillhör samma Rätt, äfven dömma till Syn; hvaraf vidare, enligt 14 Cap. 3 § JordaBalken och 25 Cap. 10 §. RättegångsBalken, komme att följa, att slike Mål i sista Instantien skulle afgöras vid RiddareSyneRätt, — en Domstols-Inrättning, hvars anlitande till slitande af de under dess Domsrätt hörande tvister, man med skäl ansett fordra större omkostnader, än som kan förenas med den enskilde Partens rätt, att, utan allt för dryga uppoffringar, få underkasta sin Sak den yttersta pröfningen. Till förekommande häraf tro Utskotten det vara nödigt, att i Författningen bestämd anvisning gifves på Kongl. Förordningen den 26:te October 1743, som förmår, att endast då tvist är om rågång eller annan bolstadaskillnad, LagmansSyn bör hållas, samt i andre Mål, der LagmansRätt behöfver på stället inhemta upplysning, besigtning utsättas och Saken sedermera genom vad fullföljas till HofRätten.

Med förutsättning af bifall till hvad således af Utskotten blifvit föreslaget, borde 8 §. omarbetas på det sätt, att 2 Mom. erhölle följande förändrade redaction:

Kunna Jordegare och Vattenverksegare ej åsämjas, har Jordegaren att Saken till

Domstolen instämma sist inom fyra månader från den dag, Landtmätaren och Gode Männen sitt utlåtande afgifvit, vid påföljd att den af Jordegaren då väckte fråga eljest anses förfallen. Uti den ect.

Samt att vid slutet af §. tillades denna mening.

Är saken, genom vad, kommen under LagmansRättens pröfning och finner Rätten nödigt, att på stället inhemta närmare upplysning, skall dervid, äfvensom i anseende till Sakens fullföljade från LagmansRätten, förfaras på sätt som, genom Kongl. Förordningen den 26 October 1743, stadgadt är.

Af en Ledamot inom Hederv. Bonde-Ståndet har blifvit yrkat, det i Författningen borde upptagas, att om flere Jordegare äro af ett Vattenverk lidande, dem väl icke må vara betaget, att gemensamt derom föra talan, dock att icke någon bör emot sin vilja förpligtas, att i en slik Råttegång deltaga. Något uttryckligt stadgande härom hafva Utskotten emedlertid ansett destomera öfverflödigt, som med allmänna Rättsbegrepp instämmer, att ingen kan, äfven då hans fördel är uppenbar, åläggas positif förbindelse att bevaka och utföra sin rätt, och denna grundsatts dessutom alldeles icke blifvit i den föreslagna Författningen motsagd; men vid fråga, om af samma grundsatts äfven den följd borde kunna dragas, att en jordegare, som icke delat kostnaderne till inlösen af ett Vattenverk, hvars ändring eller rifning funnits nö-

dig till häfvande af uppdämning, men härigenom likväl vunnit förbättring å sin jord, skulle ega rätt undandraga sig deltagande i ränta eller andre skyldigheter, som ålegat det rifna eller försämrade Vattenverket, hafva meningarne inom Utskotten varit delade, i det somlige Ledamöter trott, att då den förmån, som tillskyndats en sådan Jordegare, blifvit honom utan någon egen uppoffring beredd, med billighet vore förenligt, att han åtminstone finge, i förhållande till sin andel af den från vatten befriade jorden, vidkännas de från Vattenverket på samma jord öfverflyttade onera; i följd hvaraf desse Ledamöter funnit 13 §. i den föreslagne Författningen böra bibehållas till följande oförändrade lydelse: "Kongl. Maj:ts Befallningshafvande eger tillse, att ränta eller andre allmänna skyldigheter å Vattenverk, som utrifvas, eller å den del deraf, som genom försämring bortgår, blifva, efter de för skattläggningar i allmänhet stadgade grunder, i vederbörlig ordning flyttade på den jord, för hvars båtnad Verket rifves eller försämras."

Hvaremot åtskillige andre Ledamöter ansett, att då genom antagande af hvad såsom slutsats måste följa af den projecterade §:n, en skyldighet skulle komma att stadgas, hvilken icke synes böra tillhöra den Jordegare, som genom sin vågran att dela kostnaden till Vattenverkets inlösning eller ersättandet af dess försämring, tycktes hafva tillkännagifvit, att han icke ämnade el-

ler mägtade begagna förmånerne deraf, och han i sådant fall skulle, utan motsvarig nytta för sig, få vidkännas ett kanske ofta nog drygt onus; så kunde ej annat än med rättvisa vara öfverensstämmande, att åt denna §. gifva en sådan förändring, hvarigenom berörde skyldighet blefve borttagen; i hvilket afseende samma §. borde redigeras sålunda:

Kongl. Maj:ts Befallningshafvande eger tillse, att ränta eller andre allmänna skyldigheter å Vattenverk, som utrifvas, eller å den del deraf, som genom försämring bortgår, blifva i vederbörlig ordning flyttade å den jord, för hvars båtnad egaren sökt att Verket rifvas eller ändras måtte. Finnes sådan jord tillhörig flere hemman och lägenheter, då skola desamma dem emellan fördelas efter den grund, som de i Vattenverkslösen eller ersättning för dess försämring tagit del.

Och som, vid anställd votering öfver desse särskilde meningar, två Stånd stadnat emot två; så få Utskotten, till följd af RiksdagsOrdningens 58 §., desamma härmed såsom alternativer till Riksens Höglofl. Ständers närmare pröfning och decision öfverlemna.

Sedan Utskotten nu upptagit de ändringar och tillägg, Utskotten ansett nödige uti den i nåder föreslagne och i första delen af Bihanget till RiksStåndens Protocoll, för innevarande Riksdag pag. 225 till och med 233 särskildt tryckte Författningen, få Utskotten vördsamligen tillstyrka, att, med

iagttagande af berörde ändringar och tillägg, och sedan den alternativa frågan blifvit af Riksens Höglofl. Ständer afgjord, samma Författning må af Riksens Höglofl. Ständer, såsom hädanefter gällande Lag, gillas och antagas, hvarom Riksens Höglofl. Ständers beslut lärer böra, i den ordning Regerings-Formens 87 § föreskrifver, till Kougl. Maj:t i underdånighet framföras.

Sluteligen och ehurn Utskotten, vid granskning af Lagförslaget, äfven förehaft till skärskådande de deraf inom tvänne RiksStånd föranledde anmärkningar och yttranden; samt jemväl i den mån desamma ansetts förtjena uppmärksamhet, derät lemnat behörigt afseende, hafva Utskotten, för att dels fullborda redovisningen af sina åsigter i ämnet, dels rätta en förelupen irring, funnit sig pligtige att meddela särskildt utlåtande i nedannämnde omständigheter.

Härvid framställer sig först den af en vård Ledamot inom Vällofl. BorgareStåndet yttrade förmodan, att helgden af sådane ingångne och lagligen fastställde Contracter, hvarigenom Jordegare, emot betingad ersättning, förbundit sig att af Vattenverk tåla uppdämning å sin jord, icke skulle komma att genom den föreslagne Författningen rubbas eller upphäfvas, i anledning hvaraf Utskotten böra förklara: att då samma Författning, såsom grundad på förut i den allmänna Lagstiftningen ej antagne principer, kommer att införa ett nytt rättsförhållande,

hållande, i afseende på frågor om skyldighet till rifning, flyttning eller ändring af skadligt Vattenverk, Utskotten finna det med dess natur öfverensstämmande, att genom densamma all verkan af ingångne äldre förbindelser och aftal skall upphöra.

Rörande hvad af en Ledamot inom Hederv. BondeStåndet blifvit yttradt, i afseende på råttigheten att å nyo väcka en redan afgjord fråga, om ändring eller utrifning af Vattenverk, få Utskotten erinra, att, då i så beskaffad sak, som angår uppdämning å jord, förhållandet å olika tider kan vara ganska skiljagtigt, såsom beroende af inträffande förändringar med dambyggnader, jemte mera dylikt, Utskotten ansett Författningen icke böra lägga hinder i vägen för en Jordegare att anmäla, och för Domaren att företaga till förnyad pröfning en slik fråga, enär förändrade omständigheter dertill kunna gifva anledning.

Nils Håkanssons från Christiandstads Län förmenande, att genom Författningen blifvit stadgadt, det Egendomen, å hvars egor uppdämning sker, borde hel och hållen tagas i beräkning vid den värdering, som ansetts böra föregå godkännandet af Jordegares påstående, om rifning eller ändring af Vattenverk, hafva Utskotten funnit vara ogrundadt, och den önskan, som af honom blifvit framstålld, att den förbättring Egendomen genom odling af den

fördränkta jorden kunde vinna, måtte i stället ensam tjena till rättelse vid värderingen, destomera öfverflödig, som detta i Författningens 2 §. uttryckligen blifvit påbjudet.

Sist få Utskotten anmäla, att då Förslaget af RiksdagsFullmägtigen Nils Insulin, det stadgande om damluckas öppnande den 1 eller 10 Maji måtte i så måtto förändras, att tiden dertill blefve bestämd antingen till medlet af April, eller från den 1:sta till den 5:te Junii, icke eger något egentligt sammanhang med de ämnen, som det till Utskottens utlåtande remitterade Lagförslaget omfattar, Utskotten ansett sig hindrade att nu deröfver yttrande meddela.

Detta allt, jemte flere Ledamöters yttrade särskilde tankar, i förevarande fråga, varder Riksens Höglofl. Ständers egen vidare pröfning vördsamligen underställdt. Stockholm den 29 Maji 1823.

Utdrag af Protocollet, hållet hos Riksens Höglofl. Ständers Lag- samt Allmänna Besvärs- och EkonomiUtskott den 29:de Maji 1823.

S. D. Föredrogs det af Utskottens gemensamma Beredning utarbetade Förslag till Betänkande, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga Proposition till Rikets Ständer, om antagande af en Författning, angående för-

ändring eller utdömande af Vattenverk, som genom uppdämning skada jord eller hindra dess uppodling; i sammanhang hvarmed, uppå derom gjord begäran, upplästes de särskilde tankar, som i Beredningen blifvit afgifne af Herr Rappe, Herr Lectorn Magister Kjellander och Herr Lenning, så lydande:

Herr *Rappe:* I anledning af Beredningens afgifne förslag till Betänkande, får jag yttra följande:

1:o Att, vid förekommande fråga, om totala upprifvandet af Jernbruk eller andra betydliga Fabriksanläggningar, afseende torde böra fästas å det ofta betydliga antal arbetare vid dessa verk, som, tillärde endast för den näring de dittills idkat, sannolikt med svårighet skulle finna employ vid dylika verk, som det förstörda, och om de det ej funne, med ännu större svårighet vid en högre ålder, skulle kunna förvårfva skicklighet uti någon annan näringsslöjd; hvarförutan, om det verk, som skulle utrifvas, är Jernbruk, det torde böra komma i öfvervägande, att kanske 2 à 3 Socknars omkringboende allmoge genom Kohlning, Malm- eller Jernkörslor, haft en urgammal, för densamma passande, näring, som den på en gång förlorar, om Verket utrifves. Vid fråga om Mjöl- eller SågQvarnars utrifvande torde också grannars verkliga behof af sådanes oförändrade skick böra skärskådas.

2:o Tror jag, att då ny Lag i dessa afseenden föreslås, den nödvändigt bör upptaga allt hvad som kommer att bibehållas

utaf äldre Författningar i samma ämnen, i synnerhet det, som, enligt Riksens Höglofl. Ständers underdåniga önskningar, af Kongl. Maj:t de senare åren är i nåder förordnadt, under den 6:te Augusti 1815 och 28 December 1822, samt af Höglofl. Kongl. KammarCollegium uti Circulaire eller Kungörelse den 24:de Januarii detta år, allt syftande att förhindra Svenska jordens vidare fördränkande, genom påbuden uppmärksamhet vid nya Vattenverks anläggning.

Jag finner mig så mycket mera förpligtad, att ödmjukast yrka enhet i dessa ämnens behandling, vid ifrågavarande nya Lags stiftande, som, på enskild motion, att, utan undersökning, få anlägga Husbehofs-, Sågoch MjölQvarnar, efter blott skedd anmälan till HäradsRätten, hvilken på afstånd kan meddela tillstånd dertill, sådant blifvit tillstyrkt uti den afdelning af Höglofl. Ekonomi- och BesvärsUtskottet, der jag har den åran vara Medlem, mot hvilken tillstyrkan jag naturligtvis protesterat, af det enkla skäl, att jag anser det lika så vigtigt, det underdåniga tillstyrkande till Lagar, i afseende på ett och samma ämne, på en och samma tid, ej motsäga hvarandra, som att de blifvande Lagarne ej göra det. Vid Vatten eller Vattudrags sänkning anser jag vidare högst vigtigt, att, innan den beslutes, noga undersökes, om vattnet i sitt tillvarande skick antingen är nyttjadt eller kan begagnas till ängsvattningar — säkerligen det minst kostsamma, förmånligaste, sig sjelf

ameliorerande företag, som till Svenska Landtbrukets förkofran kunna påhittas. En vattendränkt, sidlåndt jordrymd, äfven af den sämsta beskaffenhet, men hvars belägenhet är sådan, att den (genom ofta de simplaste åtgärder) kan 4 à 5 gånger i Maji och Junii månader öfversilas eller öfversvämmas med vatten, är värd 2 à 3 gånger så mycket, som lika jordrymd af den bästa beskaffenhet, men hvarå fordras odling, plöjningar och gödning, om sådes- eller grässkördar skola kunna frambringas.

Slutligen får jag anföra min öfvertygelse, att tvister mellen Jord och Vattenverksegare böra, sedan den föreslagne Juryn förut yttrat sig, och HäradsRätt derefter hållit vederbörlig undersökning å stället, underställas Konungens Befallningshafvande, och om någon af Parterne med dess Utslag sig ej nöjer, hänvisas i underdånighet till Kongl. Maj:t, att af dess Högsta Domstol definitift afdömas.

Skulle sådane tvister ifrån Juryn dragas endast den Juridiska vägen, så blefve deras tillvarelse flerårig, långsam och högst kostsam till ringa båtnad för saken och det allmänna.

Att detta mitt särskildta utlåtande må få åtfölja Höglofl. Utskottens Betänkande till Respective RiksStånden, derom anhåller jag ödmjukast.

Herr Lector *Kjellander:* Sedan ifrågavarande Lagförslag blifvit af Konungens Högsta Domstol nästan enhälligt förkastadt,

såsom stridande mot eganderätten; sedan Kongl. Kammar- och BergsCollegierne åfven afstyrkt detsamma och sedan de fleste Herrar Landshöfdingar funnit det, så väl i Juridiskt, som StatsOeconomiskt afseende, antingen rent af skadligt eller åtminstone ganska betänkligt; så vågar jag för min del så mycket mindre tillstyrka det, som jag anser bemälde Auctoriteters utlåtande vara ett uttryck af den upplystare allmänhetens, det vill säga, af Nationens tanka, och såsom sådant hafva blifvit af Regeringen infordradt. Då härtill kommer, att vid innevarande Riksdag, redan flere vigtiga och välgrundade anmärkningar blifvit mot Lagförslaget gjorde, både utaf Borgare- och BondeStånden, har jag deruti funnit ett nytt stöd för min öfvertygelse. Deremot tycker jag mig finna, att, om icke de hithörande föreskrifter i nu gällande allmänna Lag äro tillräckliga till afhjelpande af den öfverklagade olägenheten (såsom dock några Herrar Landshöfdingar förmodat) torde, genom tillägg eller rättelse af en eller annan §. i ByggningaBalken, det åsyftade ändamålet lämpligast kunna vinnas, och då vi redan vete, att en sådan ändring i berörde Balk blifvit af LagCommittéen intagen och föreslagen, anser jag obehörigt, jag vill icke säga förvändt, att i förhand pröfva en speciel Lag, innan man ännu pröfvat och antagit den nya allmänna och hunnit erfara huruvida den uppfyller det förmenta behofvet. Min tan-

ka är alltså, att hela detta Lagförslag bör hvila tills erfarenheten visat om den nya allmänna Lagen gör i detta afseende tillfyllest. Skulle resultatet häraf blifva nekande, anser jag saken mest ändamålsenligt och mest rättsenligt kunna hjelpas, antingen genom frivilliga bemedlingar, hvilka sällan misslyckas, då begge Parterne dervid vinna, (såsom de, äfven enligt Lagförslaget, böra göra) eller genom någon speciel författning för de få Lån, hvilka uppgifvit sig vara i behof af Lagliga Vattenverks ändring eller utrifning för jordodlings skull. För öfrigt får jag, för att icke ingå i vidlyftigare deductioner, förnämligast åberopa, i Juridiskt afseende, hvad Herr AdvocatFiscalen Staaff yttrat i LagCommittéen, och i StatsOeconomiskt, det Betänkande Konungens Befallningshafvande i Stora Kopparbergs Län i underdånighet afgifvit; hvilkas båda åsigter jag i hufvudsaken delar.

Herr *Lenning:* LagCommittéens Förslag i ämnet och Högsta Domstolens utlåtande deröfver, Kongl. Kammar- och BergsCollegiernes infordrade förklaringar och Herrar Landshöfdingars afgifne Berättelser och Utlåtanden öfver de inom hvarje Län varande betydligare vattendämningar, som förorsaka skada för jordegare, hafva hos mig stadgat följande tankar derom.

Inga naturhändelser hafva i allmänhet ökat vatten-olägenheterne nu mer än förr, snarare vill man med visshet påstå alla

mindre vattens årliga förminskning, hvarigenom naturen sjelfvilligt tyckes snarare minska än öka de öfverklagade olägenheterne. Herrar Landshöfdingars relationer i ämnet äro till större delen ej så utförlige (hvilket man ej eller lårer kunna begåra) att deraf någon jemförelse kan anställas emellan de olägenheter man vill öfvervinna och de fördelar deraf möjligen kunna ernås eller troligen åro att påräkna. Hufvudsumman af desse Herrars yttranden fattar jag så: att lösen af Vattenverk till jordodlingars förökande, högst sällan skulle kunna af enskilde åstadkommas, utan att medel af det allmänna skulle behöfva anlitas och de fleste Herrar Landshöfdingar afstyrka alla bestämda Lagar uti ifrågavarande ämne.

För Gottlands Län inträffar i denna del ett hufvudsakligt undantag, der, efter Herr Steffens utförliga undersökningar och beskrifningar om öns vidlyftiga odelbara myror, må hända en localförfattning kan blifva lika nödig som nyttig.

Om lösen för Qvarnar och Sågverk skulle kunna med billighet stadgas, huru vore en allmän Lag användbar, der Manufacturverk eller vidlyftigare Mechaniska Inrättningars förstörande komme i fråga. Den som användt sin tid, omtanka och förmögenhet att vinna och för framtiden bereda sin bårgning af ett för tillfället lönande Mechaniskt yrke, huru skulle han, skiljd derifrån, derföre hållas skadeslös?

Huru skulle det gå med all förkofran, allt fullkomnande af Vattenverks anläggningar, som förmodligen icke äro mindre nyttiga än andre inrättningar, om deras egande-rätt blefve så vacklande, att jordegare kunde, emot en viss lösen, tillintetgöra dem? huru lätt skulle icke en sådan rättighet kunna, till den fattigares förtryck, begagnas af den rikare? hvilka tillfällen för afunden och en vinningslysten granne att göra och vinna de obilligaste anspråk? om Boställen skulle kunna vinna af Vattenverks rifning, hvilken skulle då betala kostnaderne? om Vattendämningar rifvas, till förmån för ofvanboende Jordegare, hur är det möjligt beräkna de olägenheter, nedanboende, på ett längre afstånd, kunna lida af samma vatten? hvem vet, om de önskade fördämningarnes rifvande ej möjligen skulle kunna bereda vattenbrist i torra år för flere Socknars inbyggare, och slutligen huru mycken obrukbar jord, som ej är besvärad af vatten, erbjuder icke Sverige ännu för den hugade odlaren?

Ej mindre af det anförda, än ännu mer af känslan för eganderättens helgd, nödgas jag helt och hållet afstyrka Lagförslagets antagande, öfvertygad att den, som vill betala en egendom efter fullt värde, och ännu mer med den förhöining Lagförslaget innehåller, skall i de fleste fall vinna sin önskan, och vid andra tillfällen tror jag, att undersökningar och afgöranden, efter sig företeende omständigheter, blifva

nyttigare än att stadga en Lag, som i högst få händelser skulle kunna tillämpas. Yttersta försigtighet vid beviljande af Vattenverks framtida anläggningar, i afseende på den skada Jordegare deraf kunna lida, önskar jag dock måtte stadgas.

Sedan, med hufvudsakligt gillande af det projecterade Betänkandet, Utskotten i ämnet fattat sitt Beslut, yttrade sig till Protocollet följande Ledamöter.

Herr *Lenning:* Min öfvertygelse påkallar min vågran, att deltaga i bifall till den föreslagne VattenverksLagen, hvarföre jag tror mig åligga anföra något emot saken, så i afseende på de anförde motioner, så väl som emot det uppgifna Förslaget.

Enligt Betänkandet är nyttan af den föreslagna Lagen lätt fattad af en och hvar, som har förmåga att inse Landets fördel, deremot anser jag fördelen deraf ännu högst problematisk och lärer låttfattligheten bestämmas säkrare sedan Betänkandet fått undergå Riksens Höglofl. Ständers gemensamma pröfning.

Ingalunda kan jag, i likhet med hvad Betänkandet innehåller, anse den föreslagne Lagen innefatta ett ämne för strid emellan enskildes rätt och Statens allmänna bästa. Mig synes frågan egentligen röra Jordegares eller Vattenverksegares inbörges bättre rätt. Desse Syskon anser jag böra lika vårdas af en gemensam Far, Statens Styrelse, så vida grunden för Med-

borgerliga sjelfständigheten ej skall förnärmas. Antagom Lagen tillämpad, och jag är viss att Statens deraf ökade intrader skola till aflägsen framtid uteblifva; men deremot har jag anledning förmoda, att de Vattenverksskatter, som skola blifva förflyttade på till odling synad och vårderad, hittills vattendränkt jord, skola, sedan odlingarne ej motsvara de lofvande beräkningarne; blifva till eftergift anmälda, och vågran till sådane, på skäl grundade ansökningar, vore ej att vänta, hvarigenom motsatsen af vinst för Staten skulle uppkomma. — Vid beredningen af detta mål hafva en mängd handlingar varit att tillgå, som mindre tillstyrka tvångslagens antagande, än upplysa, att om vattensänkningar å en del orter kunde beredas, skulle betydliga jordrymder, som nu äro af vatten besvårade, kunna göras odlingsbara; men om Syn och problematiska Calculer berättiga till lösning af Vattenverk, till verkställande af dylika odlingar, borde då ej säkerhet ställas, att den sålunda vunne rättighet blefve i utöfning satt?

Den framställde jemförelsen emellan tvångsbeskaffenheten i den föreslagne VattenverksLagen och nu gällande Stor- och EnskiftesFörfattningen anser jag ej lämplig. I förra fallet skulle en Vattenverksegare, emot lösen af penningar, kunna tvingas att afstå sin egendom och derigenom finna sin egen och flere familliers medborgerliga verksamhet upplöst, heldst skuld

vid dylika tillfällen måste gäldas, hvarefter föga eller intet kunde öfverblifva, då deremot en ostörd besittning af den oaftvungne egendomen satte innehafvaren i tillfälle fortsätta sitt yrke till egen båtnad och fordringsegares successiva nöjaktiga godtgörande. Stor och Enskifte åter är ej annat än en förflyttning af egor, der alltid motsvarande vederlag i jord tilldelas för dem som aftrådes, utan rubbning i hemvist eller näringsfång, ej eller minskande säkerheten för en långifvare på dylik egendom. För öfrigt, och då i 77 § af 1783 års LandtmäteriFörordning stadgas: "Att der något hemman i Byen innehåller särskilde lägenheter, som thy af ålder tillydt, såsom ibland annat qvarnar, böra sådane vid Storskiften derunder bibehållas," så inses deraf huru Lagstiftningen sökt vid jordskiften sorgfälligt vårda den enskildes rätt, der jemförelse af ömsesidig vinst och förlust icke med lika lärthet kan bestämmas, som i de fall då för jord vederlag skall i annan jord sättas.

Den i min tanka högst vigtiga anmärkning torde äfven härvid tillåtas, att om ifrågavarande Lag antages, skall deraf den allmänna följd uppstå, att Vattenverk förlora i deras värde och att de, med ökad svårighet mot hittills, skola kunna försäljas, då besittningen deraf kommer att hvila på till tid obegränsade pretentioner af närboende jordegare.

§. 3 i Lagförslaget, med af Utskotten

gjorde tillägg, innehåller: "Att Vattenverk, som på uppgifven grund måste aflåtas, skall lösas med Femtio procent öfver fulla värdet; men tillhörande Inventarier endast efter derå satt värde, dels emedan det vore anledning tro, att Mechaniske Verks tillhörigheter skulle blifva lågt värderade då de ej mera på bestämdt ställe finge användas, äfvensom lika anledning förekommer, att, sedan innehafvaren blifvit skiljd ifrån Vattenverket, han på annat ställe sällan lärer finna tillfälle använda dylika inventarier, anser jag att ersättningsgrunden derföre, eller 50 procent öfver värdet, åfven bör blifva gällande.

§. 4 med Vattenverk, som på sådant sätt afstås, skall särskildt i värde ingå och beräknas så mycken jord, som ej är tillräcklig för enskild åbo derå vara besuten. Deraf följer, att under ett Bruk eller annat Vattenverk lydande flere eller färre hemman kunde Innehafvaren få behålla, då han nödgades afstå det förnämsta eller Vattenverket. Här förekommer i min tanka, å ena sidan, en obillighet att för tillvägabringande af odling å vattendränkt mark, ej mindre Vattenverk än alla tillhörande lägenheter måste lösas; men åter: hvad värde eger eller hvad fördel kan det lemna innehafvaren bibehålla underlydande hemman, sedan den förnämsta egendomen, Vattenverket, gått honom förlorad? Jag skulle ensamt härifrån vilja hemta skäl för lagens olämplighet.

§. 13. I frågan om alla, som kunde få mer eller mindre nytta af Vattenverks rifning, skulle i kostnader och den på jorden förflyttade skatten deltaga, eller att en dylik kostnad och skatt endast skulle drabba den eller dem, som påstående derom väckte, har efter votering 2 Stånd stannat emot 2. Dels emedan odling å sådan mark, som finnes af vatten dränkt, lärer blifva i mer eller mindre mån osäker, dels ock emedan ingen annan än den, som eger böjelse och förmåga till den föreslagne egovidgningen, billigen bör dertill kunna tvingas, anser jag det sednare alternativet af billigheten högt påkalladt.

För att ej trötta med vidlyftighet, afstår jag nu från ytterligare anmärkningar emot Förslaget; åberopande ej mindre min vid beredningen af detta mål afgifne reservation, än åfven hvad i detta ämne blifvit så väl utveckladt i Högsta Domstolen och i LagCommittéen, på förra stället af Herr JustitiæRådet Poppius, och på sednare stället af Herr AdvocatFiskalen Staaff, hvilkas anföranden finnas i tryckta Protocollerne öfver LagCommittéens förslag till ByggningaBalk. Jag förmodar all annan åtgärd i denna fråga öfverflödig, än möjligen antagande af det utaf Herr JustitiæRådet Poppius uppgifne, härjemte vidfogade, förslag till ytterligare stadgande, på det Vattenverk ej måtte ohehörigen skada angränsande jordegor.

Slutligen kan jag ej eller dela Höglofl.

Utskottens tanka, att tillförene ingångne och nu gällande Contracter, Vattenverk- och Jordegare emellan, rörande vattendåmningar emot betingade vilkor, skola till deras kraft och verkan upphöra, för att derigenom i hela sin vidd kunna tillämpa den föreslagne Lagen. Detta inom Vällofl. BorgareStåndet af Herr Beckman gjorde förbebåll, anser jag hafva förtjent mera afseende. För mig kan det ej blifva fattligt huru ett contract af tvänne grannar, utan tredje mans förfång ingånget, kan föreslås Riksens Höglofl. Ständer till upphäfvande, hvarföre jag ej eller tror att högsta magten, vårdande allas rättigheter, skall dertill lemna sitt bifall.

Utdrag af Protocollet, hållet uti Kongl. Maj:ts högsta Domstol den 20:de Junii 1815.

Anförande af JustitiæRådet Poppius i fråga om förändrade stadganden, att förebygga de olägenheter Vattenverk kunna förorsaka jordodlingen: 1:o Att om egare af Vattenverk, hvarigenom vatten uppdämmes, ofvanföre belägen till odling tjenlig jord, är nöjd att detsamma fråträda, så skulle ej något hinder för öfverenskommelse, i den delen uppkomma deraf att Vattenverket vore FideiCommiss, dock att motsvarande vederlag anvistes i annat Vattenverk eller annan fast Egendom, samt att den afhand-

ling, som derom kunde träffas, skulle för att gälla, i underdånighet anmälas till nådigt bifall hos Kongl. Maj:t, i den ordning Förordningen den 3 April 1810 föreskrifver, angående förändring af FideiCommiss stadganden i allmänhet. 2:o Om Vattenverk funnos, vid hvilkas anläggande ej blifvit vederbörligen undersökt till hvad höjd och på hvilka årstider vattnet finge uppdämmas, så skulle det få ankomma på den, hvars rätt derunder berodde, att föra sin talan vid laga Domstol, hvilken egde att med nödigt afseende derå, att Vattenverksegaren tillgodonjöt den rätt och de förmåner, som vid inrättningen blifvit beräknade, eller hvarföre Verket är skattlagdt, i öfrigt bestämma Vattenverks- och Jordegarens ömsesidiga rättighet i omförmäldte delar, dock att, i fall någon förändring ansågs nödig med Dammbyggnaden vid sådane Vattenverk, hvilka innehades med rätt af urminnes häfd, kostnaden dertill alltid borde gäldas af den sökande, samt 3:o då fråga uppstår, om anläggande af nytt Vattenverk, skulle vederbörande, hvilka det enligt Lag tillkommer, att pröfva i hvad måtto dylik inrättning må ega rum, åligga att noga undersöka, ej blott huruvida åker och äng deraf kunna taga skada, utan jemväl om ännu ouppodlade egor finnas på närmare eller fjermare afstånd, för odlingen, hvaraf i framtiden Vattenverk kunde igenom dåmning blifva hinderligt, i hvilken

sistnämnde

tistnämnde händelse, den tilltänkta Vattenverksanläggningen ej borde beviljas, derest ej ljusligen kunde utrönas, att skadan, som genom dämning orsakades, vida öfvervägdes af fördelarne igenom Vattenverkets anläggning.

Likheten med de uti Höglofl. LagCommittéens förslag till ByggningaBalk bifogade Protocoll, intygar:

H. A. Fagerlund.

Och förenade sig, uti hvad Herr Lenning anfört, Herrar Cederborg och Norström.

Herr *Björkenstam:* Att han icke kunde instämma i Utskottens tillstyrkande af den ifrågavarande tvångslagen, såsom efter hans tanka icke i allmänhet verkställbar utan eganderättens förnärmande, och ej mindre Statens än flere Vattenverksegares betydliga skada och förlust. Han reserverade sig således, för att i denna fråga få ankomma med sitt särskildta utlåtande.

Herr *von Törne:* Då jag med Höglofl. sammansatte Utskotten delar lika öfvertygelse i frågan om hufvudprincipen för det nu upplästa Betänkandet, och anser detsamma, älvensom LagCommittéens förslag, utreda nyttan och nödvändigheten deraf att, i œconomiska fall, der Författningarne torde böra lämpas efter förändrade föremål för Industrien, en mindre fördel bör vika för

en större, och allmänt väl utgöra högsta Lag, kan jag dermed icke finna någon giltig grund, derföre att Vattenverksegare skola erhålla 50 procent öfver den lagliga värderingssumman, då de afstå Verk, som förorsaka skadliga vattenuppdämningar. Igenom detta stadgande förfelas hela det sökta välgörande ändamålet, när man bevist angelägenheten, att de flere millioner Tunnland odlingsbar jord, som ligga fördränkta af vatten, genom Vattenverks uppdämningar, böra befrias från detta hinder, och man tillika beståmdt en fullkomlig ersättning efter grunder, som föranleda till den högsta vårdering, då synes, åtminstone för mitt begrepp, det vara en stor motsägelse att derjemte fästa ett vilkor, som icke allenast är obilligt till sin princip, utan hvarigenom all verkställighet blir på många ställen, om icke på alla, omöjlig, och derigenom skulle föranleda dertill, att den billige medborgaren, som gerna afstått sitt Vattenverk emot rätta värdet, nu, enligt Lagprincipen, blir uppmanad att äfven preja Landtmannen.

År 1649 stadgades uti Kongl. Bergs-Privilegierne att om, vid Grufvors anläggande, "jordeganden skada på åker, äng, skog eller andre egor ske skulle, så bör den honom fullkomligen betald blifva," hvaraf följer att han icke får åberopa sin eganderätt för att förekomma sjelfva skadan. Skulle man nu gifva den som vill odla jord lika privilegier med den som

vill upparbeta Grufvor, så finge man gå ända derhän, att man ålade en Vattenverksegare icke allenast att mot lösen afstå verket om jord deraf fördränktes, utan ock att upplåta sjelfva jorden, om den hörde honom till och han ej åstundade att för egen räkning verkställa odlingen. Nu då det är fråga icke om en sådan, utan endast en billig rättighet för Jordbrukaren, vill man ålägga en straffafgift af icke mindre än 50 procent utöfver rätta värderingssumman. Kan sådant kallas rättsgrunder för StatsOeconomien? jag tror det icke, och tviflar att de billiga fordringar, nationen väntar af sine representanter, på detta sätt tillfredsställas. För min del anser jag, om något mer än den lagliga värderingssumman skall erläggas vid lösen af förenämnde verk, att 25 procent bör blifva det högsta; men principenligast är, att äfven denna förhöjning icke beviljas.

Jag anhåller att min reservation må få medfölja till Riksens Höglofl. Ständers Plena.

Med hvad Herr von Törne yttrat förenade sig Herr Bruncrona, Herr Hjertström samt RiksdagsFullmägtige Nils Håkansson, Olof Håkansson, Börje Börjesson. m. fl.

Herr *Ribbing*: I frågan om värdering och ersättnings bestämmande för Vattenverk, som för uppdämningar äro underkastade lösen, anser jag Betänkandet antingen vara obilligt, eller mindre fullständigt. Det är ej nog att sjelfva Vattenverket och

de i Betänkandet nämnde tillhörigheter till ersättning upptagas och värderas. Underlydande hemman hafva ej allenast vårde för de tjenstbarheter de göra till Vattenverket, då till exempel Bruksrörelse dervid är förenad; det kan äfven hafva värde, såsom utgörande contant skatt till egaren, om hvilken han går miste i och med detsamma Bruket bortgår, och detta icke mer lemnar åboen tillfälle att förtjena och å Hemmanet subsistera, mycket mindre att utgöra den förr vanliga skatten. Den ena förlusten är lika kånbar som den andra, och båda dela lika anspråk på Lagstiftarens uppmärksamhet.

Med Herr Ribbing conformerade sig Herr Friherre Ridderstolpe.

Herr *Hjertström:* Emot bibehållandet af stadgandet i 14 §., att Jordegare, som, till beredande af odlingsbar mark, åstundar sjö sänka eller uttappa, Ström eller Å afleda, eller derifrån Skyrlar eller Renlar gör, bör, äfven då sådant utan förnärmande af annans rätt ske kan, vara pligtig att gifva det Kongl. Majts Befallningshafvande tillkånna, föranlåtes jag reservera mig, och får förklara, det jag anser en sådan anmälan vara utan ändamål, samt endast ledande till kostnad och hinder för en Jordbrukare, som, genom dylika åtgärder, vill förbättra sin egendom.

Och skulle dessa anföranden såsom innefattande förenämnde Ledamöters reserva-

tioner, på begäran åtfölja Betänkandet till Respective RiksStånden. Ut Supra.

Ex Protocollo,

Joh. Jac. Kleman.

N:o 103.

Ankom den 4 Julii 1823.

Betänkande öfver flere Memorialer, innefattande yrkande, att Gäldenär bör vara pligtig sin skuld med arbete aftjena.

De i detta ämne till LagUtskottets åtgärd remitterade Memorialer, hafva blifvit ingifne hos Höglofl. Ridderskapet och Adeln, af Herr Friherre Fredric Ridderstolpe, samt hos Hederv. BondeStåndet af RiksdagsFullmägtige Nils Nilsson och Jonas Håkansson från Calmare Län; J. Gråberg, J. Nilsson, Anders Nilsson och Olof Olsson från Carlstads Län; samt Johan Andersson från Skaraborgs Län.

Herr Friherre Ridderstolpe har, för att ådagalägga nödvändigheten af ArbetsDomars återinförande, andragit: att säkerhet om Valuta för gjorda försträckningar eger den, som ser Arbetaren tvingad genom Lagarne att med arbete, beräknadt till visst pris, gälda det Lån han på tro och heder tillockrat

sig; att i ett Land der ArbetsDomar upphöra, der lockas den illvillige att blifva bedragare, och der berättigas den bedragne att blifva döf för den fattige Arbetarens bön om förlag; att då man, så väl med ärfd som förvärfd Egendom måste gälda ingångna förbindelser, bör den ursprungliga grunden till all förkofran, *arbetskraften*, icke åtnjuta det Jernbref, som saknad af ArbetsDomen så oförskyllt tillerkänner honom; och slutligen att, när man eger rätt afkläda sin gäldenär rocken, synes det obilligt att icke kunna tvinga honom, att utan sin skada och till ömsesidig nytta förrätta ett för honom vanligt arbete, hvarigenom han snart skulle afbörda sin skuld; i anledning af hvilka framställningar Friherre Ridderstolpe föreslagit: att hvarje Fordringsegare må få rättighet att yrka Gäldenärens arbete, beräknadt efter Markegångspris, till gåldande af erkänd eller domfäst skuld, *så framt Skuldbeloppet ej öfverstiger summan af Femtio R:dr Banco.*

RiksdagsFullmägtige Nils Nilsson och Jonas Håkansson hafva anfört, att, sedan genom Kongl. Maj:ts nådiga Bref till Svea och Götha HofRätter den 16 December 1820, rättigheten för fordringsegare upphört, att, vid bristande tillgång hos Gäldenären, få denne dömd att med arbete sin Skuld aftjena, inträffar nu den olägenhet, att då en fordran skall utmätas hos Gäldenär, hvilken icke eger fast Egendom eller annan synbar förmögenhet, förstår denne oftast

att tillställa så, att vid undersöknings-tillfället ingen tillgång hos honom finnes, hvarföre KronoBetjeningen också meddelar bevis om sanningen af detta förhållande. Någon annan utväg återstår då icke för Borgenären, än att antingen eftergifva sin fordran eller ock låta bysätta Gäldenären; men detta sednare medel omfattas i allmänhet sällan och bland Allmogen nästan aldrig, emedan hvar och en fruktar att utan gagn derigenom påbringa sig en ännu större förlust; och som hvar och en är skyldig att uppfylla hvarje lagligt tillkommen förbindelse, hvaraf synes billigt, att då en Gäldenär ej eger annan tillgång än sin arbetsförmåga, bör han med denna godtgöra hvad han ej på annat sätt förmår gälda; så yrkas: att då en gäldenär ej förmår med penningar eller egendom liqvidera en domfäst skuld, bör han, uppå fordringsegarens ansökan, förklaras skyldig att, för den förres räkning, å anvisande ort, samma skuld med arbete aftjena, emot sådan afskrifning derå, som motsvarar den för Dagsverken uti Länets Markegångs-taxa bestämda ersättning, dock med bibehållande af Bysättningsrätt för den, som heldre önskar omfatta en sådan utväg.

RiksdagsFullmägtige från Carlstads Län hafva i så måtto häruti instämt, som de ansett att Gäldenär, hvilken saknar annan tillgång än nödige gångkläder och husgeråds-persedlar, bör vara underkastad skyldigheten, att ej mindre med arbete aftjena

sin skuld, än träda i häkte om Borgenären det heldre vill, derest ej styrkas kan, att Gäldenärs obestånd tillkommit utan hans eget förvållande; och skulle Gäldenär åtnjuta i underhåll dagligen, så vida Fordringsegaren ej vill lemna honom föda och kläder i sitt eget hus, Femtio procents förhöjning af det belopp, som i årets Markegång är utsatt för ett Dränge-dagsverke, derest Gäldenären hade hustru och barn; men om han vore ogift, eller gift utan barn, efter hvad Markegången utsätter, alltid med skyldighet för Fordringsegaren, att hysa och herbergera Gäldenärens person, hustru och barn; hvaremot, om BysättningsDom söktes, som likväl ej borde meddelas i andra fall, än när Gäldenären saknar arbetsförmåga, Fordringsegaren skulle vara skyldig hysa Gäldenärs Hustru och Barn, hvilka då borde åtnjuta halfva Markegångs-dagspenningen, och om Gäldenären ej hade Barn eller vore ogift, med hälften af Markegångs-dagspenningen underhålla Gäldenären, och andra hälften, jemte 16 sk. Banco dagligen för Dagsverket å Skulden afräknas.

RiksdagsFullmägtigen Johannes Andersson från Skaraborgs Län, har på anförde skäl föreslagit: 1:o Att sådane pantförskrifningar och försäljningsskrifter, hvilka utvisa, att en i skuld försatt man, som till en eller flere personer emot en viss summa eller vissa vilkor låtit förskrifva all eller en del af sin Egendom, för att derigenom frikännas ifrån utmätning, de Borgenärer till

förfång, hvilka med rätta bordt hafva företräde, måtte helt och hållet ogillas och förkastas, och i det stället genom Lag stadgas, att de vinna företräde, som genom laga kraftvunne Domar, eller klara och tydliga Skuldebref, kunna visa, att de lemnat full valuta för hvad de hafva att fordra; 2:o Att en låntagare, som blifvit så afsigkommen, att han icke mägtar betala sin skuld, bör hädanefter åläggas, att med arbete, antingen hos Borgenären eller på anvisande ställe, godtgöra hvad i betalningen brister, emot afkortning å Skulden efter hvad Länets fastställde Markegång för ett Karle- eller Dränge-dagsverke föreskrifver; hvarvid, om han mägtar sjelf bestå sig kost och öfrige lifsmedel, han må njuta full afkortning; men då han erhåller förplägningen på stället, endast halfva Dagsverket å Skulden afräknas.

LagUtskottet har öfvervägat hvad i ofvanberörde måtto är vordet andraget och yrkadt; och hvad först angår RiksdagsFullmägtigen Johannes Anderssons förslag, att sådane pantförskrifningar eller afhandlingar, hvarigenom Gäldenärer till rätte Borgenärers förfång, sin egendom till andre personer öfverlåta, måtte genom lag förklaras ogilde, och förmånsrätt till Gäldenärs Egendom tillerkännas dem, som genom laga kraftvunne Domar eller klara och tydliga Skuldebref kunna visa, att de lemnat full valuta för hvad de hafva att fordra; så emedan Lagen icke gillar pantförskrifning eller

köp, som blifvit uppgjorde till dens förfång, hvilken vid desse åtgärders vidtagande egde bättre rätt till det pantförskrifne eller försålde godset, utan hvar och en, som på sådant sätt finner sig förnärmad, är obetaget att sin bättre rätt lagligen styrka, i hvilken händelse sådane afhandlingar varda häfna: ty finner Utskottet några andre Stadganden, till de öfverklagade missbrukens hämmande, icke kunna vidtagas.

Hvad åter angår, att Gäldenär, vid saknad tillgång till Skuldens gäldande, bör förklaras pligtig densamma med arbete aftjena; så ehuru Utskottet finner den af Kongl. Maj:t den 16 December 1820 i detta ämne utgifne förklaring vara med lagens rätta mening öfverensstämmande; likväl och emedan lagen redan förpligtar Gäldenär, hvars fattigdom tillkommit af slöseri, dobbel, lättja eller vårdslöshet, att aftjena Gälden med arbete eller sitta i häkte, ther Borgenärerne ej annorledes sig nöja låta, samt arbetsskyldigheten destoheldre bör till Gäldenärer i allmänhet utsträckas, i alla de fall der häkte eger rum, som denna skyldighet, efter Utskottets tanka, innefattar ett både i moraliskt hänseende och för allmän och enskild nytta mera lämpligt tvångsmedel, än inmanande i häkte, hvarest Gäldenär, ofta en längre tid qvarhållen, ej sällan genom det ombytta lefnadssättet skadas till helsan, under det han betager andre fångar ett för dem ofta saknadt tillräckligt utrymme, och hvar emedlertid

hans skuld alltjemt ökas, i stället att den i förra fallet skulle minskas; alltså har Utskottet funnit skäligt i så måtto tillstyrka bifall af de i detta ämne remitterade Memorialer, att Utskottet föreslår det stadgande; att Gäldenär, som saknar tillgång till sin skulds gäldande, och icke för den gäld, som sökes, vunnit den afträdesförmån, hvarom 3 Cap. ConcoursLagen af den 13 Julii 1818 handlar, förklaras pligtig att, ther Borgenär det äskar, samt Bysättning ej heldre sökas vill, hos honom eller å anvist ställe i orten sin Skuld aftjena med sådant arbete, som kan åstadkommas och lämpligt finnas; hvarvid hvarje dagsverke beräknas efter i Orten gångbart pris, deraf ena hälften afräknas på Skulden, och den andra lemnas Gäldenären till föda och underhåll; dock varder detta, tillika med några Ledamöters särskilda mening, till Riksens Höglofl. Ständers vidare granskning vördsamligen öfverlemnadt. Stockholm den 21 Junii 1823.

Utdrag af Protocollet, hållet hos Riksens Höglofl. Ständers LagUtskott, följande dagar år 1823.

Den 28 *Maji.*

S. D. Föredrogos RiksdagsFullmägtiges från Calmare Län, Nils Nilssons och Jonas

Håkanssons, från Carlstads Län J. Gråbergs, Jonas Nilssons, Anders Nilssons och Olof Olofssons, från Skaraborgs Län Johan Anderssons af Hederv. BondeStåndet remitterade på bordet hvilande Memorialer, om Gäldenärs förpligtande, att med arbete aftjena sin Skuld, tillika med Herr Friherre Fredric Ridderstolpes af Höglofl. Ridderskapet och Adeln remitterade Memorial i samma ämne.

Herr Borgmåstaren Arvidsson yttrade: "Då Lagen icke gillar någon pantförskrifning eller köp, som blifvit upprättadt till dens förfång, hvilken vid desse åtgärders vidtagande eger bättre rätt till det pantförskrifna eller försålda godset, utan hvar och en, som genom dem finner sig förnärmad, är obetaget att sin båttre rätt lagligen styrka, i hvilken händelse förenämnde afhandlingar varda häfna; anser jag något ytterligare stadgande i detta hänseende ej erfordras."

"Beträffande andra delen af Johan Anderssons Förslag och hvari Nils Nilssons Motion ingår, synes det å ena sidan oförenligt med rättvisa att en person, hvilken råkat blifva medellös till sin gälds betalande, skulle, då skulden vore någorlunda betydlig, nödgas arbeta flera år och ofta hela sin lifstid för Borgenärers godtgörande, hvilken påföljd för ett förhållande, som ingalunda hörde till brott, blefve lika svår, som det ansvar, hvilket efter Lagens allmänna straffgrunder bör endast träffa gröf-

re förbrytare, äfvensom, å andra sidan, i händelse till förekommande af allt sådant missförhållande, emellan en ouppfylld förbindelse och deraf följande ansvarighet, antingen antages en viss tid, hvarutöfver arbete, oansett skulden ej hunnit aftjenas, finge af Gäldenär utkräfvas, eller ock bestämde mindre Skuldsummor, hvarföre arbete finge Gäldenär åläggas, skulle ett lika oformligt missförhållande få rum, i thy att en Gäldenär, som ej förmådde betala en mindre, ofta nog obetydlig skuld, skulle derföre komma att lida enahanda svåra medfart, som en annan, den der vore mångfaldiga gånger mera skyldig. Vid betraktande häraf och då uppmärksamheten vidare fortsättes till den skillnad, som nödvändigt bör iagttagas i förfarandet med Gäldenär, hvilken af oförutsedde vidrigheter råkat i medellöshet, och den som genom liderlighet och bedrägerier förorsakat sine Borgenärer större eller mindre förlust, och hvilken, enligt ConcursLagen, skall straffas med arbete, finner jag mig ej ega några antagliga skäl till bifall af Motionentens Förslag uti förevarande hänseende; härvid torde dock anmärkas, att det missförhållande, hvarom jag ofvan ordat, äfven skulle komma att ega rum i afseende på bysättningen, heldst det är Borgenär obetaget att, ehvad skulden är större eller mindre, hålla Gäldenär bysatt till dess han fullt betalar, och hvaraf följer att en Gäldenär för en mindre Skuld kunde tvingas i bysättning i flere år och

till och med under hela sin lifstid; men denna anmärkning tror jag förfalla, enär man besinnar, att det mest kraftiga Correctiv emot en sådan utsträckt bysättningstid ligger deruti, att Borgenärs kostnad för den gäldskyldiges underhåll motväger all kittslighet, heldst kostnaden ökes i samma mån, som bysättningstiden fortfar.

Härmed förenade sig Herr Borgmästaren Hjertström; hvaremot Utskottets öfrige Ledamöter, i fråga om skyldighet för gäldenär, att med arbete sin Skuld aftjena, i så måtto biföllo Motionerne, att uppå de i Betänkandet upptagne skäl, det stadgande tillstyrktes, att, ther Borgenär i stället att yrka bysättning, heldre vill, att Gäldenär sin Skuld med arbete aftjenar, skall Gäldenär dertill vara pligtig; men hvad bestämmandet efter hvilken grund hvarje dagsverke borde till afdrag å Skulden beräknas, förmärktes skiljagtighet Utskottens Ledamöter emellan, hvarföre votering anställdes, efter denna proposition:

Den, som anser att priset på Dagsverken, som ske efter ArbetsDomar, bör bestämmas efter Markegång, svarar Ja, den det ej vill, svarar Nej; vinner Nej, kommer det i Orten gångbara pris att blifva bestämnings-grunden.

Voteringen utföll så, att 2:ne af BondeStåndets Ledamöter svarade Ja och 2:ne Nej; 2:ne af BorgareStåndets Ledamöter Ja och en Nej; samt PråsteStåndets och Höglofl. Ridderskapets och Adelns Ledamöter

Nej; och hade således Nej vunnit; i enlighet hvarmed Betänkandet skulle författas.

Den 21 Junii.

S. D. Upplästes till justering Betänkandet N:o 103, angående flere Motioner om förpligtande för Gäldenär, att med arbete aftjena sin Skuld.

Hårvid anmälte Herr Grefven och Ordföranden samt Herr Lagmannen Danckwardt, att de, som icke öfvervarit Utskottets öfverlåggning i detta ämne, reserverade sig emot Betänkandet i så måtto, som de ansågo en till betalning oförmögen Gäldenär ej böra åläggas att, ehvad hans Skuld är större eller mindre och grundar sig på en eller flere skuldsedlar, med arbete aftjena större delen af den Skuld, hvari han hos Fordringsegaren då håftar, än Femtio Riksdaler Banco; och Herr Borgmästaren Cederborg yttrade:

Då enligt lag icke något annat allmänt tvångsmedel för Gäldenär finnes än Bysättning och arbete utom hvad särskildt finnes stadgadt i afseende på vissa böter och ersättning för stulet gods, endast bordt åläggas i de fall 16 Cap. 3 §. HandelsBalken föreskrifver, anser jag den håremot stridande praxis, att, äfven utan föregången undersökning om orsaken till Gäldenårens obestånd, ådömma honom tvångsarbete, hafva påkallat den förklaring, som innefattas i Kongl. Circulairet

den 16 December 1820, men som erfarenheten visat, att den arbetande Folkclassens credit lidit genom upphåfvande af den säkerhet, som Borgenären hittills påräknat att få sina fordringar hos denna folkclass genom arbete godtgjorde, och då arbetstvånget i afseende på ringare skulder är vida lämpligare än bysättning, såsom åfven för arbetaren sjelf förmånligare, tillstyrker jag för min del att skulder, till mindre belopp eller så vida de icke öfverstiga 50 R:dr Banco, må vid bristande tillgång genom arbete aftjenas på sätt förut i allmänhet varit öfligt, men att utsträcka detta tvångsmedel till större summor skulle kunna föranleda ett slags lifegenskap, derigenom att en arbetare för hela sin lifstid kunde beröfvas friheten att välja husbonde och arbete, då deremot 5 Cap. 10 §. UtsökningsBalken innehåller det Correctiv mot Bysättnings urartande till lifstidsfängelse, att Dommaren bör pröfva huru Gäldenärens obestånd tillkommit, hvilket synes åsyfta sakens vidare behandling som concours. Ut Supra.

Ex Protocollo,

Joh. Jac. Kleman.

N:o 104.

N:o 104.

Ankom den 4 Julii 1823.

Betänkande, angående Riksens Ständers JustitiæOmbudsmans Ämbets-Berättelse för den sedan sista Riksmöte förflutna tid.

Till LagUtskottets handläggning hafva samtlige Respective RikStånden remitterat de af Riksens Höglofl. Ständers JustitiæOmbudsman, Commendeuren med Stora Korset af Kongl. WasaOrden, Juris Doctorn Herr Friherre L. A. Mannerheim, dels genom tryck utgångne Berättelser för åren 1819, 1820, och 1821, rörande förvaltningen af det honom anförtrodde Ämbete, dels ock den enahanda Berättelse för 1822, som Herr Friherren och JustitiæOmbudsmannen, vid nu påstående Riksmöte, den 14 nästledne Januarii, afgifvit, jemte de handlingar, hvilka vid desse Berättelser äro fogade; äfvensom Höglofl. Ridderskapet och Adeln tillika öfverlemnat de af åtskillige dess Ledamöter, i anledning af desse Berättelser afgifne yttranden.

I följd häraf, har Utskottet till granskning företagit berörde Berättelser, hvarvid Utskottet ansett sig först böra afskilja de af deruti innefattade ämnen, hvilka Utskottet funnit icke kunna hänföras till dem,

som, enligt 33 §, i RiksdagsOrdningen, tillhöra Utskottets pröfning och handläggning.

Af denna egenskap har Utskottet ansett vara Herr Friherrens och JustitiæOmbundsmannens anmälanden, dels om det åtal Herr Friherren och JustitiæOmbudsmannen, i följd af Riksens Höglofl. Ständers ConstitutionsUtskotts remiss den 2 April 1818, inför RiksRätt utfört emot Konungens GeneralAdjutant för Flottorne, dels ock de af Herr Friherren och Justitiæ-Ombudsmannen förordnade Fiscaliska åtal emot åtskillige Ämbets- och Tjenstemän för begångne tjenstefel och den handläggning desse åtal vunnit: samt de af Herr Friherren och JustitiæOmbudsmannen vid dess Berättelser togade förteckningar, öfver de Riksens Ständers Beslut, till hvilka Kongl. Maj:t lemnat dess nådiga Sanction, samt öfver sådane Riksens Ständers underdånige Betänkanden, vid nästlidne Riksdag, som blifvit understälde Kongl. Maj:ts vidare nådiga pröfning och afgörande.

Beträffande dernäst de hos Höglofl. Ridderskapet och Adeln, i anledning af ifrågavarande ÄmbetsBerättelser, utaf Herr Pehr Gustaf Cederschjöld, Herr Friherre C. H. Ankarsvärd samt Herr Grefve F. B. von Schwerin afgifne yttranden, hvaraf den förstnämnde, så vidt det innefattar bestämdt anmärkte brister uti nu gällande Lagar och Författningar, redan blifvit genom Lag- samt Allmänna Besvärs- och EkonomieUtskottens gemensamma Betän-

kande N:o 92 besvaradt; så enär de samma, i allt hvad, uti nämnde Betänkande, icke redan blifvit upptagit, innehålla anmärkningar, att åtskilliga ämnen, hvilka, enligt Riksens Ständers för deras Justitiæ-Ombudsman utfärdade Instruction, skola varit föremål för JustitiæOmbudsmannens Ämbetsomfattning, och till Riksens Ständers kännedom uti ÄmbetsBerättelserne således bordt framställas, blifvit derifrån helt och hållet uteslutne, och, enligt den uti 33 §. af RiksdagsOrdningen bestämda gräns för LagUtskottets befattning, Utskottet icke tillkommer någon granskning af det sätt, hvarpå JustitiæOmbudsmannen bestridt sin Ämbetsförvaltning; alltså anser Utskottet sig icke böra, öfver de gjorde anmärkningarne något vidare yttrande afgifva.

För Utskottets åtgärd återstår således endast, att, efter föregången granskning, meddela utlåtande öfver de af Herr Friherren och JustitiæOmbudsmannen omförmälde Lagförklaringar, hvilka sedan sistlidne Riksdag blifvit af Kongl. Maj:t meddelte.

Ibland desse äro upptagne, Kongl. Förordningen den 1 Junii 1819, angående sättet huru förfaras skall, med sådane personers anhållande och tilltalande, hvilka begå förbrytelser i ett af de förenade Riken Sverige och Norrige, samt derefter afvika till det andra; och Kongl. Maj:ts nådiga Bref till Svea och Götha HofRåtter af den

16:de December 1820, hvarigenom, uppå JustitiæCancellersÄmbetets hemställan, är vordet erinrat, att som, utom vid de händelser då i Lag och Författningar särskilde stadganden äro gifne, Lagen i öfrigt icke medgifver något annat tvångsmedel för Gäldenär, som saknar tillgång att sin skuld betala, än bysättning, och arbete icke bör honom ådömas i annat fall, än då sådant enligt 16 Cap. HandelsBalken eger rum; alltså borde detta af vederbörande iagttagas; och som LagUtskottet öfver förstnämnde Kongl. Förordning, i följd af Kongl. Maj:ts Nådiga Skrifvelse till Riksens Ständer den 27 sistl. Februarii, redan afgifvit särskildt Betänkande, under N:o 49, samt, i afseende på Kongl. Brefvet den 16 December 1820, i anledning af under innevarande Riksdag väckte flere motioner, om den ändring deri, att Gäldenärer måtte förklaras pligtige, att deras skuld med arbete aftjena, när Borgenär det äskar, likaledes uti särskildt Betänkande, under N:o 103, sig utlåtit, så får Utskottet endast desse Betänkanden vördsamt åberopa.

Vidare förekommer: Kongl. Maj:ts nådiga Bref till BergsCollegium af den 22 Januarii 1818, hvarigenom, uppå bemälte Collegii underdåniga förfrågan, huruvida böter för försummadt upprop eller förfallolöst uteblifvande från BergsTingen borde ådömmas, enligt Kongl. Brefvet den 10 November 1693, till lika belopp med hvad för LagmansRåtterne vore stadgadt, eller

denna Författning borde anses genom senare föreskrifter ändrad, och böter ålåggas enligt Lagens stadgande i 12 Cap. 2 §. RättegångsBalken, lika med hvad för HårradsRåtterne blifvit utsatt; Kongl. Maj:t i nåder förklarat, att som de Stadganden, hvilka enskildt röra BergVerken i Riket, innefatta ämnen, hvilka icke finnas intagne i allmänna Lagen och det ifrågavarande Brefvet af den 10:de November 1693, angående beräkningen af böter, för Parters uteblifvande från BergsTingsRätter, icke funnes vara, genom något senare förordnande, ändradt eller upphäfvet, alltså borde berörde Bref tjena vederbörande till efterrättelse; Kongl. Maj:ts nådiga Förklaring, den 17 December 1818, af 10 Cap. 1 §. JordaBalken, om den som annars jord, hus och tomt sålja, skifta eller förpanta kan; hvarigenom förklaras vara med Lagens grund och mening instämmande, att enär i stöd af ofvan åberopade §.; det klander anföres, att annor mans jord, hus och tomt blifvit såld, skiftad eller förpantad, utan rätter egares öppna Bref och Fullmagt dertill, Domaren, om ock uppbud med laga stånd mellankommit, icke är deraf eller af utfärdad fasta betaget, att efter Lag och sig företeende omständigheter, pröfva en dylik talan; då i öfrigt den tid blifvit iagttagen, som i Lag och Kongl. Förklaringen den 14 Maji 1805, föreskrifves; Kongl. Maj:ts nådiga CirculaireBref till Hof- och ÖfverRätterne den 16:de December

1819, angående verkställighet af Beslut i brottmål, deruti stadgas: att när en tilltalad, efter erhållen del af det angående honom gifne Utslag, dermed förklarat sig nöjd, och vid ett sådant förklarande förblifver samt fråga ej eller eger rum om högre ansvar än hvartill dömdt blifvit, möter ej något hinder för verkställigheten af samma utslag deraf, att tiden till ändringssökande ännu ej förflutit; men att, om den tilltalade, innan besvärstiden tilländagått, återkallar sitt förklarande, att han med Utslaget är nöjd, kan det ådömda straffet, emot den sakfäldes vilja icke verkstållas, innan tiden till besvärs anförande gått tillända, och laga kraft kommit å Utslaget; Kongl. Maj:s nådiga CirculaireBref till Hof- och ÖfverRätterne, den 27 October 1820, angående åtskilliga omständigheter i afseende å böters förvandling i kroppsstraff, deruti, under åberopande af 20 Cap. 4 §, 32 Cap. 1 § RättegångsBalken, och 1 Cap. 1 §. StraffBalken, samt Kongl. Brefven den 11 Junii 1740, och den 5 Februarii 1768, förklaras: 1:o Att den Målsegande medgifne rättighet, att efterskänka sin andel i böter, som för bristande tillgång förvandlas, ej bör sträcka sig till allmän åklagare; men då Målsegande, som sjelf angifver och utförer saken vid Domstol har rättighet att eftergifva eller träffa öfverenskommelse om sin tredjedel af böterne och kroppspligten i sådant fall inskränkes till två tredjedelar af den, som svarar mot

hela bötesbeloppet, följer deraf att om Målseganden har större andel af böterne och eftergifver den, bör kroppsstraffet minskas i samma förhållande, som är emellan Målsegandens andel af böterne och hela bötesbeloppet; 2:o att en sådan minskning får ega rum oagtadt målsegandens bevis om dess andels godtgörande eller eftergift, icke före böternes förvandling vid Domstolen, utan först vid den sakfäldes införpassande till Länshäcktet hos Kongl. Maj:ts Befallningshafvande företes, då Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i förhållande till Målsegandens andel i böterne bestämmer minskningen i kroppspligten och den till verkställighet befordrar 3:o Att vid Lagens stadgande om högsta och lägsta kroppspligt bör förblifva utan hinder af den ändring som genom Målsegandens eftergift kan tillkomma; men att, när det genom eftergift minskade straff ej svarar emot jemnt antal af dagar bör, utan tillämpning af det i 5 Cap. 4 § StraffBalken bestämda dagtal, kroppsstraffet i förhållande till Målsegandens eftergift förminskas, samt i händelse det derefter icke skulle uppgå till jemt antal af dagar, beräknas efter den grund, som 5 Cap. 1 §. StraffBalken, i afseende på förvandlingen i Spö- och Risstraff, gifver vid handen; — Kongl. Maj:ts nådiga Bref till Hof- och ÖfverRätterne den 21 Junii 1820, angående straffet för 2:dra resan föröfvadt inbrott, hvarigenom stadgas, att Kongl. Brefvet den 1 April 1773 och Förklarin-

gen deröfver den 30:de April 1773, böra förstås så, att den som en gång lidit straff för inbrott, men åter för andra gången i afsigt ett stjäla, dermed beträdes, skall utan afseende på värdet af det dervid tillgripne, i och för sjelfva inbrottet vara förfallen till de i 1773 års Bref utsatte 2:ne års arbete, mannen å någon Kronans Fästning, och qvinnan i Tukthus; — samt Kongl. Maj:ts nådiga Kungörelse den 5:te December 1821 angående hvad genom convention emellan Kongl. Maj:t samt Ryska Kejsaren den 17 Januarii samma år blifvit öfverenskommet, om brottmålens behandling å ömsesidor om Riksgränsen.

Som Utskottet funnit att förr berörde af Kongl. Maj:t meddelte Förklaringar och vidtagne Stadganden, dels varit föranledde af utrönta olika fattade begrepp, om Lagens och Författningarnes behöriga tydning och tillämpning, dels ock erfordras för att bestämma hvad, till fullkomnande af Lagens föreskrifter, bör iagttagas, samt således varit nödvändige till befrämjande af enhet i Lagskipningen; så har Utskottet ansett sig böra till Riksens Höglofl. Ständer hemställa, att de såsom ständig Lag må antagas.

Detta varder dock tillika med ett särskildt ProtocollsUtdrag innefattande en Ledamots reservation, till Riksens Höglofl. Stånders vidare pröfning vördsamligen öfverlemnadt. Stockholm den 21 Junii 1823.

Utdrag af Protocollet, hållet hos Riksens Höglofl. Ständers LagUtskott den 9:de Junii 1823.

S. D. Föredrogs Riksens Höglofl. Ständers JustitiæOmbudsmans, af samtlige Riks-Stånden till LagUtskottet remitterade ÄmbetsBerättelse för åren 1818, 1819, 1820, 1821 och 1822, tillika med de hos Höglofl. Ridderskapet och Adeln af flere dess Ledamöter gjorde anmärkningar; hvarom beslöts Betänkandet N:o 104.

Herr Borgmästaren Arfvidsson åberopade härvid, i afseende på det uti denna Berättelse omförmäldte Kongl. Brefvet den 16 December 1820, angående oförmögne Gäldenärers befrielse från skyldighet att, med arbete sin skuld godtgöra, det särskilda yttrande Herr Borgmästaren afgifvit vid redan föregången pröfning af motioner, som i detta ämne blifvit till Utskottet remitterade. Ut Supra.

Ex Protocollo,

Joh. Jac. Kleman.

N:o 105.

Ankom den 4 Julii 1823.

Utlåtande, i anledning af Åter-remiss af Utskottets Betänkande N:o 3, angående yrkad befrielse för Förmyndare, från skyldigheten att hvart 3:dje år tillöka myndlingens Arfs-Capital med den under tiden upplupne ränta.

Enär LagUtskottets den 19 sistl. Februarii afgifne Betänkande, öfver Herr Prosten Doctor Palms Memorial, angående förmyndares frikallande från skyldigheten, att hvart 3:dje år tillöka myndlingens Arfs-Capital med den under tiden upplupne ränta, blifvit hos Högv. PresteStåndet föredragit, hafva anmärkningar deremot blifvit gjorde, som föranledt till åter remiss deraf, öfver hvilka anmärkningar Utskottet nu tillhör att sig yttra.

Af det Utdrag af bemälde RiksStånds vid förberörde tillfälle hållne Protocoll, som blifvit LagUtskottet meddeldt, har Utskottet inhemtat, att emot hvad Utskottets ofvannämnde Betänkande innehåller, blifvit erindradt, af Herr Prosten Doctor Palm: att, på anförde skäl, Förmyndarens förbindelse, icke bör sträckas längre, än att, då han genom allmänna Tidningarne styrkt sig

hafva tillbjudit utlåning af omyndiges arf mot den säkerhet Lagen fordrar, och ingen infunnit sig som en sådan säkerhet kan och vill lemna, han då må vara befriad från den indirecta men svåra beskattning, att ur egen Cassa räntebeloppet betala; men att, om detta ej skulle kunna antagas, det borde vara en rättighet för den medborgliga friheten, att icke kunna tvingas till ett Förmynderskap, åtminstone längre än för 3:ne år, efter hvilkas förlopp Förmyndaren måtte, sedan han med sluten räkning, gjort redo för sin förvaltning, blifva från sitt Förmyndareansvar rättvisligen befriad, då han sådant sjelf äskar; med hvilket yttrande Herr Professoren Doctor Forsell sig förenat, heldst ingen känd Lag skall ålägga förmyndaren, att hvart tredje år lägga ränta till Capitalet, samt ehuru sådan skyldighet å Förmyndarens sida syntes vara för myndlingarne förmånlig, den samma likväl kunde blifva för dem mera skadlig om, med fortfarande af en sådan betungande skyldighet, säkre personer, åtminstone icke för en längre tid vilja åtaga sig förmynderskap. Hr Biskoppen Doctor Faxe har ansett: att af stadgandet i 1 §. af 23 Cap. ÄrfdaBalken, att förmyndare hvart 3:dje år skall aflemna sluten räkning, Förmyndarens förbindelse icke kan blifva annan, än upptagande i räkningen af laglig ränta; men icke den, att, tvärt emot 9 Cap HandelsBalken, öka Capitalet med en ränta, som till äfventyrs ännu icke år influten: att då Utskottets afslag till motio-

nen icke är grundadt på klar Lags bestämda föreskrift, nödvändigheten fordrat ett förslag till Lagförändring uti hvad som rörer Förmyndares förbindelse till ränteberäkning för myndlingars Capital, på det all ovisshet härom må upphöra, och att dervid tagas i betragtande de hinder som möta den mest vaksamma och noggranna Förmyndare, att i laga tid utbekomma från Låntagare årliga räntan, och svårigheten större nu än förr, att mot full säkerhet kunna till förräntande utlåna contanta Capitaler; och har slutligen Herr Prosten Linderot anmärkt, att, uppå Förmyndare förfrågningar, huru i sådane fall förhållas bör, Domaren, under Lagarnes närvarande, i detta hänseende mindre bestämda skick, svårligen skall kunna meddela annat, än det för Förmyndare obilligt betungande Utslag, att denne skall för årliga räntan ansvara, äfven i de händelser, då han icke kunde densamma bekomma.

Vid besvarandet af desse anmärkningar, anser Utskottet sig först, i anledning af Herr Biskopen Doctor Faxes anförande, böra erinra, att då Motionairen icke föreslagit någon Lag i afseende på allt förräntande af omyndiges ArfsCapitaler, utan endast yrkat, att Förmyndare måtte befrias från den enligt Motionairens tanka dem vidlådande skyldigheten, att hvart 3:dje år lägga den upplupna räntan till hufvudstolen, har Utskottet icke utöfver detta ämne bordt sträcka sitt utlåtande.

Vidkommande dernäst, den af Herr Doctor Palm nu gjorde motion, om rättighet för Förmyndare, att efter det han 3:ne år innehaft ett förmynderskap, få detsamma sig afsäga; anser LagUtskottet sig böra densamma afstyrka, på den grund, att godkännandet af denna nya ursägt från Förmynderskap, skulle i allmänhet medföra ett tätare ombyte af Förmyndare, hvilket med de omyndiges rätt och bästa icke står att förena.

Då de emot Utskottets Betänkande i öfrigt gjorde anmärkningar, icke innefatta andre omständigheter än de, som vid Betänkandets afgifvande, redan hos Utskottet kommit i öfvervägande, har Utskottet ej funnit anledning, att deri göra någon ändring, utan får detsamma åberopa, med tillkännagifvande att Betänkandet vunnit de öfrige 3:ne RiksStåndens bifall.

En Ledamots särskildta yttrande innefattas uti bifogade ProtocollsUtdrag. Stockholm den 4 Junii 1823.

Utdrag af Protocollet, hållet hos Riksens Stånders LagUtskott den 4 Junii 1823.

S. D. Sedan LagUtskottets den 19 sistl. Februarii afgifne Betänkande, öfver Herr Prosten Doctor Palms Memorial, om Förmyndares frikallande från skyldigheten,

att hvart tredje år tillöka Myndlingens Arfs-Capital, med den derå under tiden upplupne ränta, blifvit af Högv. PresteStåndet, i följd af derstädes gjorde anmärkningar till Utskottet återremitteradt, så företogos nu till öfverläggning berörde anmärkningar, i anledning hvaraf Utskottets Heste Ledamöter beslöto det svar, som innefattas uti Utlåtandet N:o 105; hvaremot Herr Borgmästaren Arfvidsson anförde, det han ansåg Herr Doctor Palms i Högv. PrästStåndet gjorde yrkande, som, bland annat, åter-remissen föranledt, att stadgande borde meddelas, att icke någon måtte vara skyldig, åtaga sig Förmyndersksp, för långre tid än tre år, icke vara så omedelbarligen föranledt af Prosten Palms första motion, att detsamma enligt 56 §. af RiksdagsOrdningen bordt af Utskottet upptagas. Ut Supra.

Ex Protocollo,

Joh. Jac. Kleman.

N:o 106.

Ankom d. 10 Julii 1823.

Utlåtande, i anledning af anmärkningar vid Utskottets Betänkande N:o 37, angående yrkadt närmare bestämmande, i hvilka fall Provincial-Medici Besigtningar äro nödvändige

vid uppkommande tvistemål, huruvida död person vådeligen omkommit eller icke.

Vid föredragning hos Höglofl. Ridderskapet och Adeln af LagUtskottets ifrågavarande, under den 10 nästlidne April, i anledning af Herr Prosten Magister Jacob Hagbergs Memorial, afgifne Betänkande, har Herr Casper Ehrenborg anmärkt, om icke genom den af Utskottet föreslagne Redaction, nog mycket är lemnadt åt Krono-Betjeningens bedömande, heldst man af sednare årens erfarenhet funnit, att flere mord på ganska invecklade sätt blifvit begångne. Herr Ehrenborg tror, att i alla sådana fall, då menniskor finnas döde af okände orsaker, böra Konungens Befallningshafvandes eller Domarens förordnande afvagtas innan begrafning får ske; att Utskottets yttrande, det, anmälan bör ske hos Konungens Befallningshafvande eller Domaren, är för obestämdt, och att uttryckligen bör stadgas, det den skall göras till Domaren, så vida Lagtima Ting är för handen; men i annat fall till Konungens Befallningshafvande, hvarefter af dem skall bestämmas, huruvida undersökning af Läkare skall anställas, eller om den döde, den förutan får begrafvas, hvilket likvål ej bör ske, derest icke dödssättet finnes vara desto påtagligare, emedan erfarenheten visat, att ganska många mord och förgiftningar, på sådant sätt, af kunnige Läkare blifvit

upptäckte; och har Betänkandet i anledning häraf blifvit åter remitteradt.

Utskottet, som öfvervägat dessa anmärkningar, anser dem icke föranleda till någon ändring i Utskottets afgifne Betänkande, hvilket Utskottet får ytterligare åberopa, med tillkännagifvande, att detsamma enligt ankomne ProtocollsUtdrag, blifvit af Högv. Preste- Vällofl. Borgare- och Hederv. BondeStåndet bifallet. Stockholm den 12 Junii 1823.

N:o 107.

Ankom d. 10 Julii 1823.

Utlåtande, i anledning af anmärkningar vid Utskottets Betänkande N:o 27, angående yrkadt antagande af LagCommittéens förslag till RättegångsBalk, samt om offentlighet vid Domstolar och PolisKamrar.

LagUtskottets under den 5 sistlidne April afgifne Betänkande, öfver Riksdags-Fullmägtigarne Nils Insulins och J. J. Rutbergs Memorialer, dels antagande af LagCommittéens förslag till RättegångsBalk, dels om offentlighet vid Domstolar och PolisKamrar i Städerne, har af Högv. Preste-

steStåndet och Vällofl. BorgareStåndet blifvit till LagUtskottet åter-remitteradt, i anledning af anmärkningar, som emot Utskottets utlåtande i fråga om offentlighet vid Domstolar, blifvit framstälde, hos Högv. PresteStåndet, af Herr Biskopen Doctor Faxe och Herr Professoren Doctor Lundblad, hvilka på anförde skäl, dels ansett, att de Brottmål, hvilka Lagen bestämdt förklarat, icke böra under fleres än Parternes öfvervaro vid Domstol behandlas, eller äro af den beskaffenhet, att de antingen såra anständigheten, eller, offentligt undersökte, skulle hafva menligt inflytande på sedligheten, icke kunna underkastas den föreslagne offentligheten; dels fästat uppmärksamheten derå, att uti de hos Consistoria Ecclesiastica förekommande ägtenskapsmål, eller brottmål, de sednare begångne egentligen i Ämbetet af de under Consistoriernes inseende ställde personer äfvensom uti de Consistoria Academica tillhörande Disciplins mål, en offentlig behandling hvarken vore nödig eller nyttig; och har hos Vällofl. BorgareStåndet, Herr Bagge, gjort enahanda anmärkning, med den först anförde, samt yrkat, att de mål, hvilka från offentlighet vid Domstolarne böra undantagas, måtte uti det af Utskottet föreslagna Lagstadgande bestämdt utsättas; äfvensom Herr Ståhle erinrat, att för Domstolarne i anseende till Climatets sträng-

het vissa tider, det blefve högst vådligt, om, på sätt Utskottet föreslagit, de skulle hålla sina Sessioner för "öppna dörrar," hvarföre han hemståldt, att stadgandet i stället kunde innefatta: "att åhörare måge hafva fritt tillträde."

Utskottet får i anledning häraf förklara, att då Utskottet, hvad UnderRåtterne angår, icke tillstyrkt annan eller mera vidsträckt offentlighet vid Rättegångs-ärenders behandling, än som vid dess Domstolar förut varit tillåtne, Utskottet ansett sig icke behöfva, att uti det nya Lagförslaget införa undantag för sådane mål, uti hvilka, i anseende till deras menliga inflytande på sedligheten offentlig behandling, enligt särskildta Författningar, hittills icke fått ega rum; deruti någon ändring ej eller af Utskottet blifvit föreslagen. Utskottet medgifver likväl, att ett förtydligande af denna Utskottets åsigt, till förekommande af möjlig villrådighet vid tillämpningen af det föreslagne Lagstadgandet torde vara gagnelig.

Vid hvad i afseende på Consistoria Academica och Ecclesiastica blifvit anfördt, får Utskottet anmärka, att de förre, då de utöfva Domaremagt, icke mera än andra Rätter böra undantagas från skyldigheten, att iagttaga de för Domstolar föreskrifne former, hvilket åfven hvad de sednare angår, bör anses gällande, utan att likväl den slutsatts deraf kan dragas, att ett förhör med 2:ne oenige makar, eller med en felagtig Prestman bör inför öppna dörrar hållas,

enär ingendera af dessa åtgärder af Dom-Capitlet vidtagas i Domareegenskap, utan endast till varningars meddelande i förra fallet, och i det sednare till utrönande om Prestmannens förhållande bör till verldslig Domstol öfverlemnas.

Utskottet, som i afseende på Herr Ståhles anmärkning förmodar, att rätta meningen med uttrycket *öppna dörrar* icke bör kunna förtydas, får med åberopande i öfrigt af dess förra Betänkande, härmed i anledning af hvad härom först blifvit yttradt, föreslå följande Redaction af 1:sta Momentet i Lagförslaget.

"Vid alla UnderRåtter, samt vid PolisKamrar i Städerne, då sådane mål der förehafvas, i hvilka PolisKammare utöfva Domsrätt, skall rättegång för öppna dörrar hållas, ther icke, i afseende på visse, anständigheten och sedligheten stötande mål, genom särskildte Författningar annorlunda förordnadt är."

Några Ledamöters särskilda mening, innefattas uti bifogade ProtocollsUtdrag. Stockholm den 12 Junii 1823.

Utdrag af Protocollet, hållet hos Riksens Ständers LagUtskott den 12 Junii 1823.

S. D. Å de anmärkningar, hvilka föranledt åter-remiss af Utskottets den 5 sist-

lidne April afgifne Betänkande, angående offentlighet vid Domstolar och PolisKammrar i Städerne, förenade sig Utskottets fleste Ledamöter om det svar, som innefattas i Utlåtandet N:o 107, hvaremot sig reserverade Herr Borgmästaren Arvidsson samt RiksdagsFullmägtige Börje Börjesson och Pehr Bengtsson, hvilka ansågo offentlighet böra ega rum äfven i Consistoria Academica och Ecclesiastica. Ut Supra.

Ex Protocollo;

Joh. Jac. Kleman.

N:o 108.

Ankom d. 10 Julii 1823.

Utlåtande, i anledning af anmärkningar vid Utskottets Betänkande N:o 38, angående förändrat sätt för Författningars uppläsande i Kyrkorne.

Vid LagUtskottets genom afgifvet Betänkande under den 14 nästlidne April, i anledning af Herr Grefve H. Wachtmeisters samt Herr Prosten Forssanders Memorialer framställde förslag, till ett förändradt sätt för Författningars uppläsande i Kyrkorne, har blifvit anmärkt hos Vällofl. Borgare-

Ståndet, att enär en Lag eller Författning måste offentliggöras, och det dertill nu brukliga sätt fått begagnas från uråldrigá tider, större skäl skola behöfvas, att deruti verka ändring, än dem hvarå motionerne och LagUtskottets Betänkande grunda sig; att af det nu brukliga sätt för kungörandet, andagten under Gudstjensten icke störes; men att det är kändt, huru Församlingen knappast afbidar Predikans slut innan den börjar begifva sig ur Kyrkan, och om läsningen af Författningarne uppskjötes till hela Gudstjenstens slut, komme Församlingen troligen icke att afhöra många Kungörelser af ganska stor vigt; att den särskilde tanka BondeStåndets Ledamöter uti LagUtskottet yttrat, synes vara ett uttryck af allmänna rösten, från den del af allmänheten, som ej på annat sätt än genom uppläsningen i Kyrkorne, har tillfälle att få del af Författningarne, hvadan någon förändring uti nu bruklige kungörelsesättet ej bör ega rum; samt hos Hederv. BondeStåndet af RiksdagsFullmågtigen Ola Carlsson, från Linköpings Län, som ansett all förändring af hittills öflige sätt för allmänna och enskilde Kungörelsers offentliggörande, endast verka till oreda, särdeles hos de mindre upplyste bland allmogen, som äro vane att innan Gudstjenstens slut, få höra desamma sig föreläsas, och många som äro angelägne att bevista Gudstjensten till slut, skola likväl icke dröja derefter, då de icke förut känna hugnvida de Kungörelser som komma att upp-

läsas, ega allmänt interesse, samt således ofta stadna i okunnighet om angelägne föreskriften; att någon olämplighet icke skall finnas i det bruk som nu följes, ej eller att andagten deraf störes, samt att det varit vida angelägnare att afskaffa de så kallade offer, hvilka under Gudstjensten åt Prest och Klockare, genom håfvar insamlas, genom hvilket bullrande göromål uppmärksamheten mycket mera störes under andagtsstunderne.

Då Betänkandet i följd af desse anmärkningar, blifvit af Vällofl. Borgare- och Hederv. BondeStånden till Utskottet återremitterat, får Utskottet nu förklara, att Utskottet icke funnit anmärkningarne förändra de skål, hvilka Utskottet antagit för det tillstyrkte förändrade sättet för Författningars kungörande i Kyrkorne, hvarföre Utskottet får samma Betänkande åberopa, med vördsamt tillkännagifvande, att Höglofl. Ridderskapet och Adeln samt Högv. PresteStåndet, enligt ankomne ProtocollsUtdrag, detsamma redan bifallit, hvarjemte Ledamöternes af Hederv. BondeStåndet äfven nu yttrade skiljagtige meningar uppå begäran, genom ProtocollsUtdrag bifogas. Stockholm den 12 Junii 1823.

Utdrag af Protocollet, hållet hos Riksens Höglofl. Stånders LagUtskott den 5:te Junii 1823.

S. D. Föredrogs till ytterligare hands

läggning följande Utskottets afgifne, men utaf respective RiksStånden åter-remitterade Betänkanden jemte de emot dem gjorde anmärkningar, nemligen:

— — — — — —

— — — — — —

Betänkandet N:o 38. Angående förändradt sätt för Kungörelsers uppläsande i Kyrkorne. Åter-remitterat af Vällofl. Borgare- och Hederv. BondeStånden.

De fleste Utskottets Ledamöter ansågo sig ej halva något skäl att göra någon ändring i hvad Betänkandet innehåller; men Nils Håkanssom yttrade sig skriftligan, sålunda:

"Om en varmare känsla för Religionen, och en starkare väckt andagt, vore ovillkorliga följder af den genom detta Rikets Höglofl. Ständers LagUtskotts Betänkande föreslagne ändring uti 2 Capt. 5 §. Kyrkolagen, angående Kungörelsers upplåsande efter slutad Predikan, så skulle detta skäl vara mägtigare än sjelfva vanan och bruket, som genom århundradens helgd vunnit en styrka och ordning, som ej utan stora olägenheter kan brytas."

"Men om man å ena sidan öfverväger det samband som äro emellan värdsliga pligter och dem som tillhöra en genom Religionen utbildad moral, och hur vigtigt det är för den sednare, att ingen försummelse i de förra genom en möjligen förfelad upplysning derom, får ega rum, hvaraf följer att någon så beskaffad strid emel-

lan desse ämnen, att det ena skulle motverka det andra, ej är tänkbart, så länge Religionen är, och måste vara ledstjernan för alla åtgärder i lifvet; och å andra sidan, att inga Kungörelser i Kyrkorne uppläsas, som ej angår pligter mot mig sjelf eller andre, hvaraf begreppet aldrig lifligare kan inhemtas, än just i det ögonblick man emottagit Religionens sanna och upplyftande påminnelser, hvilka, likasom framtränga beslutet om åliggande skyldigheter, och derigenom bidraga till sammanlefnadens fullkomnande, — så skall man lätt finna, att grunderna för denna föreslagna ändring, ej är så sann, att den uppväger de dermed förknippade olägenheter, som möjligen kunna göra medborgare emot sin vilja försummeliga."

"Jag vill förtiga, hur och hvilka Kungörelser som angå en religiös syftning, tillåtas strax efter predikans slut uppläsas; hur obestämdheten af denna benämning, kan tillåta utsträckningar deraf, ända till allt som rörer Kyrkans œconomie, disciplin, Prästerskapets offer, aflöning och Tionde, hvilka pligter skulle liksom få en ökad vigt och anseende, då de skiljas från alla andra pligter, lika vigtige, lika nödvändige för allmänna lifvet och vårdnaden för Religionen, utan att ändamålet med en fortsatt andagt derigenom vunnes. Jag vill förbigå det ogrundade tvifvelsmål, att en väckt Religionskänsla, skulle kunna förloras genom kungörandet af hvad mig är

nödvändigt att känna såsom medborgare, hvilka tvifvelsmål förutsätter den fruktan, att Gudstjenstens frugter äro ögonblicklige och kunna förfelas genom det minsta afbrott, som lifvets omsorger i alla fall, så ofta gör nödvändigt. Jag vill endast uppehålla mig vid vigten deraf, att alla medborgare sättas i tillfälle att känna åliggande skyldigheter, så att de ej kunna föra dess försummelse på okunnighetens räkning, och vid vigten att störa urgamla sedvanor, då inga bättre kunna sättas i stället."

"I förra fallet måste man erindra sig att så länge Gudstjensten ej är slutad, råder ännu en ordning och tystnad i Kyrkorne, som gör uppmärksamheten vid hvad som läses och kungöres, hvilka åter störas vid dess slut, af den mängd personer, hvars intresse med den slutas, och som derföre då lemnar Kyrkan; mången som ej kan förutse, hvad inflytande en Kungörelse möjligen kan hafva på dess väl, följer detta exempel, och går förlustig af en vigtig upplysning, hvaraf förlust och skada både for honom och det allmänna uppstår."

"På landet der en husfader alltid åtföljes af sitt husfolk, af hvilka den förre endast har en mera tvingande skyldighet att känna hvad som allmänneligen Kungöres, måste han, antingen öfverlemna den villiga kännedom härom och åtfölja sitt folk hem, eller och öfverlemna dem till en plågsam väntan och vintrens köld, alltid mera känbar, då ingen egen kallelse, egen syssel,

sättning, eller hoppet om fortsatt Gudstjenst fästa uppmärksamheten och aflägsnar ledsnaden; betraktad ur hvad synpunct som helst, så beredes af det nya förslaget ett ondt, som aldrig ersättes af något godt. Om antingen Religionen, den allmänna ordningen, och blygseln att fela emot dem, eller begäret att följa andras exempel, tvingar enom att dröja i Kyrkan till Gudstjenstens slut, så tvingas han också derigenom att emottaga kännedom om sine åligganden, hvilket han försummar då dessa vilkor förlora sin kraft."

"Den urgamla vanan och plägseden, behöfver också att skonas, så vida ej tvingande omständigheter påkalla dess förändring, och då dessa, efter hvad jag tror mig finna, häri ej förekomma, och jag förutser alla de oordningar, som en längre tid skola inträffa, innan en ny ordning kommer att införas och stadgas, och att en mängd menniskor, liksom Scholgossar, som vid timmans slut lemnar Scholan, komma att strömma ur Kyrkorne vid Gudstjensten slut, och med detsamma nära sin okunnighet om hvad de böra göra och intet göra, hvilka oordningar, en lång tid skola medföra vådliga följder, så stadgas min öfvertygelse och beslut, att bestrida i det yttersta denna föreslagna förändring, hvilken icke befordrar, utan snarare motverkar Samhällsförbindelsen, och icke ökar vördnaden för Religionen, då den bereder glömska och liknöjdhet för lifvets pligter och fordringar."

Häruti instämde BondeStåndets öfrige Ledamöter, hvarjemte Börje Börjesson särskildt anförde:

"Derest Höglofl. Utskottet, emot BondeStåndets bestridande, vidhåller det beslut att Kungörelserne ovillkorligen skola efter slutad Gudstjenst upplåsas, anser jag äfven det vara billigt, att å de orter, hvarest Pastor erhåller offer, bör det äfven i samma mån framflyttas, så att offret emottagas hädanefter, som hittills öfligt varit, sedan alla Kungörelserne äro upplåste. — Jag anser det vara mera störande Gudstjenstens andagt, att hafva med penninge-liqvider att skaffa, än den hvad afhörandet af Kungörelser förorsakar. Jag får således anhålla, att detta mitt yttrande måtte, lika med Nils Håkansons anförande, jemte Utskottets utlåtande, till Ständerne åtfölja."

Pehr Andersson förklarade sig instämma i sist omförmälde tvänne yttranden. Ut Supra.

Ex Protocollo,

Joh. Jac. Kleman.

N:o 109.

Ankom d. 10 Julii 1823.

Utlåtande, i anledning af Åter-remiss af Utskottets Betänkande N:o 9, angående skyldighet för ägta makar,

som skola skiljas, att personligen inställa sig i Consistorium, till skiljobrefs emottagande.

Höglofl. Riderrskapet och Adeln samt Högv. PresteStåndet, hafva, i anledning af gjorde anmärkningar, återremitterat LagUtskottets Betänkande af den 4:de sistlidne Martii, hvarigenom Utskottet, af anförde skål, ansett sig icke kunna tillstyrka bifall af Herr Prosten Doctor Stenhammars motion, om återupplifvande af den i 16:de Cap. 6 §. KyrkoLagen befintlige föreskrift, att ägta makar som skola skiljas, böra personligen vara tillstädes i DomCapitlet, till Skiljebrefs emottagande.

De anmärkningar hvilka till åter-remissen föranledt, äro framställde.

Hos Höglofl. Ridderskapet och Adeln: af Herr Arvid Ribbing, Herr Grefve Fr. B. von Schwerin, samt Herr August von Hartmansdorff, hvilka ansett ägtenskapets upplösning, då den måste beviljas, böra verkställas på ett lika högtidligt sätt som det, hvarpå det knytes, samt att åtgärden dervid af Kyrkans tjenare, är lika erforderlig i det ena som andra fallet; hvarjemte Herr Ribbing i anledning af hvad Utskottet i Betänkandet anfört, att ändamålet med de ägta makarnes personliga inställelse i DomCapitlet icke i alla händelser kan vinnas, såsom då den ena makan är vansinnig eller rymt, yttrat det ingen Lagstiftare lärer vara nog förmäten att icke vilja afskaffa

eller icke antaga en Lag på den grund, att densamma ej kan tillämpas på den som är frånvarande, eller göras begriplig för den förnuftslöse, emedan Lagen ej skall upphöra derföre att den ej kan sträcka sig öfver rättvisans gebiet; samt Herr Grefve von Schwerin tillagt, att när omständigheter dertill föranleda, DomCapitlen böra få på Församlingarnes Presterskap öfverflytta den dem ålagde förrättning.

De yttranden, hvilka hos Högv. PresteStåndet blifvit af flere dess Ledamöter afgifne, hafva hufvudsakligen till föremål, att ådagalägga i hvad mån förevarande fråga är af vigt och inflytelse på Religion och seder: att ägtenskapet, såsom af Gud sjelf stiftadt, icke eller kan af någon annan än den Höge Stiftaren sjelf upplösas, samt att då ordets tjenare i Församlingen äro förordnade att helga förbundets sammanknytning, så bör åfven dess upplösning icke sakna en andagt: Att om Bönen, tacksamheten och välsignelsen vid förra tillfället uppväcka heliga rörelser både hos Brudpar och närvarande vittnen, så torde det senare tillfället ännu mera behöfva Religionens höjning för att råda, varna, trösta och försona: att de förmaningar som gifvas vid inställelsen i DomCapitlet, kunna vara af mycken nytta, vare sig att återförena de skiljde makarne, eller att väcka en försonlig sinnesstämning, eller att förordna en öm vård om Barnen: att då ägta makar af lättsinnighet eller andre uträkningar, besluta upplösning af de-

ras förbindelse, och endera åtager sig eller begår en brottslighet, som åklagad och ransakad vid verldslig Domstol, medför Utslag till ägtenskapsskillnad, hvilket till följd af samma beslut, måste af DomCapitlet verkställas, saknar ofta Presterskapet i Församlingen kunskap derom förr än målet är afslutadt, heldt Presterskapet vid desse skillnader har ingen åtgård, och Parterne icke äro på något sätt förpligtade att emottaga hvarken erinran eller varning: att om än med oeniga eller brottsliga makars inkallande till Consistorium, för att der erhålla Skiljobref, sällan vinnes det man bör önska, må likväl ägtenskapsskillnad, såsom ett verkligt ondt, i hvad mån man lagligen kan, motverkas och försvåras, samt känslan för helgden af Religionens heliga bud, hos de felande återväckas vid ägtenskapets olyckliga slut, likasom den väcktes vid dess förening; och har i öfrigt Herr Kongl. Öfver-HofPredikanten Docter Hedrén, fästat uppmärksamheten derå, att då alla af Konungens Högsta Domstol emellan Riksdagarne utgående LagFörklaringar enligt Regerings-Formens 88 §., kunna af Riksens Ständer pröfvas, gillas eller förkastas; så bör oegtadt Kongl. Majts nådiga Skrifvelse till samtlige Consistorierne i Riket af den 12 November 1812, hvarigenom stadgandet i 16 Cap. 1 §. KyrkoLagen om ägta makars inställelse i DomCapitlet för Skiljobrefs undfående, vordet ändradt, icke under 2:ne sedermera förflutne Riksdagar, blifvit af

Riksens Ständer till ändring ifrågastäld, samma Skrifvelse likväl icke derigenom anses sanctionerad, utan såsom stridande mot Lagen, böra upphäfvas; i sammanhang hvarmed Herr Doctorn framställdt angelägenheten deraf, att Rikets Ständers Justitiæ-Ombudsman i sin Berättelse till Riksens Ständer upptoge, icke allenast alla de Lagförklaringar som sedan föregående Riksdag blifvit allmänneligen kungjorde, utan ock alla, som i Circulaire till ÖfverDomstolarne och DomCapitlen blifvit meddelte, samt med fullständig utveckling af innehållet för hvarje, fästade Riksen Ständers uppmärksamhet på deras förhållande till den allmänna Lagen.

Hvad sålunda blifvit anmärkt har Utskottet öfvervägat, och får i anledning deraf endast yttra, att Utskottet, som före afgifvandet af sitt Betänkande, tagit i betraktande allt hvad nu emot detsamma blifvit anfördt, icke kan frångå sin öfvertygelse om rigtigheten af de grunder, som föranledt Kongl. Brefvet den 12 November 1812, om upphörande af makars installelse för DomCapitlet till Skiljobrefs emottagande.

I afseende på Herr Grefve von Schwerins yttrande, att DomCapitlen kunde, när särskilde omständigheter dertill föranleda, på Församlingarnes Presterskap få öfverflytta den i detta fall af Kyrkolagen, DomCapitlen ålagde förrättning, bör Utskottet fästa Riksens Höglofl. Ständers uppmärksamhet derpå, att besparande för makarne

af resor och tidspillan, hvilket troligen skulle vara ändamålet med denna förrättnings öfverflyttande på Presterskapet i Församlingen, icke alltid på det föreslagne sättet vinnes, enär de skiljde makarne, ofta vid det Skiljobrefvet skall meddelas, hafva sine hemvist uti olika Församlingar; och beträffande den af Herr ÖfverHofPredikanten Doctor Hedrén särskildt gjorde hemställan; så emedan 18 §. uti den Instruction Riksens Höglofl. Ständer för dess JnstitiæOmbudsman den 27 Februarii 1810 utfärdadt, bestämdt föreskrifver, att vederbörande i Högsta Domstolen föredragande skola opåminn till JustitiæOmbudsmannen tillställa de förklaringar öfver Lagar som Högsta Domstolen uppå inkomne förfrågningar af Domare och Ämbetsmän gifvit, hvilka förklaringar böra af JustitiæOmbudsmannen samlas och behörigen hos Riksens Ständer tillkännagifvas, hvarvid han bör anmäla, om han finner någon sådan förklaring vara olämplig, eller under namn af Förklaring, ny Lag stiftad, alltså och då från detta allmanna stadgande undantag icke eger rum, i afseende på någon efter Högsta Domstolens hörande, af Konungen utfärdad Lagförklaring, antingen den genom allmän Författning eller genom Circulaire-Bref till särskildte Ämbetsverk, blifvit meddelad och bestämdt stadgande i det af Herr Doctor Hedrén afsedde ändamål således redan finnes; har LagUtskottet ansett något

ytter-

ytterligare förordnande i detta afseende icke erfodras.

I öfrigt får Utskottet tillkännagifva att dess Betänkande enligt ankomna Protocolls-Utdrag af den 4 sistl. April, blifvit af Vålloſl. Borgare- och Hederv. BondeStånden bifallet. Stockholm den 16 Junii 1823.

N:o 110.

Ankom d. 10 Julii 1823.

Utlåtande, i anledning af Åter-remiss af Utskottets Betänkande N:o 32, öfver Herr Israel af Ekenstams Memorial, om förbud för Ledamöter i HofRätt, att sig emellan byta lottade Mål.

Sedan LagUtskottet under den 5 sistlidne April afgifvit Betänkande öfver Herr Israel af Ekenstams Memorial, om förbud för Ledamöter i HofRätt, att sig emellan byta lottade Mål, har LagUtskottet fått emottaga de anmärkningar, som föranledt detta Betänkandes åter-remitterande af Höglofl. Ridderskapet och Adeln, Högv. PresteStåndet och Vålloſl. BorgareStåndet, och hvilka Utskottet funnit vara anförde.

1:o af Herr af Ekenstam, som yttrar sig uti Betånkandet sakna all behandling af den sak som varit föremålet för dess motion: Herr af Ekenstam tror sig hafva tydeligen så väl skriftligen som muntligen ådagalagt, att dess egenteliga syfte angått upprätthållandet af lottnings principen enär adjungerad Ledamot inträder; men att icke ens en sådan benåmning, som adjungerad Ledamot uti Betånkandet finnes; och då nu mera skål ej torde vara, att bibehålla den förmodan att Utskottet sjelfmant skall föreslå nödige medel till den anbefallte lottnings principens bestånd, i sammanhang med den för missbruk ej otillgängelige praxis som nu begagnas, har Herr af Ekenstam hemställt, om ej tillkomsten af en adjungerad Ledamot i HofRätt kunde ske på det sätt, att af 3:ne, som för tillfället skulle af Presidenten förslagsvis inför HofRätten uppgifvas, en genom lottning bestämmes att i vanlig väg inför Kongl. Maj:t föreslås. I en tid då det mera ån någonsin kommit i bruk, att låta ordinarie tjenster förrättas af Substituter för tillfället, har Herr af Ekenstam ansett det vara klart, att ovanlige förhållanden skulle derigenom uppstå, samt sluteligen hemställt om någon kan finna sig belåten med ett Betänkande som vore svar på helt andra frågor, än dem han som motionair framstält.

2:o Af Herr Georg von Heijne, som lika med Herr af Ekenstam trott sig finna, att LagUtskottet i Betänkandet icke

besvarat den fråga som han framställt hvilken afsett den händelse, då en Ledamot afgär från HofRätt, och en annan i hans ställe förordnas samt angelägenheten att den adjungerade Ledamoten vid sådane tillfällen icke må få till föredragning upptaga de mål, som hans företrädare haft på sin Rotul, utan att altid ny lottning må om sådane mål anställas.

Hos Högvördige PresteStåndet

1:o Af Herr Biskopen Doctor Wallenberg, som jemväl erinrat, att Utskottet icke fästat afseende på motionens hufvudföremål, bibehållandet i hela dess vidd af den lottnings princip, som af Lagen föreskrifves, vid måls öfverlemnande till föredragning af HofRättens Ledamöter; att vidmagthållandet af denna princip, är så mycket angelägnare, som rättsökande parters säkerhet till en stor del beror på en referents opartiskhet; men om det händer att en Ledamot, som fått vissa mål på sin lott eller Rotul, erhåller förordnande till någon Function, hvarigenom han för längre tid från HofRåtten aflägsnas, och en annan i hans ställe Adjungeras, och denna sednare då enligt hvad praxis är, emottager den förres mål till föredragande; så skall lottningsprincipen med dess välgörande ändamål vara upphäfven, emedan det kunde vara tänkbart att, genom tillställning, den ordinarie Ledamoten aflägsnades; och

att en mindre oväldig Adjungerad inträdde, då någon synnerlig vigtig eller kinkig sak vore i fråga; att mot ett sådant förnärmande af principen ett correctiv borde påtåkas; hvartill Herr Doctor och Biskopen önskatt att Utskottet måtte föreslå tjenlig utväg; att det väl icke vore lämpligt, att alla Ledamöterna å nyo lotta om alla målen när Adjungerad Ledamot inträder, ej eller att ny lottning emellan den Adjungerade och de Ordinarie företages af de mål, som tillhört den utgångne Ledamotens rotul, emedan distributionen derigenom blefve ojemn, men att Lottningsprincipen deremot skulle kunna ställas i verksamhet vid sjelfva föreslåendet af en Adjungerad Ledamot på det sätt, att HofRåtterne bland 3:ne personer genom lottning bestämde den, som borde i sådan afsigt hos Konungen i underdånighet anmälas.

2:o Af Herr Prosten Wickman, som yttrat sig hafva egen erfarenhet af de olägenheter för en råttsökande, hvilka uppkomma deraf, att en igenom lott utsedd Referent, antingen afsäger sig ett honom tillhörande mål, eller ock det samma utbyter; och

3:o Af Herr Professor Fröberg, som tillstyrkt, att då erfarenheten visat, det utbyte af lottade mål, icke sällan egt rum, förbudet deremot genom en ny författning bör upplifvas.

Hos Vållofl. BorgareStåndet, af Herrar Nilsson, Santesson, Bagge, Norström

och Huldberg, hvilka dels ansett LagUtskottet icke hafva nöjaktigt besvarat motionen, dels anmärkt att, då lagen icke bestämt förbjuder utbyte af lottade mål, ett sådant stadgande vore nödvändigt.

Det ändamål med motionen som Herr af Ekenstam nu mera framställt nemligen: ett förnådrat stadgande, huru förfaras bör, då Adjunction af Ledamöter i HofRått finnas nödig, har efter Utskottets öfvertygelse, ej stått att inhemta af motionens ordalydelse; och Utskottet öfverlemnar vördsamt till Riksens Höglofl. Ständers eget bedömande, om en sådan slutföljd möjligen kunnat ledas från den i motionen gjorde anhållan, *att LagUtskottet genom remiss å Memorialet måtte sättas i tillfälle att föreslå någon sådan åtgärd, hvarigenom rättsökande parter i HofRåtten må betagas möjligheten, att kunna genom utbyte af referent bereda sig en mera gynsam Domare och föredragande, hvilken med ensidiga åsigter och ändamål, kan i betydlig mån ega en partisk inflytelse tvärtemot den med lottningen åsyftade verkan.*

Af denna framställning har Utskottet saknadt anledning förmoda annat, än att Herr af Ekenstam med motionen åsyftadt att förebygga byte af mål HofRättsLedamöter emellan, och att enskildt part på detta sätt, må kunna vara i tillfälle att genom en ledamots öfvertalande, att öfvertaga ett mål, som på honom ej blifvit lot-

tadt, bereda sig en annan referent än den för honom i laglig ordning utsedde.

Så har åtminstone Herr af Ekenstams mening blifvit fattad af de Ledamöter af Höglofl. Ridderskapet och Adeln, hvilka innan motionen blifvit remitterad, deröfver yttradt sig; och då Herr af Ekenstam härvid förklarat, att han först i anledning af Herr Gyllenhaals yttrande, att Kongl. Maj:t är den som tillsätter Adjungerade Ledamöter, kommit att tänka på den händelse, att om Regeringen någon gång kunde vara intresserad i utgången af ett vid Hof-Rätten anhängigt mål, då ej mera behöfdes, än genom nådiga förordnanden för tillfället, borttaga de ordinarie Ledamöterne och tillsätta Adjungerade i stället, så visar sig deraf ännu tydligare, att Utskottet af motionen icke egt anledning ingå uti pröfning om sättet huru Adjungerade Ledamöter tillkomma; äfvensom det för hvar och en som känner Stadgandet i 33 §. Riksdags-Ordningen lärer vara uppenbart, att det af Herr af Ekenstam i sistberörde måtto fällde yttrande icke är ett sådant förslag, hvaröfver Utskottet egt något yttrande afgifva; och enär Utskottet följagtligen endast bordt till besvarande upptaga frågan om utbyte Ledamöter emellan af redan lottade mål, hvilket utbyte Utskottet, i anledning af stadgandet uti 27 Cap. 2 §. RåttegångsBalken, ansett icke kunna ega rum, eller någon vidare föreskrift i detta afseende vara nödig, tror Utskottet sig redan

hafva fullgjort hvad i anledning af motionen Utskottet ålegat, samt att de vid Utskottets Betänkande i detta afseende gjorde anmärkningar torde finnas mindre befogade.

Vidkommande åter det af Herr af Ekenstam nu framställde förslag till en ny ordning för adjungerade Ledamöters tillsättande i HofRätterne; så enär, med undantag af det särskildta tillstånd, som blifvit HofRätterne lemnadt att vid hastigt påkommande behof, till bitråde adjungera någon under lydande Häradshöfding, Borgmåstare eller af HofRåttens egen Betjening, på en kortare tid af högst 14 dagar, det i öfrigt, enligt nu gällande Författning beror på Kongl. Maj:t allena, att efter af HofRätter gjorde anmälan, om behofvet af Adjungerad Ledamot, densamma eller någon annan utse och förordna, och det således icke utan uppenbar mannamån hos Högsta magten eller hos HofRåtten är möjligt för någon särskild Part, att sjelf kunna bereda sig viss Referent, finner Utskottet ingen anledning att något förändradt stadgande härom tillstyrka.

Utskottet får således, med åberopande af dess Betänkande, detsamma till ytterligare pröfning vördsamligen öfverlemna. Stockholm den 21 Junii 1823.

N:o III.

Ankom den 10 Julii 1823.

Betänkande, i anledning af Herr Friherre B. W. Focks Memorial, angående förändrad præscriptions-tid för Kronan, i afseende på anmärkningskraf emot särskilde personer och Redogörare.

Uti ett till Höglofl. Ridderskapet och Adeln ingifvit, till LagUtskottet remitterat Memorial, har Herr Friherre B. W. Fock fästat uppmärksamheten derå, huruvida nu gällande Författningar, som berättigar Kronan, att under loppet af 10 år, anställa kraf oftast af tvistig beskaffenhet hos särskilde personer och redogörare, öfverensstämmer med det skydd till person och Egendom, som utgör hufvudsakliga villkoret för all samhällsordning utan undantag, och det grundade anspråk den frie Medborgaren uti en Constitutionel Stat eger på en lugn och säker besittning af sin redligt förvärfvade förmögenhet. Herr Friherren har ansett det lika vådligt för enskildte säkerheten som stridande mot Kronans värdighet, att, må hända till kännbart lidande för Enkor och Barn, tvister, dem ingen kunnat ana, få i anmärkningsväg väckas i 10 år efter det Räkenskaperne till Kongl. KammarCollegium blifvit aflemnade; på hvilken grund och i betraktande deraf, att Räkenskaperne sko-

la vara i KammerRätten granskade, inom ett år och en månad, från deras aflemnande, Herr Friherren föreslagit, att hvarken emot särskildte personer eller redogörare och deras Lóftesmän, anmärkningskraf finge väckas sednare än inom högst Fem år ifrån det Ordinarie KronoRåkenskaperne till KammarCollegium ingått, samt 2:ne år, sedan tillfållige Redogörarens räkningar blifvit till vederbörande verk afgifne, inom hvilka tider, så väl AdvocatFiscalsRevisionen i KammarHätten, som Anmärkningarnes communicerande anses kunna medhinnas, och hvareſter ansvaret för tilläfventyrs underlåtne anmärkningar borde drabba den, som Räkningarne granskat.

LagUtskottet, som tagit i öfvervågande hvad i berörde måtto blifvit föreslagit, anser sig först vid det af Herr Friherre Fock anförde skäl, att Råkenskaparne skola vara i KammarRätten granskade inom ett år och en månad ifrån deras aflemnande, böra erinra, att ehuru Kongl. Brefvet den 30 April 1799, och 15 §. uti Kongl. Instructionen för KammarRätten, den 21 Junii 1814, innehålla, att KammarRättens RevisionsContoirs Anmärkningar böra vara utfärdade inom Ett år och en månad, sedan räkningen inkommit till KammarCollegium, eller inom Ett år, om den directe till KammarRätten blifvit ingifven, har likväl denna föreskrift icke någon gemenskap med den för anmärkningstalans anställande stadgade Præscriptionstid, utan medföres endast den påföljd

för både AnmärkningsFörfattare och ContoirsFörman, att, om denna tid försummas, förlora ObservationsProcenten, hvaremot sedermera hvar och en af Betjeningen inom AdvocatFiscals eller RevisionsContoiret är berättigad att i anmärkningsväg åtala felaktighet uti en förut reviderad, eller såsom sådan anmäld Räkning.

I öfrigt har Utskottet inhemtat, att, enligt förut gällande Författningar, vederbörande var öppet lemnadt, att uti 10 år *sedan Uppbördsmäns Räkningar blifvit granskade* utfärda nya anmärkningar, efter hvilken tids förlopp, Uppbördsmännen först voro frikallade från tilltal och efterräkning; men att, i anseende till denna obestämda tideberäkning, Kongl. Maj:t uppå Rikets Ständers vid 1810 års Riksdag underdåniga tillstyrkande, genom Kongl. Brefvet den 17 December 1820 förordnat, att præscriptionstiden af 10 år bör emot Kronans Uppbördsmän och Redogörare beräknas *ifrån den dag Räkenskapen till KammarCollegium inkommit;* men åtal emot särskilde personer för tillfällige Redogörelser anställas inom 3 år *från den dag notification för KammarCollegium till KammarRätten ankommit, att slik redogörelse blifvit afgifven, eller, från den dag Redogörelsen till KammarRätten inlemnas i fall det sker dit directe,* eller, i händelse Revision skall besörjas, af särskilde Committerade, *från den dag de efter Nådigt Förordnade Räkenskapen emottagit;* äfvensom sistnämnde præscriptionstid stad-

gades emot Redogörarne för enskilte Verks medel, så vidt de för Uppbörd och Bevillningar m. m. komma att framdeles aflemnas för att revideras.

Enär således Kongl. Maj:t och Kronan emot sine Ordinarie Redogörare och Uppbördsmän, med hvilke Redogörare i och för krig, enligt KammarCollegii och KammarRåttens den 9 October 1815 på nådig befallning utfärdade Kungörelse blifvit ställde uti enahanda förhållande, icke eger längre præscriptionstid än den som, enligt lag, är för enskildte personer i allmänhet föreskrifven, att göra sine kraf och fordringar gällande, samt i betragtande jemväl komma bör, att förhållanderne med Ordinarie Uppbördsmäns Räkenskaper först kunna med säkerhet utrönas och controlleras af andre möjligen flere år sednare iokommande Räkenskaper; så finner LagUtskottet icke skäl att tillstyrka, den af Herr Friherre Fock föreslagne inskränkning uti den enligt ofvan åberopade Författningar emot Kronans Ordinarie Uppbördsmän och Redogörare stadgade præscriptionstid af 10 år; äfvensom den emot enskildte Redogörare gällande kortare proscriptionstid af 3:ne år, ännu mindre synes tåla någon förminskning; och enär i öfrigt stadgande af ovillkorligt ersättningsansvar för Revisorer, för underlåtne anmärkningar, synes Utskottet så mycket mera olämpligt, som en sådan underlåtenhet dels kan härröra af olika begrepp om rätta tillämpningen af Författningar eller

föreskrifter, dels deraf, att enligt hvad här ofvan blifvit anfördt, anledningarne till anmärkningar först kunna yppas genom andre, sedermera inkommande Räkenskaper; så saknar Utskottet jemväl anledning att å motionen i denna del tillstyrka bifall.

Dock hemställes detta vördsamligen Rikets Höglofl. Ständers vidare pröfning. Stockholm den 26 Junii 1823.

N:o 112.

Ankom d. 10 Julii 1823.

Betänkande, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga proposition till Rikets Stånder, angående tiden för bevakande af Mål, som i HofRätten öfver Skåne och Blekinge göras anhängige eller derifrån till Kongl. Maj:t i underdånighet fullföljas.

Uti nådig proposition af den 21 sistlidne Martii, som af samtelige Respective RiksStånden blifvit till LagUtskottet remitterad, som Kongl. Maj:t gifvit Riksens Höglofl. Stånder tillkänna, att då Kongl. Maj:t, af de anledningar dess, under den 27 October 1820, utfärdade Kungörelse upptager, fann sig föranlåten att inrätta och förordna en särskild HofRätt för Skåne och Ble-

kinge, undföll det icke Kongl. Maj:ts uppmärksamhet, att den i allmänna Lagen föreskrifne tid för fullföljande i Götha HofRätt af vad och Besvär emot de i nämnde Landskaper varande UnderDomstolars Beslut, är längre, än som erfordras i afseende på måls bevakande i en närmare belägen ÖfverRätt; men som en jemnkning i denna tid skulle innefattat en lagförändring, hvarom Kongl. Maj:t ej, utan i samråd med Rikets Ständer, egt att besluta, blef i Kungörelsen om den nya HofRättens upprättande föreskrifvet, att, intilldess Kongl. Maj:t med Rikets Stånder annorlunda förordnade, den i Lag och Författningar utsatte tid för måls bevakande i Götha HofRätt, eller handlingars insändande dit, äfven i anseende till HofRätten i Christianstad komme att iakttagas.

Vid bestämmande af den tid, som för målens fullföljd i HofRätten öfver Skåne och Blekinge, kan erfordras, har Kongl. Maj:t ansett lämpligt, att tiden blefve lika med den, som finnes stadgad för de Landsorter, hvilka äro belägna närmast intill de förr varande HofRätterne; och Kongl. Maj:t har således föreslagit till Rikets Ständers antagande: att 25 Cap. 9 §. RättegångsBalken och i sammanhang dermed, Kongl. Förordningen den 19 Julii 1815, måge på det sätt förändras, att nyssnämnde Lagens rum, kommer att erhålla följande lydelse:

"I de saker, som genom lag vad gå till Svea HofRätt från LagmansRätt i Up-

land, Södermanland, Westmanland, Kopparbergs Län, Nerike och Gestrikland, ingifve käranden sin Inlaga inom klockan 12 å den Fyrationde dagen, den oräknad då LagmansDomen föll, eller hafve sitt Vad förloradt. Från LagmansRätt i Wermeland, Jemtland, Herjedahlen, Medelpad och Ångermanland, på den Sextionde dagen. Från LagmansRätt i Westerbotten och å Gottland, på den Nittionde dagen. I Götha HofRätt: från LagmansRätt i Östergöthland, Calmare Län, Småland, Skaraborgs och Elfsborgs Län, på Fyrationde dagen: från LagmansRätt i Halland, Dahl och BohusLän, på Sextionde dagen. I HofRätten öfver Skåne och Blekinge; från derunder lydande LagmansRätter, å Fyrationde dagen. I Vezel- och SjöRättsSak, vare tid hälften kortare att fullfölja Vad från HäradsRätt i hvarje Ort, till HofRätten."

I sammanhang härmed, har Kongl. Maj:t funnit nödigt att stadga tiden för bevakande af mål, som från HofRätten i Christianstad hos Konungen fullföljas; och då den tid af 3:ne månader, som för Mål från Götha HofRätt är bestämd, icke synes fordra någon tillökning, har Kongl. Maj:t ansett den nya HofRätten endast böra nämnas uti 9 §. af 30 Cap. RättegångsBalken, i följd hvaraf samma §. skulle erhålla följande Redaction:

"I de saker, som i Svea HofRätt dömde äro, skola Parterne ställa sig hos Konungen in, före klockan Tolf, Två måna-

der derefter; från Götha HofRätt, samt HofRätten öfver Skåne och Blekinge, Tre månader: hvar månad till Trettio dagar räknad, och ej den dag då Domen föll. Faller den tid å Helgedag, gånge derom, som i 25 Cap. 23 §. sagdt är. I Växel och SjöRättsSak, vare tiden hälften kortare."

Detta, jemte hvad de handlingar i ämnet innehålla, dem Kongl. Maj:t låtit vid propositionen bifoga, har LagUtskottet i öfvervägande tagit; och som Utskottet dels funnit den föreslagne tiden för målens fullföljd i HofRätten öfver Skåne och Blekinge öfverensstämma med den grund, hvarifrån Lagens stagande, i afseende på bevakningen af mål uti Rikets öfrige HofRätter, utgått; dels ock lika med Kongl. Maj:t ansett den för måls fullföljande från Götha HofRätt hos Kongl. Maj:t, stadgade tid af Tre månader, jemväl i afseende på mål, som från HofRätten i Christianstad dragas under Konungens pröfning, vara tillräcklig; alltså tillstyrker Utskottet, det må de af Kongl. Maj:t föreslagne förändringar uti 25 Cap. 9 §. RåttegångsBalken och Kongl. Förordningen den 19 Julii 1815, samt uti 9 §. af 30 Cap. RättegångsBalken, såsom ständig Lag antagas.

Dock varder detta Riksens Höglofl. Ständers vidare pröfning vördsamligen underställdt. Stockholm den 26 Junii 1823.

N:o 113.

Ankom d. 10 Julii 1823.

Betänkande, i anledning af Riksdags-Fullmägtigen Herr O. Hambrei Memorial, angående yrkad ändring i 5 §. af 40 Cap. MissgerningsBalken.

RiksdagsFullmägtigen Herr O. Hambreus, har uti Memorial, som Vällofl. BorgareStåndet till LagUtskottet remitterat, yrkat den ändring i 5 §. af 40 Cap. MissgerningsBalken, att stöld till mindre eller större belopp af frukt ur Trä- Krydd- Humble- Rofve- eller Kålgårdar, eller andre slags inhägnader, i likhet med hvad 43 Cap. 1 §. nämnde Balk och Kongl. Brefvet den 1 Maji 1745 stadgar för Stöld å Åker och äng, måtte belåggas med dubbla tjufvaböter, samt att den, som bryter sig igenom eller går öfver plank till en med sådan hågnad försedd läst Trä- eller Kryddgård, bör, ändock att han allsintet finner eller tager, umgälla denna sin förbrytelse om ej med ansvar såsom för Inbrott, åtminstone med Stockstraff, jemte skyldighet att derunder hålla i handen en qvist med det slags frukt, hvaraf han ämnat stjäla.

LagUtskottet har tagit detta Memorial i öfvervägande; och hvad först angår den föreslagna skärpningen af straffet för till-

grepp

grepp af frukt ur Trägård, Humlegård, Rofvegård eller Kålgård, till likhet med det i 43 Cap. 1 §. MissgerningsBalken utsatte ansvar för tillgrepp ute å marken; så anser LagUtskottet dessa förbrytelser ej vara af så lika beskaffenhet, att enahanda Straff bör å dem följa. För oförkränkte bibehållandet af en ute å marken växande gröda, har Egaren ingen annan säkerhet, än sitt förlitande på helgden af egande rätten. Egarne åter af de i Herr Hambrei Memorial omnämnde lägenheter; kunna betrygga deras egande rätt med sådan stängsel, att tillgrepp ej utan våld kan derinom göras. Egande-rätten måste således af Lagen skyddas i förhållande till den mer eller mindre möjligheten för egaren, att sjelf göra det, och Lagen har enligt Utskottets tanka rätteligen uppdragit de olika Straffbestämmelserne, då den icke ansett tillgrepp ur Trägård, Rofgård med de flere lägenheterne vara af svårare beskaffenhet än annat olofligt tillgrepp, men deremot med strängt ansvar belagt hvarje den minsta förbrytelse mot eganderätten, i de fall 43 Cap. 1 §. Missg.Balken omtalar. — Utskottet tillstyrker således afslag å motionen i denna del.

På samma sätt afstyrker Utskottet bifall till sednare delen af motionen på den grund, dels att, om det deri föreslagne stadgande antoges, blotta uppsåtet, utan fullbordad gerning, komme att bestraffas; att det nära

gränsar till omöjlighet, att i någon händelse få bevist af hvad frugt den tilltalade ämnat stjäla, och att ansvarslag redan finnes för den, som med våld banar sig väg till annors under lås och nyckel behörigen förevarade inhägnad.

Detta hemställes vördsamligen Riksens Höglofl. Stånders vidare pröfning. Stockholm den 30 Junii 1823.

N:o 114.

Ankom den 10 Julii 1823.

Betänkande i anledning af Herr Friherre B. W. Focks Memorial, om mildring i straffet för Vaktkarl, som af försummelse eller vangömmo släpper Fånge lös.

Uti Memorial, som Höglofliga Ridderskapet och Adeln till LagUtskottet Remitterat: har Herr Friherre B. W. Fock anmärkt, huruledes Kongl. Brefvet den 2 November 1786, som förklarar att Lagens stadgande uti 19 Cap. 3 §. MissgerningsBalken bör sålunda följas, att den Vaktmästare, Vaktkarl eller öfrige Betjening, hvilken fångars vård på något sätt anförtrodd är, som af försummelse eller vangömmo släpper fånge lös, skulle, jemte tjenstens för-

lust, afstraffas med Spö efter beskaffenheten af försummelsen och den undkomnes brott, i tillämpningen är strängare än Lagstiftaren åsyftadt, heldst inga mildrande gradationer få ega rum, utan den tilltalte skall antingen undergå Spöstraff eller befrias, hvilket sednare icke kan ske om allenast den minsta försummelse är begången. Då likväl icke skall kunna motsägas, att försummelse i pligters utöfning i allmänhet är af mångfaldigt olika art, och försummad tillsyn å fånge måste betragtas efter de flere förhållanden, hvatuti både Vaktaren och den fångne sig befinner, samt Spöstraff, fet för Vaktkarlen, antingen han får flere eller färre slag, medförer förlusten af hans medborgerliga anseende, och försätter honom i vida olyckligare belägenhet än den undkomne fången, hvars förbrytelse ofta nog kan vara af den beskaffenhet, att den derpå följande bestraffning hvarken skadar hans hälsa eller medför annan menlig påföljd; så har Herr Friherrn, enär alla de fall der Lagstiftaren med skäl och billighet kan skärskåda gerningen och bedömma dess följder, icke kunna bestämmas, och då graden af all bestraffning bör vara lämpad efter graden af Brottet, hemställt, om icke med upphäfvande af Stadgandet uti 1786 års Kongl. Bref, Lagens Bud i 19 Cap. 3 §. MissgerningsBalken måtte till sin kraft och verkan återställas.

Detta har LagUtskottet öfvervägat; och

ehuru vid tillämpningar af åberopade Kongl. Bref, Spöstraff ovilkorligen måste jemte tjenstens förlust ådömmas den Vakmästare, Vaktkarl eller öfrige Betjening, som af försummelse eller vangömmo släpper fånge lös; likväl och som det är af vigt, att försummelser af denna beskaffenhet i anseende till den våda för allmänna säkerheten som med Missgerningsmäns lössläppande är förenad, med stränghet bestraffas, samt enär berörde Kongl. Bref allt hittills, utan att ändring deri blifvit ifrågastäld, tjena till efterrättelse, det vore så mycket mindre lämpligt att deruti nu tillstyrka någon till mindring i straffet ledande förändring, som den egentliga fångvården i Riket nu mera helt och hållet är anförtrodd åt i sådant afseende antagne och med lön försedde personer; alltså och då i öfrigt vederbörande HofRätter äro i tillfälle att utöfva Leuteration i de fall då särskildte omständigheter till mildring i straffet föranleda, saknar LagUtskottet skäl att tillstyrka bifall å Motionen; hvilket dock Riksens Höglofl. Ständers vidare pröfning vördsamligen hemställes. Stockholm den 30 Junii 1823.

N:o 115.

Ankom den 10 Julii 1823.

Betänkande, i anledning af Herr Grefve N. Snoilskys Memorial, om förklaring af 40 Cap. 3 §. och 42 Cap. 1 §. MissgerningsBalken.

Uti Memorial, som Höglofl. Ridderskapet och Adeln till LagUtskottet remitterat har Herr Grefve N. Snoilsky, såsom föremål för en Lagförklaring anmärkt 2:ne händelser, der bestraffningens qvantitet icke skall vara i Lagen nog bestämdt uttryckt, nemligen: då en Person, hvilken lidit straff för enkel Tjufnad, sedermera begår Stöld från husbonde; samt då någon föröfvar sistnämnde Brott andra gången; till utredande hvaraf Herr Grefven vidare anfört: Att 42 Cap. 1 §. MissgerningsBalken stadgar: stjäl, snattar eller uppsåtliga förfar eller undandöljer Tjenstehjon eller annan Betjent, något af dess husbondes egendom, det ligge allt i tvåböte mot annat snatteri och tjufnad. 40 Cap. 3 §. samma Balk: varder Tjuf för stöld andra gången lagförd, böte fyradubbelt tjufnadens värde; orkar han ej böta, plikte med kroppen som sagdt år, och då ökes straffet med fem par Spö eller fyra par Ris; och att Kongl. Brefvet den 20 December 1737, meddeldt i anledning af underdånig förfrågan om rätta förståndet af

42, 43 och 46 Cap. MissgerningsBalken innehåller, att då Lagen ansett hustjufnad svårare än annan tjufnad och stadgat, att den bör ligga i tvåböte emot annan stöld, så kunde deraf ej annat följa, än att när böterne voro dubbla, kroppsplikten jemväl borde, för den som ej orkade böta, fördubblas, men att, i afseende på den förra händelsen understundom inträffat, att Domaren under åberopande af dessa stadganden fällt den brottslige att böta åtta gånger tjufnadens värde, eller, i brist af böter, att, utom kroppsplikt, uträknad efter tjufnadens dubbla belopp, undergå straffet för iteration, utgörande fem par Spö, dubbelt med Tio par; hvaremot andre Domare ansett böterne för hvad som från Husbonden blifvit tillgripit, ej kunna bestämmas till mera än sju gånger, eller 4 för andra resan stöld, och 3 gånger såsom dubbelt mot enkel tjufnad första gången, samt att ansvaret för Iteration ej kunde fördubblas; och hafva, rörande andra händelsen, eller straffets utsättande för den som begått hustjufnad andra gången, meningarne hos Domarne varit än mera delade, så att några, med antagande af den grundsats, att den bot Lagen för iteration af tjufnad bestämdt, icke kunde genom det tjufnaden jemväl i öfrigt vore qvalificerad, undergå någon förändring eller tillökning, utsatt sjudubbla böter för berörde förbrytelse och, om dessa ej kunde erlåggas, dubbel kroppsplikt efter stöldens värde med tillägg af 5 par spö eller

4 par ris för iteration; andre åter förklarat de i 3 §. af 40 Cap. MissgerningsBalken omförmeldte böter böra fördubblas, men i händelse af bristande tillgång, iterationsansvaret i spö eller ris icke skulle förändras; andre ansett både kroppspligten efter stöldens värde och iterationstraffet böra fördubblas, samt ändtligen några Domare trott, att böterna böra blifva dubbla emot för hustjufnad första gången, och således 12 gångor stöldsumman, samt enahanda förvandling som sist nämndt är böra iagttagas; i anledning hvaraf Herr Grefve Snoilsky alltså föreslagit, att bestämdt stadgande må meddelas i afseende på bestraffningens grunder för ifrågavarande 2:ne särskildte händelser, till beredande af enhet i Lagskipningen, samt att sådant äfven måtte afse de uti 43 och 46 Cap. MissgerningsBalken befintlige, med hustjufnad lika bestraffade brott.

LagUtskottet har vid öfvervägande af hvad sålunda blifvit anförd och vid jemförelse af 40 Cap. 1 och 2 §. §. samt 42 Cap. 1 §. MissgerningsBalken icke funnit något tvifvelsmål böra uppstå i afseende på straffbestämmelserne i de begge af Motionairen uppgifne händelser, heldst af berörde Lagstadganden klarligen följer: att den som förut blifvit straffad för enkel tjufnad, och sedermera begår stöld från husborde bör dömas att böta Sju gånger tjufnadens värde, hvaraf fyra gånger beräknas för andra resan stöld, och tre gångor i tyäböte mot

annan tjufnad; äfvensom: att den, som dömes för andra resan hustjufnad, skall i tideböte mot enkel stöld andra resan böta åtta gånger det stulnas värde, samt i begge händelserna, vid bristande tillgång till böter afstraffas med spö eller ris, beräknad efter tjufnadens dubbla värde, med tillökning af iterationsstraffet: fem par spö eller fyra par ris; hvilket sednare icke i någotdera fallet kan förhöjas.

LagUtskottet anser följagtligen den ifrågaställde Lagförklaringen icke vara af behofvet påkallad och således icke böra tillstyrkas; hvilket dock till Riksens Höglofl. Ständers vidare pröfning vördsamligen öfverlemnas. Stockholm den 30 Junii 1823.

N:o 116.

Ankom d. 14 Julii 1823.

Riksens Höglofl. Ständers Lag- samt Allmänna Besvärs- och EkonomiUtskotts Betänkande, i anledning af RiksdagsFullmägtigen Nils Håkanssons från Christianstads Län Memorial, angående förbud för Öfver och UnderBefäl vid de Indelte CavelleriRegementerne, att anskaffa och insätta rustnings-hästar.